

ESAD MEHMED EFENDİ

BÂĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ

**Hazırlayan
Dr. Rıza Oğraş**

**Ankara
2018**

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Bağçe-i Safâ-endûz
Mùellifi: Es'ad Mehmed Efendi
Hazırlayan: Rıza Oğraş
Yayın Yılı: 2018
ISBN:978-975-17-4059-5
Ana Yayın Numarası: 3221/ Kùltür Eserleri Dizisi – 472

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001 **Faks:** 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

KISALTMALAR

AKDTYK	: Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKMB	: Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı
bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ef.	: Efendi
H	: Hicrî
Hız.	: Hazreti
Hızl.	: Hazırlayan
İA	: İslâm Ansiklopedisi (MEB)
KB	: Kùltür Bakanlığı
KTB	: Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Ktp.	: Kùtùphane, kùtùphanesi
M	: Milâdî
Mad.	: Madde, maddesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
mm.	: Milimetre
nr.	: Numara
s.	: Sayfa
Sad.	: Sadeleştiren
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TY	: Türkçe yazma
vd.	: Ve devamı
vr.	: Varak
Yay.	: Yayını, yayınları

1. ESAD MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI

Sahhaflar Şeyhi-zâde Esad Mehmed Efendi, 1201 H. / 1786 M. da İstanbul'da Ayasofya yakınlarında doğmuştur. Medîne-i Münevvere Kadısı Sahhaflar Şeyhi-zâde Elhâc Ahmed Efendi'nin oğludur¹. Bazı eserlerde² 1204 H. / 1789 M. tarihinde doğduğu yazılı ise de kaynakların çoğu 1201 H. / 1786 M. da doğduğunda ittifak ederler.

Babası Elhâc Ahmed Efendi, III. Selîm Hân devri ülemâsından olup Medine kadısı olduğunda görev yerine gemi ile giderken geminin Süveys'te batması sonucu boğularak vefat etmiştir³.

Esad Mehmed Efendi 1220 H. / 1805 M. te boğulan babası için sonradan şu ölüm tarihini söylemiştir:

Şikest oldu seffine ez-każâ deryâ-yı kûlzümde
Meded hem-seng-i fazl-ı T aşkendî gitdi 'â lemden
Bükâ-yı bî-nihâyetle dedi târihîni Esad
Tarîk-i Mekke de Ahmed Efendi gitdi 'â lemden⁴

طریق مکہ ده احمد افندی کیتدی عالمدن

1193 H. / 1278 M. de vefat eden Şeyhülislâm Şerif-zâde Mehmed Efendi'nin hafidi Rumeli kazaskerlerinden Mustafa Edib Efendi'nin damadıdır. Esad Efendi, damatlığını Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi nr. 2265'deki *Devhatü'l-Meşâyah*'in kenarına işaret etmiştir⁵.

Esad Mehmed Efendi buluş çağına gelince, babası Ahmed Efendi ve bazı âlimlerden din ilimleri ve Arapça dersleri aldı. 1213 H. / 1298 M. de babası Kudüs kadısı olunca o da bir yıl müddetle Kudüs'te kaldı. İstanbul'a döndükten iki üç yıl sonra babası Medîne-i Münevvere kadısı olarak tayin edilince âilece deniz yoluyla Hicâz'a giderlerken bindikleri gemi battı⁶.

Batan gemide bulunan Esad Mehmed Efendi ve aynı yaşlarda bulunan biraderinin oğlu Abdurrahman Efendi bir sütuna tutunarak bir gün bir gece denizde kaldıktan sonra sağ salim bir köyün sahiline ulaşmayı başarırlar. Bu sırada Mısır vâlisi olan Sadr-ı Esbak Hurşit Paşa bu gençlerle ilgilenir. İzzet ve ikram ettikten sonra İstanbul'a dönmelerini sağlar⁷.

¹ Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmâni yâhüd Tezkire-i Meşâhîr-i 'Osmâniyye*. C 1. İstanbul. 57; Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: KB Yay. 384.

² Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 363.

³ "... 'ahd-i Selîm Hân-ı Şâliş 'aleyhi'r-raḫmeti'l-bâ'is 'ülemâsından olup muvakkâten Medîne-i Münevvere kâdîsi olup eşnâ-yı tarî kde ğ arî kan irtihâl-i dâr-ı beķâ eden ..." (Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuķabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 57.)

⁴ S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1335.

⁵ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. C 1. İstanbul: Dergâh Yay. 323.

⁶ Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuķabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 57, 58.

⁷ Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuķabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 58.

Esad Mehmed Efendi ile birlikte sağ kurtulan biraderinin oğlu olan Abdurrahman Efendi, Divan-ı Hümayun kâtiplerinden olup Boğaziçi'nde İstinye denilen yerde boğularak vefat etmiştir⁸.

Esad Mehmed Efendi İstanbul'a döndükten sonra kendini ilim tahsiline vermiş ve devrinin meşhur âlimlerinden Hoca Emîn Efendi'nin derslerine devam etmiştir⁹.

Esad Mehmed Efendi'nin annesi sonradan Defter-emîni Selîm Efendî-zâde Abdülganî Efendi ile evlenmiştir. Müellif, üvey babasından saygı ile bahsetmektedir¹⁰.

Aynı zamanda meşhur Hâlet Efendi'ye intisap eden Esad Mehmed Efendi, ruûs-ı tadrîs ve maîşet-i müderrisine nâil olmuş, fakat ailesinin geçimini sağlama mecburiyetinden dolayı müderrisliği bırakarak çeşitli görevlerde bulunmuştur¹¹.

8 Mayıs 1808'de iptidâ-i hâriç derecesi ile müderris olan ve 15 Kânûn-ı Evvel 1845'te hareket-i dâhil derecesine terfi eden Esad Mehmed Efendi, maîşet sıkıntısı yüzünden, müderrisliği bırakarak, 1817'de Adapazarı nâipliğinde, 1819'da meşihat mektupçuluğu yamaklığında, daha sonra müteaddit nâipliklerde bulunmuş ve nihayet ikinci defa tayin edildiği İstanbul kadılığı vekâyi kitâbetinde iken 15 Safer 1241 H. /1825'te Şânî-zâde Atâullah'ın Tire'ye sürülmesiyle¹² boşalan vak'anüvisliğe getirilmiştir¹³.

Keçeci-zâde İzzet Molla'nın bu münâsebetle yazdığı bir tarih manzûmesinde şu beyitler mevcuttur:

Yazmadan 'âciz ola vaķ 'a-nüvîs ü şâ'ir
Ol kadar eyleye kim 'ömrünü Bârî memdûd
Nuşret-i şâh-ı cihânı yaza her târihe
Hâ me-i vaķ'anüvîsi ede Es'ad ma'bûd

خامه وقعہ نویسی ایده اسعد معبود

Devrinin önemli olaylarında ismi geçen Esad Mehmed Efendi, yeniçeriliğin kaldırılması için bazı yeniçeri ileri gelenlerinin ikna edilerek, yemin ettirilmelerine dair gizlice hazırlanan hücceti kaleme aldı ve yeniçeriliğin kaldırılmasına dair 1826'da sâdır olup Pertev Efendi tarafından yazılan fermanı Sultan Ahmet Câmîi'nde okudu¹⁴.

⁸ Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuķabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 57.

⁹ Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuķabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 58.

¹⁰ Rıza Oğraş (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihin Adlı Eserinin Edisyon Kritisini*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 335.

¹¹ Rıza Oğraş (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihin Adlı Eserinin Edisyon Kritisini*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 58; Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmâni yâhûd Tez kire-i Meşâhîr-i 'Osmâniyye*. C 1. İstanbul. 339.

¹² Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: KB Yay. 384.

¹³ Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmâni yâhûd Tez kire-i Meşâhîr-i 'Osmâniyye*. C 1. İstanbul. 339; Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 363. (Devhatü'n-Nuķabâ'da vak'anüvisliğe getiriliş tarihi 1239 H. / 1823 M. olarak bildiriliyor da Keçecizâde'nin düşürdüğü tarihe göre yanlıştır).

¹⁴ Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyine-i Zurafâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 79, 83.

1828 senesinde Rusya seferi açıldığından Selim Mehmed Paşa kumandasında gönderilen orduya Edirne pâyesi ile ordu kadısı tayin edilen Esad Mehmed Efendi, Rumeli'ye gitti. Yerine Çerkeşî Mehmed Efendi tayin olunca İstanbul'a geri döndü ve aynı yıl Üsküdar kadılığına nasbolundu. 1829'da Mekke pâyesini Yalova (Yalakâbâd) arpalığı ile uhdesine alan Esad Mehmed Efendi, 1831'de Sofya ve Şehirköyü taraflarına nüfus sayımı için gönderildi¹⁵.

1831'de ilk defa olarak Türkçe *Takvim-i Vakâyi* gazetesinin faaliyetleri için kullanılan ve önceleri Üsküdar'da bulunan Matbaa-i Âmire, Bâb-ı Seraskerî yakınlarına taşınmış ve sonradan Takvim-i Vakâyi Nezâreti'ne dönüştürülerek Esad Mehmed Efendi ilk nâzırı olmuştur¹⁶. Bu görevinden uzun süren hastalığı sebebiyle Takvim-i Vakâyi Nezâreti'nin hesaplarını vaktinde veremediği için Mâliye Nâzırı Nâfiz Paşa ile araları bozulmuş ve 1837'de azledilmiştir.

31 Mayıs 1833'te İstanbul pâyesini Sakız arpalığı ile ihrâz eden Esad Mehmed Efendi, 5 Eylül 1834'te bilfiil İstanbul kadısı olmuş ve müddet-i örfiyyesinin hitâmında memuriyeti dört ay uzatılmıştır¹⁷. Gazi Antepli Aynî Divanı'nda: "Hâlâ bâ-pâye-i Rûm ili şeref-yâb-ı câh-ı nekâbet-i eşrâf ve vakâyi'-nüvîs-i Devlet-i 'Aliyye tedkîk ittisâf Esad Efendiniñ muqaddemâ İstanbul kâğisi olduĝ una târiħdir" başlığıyla şu manzûme kayıtlıdır:

‘Ayniyâ Maħmûd Ĥā na biñ sene ĥıdmet ede
Mazhar-ı feyz-i du‘ā etdim dil-i ş ad-çā kimi
Cum‘a gün sâ‘at üçü geçdi dedim târiħ-i cāh
Sa‘d bād Esad Efendidir Sitanbul ĥākimi¹⁸ (1250/1834)

سعد باد اسعد افنديدر ستانبول حاکمی

1250 H. / 1834 M. senesinde İran şahının vefatı üzerine Esad Efendi Anadolu pâyesi ihsânıyla ve geçici büyük elçilikle yeni şah olan Feth Ali Şah'ın cülûsunu tebrik için gönderilmiş ve maiyetine Farsça tercümanı olarak Kemal Efendi ve ser kitâbetine de o vaktin şâirlerinden Ayaşlı Veli Efendi memur edilmiştir¹⁹. Bir yıl süren bu sefâretten döndükten sonra uzun süren hastalıkları sebebiyle Takvim-hâne hesaplarını vaktinde vermediğinden dolayı zamanın Mâliye Nâzırı Nâfiz Paşa ile araları açıldı ve 1837'de Takvim-i Vakâyi Nezâreti'nden azledildi²⁰.

1254 H. / 1838 M. senesinde kurulmuş olan Karantina Nezâreti'ne halk pek yabancı olduğundan alıştırılmaları için ilmiye ricâlinden Esad Mehmed Efendi ile sudûrdan Abdülhak Molla Karantina Meclisi'ne âzâ seçildiler²¹. Daha sonra Esad Mehmed Efendi Karantina Nezâreti'ne nâzır oldu. Aynı yıl Rumeli pâyesi aldı²².

¹⁵ Rif'at Efendi (1283). *Devĥatü'n-Nuĥabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 58.

¹⁶ Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyine-i Zuraĥâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 80.

¹⁷ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 363.

¹⁸ Sürürî. *Sürürî Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035; S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1335.

¹⁹ Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyine-i Zuraĥâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 80. (İran'a gidiş tarihi 1260 olarak belirtilmiş ise de doğrusu 1250 olmalıdır).

²⁰ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 363.

²¹ Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyine-i Zuraĥâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 80.

²² Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmâni yâ ĥüd Tez kire-i Meşâ ĥir-i 'Osmâniyye*. C 1.

1255 H. / 1839 M. yılında Meclis-i Ahkâm-ı Adliye âzâlığına getirildi²³. İki yıl bu görevde kaldıktan sonra azledildi. 1257 H. / 1841 M. de Nakîbü'l-Eşrâf es-Seyyid Abdürrahim Efendi'nin vefâtı üzerine onun yerine Nakîbü'l-Eşrâf oldu²⁴. Bu tayinle ilgili olarak, "Türk 'Osmân Paşa merhûmuñ maḥdûmu Mîralay-ı Redîf-i Eyâlet-i Erzurum Erzincânî 'İzzet Begiñ faḳîre nazm eyledigi neḳâbet târîḥ-i munteḥabıdır:

Söyledi bende-i dîrînesi 'İzzet târîḥ
Es'ad-ı Âl-i Rasûl oldu naḳîb-i eşrâf²⁵ (1257/1841)

اسعد ال رسول اولدى نقيب اشرف

Yine aynı konuyla alâkalı olarak, "Vehbî-zâde Ḥayrî Efendiniñ faḳîre târîḥidir:

Ḥayrî bu beytde târîḥi ile
İtse şâ'irlere şâyeste şalâ
Oldı sâdât naḳîbi müjde
'İzz ile Es'ad Efendi ḥaḳḳâ
Şâh-ı devrânîñ du'âsın muḳîm
İbni Vehbî Ḥayrî-i 'abd-i Ḳadîm²⁶"

اولدى سادات نقيبى مزده اسعد افندى حقا

Esad Mehmed Efendi 1260 H. / 1844 M. de Rumeli kazaskeri oldu ve yedi ay bu görevde kaldıktan sonra sıbyan mekteplerinin ıslâhı için kurulan Meclis-i Muvakkat'a âzâ oldu²⁷. 1263 H./1847M.'de ilk defa kurulan Maârif-i Umûmiye Nezâreti'ne nâzır oldu²⁸ ve ilk Maârif nâzırını ünvanını aldı²⁹. 1264 H. / 1847 M. sonlarında nezâretten azledilerek Meclis-i Maârif reisi oldu ve nezâret ünvanını Mekâtib Müdüriyeti'ne dönüştürüldü.

Çok istediği halde şeyhülislâmlık makâmına ulaşamadı. *Lütfi Efendi Tarihi*'nin sekizinci cildini tahşiyeye ve neşreden Abdurrahman Şeref Efendi, hâşiyede diyor ki:

"Esad Efendi, tûl-i emel ashabından olup makam-ı meşihat-i İslâmiyeye pek ziyade yeltenir ve ortalığa tebeddül-i meşihat havadisi çıkdıkça pek kulak kabartırmış. Nazardan dür olmamak için hava soğuk olduğu zaman Kanlıca'daki yalisından pazar

İstanbul. 339.

²³ Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmânî yâḥûd Tez kire-i Meşâḥîr-i 'Osmâniyye*. C 1. İstanbul. 339; Rif'at Efendi (1283). *Devḫatü'n-Nuḳabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 58; S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1336.

²⁴ Rif'at Efendi (1283). *Devḫatü'n-Nuḳabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 59.

²⁵ Sürûrî. *Sürûrî Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 6a.

²⁶ Sürûrî. *Sürûrî Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 6a.

²⁷ Rif'at Efendi (1283). *Devḫatü'n-Nuḳabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271. 59.

²⁸ Devḫatü'n-Nuḳabâ'da 1262'nin sonları, Fatîn Tez kiresi'nde 1264 Safer'inin sonları olarak belirtilmektedir.

²⁹ Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Osmânî yâḥûd Tez kire-i Meşâḥîr-i 'Osmâniyye*. C 1. İstanbul. 339; Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyine-i Zurafâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 88.

kayığına tandır kodurarak muâyede-i hümayûna gittiğini işitmişim.” Ben de işitmişim³⁰.

Makam-ı meşihata nasb olunacağını intizar etmekte iken o makamın Ârif Hikmet Bey’e verilmesi üzerine fevkalâde müteessir olarak şu kıtayı söylemiştir:

Bu beytim yâdigâr olsun cihâna
Taḥallüfden derûnum ğ amla doldu
Baña lâ yık iken cā-yı meşîḥat
Ḥudānıñ ḥikmeti ‘ Ârif Beg oldu

Ârif Bey de:

Ḥikmetinden ‘ Ârifâ etme su’âl
Şeyḥü’l-İslâm eyledi Yezdân beni

beytini söylemiştir³¹.

1264 H. / 1848 M. de vefât etti. Sultan Ahmed Câmii musallâsında devrin ilim ve devlet adamlarının hazır bulunduğu kalabalık bir cemaatle cenâze namazı kılındıktan sonra Yerebatan semtinde bulunan kütüphânesinin avlusuna defnedildi.

Esad Mehmed Efendi’nin oğlu Ahmed Ziyaeddin, 1247 H. / 1831 M. de doğmuştur. Gaziantep’li Aynî’nin şu tarih manzumesi vardır:

Çerḥ-i mehde oldu târiḥim süreyyâ ‘Ayniyâ³²
Müjde geldi dehre verdi ḥal’at Aḥmed Zîyâ (1247/1231)
مژده کلدی دهره ویردی طلعت احمد ضیا

Oğlunun hayatı ve kişili hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Oğlunun müderris olduğunu, sonradan meslek değiştirerek sâlise rütbesini elde ettiğini, babasına çekmeyip bazı deerli kitapları zâyî ettiğini ve 1271 yılında yirmi dört yaşında vefat ederek babasının yanına defn edildiğini bazı kaynaklardan öğreniyoruz³³.

Esad Mehmed Efendi hakkında bilgi veren kaynakların biri haricinde³⁴ tamamı onun âlim, zeki, çalışkan bir kişi olduğunda ittifak ederler. Bunlardan bazıları:

“Kuvve-i nutkiye sahibi, daima mütâlâa ile meşgul bir zat idi. Kütübhanesindeki kitapların bazılarında tâlikatı vardır. Tesvid ettiği sahâifin başlarına “Hüve’l-Mu’în” yazdı.

Lütfi Efendi tarihinde der ki:

Naḥîfü’l-mizâc ve ğ âyet faḥn ve ‘ârif ve her bir umûra vâkıf z evkini mütâlâ’a-i kütüb ve âşâra şârif bir nüsha-i nâdire-i ma’ârif idi. Takvîm-i Vakâyi’de maḥbû’ bunca

³⁰ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. C 1. İstanbul: Dergâh Yay. 324.

³¹ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. C 1. İstanbul: Dergâh Yay. 324.

³² S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1336.

³³ Mehmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i ‘Oşmânî yâḥüd Tezkire-i Meşâhîr-i ‘Oşmâniyye*. C 1. İstanbul. 340.

³⁴ Süleyman Fâik. Mecmua. Üniversite Kütüphanesi, TY 4100. 151.

âşâr-ı kalemiyesiyle şi'r ve inşâ ve terâcime dâ'ir pek çok eşerleri var ise de ekşeri vefâtından soñra zâyi' olmuştur"³⁵.

Esad Mehmed Efendi'nin gördüğü itibarı ve bazı şairler yanındaki değerini belirtmesi açısından olan kendisi için yazılmış pek çok şiir vardır.

Es'ad Hızır Efendi ile'l-faķır tebriken li's-seneti'l-cedide:

Çıktdı dilimden bir güzel târih-i tâmmı Hızriyâ
Sa'd eyleye sâl-i nevi Es'ad Efendiye Hudây³⁶ (1256/1840)
سعد ايلييه سال نوي اسعد افندييه خدای

Hızır Efendinin başka bir tarihi:

Ve le-hü eyzan min-ħaṭṭihî
Târih-i tâmmı Hızriyâ oldu bu vechile 'ayân
Sa'd eyleye sâl-i nevi Es'ad Efendiye Hudây (1257/1841)
سعد ايلييه سال نوي اسعد افندييه خدای

Ṭâlib Efendi Tebrîk-i Sâli:

Eyledim târihle tebrikle Ṭâlib ictisâr
Nev-sene Es'ad Efendiye Hudâyâ sa'd ola³⁷ (1257/1841)
نو سنه اسعد افندی یه خدایا سعد اوله

Bi-ħamdihî te'âlâ Ṭâlib Efendi'niñ faķire nazm etdigi târih-i munteħab ve belîğ dir:

Yine târihle tebrîke Ṭâlib eyledim cür'et
Hudâ Es'ad Efendiye ede sâl-i nevi mes'ud³⁸ (1257/1841)
خدا اسعد افندييه ايده سال نوي مسعود

Ṭâlib Efendinin faķire tebrîk-i sâlde nazm etdigi târiħdir:

Kerem-perver hünerdir ħazret-i Es'ad Efendiniñ
İlâhî sâl-i nev geldikce efzûn olsun iķbâli
Yazıldı Ṭâlibâ târih-i tebrîk eyledim taķdîm
Hudâ Es'ad Efendiye yine sa'd eyleye sâli³⁹ (1257/1841)
خدا اسعد افندييه ينه سعد ايلييه سالی

³⁵ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. C 1. İstanbul: Dergâh Yay. 323.

³⁶ Sürûri. *Sürûri Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 4a.

³⁷ Sürûri. *Sürûri Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 4a.

³⁸ Sürûri. *Sürûri Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 4a.

³⁹ Sürûri. *Sürûri Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 4a.

1.1. ESAD MEHMED EFENDİ’NİN ESERLERİ

Esad Mehmed Efendi’nin eserleri şunlardır:

1.1.1. Bağçe-i Safâ-endûz :

İsmi, ebced hesabına göre tertip ve toplama tarihi olan 1251 H. / 1835 M. tarihini beyân eden bir çeşit Tezkiretü’l-Üdebâdır⁴⁰. *Sâlim Tezkiresi*’nin sonu olan 1135 H. / 1722 M. den 1251 H. / 1835 M. tarihine kadar yetişen şairlerin kısa hal tercümelerini hâvidir. Kendi el yazısıyla müsvedde halinde nüshası vardır⁴¹. Sayfalarda ve satırlarda müellifin düzeltmeleri vardır. Bazı yerler sonradan düzeltilmek üzere, boş bırakılmıştır.

Elif-bâ sırasına göre tertip edilmek istenmiş, ancak bu sıraya uyulmamıştır. Zaten müellif eserin sonunda, müsvedde halinde bulunan nüshanın temize çekildiğinde yeniden tertip edileceğini, “İşbu müsveddede olan esâmî-i şu’arâ bi-mennihi te’âlâ tebyîzda maḥlaşlarının kâffe-i ḥurûfunda bi-ḥaḫḫın tertîbine ri’âyet ve müsâvî bulunanların târîḥ-i rihletlerine taḫbîḫan kenârda gösterilen erḳâm ḥasebiyle tertîb ü taḫrîre niyyet olunmuşdur.” sözleriyle belirtiyor. Bazı kaynaklarda 200 kadar⁴² veya 206⁴³ olarak geçmekte ise de tespitlerimize göre 209 şâirin biyografisi ve bazı şairlerin şiirlerinden örnekler vardır. Arap ve Acem şairlerine de yer verilmiştir: AḤKER (İrânî Mehmed Şâdık Ḥân), FENÂ (İrânî Mîrzâ ‘Abdu’r-Rasûl), AḤSEN-İ İRÂNÎ (İrânî Mîrzâ Ğulâm ‘Alî), BAHÂ (İrânî ‘Alî Efendi), Ş ÂBÎT (İrânî Şâdık Beg), FENÂ (İrânî Mîrzâ ‘Abdu’r-Rasûl), EZHERÎ (‘Abdül-Müte’âl Mıṣrî), BERPÎR, BAHÂ (İrânî ‘Alî Efendi), PÎR (Beyrûtî) gib.

Eser hakkında övücü ve yerici kayıtlara rastlanmaktadır:

Bu eser, ihtiva ettiği bilgi itibariyle kıymetli bir menbâ olarak gösterilemez. Buna rağmen diğer tezkirelerde tesadüf edilmeyen ufak tefek kayıtları ihtivâ etmesi itibariyle büsbütün faydasız da değildir⁴⁴.

“Herkesin mesâlibinden bahsetmek itiyâdında olan Süleyman Fâik Efendi, mecmuasında der ki:

“Tezkire-i Sâlimden sonra bir kaç kimesne tezkiretü’ş-şuarâ cem’ine şurûr eylemiş ise de mükemmel olmayup cümlesi nâkıs ve râbıtasız olmakla itibâra şâyân değildir. Vak’anüvis, Sahhâf Şeyhizâde Esad Efendi Sürûri’nin tevâriḥ intihâbı mecmuasını tezyil ve o münasebetle şuarânın ekserinin terceme-i hallerini tezkir ve tekmile sa’y etmekte ise de terâcim-i eslâfa adem-i vukûfu cihetile ekseri yanlış tahrir etmekte olduğunu işitiyorum...”. Kavî-i mücerred, isbati hakikat edemez. Bâhusus Süleyman Efendi kendi bahsettiği her zata bir kusur isnad etmek itiyadında olduğundan Esad Efendi’nin gaddarlığına dair sözü de ihtiyatla telakki olunur”⁴⁵.

Esad Mehmed Efendi *Şâhidü’l-Müverrihîn* adlı eserinde imlâ hususunda açıklamalarda bulunurken tezkiresine atıflarda bulunmayı ihmal etmez: “...Tercemesi fakîriñ Bağ çe-i Şafâ-endûz ile müsemmâ müsvedde-i tezkiretü’ş-şuarâsında mesṭûr

⁴⁰ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 53.

⁴¹ Esad Mehmed Efendi. *Bağçe-i Safâ-endûz*. Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 4040.

⁴² Hüseyin Ayan (1984). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bölümleri Ders Notları: 60. 40

⁴³ Mustafa İsen (1994) *Kühû’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, Ankara: AKDITYK Yay. 27; Mehmet Arslan (Hzl.) (1994). *Mehmed Sirâce’-d-dîn Mecma’-ı Şu’arâ ve Tezkire-i Üdebâ*. Sivas. 14.

⁴⁴ S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1337.

⁴⁵ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. C 1. İstanbul: Dergâh Yay. 324.

ser-âmed-i mevâlî Şükr-zâde Feyzû'llâh 'ulemâdan Sermed Efendi merhûmuñ Anaṭolı ahâlisiniñ..."⁴⁶

Fihristte⁴⁷, Âkif-i Re'îsü'l-Küttâb ismi çizilerek yanına düşülen hâmişte, "Şi'ri var ise de yazılan târihi hesâbı 'illet olmağ la ihrâc olundu. Tercemesi tez kireye nakle hazırlanarak bi-mennihi te'âlâ nakl oluna" yazmaktadır. Bu ifadeye nazaran üzeri çizilen isimleri *Bağçe-i Safâ-endûz* adlı tezkireye aktarmak istediği düşünülebilir⁴⁸. Ancak *Bağçe-i Safâ-endûz*'da bu isimler geçmemektedir.

Bağçe-i Safâ-endûz'da şairler tanıtılırken ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Bir iki kelime veya cümleyle geçiştirilen şairler de vardır:

AHKER (İrânî Mehmed Şadıķ Hân): Nâmı Mehmed Şadıķ Hân Şâmlu nedim-i Fetḫû'llâh Mîrzâ. N 10 / S 11b.

SERVET (Alay Emîni Hasan Beg): 'Asâķir-i Hâşşa Alay emînlighinden muḫrec Hasan Begdir. N 90 / S 26a.

RÂ'İF (Genc Mehmed Paşa-zâde Aḫmed Enderûnî):Nâmı Aḫmeddir. Genc Mehmed Paşa-zâde İbrâhîm Begiñ oğ lıdur. İbtidâ Ğalaṭa Sarâyına ağ a yazılıp bir seneden şoñra kilere alınmışdır. N 138 / S 90b.

SÂLİM (Mektübî-i Defteri hulefâsından): Mektübî-i Defteri hulefâsından olup ba'zı kitâbet ve mübâya'acılık ḫıdmetlerinde güz erân-ı evkât eden kuḫâtdan. N 153 / S 52a.

SÜRÜRİ (Aķça Veliyyü'd-dîn-zâde Mehmed Emîn): Kuḫâtdan Aķça Veliyyü'd-dîn-zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Sürürîdir. El-hâletü hâz ihî Erzirğanda müftîdir. Sinni altmış vardır. N 157 / S 52a.

SA'Dİ (Müderriş Mehmed Sa'dî Efendi): Ğalaṭadan munfaşıl mevâlî-i kirâmdan olup kırk iki senesi vefât eden Rızâ Efendiniñ maḫdûmu müderrişinden Mehmed Sa'dî Efendidir. N 160 / S 52a.

ŞABÂ (Ğazvinî Murtaḫâ Efendi): Ğazvinî'l-aşldır. Nâmı Murtaḫâ ve ḫıdmeti münşî dürr-i der-i dâ'ire-i şeh-zâde sinni elliden mütecâviz ve şâhib-dîvândır. N 164 / S 54b.

'ÂRİF (Muştafâ Efendi): Bilâd-ı devriyeden Belğ radda mollâ iken biñ yüz yetmiş altı sâlinde ğ arîm-i ecele naķd-i 'ömrünü edâ eden Muzâriyye şârihi ve lücce-i şîriñ sâbihi Muştafâ Efendidir. N 176 / S 70b.

'İBÂDİ (Enderûnî Ğonyevî): Ğonyadan tarîķ-i Mevlevîden Aḫmed Efendi-nâm âğâhiñ bedridir. Âsitâneye gelip evvelâ Ğalaṭa Sarâyı ağ aları zümresine ilḫâķ kılınmış ve ba'de zamânin ḫazîne-i hümâyûna alınmış. N 181 / S 88b.

'ABDİ (Çeteci 'Abdu'llâh Paşa): Ya'nî Çeteci 'Abdu'llâh Paşa. N 182 / S 67a.

FERİD BEG (İsmâ'îl Efendi-zâde): Nâmı İbrâhîmdir. Hâcegândan İsmâ'îl Efendi-nâm zâtiñ oğ lıdur. Cülûs-ı Selîm Hânide ḫazîne-i hümâyûna alınmışdır. N 193 / S 88b.

⁴⁶ Rıza Oğraş (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Edisyon Kritiği*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 334-335.

⁴⁷ Sürürî. *Sürürî Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035. vr. 10b.

⁴⁸ Rıza Oğraş (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Edisyon Kritiği*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 119.

FENÂ (İrânî Mîrzâ ‘Abdu’r-Rasûl): Bi’s-sefâre Tahrâna giderken mülâkât ve şöhet-i şî’riyyesinden hiss-i hüsn-i nikât etdiğimiz hâlâ muķim-i dâr-ı Fenâ Mîrzâ ‘Abdu’r-Rasûl-i talâkat-pîrâdır. N 194 / S 69a.

FEVZÎ (Karşlı Aħmed Efendi): Şāhib-dîvān-ı müretteb ve şāhāyif-i şumār-ı nüşā-i tediis-i ‘ilm-i edeb olup biñ iki yüz sâlinde altmış beş sininde iken mevlidi olan Karş da āhirete rihlet eden Aħmed Efendidir. N 196 / S 76b.

KĀMİL (Enderūnî): Sābıķu’z-zıkr Fāzıl Begiñ dāder-i şefiķidir. Bunlar Seferliye alınmış Enderūn-ı Hümāyūnda genc iken fevt olmuşdur. N 201 / S 90b.

VĀHİB: 1130 ĥudūdu. -N / S 87a.

Bu haliyle adı geķen şairler hakkında tam bir bilgiye sahip olmak mümkün değildir. Ancak sevdiği veya kendine yakın gördüğü şairlere geniş yer ayırmıştır. Bu durum diğer tezkirelerde de görülebilmektedir.

Bu eksikliklere rağmen tezkire, pek çok kişi, eser ve yer isimlere yer vermesi bakımından araştırmacılar için önemli bir kaynak sayılabilir. Ayrıca diğer kaynaklarda yer almayan bazı isimlere yer vermesi onun değerini arttırmaktadır:

ĀHÎ (Kapucu-zāde): Enderūn-ı hümāyūnda mü’ezz inān-ı şehriyārî silkine münselik ve şî’r ü inşāda ĥüsn-i edā melekesine mālîk biñ yüz altıdan şoñra ... N 40 / S 7b

TĀB’Î (Sipāhî-zāde ‘Alî Efendi): ‘Ahd-i ‘Abdü’l-Ĥamîd Ĥān üdebāsından Nūr-ı ‘Oşmānî Kütüb-ĥānesinde ĥāfız-ı kütüb-i evvel ve fūnūn-ı ‘Arabiyyede şānî-i ekmel Gülistānı iĥtişāren Türkî lisān ve dūrre-i sūĥandān-ı güzîn-i ĥazret-i Zeyne’l-‘Ābidîn rađıya’llāhu te’ālā ‘anhe mensūb... N 170 / S 58a.

TĀYYİBÎ (Anķaravî Mehmed Efendi): Belde-i Ma’mūre-i ‘Amūdiyye ya’nî Anķaradan zuhūr..... N 172 / S 69b.

‘IŞĀM (Muştafā ‘Işāme’d-dîn Efendi): ...Vaķāyi’-nüvîs Seyyid Ĥākim Efendiniñ hem-şîre-zādesi Muştafā ‘Işāme’d-dîn Efendidir ki... N 185 / S 62b

AĤKER (İrânî Mehmed Şādıķ Ĥān) : Nāmı Mehmed Şādıķ Ĥān Şāmlu nedīm-i Fetĥu’llāh Mîrzā. N 10 / S 11b.

ŞABĀ (Kāzvinî Murtażā Efendi): Kāzvinî’l-aşldır. Nāmı Murtażā ve ĥıdmeti münşî dürr-i der-i dā’ire-i şeh-zāde sinni elliden mütecāviz ve şāhib-dîvāndır. N 164 / S 54b gibi.

Baęçe-i Safâ-endūz’da dil ve üslûp özelliklerine bakacak olursak, dil sade ve anlaşılır değildir. Bazen Arapça ve Farsça kelimelerin çok sık bir şekilde kullanıldığını bazen de çok açık ve anlaşılır şekilde bir anlatım kullanıldığını görüyoruz. Eserin müsvedde olarak kalması ve yeniden tertip olunmaması bunun sebebi olabilir.

Baęçe-i Safâ-endūz, eksik ve hatalarına rağmen yukarıda belirttiğimiz özellikleri sebebiyle edebiyat tarihi araştırmacıları için kaynaklık vazifesi görme açısından vazgeçilemeyecek bir eserdir.

1.1.2. Şâhidü'l-Müverrihîn

Şâhidü'l-Müverrihîn'in bilinen dört adet yazma nüshası vardır⁴⁹. Esad Mehmed Efendi, vak'anüvis ve nakîbü'l-eşraf iken eserini tertip etmiş ve muhtelif tarihlerde, çeşitli ebatlarda yazmıştır.

Şâhidü'l-Müverrihîn'in ismi, ebced hesabıyla yazılış tarihi olan 1247 H. / 1831 senesini göstermektedir. Mukaddimesinde yazılış tarihini gösteren "müderrişin-i dâru's-salţanatu's-seniyye beyninde ehibbâ-yı "adîme ve şürekâ-i hullet-şîmemizden müderrişin-i kirâmdan  arsî Mehmed Efendi-zâde Cemâle'd-dîn Efendiniñ buldğ ı Şâhidü'l-Müverrihîn (1247) ismiyle⁵⁰ zînet-ârâ olarak şîrâze-bend-i ta rîr" ibâresi bulunmaktadır⁵¹.

Esad Mehmed Efendi, eserinde tarihin menşei, tarifi, şîirdeki sanatlar ve kusurlar hakkında örnekleriyle bilgiler vererek bir nevi teorisini yazmaktadır. Sürûrî Mecmûası'ndan ve bazı şâirlerden seçtiği tarihleri bir nevi şerh ederek kendi fikirlerini açıklamaktadır. Tarih düşürmede uyulması gereken imlâ özellikleri ile ilgili bazı tekliflerini sunmaktadır. Nüshaların kenarlarına hâşiyeler ve derkenarlar yazarak anlattığı konu ile ilgili ek bilgiler vermekte ve bazı düzeltmeler yapmaktadır. Bu özellik diğer eserlerinde de vardır.

Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 362-A, 362-B ve 363; İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nr. 1034

1.1.3. Târîh

Esad Mehmed Efendi, vak'anüvis olarak Şânî-zâde'nin devlet yıllıklarına onaltı aylık zeyil yazmıştır. Bu zeyillerde, 1237 H. / bş. 28 İŞ.1821'den Rebî'ü'l- Evvel 1238 sonu / 1822 Aralığına kadar geçen olayları anlatır. Asıl tarihi ise 1241 H. / bş. 16. VIII. 1825 yılının olaylarını anlatır⁵². İkinci cilt olmak üzere 1241 H. / 1826 M. senesinden başlayarak aynı yılın sonuna kadar tertip ve yazmış, ondan sonrasını da toplayıp tertibe başlamış ise de tamamlamaya muvaffak olamamıştır⁵³.

İki ciltlik bir eserdir. İlk dört senelik olayları anlatan birinci cilt, selefi Şânî-zâde Atâullah Efendi'den intikal eden cerîdelere göre yazılmış (bu kısmın ilk iki senelik devrine "Şânî-zâde Zeyli" denmektedir) ve ikinci cilt ise, kendi vak'anüvisliği zamanındaki olayları anlatır. Vak'anüvisliğinden daha sonraki devirlere ait cerîdeler Lütfî Efendi'ye devredilmiş ve o, bunlardan istifâde etmiştir⁵⁴.

⁴⁹ Şâhidü'l-Müverrihîn'in şimdije kadar kütüphane kataloglarına geçmiş ve bizim görebildiğimiz nüshalarını şöylece sıralayabiliriz:

- 1- Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, no: 1034.
- 2- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 362-A.
- 3- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 362-B.
- 4- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 363.

⁵⁰ Önceki adı Âyine-i Zurafâ olup genişletilerek basıldıktan sonra Osmanlı Tarih ve Müverrihleri adını alan bu eserde Şâhid, Şevâhid olarak geçmektedir. Yanlışlıkla yazılmış olabilir: "...Şevâhidü'l-Müverrihîn nâmiyla ğ ayr-ı ma bû' bir eşeri dahâ vardır ki... (Mehmed Cemâleddin (1314(. Âyine-i Zurafâ. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636. 81).

⁵¹ Rıza Oğraş (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Edisyon Kritiği*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 161.

⁵² Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: KB Yay. 385.

⁵³ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 52.

⁵⁴ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 364.

1.1.4. Üss-i Zafer

Mahmûd II. devrindeki eşkinici teşkilâtına, yeniçerilerin kaldırılmasına (Vak'a-i Hayriye) dâir yazılmış ve Pertev Paşa tarafından tashih edilmiş 259 sahifelik bir eserdir. Yeniçeriliğin kaldırılmasının sebeplerinden bahseden bu eserin ismi 1241 H. / 1826 M. tarihini gösterir ki bu, vak'anın ve eserin yazılma tarihini gösterir⁵⁵.

İstanbul kütüphanelerinde yazma⁵⁶ ve matbû⁵⁷ nüshalarına tesadüf edilen bu eser, İstanbul'da biri 1243'te ve diğeri 1293'te olmak üzere, iki defa basılmış ve Fransızcaya, Rumcaya ve bazı kısımları Rusçaya tercüme edilmiştir⁵⁸.

1.1.5. Teşrifât-ı Kadîme

Esad Mehmed Efendi'nin Osmanlı devlet teşkilâtında teşrifât ile ilgili bilgiler veren eseridir. Bilinen bir tane yazma nüshası vardır⁵⁹. Eser, 1287 H. / 1871 M.'de İstanbul'da Matbaa-i Âmire'de basılmıştır⁶⁰. Eser sadeleştirilerek yayınlandığı⁶¹ gibi tıpkı basım yayını⁶² da yapılmıştır.

Eserde Mevlid-i Şerîf Kırâati, Kırâat-i Mevlid-i Şerîf der Zamân-ı Kâim-makâm Paşa, Huccâc-ı Müslimînin vb. konularda bilgiler bulunmaktadır.

1.1.6. Sefer-nâme-i Hayr

Sultan Mahmûd II.'un Edirne seyahatini tasvir eden tarihçesidir. Eserin adı, ebced hesabıyla yazılış tarihi olan 1247 H. / 1831 M. yılını gösterir⁶³. Bu seyahatin notlarını Esad Efendi'nin biraderzâdesi Ahmed Nazif Molla yazmış, sonra bunlar Esad Efendi tarafından tertip ve tanzim edilmiştir⁶⁴. Müellif hattı ile yazma nüshası vardır⁶⁵.

1.1.7. Zîbâ-yı Tevârîh

Muslihiddin Muhammed Lârî'nin *Mir'âtü'l-Edvâr ve Mirkâtü'l-Ahbâr* adlı tarihinin, Hoca Sâdeddin tercümesi ile diğerk me'hazları da göz önünde tutmak suretiyle yapılmış tercümesidir. Esad Mehmed Efendi, bu eseri ancak Deylemilere kadar getirebilmiştir⁶⁶. Müellif hattı ile bir nüshası vardır⁶⁷.

1.1.8. Âyâtü'l-Hayr

Sultan Mahmûd II.'un 1253 H. / 1837 M. de Tuna eyaletinde yaptığı 40 günlük seyahatine dairdir. Bu seyahatin hulâsa ve mâhiyeti için *Takvim-i Vakâyi*, nr. 149; Lütfî, *Tarih*, İstanbul, 1302, c. 5, 89 vd.; Esad Efendi, *Münşeat*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3847, vr. 279b adlı eserlere bakılabilir⁶⁸.

⁵⁵ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 53.

⁵⁶ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 2071.

⁵⁷ Süleymaniye Ktp., M. Hafîd Ef., nr. 219; Süleymaniye Ktp., Râşid Ef., nr. 610.

⁵⁸ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 364.

⁵⁹ İstanbul Üniversitesi Ktp., nr. 2692.

⁶⁰ Süleymaniye Ktp., Zühdi Beğ, nr. 556.

⁶¹ Esad Efendi (1979). *Osmanlılarda Töre ve Törenler (Teşrifât-ı Kadîme)*. Sad.: Yavuz Ercan. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

⁶² Cahit Baltacı (hzl.) (1979). *Teşrifât-ı Kadîme (Tıpkıbasım)*. İstanbul: Çağrı Yay.

⁶³ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 54.

⁶⁴ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 364.

⁶⁵ Ar. M. Ktp., Recâizâde Ekrem Bey kitapları, nr. 157.

⁶⁶ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 4. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 364.

⁶⁷ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 2410.

⁶⁸ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 365.

1.1.9. Münşe'ât

İki münşeât mecmuası vardır. Bunlardan birincisi⁶⁹, müellif hattı ile müsvedde olup, içinde bazı vakfiye suretlerinden müteaddit mektuplardan mâadâ, Şehir köyü ve Sofya havâlisinde yaptığı nüfus tahririne ait raporu da vardır. İkincisinin⁷⁰, Esad Efendi'nin bilhassa İran'dan yazdığı mektupları da muhtevî olan ilk 70 sahifelik kısmı ile son kısmı müellif hattı iledir. İkinci kısmı ise, Besim ve birâderzâdesi Ahmet Nazif Mollaların 3847 numaralı münşeâtta tebyiz ettikleri bazı parçalar teşkil etmektedir. Bunlardan mâadâ muhtelif mecmualarda Esad Efendi'nin diğer yazılarına da tesadüf edilmektedir⁷¹.

1.1.10. Dîvân-ı Eş'âr

Esad Mehmed Efendi'nin 1257 H. / 1841 M.'ye kadar yazdığı şiirlerin büyük bir kısmını muhtevî, kendi el yazısı ile olan nüsha⁷² esas tutulmak üzere, Tâhir Selâm Bey tarafından tertip edilmiş⁷³ ve Esad Efendi bu nüshaya 1260 senesine kadar yazmış olduğu şiirlerin bir kısmını bilâhare ilâve eylemiştir. 1257-1264 seneleri arasında yazdığı şiirleri hâvî kendi el yazısıyla bir nüsha vardır⁷⁴. Esad Efendi'nin 1260 senesine kadar olan na't ve kasidelerini⁷⁵, bazı takrirleri ile mesnevîlerini⁷⁶, manzum tarihlerini⁷⁷, gazel ve tahmis gibi kıt'alarını⁷⁸ hâvî ayrı ayrı tertip edilmiş mecmualara da tesâdüf olunuyor⁷⁹.

Üniversite Kütüphanesi, nr. 3813'te kayıtlı nüsha, gazellerle başlamaktadır. Aralarında müzeyyel gazeller de vardır. Derviş Mezâkî, Hâfız-ı Kadîm, Nedîm, Tâhir Selâm ve Nâ'îlî'nin gazellerine vücûda getirdiği tahmislerle bir şarkıyı ve bazı beyitlerle manzum bir "Silsile-i Nakşbendiye" yi ihtivâ eden bu yazma 1467 beyitten ibarettir⁸⁰.

1.1.11. Terceme-i Mustazraf

Mahmûdü'l-Eser fî Tercemeti'l-Mustatrafî'l-Mustaşer adıyla Mehmed bin Ahmed el-Hatîb el-İbşihî el-Mısrî'nin yazdığı bu eser, irâde-i seniye ile Ekmekçizâde Ahmed Efendi tarafından tercüme edilmişse de da ha sonra yine irâde-i seniye ile bunu basan Esad Mehmed Efendi tarafından ekseri maddeleri (ilm-i muhadarat) zeyl edilmiş ve ibâresi tezyin edilmiştir ki dinî hikâye ve hikmetli sözlere ait eserlerin cidden en istifâdeli ve seçkinlerindendir. Esad Mehmed Efendi, "kultü" işaretiyle ilâve ve tashih ettiği yerleri işaretlemiştir. İki büyük cilt halinde tertip edilmiş ve birinci cilt 1261, ikinci cilt 1263 tarihlerinde basılmıştır⁸¹.

1.1.12. Es'ile ve Ecvibe

Ders Vekili Akşehirli Ömer Efendi'nin ruûs imtihanına mahsus olmak üzere Arapça olarak tertip ettiği sualli-cevaplı *Es'iletü'l-'Acîbe ve'l-Ecvibe* adlı risâlenin⁸²

⁶⁹ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3847.

⁷⁰ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3851.

⁷¹ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3848, 3850, 3855, 3856, 3857.

⁷² Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3852.

⁷³ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3841.

⁷⁴ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 3854.

⁷⁵ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 1750, 2852, 3843.

⁷⁶ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 1749.

⁷⁷ Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 1748.

⁷⁸ Üniversite Kütüphanesi, TY, nr. 2813.

⁷⁹ Münir Aktepe (1948). "Esad". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 365.

⁸⁰ S. Nüzhet Ergün (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası. 1337.

⁸¹ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 323.

⁸² Süleymaniye Ktp., Esad Ef., nr. 1363/9, 3749/5.

Esad Efendi tarafından yapılan tercümesidir. 1250 yılında Esad Efendi tarafından bastırılmıştır.

1.1.13. El-Virdü'l-Müfîd fî Şerhi't-Tecvîd

“Cezayirli Şeyh Mehmed Cezâirî'nin 1244 H./1828 M. de telif ettiği es-Sa'yü'l-Mahmûd fî Nizâmi'l-Cünûd isminde cihadın faziletlerine taalluk eden eserini Kevkebü'l-Mes'ûd fî Kevkebeti'l-Cünûd ismi ile terceme etmiştir ki basılmıştır.⁸³”

1.1.14. Ris âleler

İstanbul'un fethine gelen ashabdan ve bilhassa Hâlid ibni Zeyd (R.A) dan bahseden risâlesi ile *Hayat-ı Tekviniyye ve Sübûtiyyeye dair*, رُؤْيُنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا, âyet-i celîlesine⁸⁴ dair ve *Amel-i Sâlihîn Hakikatine* dair risâleleri vardır.

1.1.15. Pendn âme

“Türkçe manzum bir eser olup basılmıştır.⁸⁵”

1.1.16. Mesh-i Ricl ve Mesh-i Huff

1.1.17. İhtilâfü't-Tevrâtîn

Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 3842.

1.1.18. Nasr Azîz

Amel-i sâlihe dair olup Mustazraf'ın 10. bâbı içinde de neşredilmiştir.

1.1.19. Mehâsin-i Mecîdiyye

Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 4268.

1.1.20. Kevkebü'l-Mes'ûd fî-Kevkebeti'l-Cünûd

Şeyh Muhammed Cezâyirî'nin cihadın faziletlerine dair olup, *el-Sa'yü'l-Mahmûd fî Nizâmi'l-Cünûd* adlı eserinin tercümesidir. (Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2363)⁸⁶.

⁸³ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 53.

⁸⁴ Bakara sûresi: 212: “İnkâr edenlere, dünya hayatı güzel görünür...”

⁸⁵ Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. C. 3. Hzl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay. 53.

⁸⁶ Münir Aktepe (1948). “Esad”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 365.

2. BAĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ'UN TENKİTLİ METNİNİN KURULMASI

Bu çalışmanın dayandığı Bağçe-i Safâ-endûz metnini kurmadan önce, Türkiye ve dünyanın belli başlı merkezlerindeki el yazmalarına ait kataloglar incelenmiştir. Araştırmalar neticesi 2 nüsha bulunabilmiş ve tenkitli metin bu 2 nüshadan hareketle kurulmuştur.

Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Yazma Bağışlar, 185 no'lu (S) nüshası ile Üniversite Kütüphanesi TY 2095 no'lu (N) nüshalarının mikrofilm ve fotokopileri temin edilmiş ve bu 2 yazma karşılaştırılmıştır. İlk metin çalışması müellif hattıyla olan Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Yazma Bağışlar, 185 no'lu (S) nüshası üzerinden yapılmıştır.

METNİ KURMADA TUTULAN YOL

Bağçe-i Safâ-endûz'un tenkitli metni hazırlanırken elif-bâ sırası esas alınmış ve karışık durumda bulunan maddeler ilgili başlıklarda toplanmıştır. Aynı şâir hakkında değişik varaklarda bulunan bilgiler birleştirilmiştir.

Her şâir maddesinin farklı nüshalardaki varak numaraları maddelerin altında kalın puntoyla verilmiştir.

Eserin hemen her varağında der-kenar bulunmaktadır. Bu der-kenarlar ait oldukları maddelere dahil edilmiş ve kolayca ayırt edilebilmesi için iki tire (-) arasına alınmıştır.

Metinde geçen âyetlerin numarası, sûrelerin adı ve Türkçe meâlleri dipnot kısmında verilmiştir. Yaygın olarak kullanılan dua cümleleri yeni harflerle, diğer Arapça ve Farsça ibareler eski harflerle yazılmıştır.

İki nüshanın karşılaştırılması sonucu tespit edilen farklılıklardan tercih edilenler tenkitli metne alınmış ve bu farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir. Eser XIX. yüzyılda yazıldığından okuyucuların tereddüde düşmesini önlemek bakımından dil ve imlâ yönüyle günümüz Türkçesinin özelliklerine uyulmuştur.

N nüshasında S nüshasından farklı olarak her şâir maddesinin altında yer alan Safâyî, Sâlim, Râmiz, Fatîn ve Şefkat tezkirelerinden alınmış seçme şiirler, bu tezkirelerdeki metinlerle karşılaştırılmış ve buldukları sayfa numaraları dipnotlarda belirtilmiştir.

3. KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALAR VE TAVSİFLERİ

Esad Mehmed Efendi'nin Bağçe-i Safâ-endûz adlı tezkiresinden bütün kaynaklar söz etmektedir. Eser nâdir yazmalardan sayılmaktadır. Bilinen iki nüshası vardır:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 4040, Mikrofilm Arşivi No: 422 (Nüsha karşılaştırmasında S harfi ile gösterilmiştir).

İstinsah tarihi : 1251 H./1835 M.

Müstensih : Esad Mehmed Efendi

Kitap ölçüleri : 220 mm.x 142 mm.

- Cilt : Meşin, üstü neftî kadife
 Varak : 96
 Satır : Muhtelif, Her şairin haltercümesi altında boşluk bırakılmış ve bazılarında hiç yazı yoktur.
 Yazı : Hiçbir yazı nev'ine benzemeyen rik'a-talik-nesih karışımı el yazısı, cetvelsiz ve başlıksız
 Kâğıt : Beyaz Frenk
 Başı :
 1b باغبان ازل ار است عید کلزار

حرف هدکشت کل کوشه دستار سخن

Bu ravzatü'ş-şafâ-yı nüzhet-fezâ y u āzād-gehi yegān yegān kenāre-gīr-i çendīn evrāḳ-ı esfār ve senābil-i mesā'il-i nevādir-āsā şīşe-zīb-i ḥayāl-ḥāne-i ḥāfiẓa-i ba'zı edeb-şī'ār olup henüz bir çemen şuffe-i şadef-mevşūfda gül-deste-i cem'iyet-i dil-firīb ya'nī ser-ā-pā defterde fezleke-bend-i tertīb olmayan...

Sonu : İşbu müsveddede olan esāmī-i şu'arā bi-menniḥī te'ālā tebyīzda maḥlaşlarının kāffe-i ḥurūfunda bi-ḥaḳḳın tertībine ri'āyet ve müsāvi bulunanlarınıñ tāriḥ-i rihletlerine taṭbīḳan kenārda gösterilen erḳām ḥasebiyle tertīb ü taḥrīre niyyet olunmuşdur. Allāhümme yessirli. Āmīn.

Bu tetimmenin altında ve sayfa kenarlarında bazı şâirlerle ilgili hâmişler bulunmaktadır. Sonraki varakta elif-bā sırasına göre şâir isimlerinin yer aldığı fihrist bulunmaktadır. Ancak fihrist noksandır.

Varaklarda hâmişler, ilâve ve tashihler bulunmaktadır. İlâvelerle 209 şair yer almaktadır.

2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Ty, 2095 (Nüsha karşılaştırmasında N harfi ile gösterilmiştir).

- İstinsah tarihi : 21 Şevvâl 1353 / 7 Ocak 1935
 Müstensih : Nâil Tuman
 Kitap ölçüleri : 210 mm.x 160 mm.
 Varak : 245
 Satır : Muhtelif, her sayfa bir şaire ayrılmış
 Yazı : Rik'a
 Kâğıt : Beyaz Frenk
 Başı : ḤARFÜ'L-ELĪF
 İBRĀHĪM PAŞA

Dest-i 'adū-yı ehl-i fiten ile biñ yüz kırk üç vaḳ'āsında nūş-ı şahbā-yı şehādet eden şadr-ı sa'īd ve düstūr-ı şehīd İbrāhīm Paşa ibni Ḥasan bin Ḥalīl-i Nevşehriniñ ismi olup...

Başta "Fihrist-i Kitāb" başlığıyla 6 sayfalık fihrist vardır. Fihristte şairlerin isminin yanısıra lakaplarına, Hicrī ölüm tarihlerine ve sayfa numaralarına yer verir. Bağ çe-i Safā-endüz ve Esad Mehmed hakkında kısa bilgi verdikten sonra eseri temize

çekme sebebini anlatır. Müsvedde halinde olan ve tek yazma nüshası bulunan eserin kaybolmaması için hiçbir müdahalede bulunmadan temize çektiğini belirtir.

Esere herhangi bir müdahalede bulunmadığını söylüyorsa da asıl nüshada (S) bulunmayan ve Safâyî, Sâlim, Râmiz, Fatîn ve Şefkat tezkirelerinden her şair için seçilen şiirler eklemiştir. Bu eklemeler, esere zenginlik kazandırmıştır.

Daha sonra elif-bâ sırasına uygun olarak düzenlediği metin kısmına geçer:

Sonu : Ve le-hü

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Bağ'arızına gerden-i kâfûr üzre

Görmekse ğ araz nûrı eger nûr üzre

Çıkmaz heves-i çeşm-i siyâhı dilden

Âhû-yı muşavver gibi fağ fûr üzre

Metin kısmı Yümnî maddesi ve seçme şiirlerle bittikten sonra “Mü'ellif-i Tez kire Es'ad Efendiniñ Terceme-i Hâli” başlığı altında 6 sayfalık ayrıntılı bilgi verir ve faydalandığı kaynakları belirtir. Kitabın baş tarafında, “Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Eserleri” başlığı altında bilgi verildiği için bu kısmı tekrar yazmaya gerek görülmedi.

4. BAĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ'DA YER ALAN ŞAİRLER

Bağçe-i Safâ-endûz'da tanıtılan şair sayısı 209'dur. Bu şairler elif-bâ sırası gözetilerek mevcut iki nüsha olan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY, No: 2095 (N)'deki sayfa ve Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 4040, Mikrofilm Arşivi No: 422 (S)'deki varak numarasına göre sıralanmıştır:

1. İBRÂHİM PAŞA (Şadr-ı A'zam İbrâhîm Paşa)	N 3 / S 4b
2. EŞER (Belhî Muştafa Efendi)	N 3 / S 3b
3. AĞSEN-İ İRÂNİ (İrânî Mîrzâ Gulâm 'Alî)	N 3 / S 11b
4. AĞSEN (Hâfız İbrâhîm Edhem Efendi)	N 4 / S 11a
5. AĞMED (Şâmi-zâde Üsküdarî)	N 5 / S 4b
6. AĞMED (AĞmed Efendi Mestci-zâde)	N 6 / S 4a
7. AĞMED (Karamânî-zâde Şeyh AĞmed Efendi)	N 7 / S 5a
8. AĞMED (İshâk Hâcesi)	N 7 / S 14a
9. İHYÂ (İmâm Mehmed Efendi-zâde Yahyâ İhyâ)	N 8 / S 4a
10. AĞKER (İrânî Mehmed Şadık Hân)	N 10 / S 11b
11. EDİB (Vağ'a-nüvis Seyyid Mehmed Edîb Efendi)	N 10 / S 5a
12. EDİB (Âmidî Mehmed Efendi)	N 11 / S 8b

13. EDİB (Şehrî 'Abdu'llâh Ağ a-zâde Süleymân)	N 41 / S 5a
14. ERŞED (Mazrûb-zâde 'Abdü'l-Hamîd Efendi)	N 11 / S 11a
15. ERİB ('Arab 'Alî Efendi-zâde Muştafâ Efendi)	N 12 / S 7a
16. ERİB (Kethüdâ Emîn Efendi-zâde Aḥmed Efendi)	N 12 / 7a.
17. EZHERİ ('Abdü'l-Müte'âl Mıṣrî)	N 13 / S 13b
18. İSHÂK (Şeyhü'l-İslâm)	N 13 / S 6a
19. ES'AD EFENDİ	N 15 / S 5b
20. ES'AD (Yanyavî)	N 16 / S 5b
21. ES'AD (Ḥamza-zâde)	N 18 / S 5b
22. ES'AD (İbrâhîm Ağ a-zâde Enderünî)	N 19 / S 89a
23. ÂŞÜFTE (Feth 'Alî Şâh-zâde)	N 19 / S 6b
24. EŞREF (Şurre Emîni-zâde Mehmed Efendi)	N 20 / S 12b
25. İKBÂL (Seyyid Mehmed Efendi-zâde)	N 21 / S 9a
26. ÂGÂH (Bulaḫ Hâfiz Mehmed Efendi)	N 22 / S 9b
27. ÂGÂH (İslâmbolî Mehmed Efendi)	N 23 / S 9b
28. ḤAZRET-İ İLHÂMÎ (Sulṭân Selîm Ḥân)	N 24 / S 3a
29. EMNÎ (Seyyid Mehmed Beg)	N 26 / S 10a
30. EMİRÎ (Âmidî Mehmed Efendi)	N 26 / S 7b
31. EMİN (Toḫâdî Şeyh Mehmed Efendi)	N 27 / S 8a
32. EMİN (Mehmed Emîn Efendi)	N 28 / S 7b
33. EMİN (Ebü'l-Es'ad Mehmed Efendi)	N 29 / S 8a
34. EMİN (Müftî-zâde Mehmed Emîn)	N 30 / S 8b
35. EMİN (Seyyid Mehmed Efendi)	N 31 / S 10a
36. EMİN (Mehmed Efendi)	N 33 / S 10b
37. ENİS (Receb Dede)	N 26 / S 6a
38. ENİS (Edirnevî Nu'mân Efendi)	N 36 / S 10b
39. ENİS (Muştafâ Dede)	N 37 / S 11b
40. EVCİ (Mehmed Efendi)	N 38 / S 10a
41. ÜVEYS (Seyyid 'Osmân Efendi)	N 39 / S 12a
42. ÂHÎ (Ḳapucî-zâde)	N 40 / S 7b
43. BÂRÎ'Î (Ruhâvî Mehmed Efendi)	N 42 / S 23a
44. BÂKÎ (Sünbül-zâde)	N 43 / S 16b
45. BÂKÎ (Hâşim-zâde Dâmâdı)	N 44 / S 17b
46. BÂKÎ (Teberdâr Birâderî-zâde)	N 45 / S 17b
47. BÂHÎ (Kâtib-zâde 'Abdü'l-Kerîm)	N 46 / S 16a
48. BÂHÎ ('Abdu'r-Raḥmân Efendi)	N 47 / S 15b

49. BĀHĪ (Seyyid ‘Abdu’llāh Efendi)	N 49 / S 16a
50. BĀHĪ (Şoḳollu-zāde İsmā’īl Beg)	N 50 / S 16a
51. BAḤTĪ (İmām-zāde Meḥmed Efendi)	N 51 / S 18a
52. BEDRĪ (Yanyavī Es’ad Efendi-zāde)	N 52 / S 18a
53. BEDRĪ (Bedre’d-dīn Efendi)	-N / S 15a
54. BERĀ’Ī (Ruhāvī)	N 53 / S 18a
55. BERPĪR	-N / S 18b.
56. BEZMĪ (İmām Bezmī)	N 54 / S 19b
57. BESĪM (Kırımı ‘Ömer Efendi)	N 55 / S 19b
58. BESĪM (Manyāsī Seyyid Muş tafā Efendi)	N 56 / S 20a
59. BELĪĠ (Şāhīn Emīr-zāde)	N 57 / S 20a
60. BELĪĠ (Nişārī-zāde ‘Abdu’llāh Efendi)	N 59 / S 20a
61. BELĪĠ (Yeñişehr-i Fenārī Meḥmed Emīn Efendi)	N 60 / S 20b
62. BAHĀ (Īrānī ‘Alī Efendi)	N 61 / S 22b
63. BEHCET (Muş tafā Efendi-zāde Meḥmed Efendi)	N 62 / S 21a
64. BEHCET (Faḥre’d-dīn-zāde Seyyid ‘Alī Efendi)	N 63 / S 22a
65. BEHCET (Muş tafā Efendi)	N 64 / S 21b
66. BEHCET (Ḥekīmbaşı)	N 66 / S 23a
67. BEHCETĪ (‘Ayntabī Ḥasan Efendi)	N 65 / S 22b
68. BEHİŞTĪ (Edirnevī Muştafā Sa’de’d-dīn Efendi)	N 67 / S 21b
69. PERTEV-İ VAḲ’A-NÜVĪS (Meḥmed Efendi)	N 68 / S 18b
70. PERTEV PAŞA	N 69 / S 19a
71. PENĀH (Ṭ arabyalı Süleymān Efendi)	N 70 / S 20b
72. PĪR (Beyrūtī)	N 71 / S 18b
73. PĪRĪ (Nūḥ Efendi Birāderi)	N 72 / S 23a
74. PĪRĪ (İstanbulī Meḥmed Efendi)	N 73 / S 23a
75. TĀ’İB (‘Oşmān-zāde Aḥmed Tā’ib Efendi)	N 74 / S 23b
76. TAḲĪ (Meḥmed Taḳıyyü’d-dīn Ḥalebī)	N 81 / S 24a
77. TEVFĪḲ (Seyyid Yaḥyā TevfīḲ Efendi)	N 82 / S 24b
78. TEVFĪḲ (Dellāl-zāde)	N 84 / S 25a
79. TEVFĪḲ (Çıkrık Birāderi Muş tafā Efendi)	N 85 / S 25a
80. ŞĀBĪT (Īrānī Şādık Beg)	N 86 / S 26b
81. ŞĀḲİB (İzmirī Muş tafā Dede)	N 87 / S 25b
82. ŞERVET (Alay Emīni Ḥasan Beg)	N 90 / S 26a
83. ŞERVET (Şālih Çavuş-zāde ‘Oşmān Efendi)	N 91 / S 25b
84. ŞENĀ’Ī	-N / S 25b

85. ŞENĀYĪ (Kütahyevî Aḥmed Efendi)	N 89 / S 25b
86. CĀZĪM (Zeyrek-zā de Meḥmed Efendi)	N 92 / S 27b
87. CEZ BĪ	N 93 / S 28a
88. CELĀLĪ (‘Abdu’llāh-zā de Ebū Bekr Celāle’d-dīn)	N 94 / S 29a
89. CEMĀL (Şeyḥ Meḥmed Cemāle’d-dīn Efendi)	N 95 / S 28b
90. CEVDET (Muş ṭafā Efendi-zā de Ḥalīl Efendi)	N 96 / S 28a
91. ÇĀKERĪ (Āmidī)	N 97 / S 27b
92. ḤĀ’İZ (Aḥmed Efendi)	N 98 / S 31b
93. ḤĀCĪBĪ (Ḥācı Şāliḥ-zā de Ḥalīl Efendi)	N 99 / S 38b
94. ḤĀZ İK (Erzurumī Seyyid Meḥmed Efendi)	N 100 / S 31b
95. ḤĀZİM (Nevşehirî Aḥmed Efendi)	N 101 / S 31b
96. ḤĀSĪM (Köprülü-zā de Es’ad Paşa)	N 102 / S 30b
97. ḤĀSĪM (Āmidī İbrāhīm Efendi)	N 103 / S 31a
98. ḤĀFİZ (Ġalaṭalı Ḥāfız)	N 105 / S 31a
99. ḤĀKĪM (Seyyid Meḥmed Efendi)	N 106 / S 32a
100. ḤĀMĪD (Bedrī Ḥüseyn Efendi)	N 107 / S 32b
101. ḤĀMĪD (Kisedār Aḥmed Efendi)	N 108 / S 34a
102. ḤĀMĪD (Seyyid Meḥmed Efendi)	N 109 / S 39a
103. ḤĀMĪD (Nūḥ Beg-zā de Meḥmed Ṭayfūr)	N 110 / S 89a
104. ḤĀMĪD-İ DĪĞER (‘Abdu’llāh Paşa-zā de)	N 111 / S 90b
105. ḤĀMĪ (Āmidī Aḥmed Efendi)	N 112 / S 33a
106. ḤÜSĀMĪ (Şeyḥ Aḥmed Efendi)	N 113 / S 33a
107. ḤÜSNĪ	N 114 / S 33a
108. ḤÜSNĪ (Şerīf Beg-zā de Sa’id Begiñ dāmādı)	N 115 / S 30b
109. ḤÜSNĪ PAŞA (Ḥüseyn Ḥüsnī Paşa)	N 116 / S 33a
110. ḤASĪB (İstanbulî Aḥmed Efendi)	N 117 / S 31a
111. ḤASĪB (Seyyid ‘Abdu’llāh Efendi-zā de)	N 118 / S 32a
112. ḤASĪB (Mü’min-zā de Aḥmed Efendi)	N 119 / S 32b
113. ḤASĪB (‘Uşşāķī-zā de Seyyid İbrāhīm Efendi)	N 120 / S 32b
114. ḤASĪB (Seyyid Meḥmed Efendi)	N 121 / S 32b
115. ḤÜSEYN EL-MEVLEVĪ (Ḥüseynü’l-Mevlevî)	N 122 / S 41a
116. ḤİFZĪ (Ayāşī Ḥāfız Meḥmed Efendi)	N 123 / S 35a
117. ḤİFZĪ (La’lī-zā de Dāmādı Meḥmed Efendi)	N 124 / S 35a
118. ḤİFZĪ (Kātib-i Gümrük Meḥmed Efendi)	N 125 / S 35a
119. ḤAĶĶĪ (Erzurumī Şeyḥ İbrāhīm Efendi)	N 126 / S 36b
120. ḤAĶĶĪ (Aydosī Şeyḥ İsmā‘il Efendi)	N 128 / S 37a

121.	HİKMET (El-Hâc Aḥmed 'Ārif Beg)	N 130 / S 33b
122.	ḤALĪMĪ (Defter-dār)	N 132 / S 34b
123.	ḤANĪF (Meḥmed Efendi)	N 133 / S 40a
124.	ḤAYRĪ (Re'īsü'l-küttâb Meḥmed)	N 134 / S 37b
125.	Z İHNĪ (Erzurumî Meḥmed Efendi)	N 136 / S 43b
126.	RĀ'İK (Nişāncı 'Alî Efendi Enderūnî)	N 137 / S 88a
127.	RĀ'İF (Genc Meḥmed Paşa-zāde Aḥmed)	N 138 / S 90b
128.	RĀSĪḤ (Muḳayyedî-zāde Meḥmed Sa'îd)	N 139 / S 42b
129.	RĀSĪḤ (Enderūnî)	N 140 / S 90b
130.	RĀSĪM (Ferecikli 'Ömer Efendi)	N 141 / S 53a
131.	RĀ'Ī (Ḳaraḥiṣārî Dervîṣ Muṣ tafâ)	N 142 / S 53b
132.	RAḤMĪ (Bağ dādî 'Abdu'r-Raḥmān Efendi)	N 143 / S 44b
133.	RESMĪ	-N / S 41b
134.	REŞĪD (Egri ḳapulu-zāde Meḥmed Enderūnî)	N 144 / S 89a
135.	RĪF'AT (Rif'atî-zāde)	N 145 / S 45a
136.	RĪF'AT (Fazlî-zāde Enderūnî)	N 147 / S 87b
137.	REFĪ'Ā (İstanbulî Aḥmed Efendi)	N 146 / S 45b
138.	RŪḤĪ (İstanbulî Şu'ayb Efendi)	N 148 / S 46b
139.	REVḤĪ ('Abdu'r-Raḥmān Efendi)	N 149 / S 46b
140.	ZĪVER (İsmā'îl Ferrūḥ Efendi-zāde)	N 150 / S 47b
141.	SĀLĪM (Mîrzâ-zāde Meḥmed Efendi)	N 151 / S 48b
142.	SĀLĪM (Mektübî-i Defterî ḥulefâsından)	N 153 / S 52a
143.	SŪRŪRĪ (Aṭnavî Seyyid 'Oṣmān Efendi)	N 154 / S 50b
144.	SŪRŪRĪ (Veliyyü'd-dîn-zāde Meḥmed Emîn)	N 157 / S 52a
145.	SA'ĪD (Kâtib-zāde Meḥmed Refî' Efendi)	N 158 / S 49b
146.	SA'ĪD (Fodula Kâtibî-zāde Meḥmed Beg)	N 159 / S 50a
147.	SA'DĪ (Müderris Meḥmed Sa'dî Efendi)	N 160 / S 52a
148.	SEM'Ī (Beḡ radî Muṣ tafâ Efendi)	N 161 / S 51b
149.	ŞĀKĪR (Çuḳadâr Aḥmed Ağ a-zāde)	N 162 / S 88a
150.	ŞEVḲĪ (Meḥmed Efendi)	N 163 / S 64b
151.	ŞEYḤĪ (Şeyḥ Meḥmed Efendi)	N 164 / S 54b
152.	ŞABĀ (Ḳazvinî Murtaẓâ Efendi)	N 164 / S 54b
153.	ŞUBḤĪ (Vaḳ'a-nüvis Meḥmed Efendi)	N 167 / S 65a
154.	ŞİDḲĪ (Erzurumî 'Oṣmān Efendi)	N 161 / S 56b
155.	ŞALĀḤĪ (Balıkesîrî Şeyḥ 'Abdu'llāh Efendi)	N 169 / S 57b
156.	Ṭ AB'Ī (Sipāhî-zāde 'Alî Efendi)	N 170 / S 58a

157.	Ṭ IFLĪ (Ruhāvī el-Hāc Meḥmed Emīn)	N 171 / S 58b
158.	Ṭ AYYĪBĪ (Anḳaravī Meḥmed Efendi)	N 172 / S 69b
159.	‘ĀRĪF	N 173 / S 59b
160.	‘ĀRĪF-İ DĪĠER (Çuḳadār Meḥmed Beg)	N 174 / S 90b
161.	‘ĀRĪF (Müderris-zāde Enderūnī)	N 175 / S 87b
162.	‘ĀRĪF (Muş ṭafā Efendi)	N 176 / S 70b
163.	‘ĀṬ IF (Muş ṭafā ‘Āṭf Efendi)	N 177 / S 63a
164.	‘ĀKĪF (Meḥmed ‘Ākif Enderūnī)	N 178 / S 90b
165.	‘ĀMĪR BEG (Meḥmed Beg)	N 180 / S 60b
166.	‘ĪBĀDĪ (Enderūnī Ḳonyevī)	N 181 / S 88b
167.	‘ABDĪ (Çeteci ‘Abdu’llāh Paşa)	N 182 / S 67a
168.	‘ABDĪ (Altūnī Çoḳ-zāde Ḳoca ‘Abdī)	N 183 / S 72b
169.	‘İZZET (Aḥmed Beg)	N 184 / S 73b
170.	‘IŞĀM (Muş ṭafā ‘Işāme’d-dīn Efendi)	N 185 / S 62b
171.	‘İŞMET (Rā’if İsmā’il Paşa-zāde)	N 187 / S 61b
172.	‘İŞMET (İstanbulī Meḥmed Efendi)	N 189 / S 63b
173.	‘AYNĪ (‘Ayntabī Seyyid Ḥasan Efendi)	N 190 / S 65b
174.	FĀẒİL BEG (Enderūnī)	N 192 / S 88b
175.	FERĪD BEG (İsmā’il Efendi-zāde)	N 193 / S 88b
176.	FENĀ (Īrānī Mīrzā ‘Abdu’r-Rasūl)	N 194 / S 69a
177.	FENNĪ (Ġāzī Aḥmed Paşa-zāde)	N 195 / S 89a
178.	FEVZĪ (Ḳarşılı Aḥmed Efendi)	N 196 / S 76b
179.	FEHMĪ (Muş ṭafā Mazlūm Beg)	N 197 / S 67b
180.	FEY ZĪ (Meḥmed ‘İzze’d-dīn-zāde)	N 198 / S 90b
181.	ḲĀ’İL (Ġalaṭalı Muş ṭafā Efendi)	N 199 / S 70a
182.	KĀŞĪF (İstanbulī Meḥmed Emīn Efendi)	N 200 / S 73a
183.	KĀMİL (Enderūnī)	N 201 / S 90b
184.	LEBBĪ (Seyyid Meḥmed Efendi)	N 202 / S 74b
185.	LEBĪB (Rūz-nāmeçeci-zāde Meḥmed Efendi)	N 203 / S 75b
186.	LUṬ FĪ (Yanyevī)	N 204 / S 75a
187.	MECDĪ (Geredevī)	N 205 / S 78b
188.	MECDĪ (Sarrāc-zāde Muş ṭafā Efendi)	N 206 / S 83a
189.	MEḤMED (Müstakīm-zāde)	N 207 / S 83a
190.	MŪCRİM (‘Abdü’s-selām)	N 208 / S 78a
191.	MUḤLİŞ PAŞA (Es’ad Muḥliş Paşa)	N 209 / S 83b
192.	NĀŞĪD (Rātib Aḥmed Paşa-zāde)	N 213 / S 87b

193.	NĀMIḲ (Kātib-i Dīvān ‘Alī Efendi)	N 219 / S 80b
194.	NĀMĪ (Meḥmed Ṭ avāsī)	N 220 / S 80b
195.	NAḤĪFĪ (Süleymān Efendi)	N 221 / S 81b
196.	NEDĪM (Genc Ḥalīl Ağ a-zā de Maḥmūd Beg)	N 227 / S 88b
197.	NA ŞAFAT (Bayraqdār-zā de Muş tafā Enderūnī)	N 228 / S 88b
198.	NA ZĪF (İsmā‘īl Efendi-zā de Muş tafā Enderūnī)	N 229 / S 87b
199.	NĪGĀH (Kırımı Z ekeriyā Efendi)	N 230 / S 82a
200.	NĪHĀLĪ (Meḥmed Efendi)	N 231 / S 81b
201.	NĪHĀLĪ (Za‘īm İbrāhīm Ağ a)	N 238 / S 81b
202.	VĀŞIF BEG(Enderūnī ‘Oşmān Efendi)	N 239 / S 90b
203.	VĀḲIF (Ṭ op-ḥāneli-zā de ‘Oşmān Beg)	N 240 / S 86b
204.	VĀḲIF (İshāḳ Ḥā cesi-zā de Maḥmūd Efendi)	N 241 / S 86b
205.	VĀḲIF (Seyyid Yahyā Efendi)	N 242 / S 87a
206.	VĀHĪB	-N / S 87a
207.	YĀVER (Ḥasan Efendi Enderūnī)	N 243 / S 87b
208.	YEKTĀ EFENDĪ (İstanbulī)	N 244 / S 92b
209.	YÜMNĪ (‘Oşmān-zā de Meḥmed Efendi)	N 245 / S 91b

KAYNAKÇA

- Aktepe, Münir (1948). “Esad”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 4. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 363-365.
- Arslan, Mehmet (Hızl.) (1994). *Meḥmed Sirāce’-d-dīn Mecma’-ı Şu’arā ve Tezkire-i Üdebā*. Sivas.
- Ayan, Hüseyin (1984). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümleri Ders Notları: 60.
- Babinger, Franz (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: KB Yay.
- Baltacı, Cahit (hızl.) (1979). *Teşrifât-ı Kadîme (Tıpkıbasım)*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Bayraktutan, Lütfi (1979). *Fatîn Dâvud Efendi Hâtimetü’l-eş’âr, Açıklamalı İsimler-Eserler İndeksi*. Doktora Önçalışması. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*. 3 C. Hızl. İsmail Özen. İstanbul: Meral Yay.
- Cevdet Paşa (1310(. *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri*. İstanbul. (Âyine-i Zurafâ’nın genişletilerek basılmış şekli).
- Çapan, Pervin (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-âsar min Fevâ’idi’l-eş’âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay.
- Ergün, S. Nüzhet (1936-1945). *Türk Şâirleri*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası.
- Esad Efendi (1979). *Osmanlılarda Töre ve Törenler (Teşrifât-ı Kadîme)*. Sad.: Yavuz Ercan. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Faṭīn (1271(. *Tezkire-i Hâtimetü’l-Eş’âr*, İstanbul: İstiḥkâm Alayları Litografya Dest-gâhı.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1949). “Şuarâ Tezkireleri ve Tezkireciler”. *Aylık Ansiklopedi* 1 (2): 28-31.
- İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988). *Son Asır Türk Şâirleri*. İstanbul: Dergâh Yay.
- İnce, Adnan (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- İnce, Adnan (hızl.) (2005). *Tezkiretü’ş-Şuarâ, Sâlim Efendi*. Ankara: AKMB Yay.
- İpekten, Halûk (1986). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.
- İpekten, Halûk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.
- İsen, Mustafa (1994). *Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKMB Yay.
- İsen, Mustafa (1997). *Ötelerden Bir Ses, Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ Yay.
- Karahan, Abdülkadir (1970). “Tezkire”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 11. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. 422-423.
- Kılıç, Filiz (1998). *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yay.

- Kurnaz, Cemal, Mustafa Tatçı (Hızl.) (2001). *Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Levend, Agâh Sırrı (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Basımevi.
- Mehmed Cemâleddin (1314). *Âyîne-i Zürafâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4636.
- Meşmed Süreyyâ (1308-1315). *Sicill-i 'Oşmâni yâhûd Tezkire-i Meşâhîr-i 'Oşmâniyye*. İstanbul.
- Oğraş, Rıza (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn Adlı Eserinin Edisyon Kritiği*. Doktora Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Rif'at Efendi (1283). *Devhatü'n-Nuğabâ*. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1271.
- Şafâyi. *Tezkire-i Şafâyi*. İstanbul Üniversitesi Ktp. nr. 3215.
- Süleyman Fâik. *Mecmua*. İstanbul Üniversitesi Ktp., TY 4100.
- Sürûrî. *Sürûrî Mecmûası*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. nr. 1035.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1992). "Türkiye Edebiyatı". *Türk Dünyası El Kitabı*. C 3. Ankara: Ayyıldız Matbaası. 107-129.
- Unat, Faik Reşit (1988). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*. Ankara: AKDİTYK Yay.

BAĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ'UN

TENKİTLİ METNİ

Bu ravzatü's-şafâ-yı nüzhet-fezây u âzâd-gehi yegân yegân kenâre-gîr-i çendîn evrâķ-ı esfâr ve senâbil-i mesâ'il-i nevâdir-âsâ şîşe-zîb-i hayâl-hâne-i hâfıza-i ba'zı edeb-şî'âr olup henüz bir çemen şuffe-i şadef-mevşûfda gül-deste-i cem'iyet-i dil-firîb ya'nî ser-â-pâ defterde fezleke-bend-i tertîb olmayan ve sâlifü'z-zıkr yüz otuz beş ... âşâr-ı eslâfdan re'y yâhûd tekmileten bîrûn kalıp bir nüshada bulunmayan ümerâ'il-kelâm her biri zemîn-i berâ'at ve bu sâye-gâh-ı 'abîr-büyâ-yı ârâmiş-penâh-ı şecere-i pür-şemere-i belâğ at-nâm-ı nâmîleri bâ-bâğ bânî-i kalem-i hüceste-raķam-ı hâzret-i Sâlim 'alâ rûhihî sicâl-i ğufrânî'l-Melikü'd-dâ'im tarh-ârâ-yı hadîķa-i tez kiretû's-şu'arâsı olan nâtürân-ı büstân-ı feşâhat ve ... gülistân-ı nebâğ at ser-ħadd-i sene ħamse ve şelâşîne ve mi'e ve elfden kelime-i mübâreke المظفر **el-muzaffer 1251/1835** pîrâye-i ser-satr-ı fâl-nâme-i behiyyesi olan işbu ihdâ ve ħamsîn ve mi'eteyn sâl-i nuşret-iştimâline gelince her gürûh-ı feyz-i şükûhuñ evvelâ *inne mine's-şî'r le-ħikmeten* gülzârından istişmâm-ı fevâyiĥ-i ħakâyık ve *inne mine'l-beyânı le-siĥran* menba'ından istirvâ-yı mâ'il-hayât-ı deķâyık etmişlerdir. Dest-i tetebbu'-ı imkân birle çide berişte-i istikrâ-ı maķdûr birle demide kılınan gül-ğ oncehây-ı esâmî-i sâmiyelerine taĥşîş kılınmış ve vâreste-i işâret olduĥu üzre merâtib-i belâğ at ve feşâhat ve miyâne-i tarafeyn-i a'lâ ve ednâ-yı i'câzda bulunan devâ'ir-i lâ tühşâda yemîn-i nuķ-ı tavķ-ı beşerî ile dâ'ire ve bu merâtib daĥi lafzla ma'nâ beynlerinde mütedâ'ir olup ve *وللناس فيما يعيشون* li'n-nâsi fimâ ya'sukûne mezâhib-i vefķınca ba'zı tîbâ'-ı cânib-i ma'nâya mâ'il ve ba'zısı muĥassenât-ı lafziyyeyi ĥibâ'en ve kavlen kâ'il olmaķ takrîbi emr-i intihâb-şî'âr-ı sūĥan maĥvı 'uhde-i tab'-ı selîm ve sipürde-düş-ı mizâc-ı müstaķîm kılınaraķ ol tekellüfden ictinâb belki emr-i düşvâr taĥşîl-i mez kûrda yed-i intikâd-ı ħakîr-i kûtâh ve kaşîr olmağ la ihticâb birle zıkr olunan yüz on sene müddetde neş'e-yâb-ı raĥîķ-i taĥķîķ-i ma'nâ ve neşv ü nemâ-pezîr-i feyz-i ĥikmet-iķtizâ olan sūĥan-sâzân-ı a'şârîñ keyfiyyet-i güftârları ĥasbe't-tefehüm ber-tarıķa-i tavşîf-işâret ve rûmâl-i li-iĥtişâr çikûnegî-i meslek-i ma'aş ve me'âdları yine ber-vech-i vecîh ta'rîf-i ĥikâyet olunup üstâd-ı müsellemlafz u ma'nâ ve ser-tâc-ı üdebâ ve 'ülemâ' Mevlânâ Kınalı-zâde Ĥasan Mîrzâ-zâde Sâlim 'alâ rûhihima't-taķdîsâtı mâ-dâme'l-'avâlim eşer-i şerîflerine iķtidâ'en Ebûcâd-ĥân-ı mekteb-i 'irfân ya'nî kalem-i şikeste-fem-i Seyyid Mehmed Es'ad-ı nâtüvân tertîb-i ĥurûfa ri'âyet ederek ve cezb-dârî-i ĥilâl-i ta'allüm ile ol reh-i râstdan giderek menâķıb-ı işân ve vaķt-i mez kûre-iyâb-ı iz ĥâb etdigimiz 'Acem sefâretinde râst gelebildiğim ba'zı şu'arâ-yı Īrân ĥimmet-i rûşendilân ile sâl-i şürû'ı / işrâb eden **Bağ çe-i Şafâ-endüz 1251/1835** ile be-nâm işbu Mecelle nev-üslûb-ı insicâmda bidâ-yı yâdigâr taşşîş kılınmışdır. Niyâz-mendem ki bâke şâyân-ı imrâr-ı nazâr eden ĥullân ĥâzerâtı vukû'-yâfte olan siyâh-kârı sehv ü kuşûr-ı berâ'a bî-berâ'ayı kezâlik taşşîĥ-i 'inâyet-i şarîĥleriyle ĥakk ve imĥâ ve râķimü'l-ĥurûf olan deryûze-ger-i ĥulle-i du'âyı daĥi zıkrî bi'l-ĥayr ile iĥyâ buyuralar. Mîşrâ':

رای رجاء جانب عبد کریم

هذا اداى الشروع فى المقصود بعون الله

1251/1835

وافود الله امرى الى الله

HARFÜ'L-ELİF

İBRÂHİM PAŞA

(Şadr-ı A'zam İbrâhîm Paşa)

Dest-i 'adû-yı ehl-i fiten ile biñ yüz kırık üç vaq'asında nûş-ı şahbâ-yı şehâdet eden şadr-ı sa'îd ve düstûr-ı şehîd İbrâhîm Paşa ibni Hasan bin Halîl-i Nevşehrîniñ ismi olup ism-i mez kûru maḥlaş ittiḥâz ıyla gâhîce nazm-ı şî're rağ bet etdiği Müstaķîm-zâde Mecelletü'n-nişâbında Es'ad-âbâd Kaşrınıñ muḥaddemâ yerinde olup binâ-kerde-i Aḥmed Hân olan kaşrınıñ kapısı kitâbesinde müşârün-ileyhiñ târiḫi menkûş oldu ğ görülmüşdür.

Âşâr-ı nazmiyyesinden olan bir kıt'a Tez kire-i Faḫînden alınmışdır⁸⁷

Kıt'a

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Nigâh-ı iltifâtiñ mâ ye-dâr-ı ğ uruşân oldu
Ḥiṭâb-ı müsteḫbîñ rûḥ-baḥş-ı cism ü cân oldu
'Aceb mi kılsañ ihyâ maḫdem-i luṭfuñla hünkârim
Kuluñ bir zerreyim z âtiñ baña mihr-i cihân oldu
N 3 / S 4b.

EŞER

(Belḫî Muş ḫafâ Efendi)

Tez kire-i Sâlimde maḥlaş-ı ḫadîmi olan Muḫibb ile ḫarf-i mîmde terceme ve eşeri mesṭûr ve gül-geşt-i seyâḫati büstân-sarây-yı Âsitâne-i 'Aliyyede encâm ve گیتدی اثر **gitdi Eşer 1135/1819** târiḫinde riyâz-ı cinânda ârâm bulan Belḫî'l-mevlid bir pîr-i zarîf ve nâmi Muş ḫafâdır.

Bu beyt-i Fârisî Tez kire-i Sâlimden naḫl edildi⁸⁸

Beyt

غمزه بی باک او شمشیر بازی میکند
کردن نظاره عاشق درازی میکند

N 3 / S 3b.

AḤSEN-İ İRÂNİ

(İrânî Mîrzâ Ğulâm 'Alî)

Sefer-i İrân üzre şâh-râhda vâḫi' Ḥoy kaşabası merḫalesine iyâb ve z ehâbda uğ rayup çend-rüz iḫâmetimizde kendisiyle şoḫbet ve müşâ'are vuḫû'ıyla fevâkih-i eş'ârından kesb-i lezzet etdigimiz Şâh-ı İrân Meḫmed Şâh cenâblarınıñ li-ebin mut'a birâderi ve ḫâlâ Ḥoy Ḥâkimi Emîr-zâde 'Abdü'r-Raḫîm Mîrzânıñ münşîsi ya'nî kâtibî Ḥoylu Ḥâcî Mîrzâ Ğulâm 'Alîdir. Maḥlaş-ı mez kûr kendi dil-ḫâh-ı tevâzu'-iktinâhıyla ḫâhişiyile ṫaraf-ı faḫîrâ neden vaz' olundu.

N 3 / S 11b.

⁸⁷ Yalnız N'de var.

⁸⁸ Bu başlık altındaki Farsça beyit *Tez kire-i Sâlim*'de bulunamadı.

AHSEN
(Hâfız İbrâhîm Edhem Efendi)

Ma'den-i 'ilm ü 'irfân ve gül-şen-i belâbil-i her-lisân ya'nî Belde-i T ayyibe-i İstanbul şâmiḥu'l-erkân maḥallâtından Silivri kapısı kırbunda Veled-i K arabaş maḥallesinde eşnâfiñ bā-inşâfindan 'Alî Ağ a-nām bir merd-i şâliḥiñ şulbünden biñ iki yüz yigirmi beş senesi Z i'l-ḥiccesiniñ on sekizinci gicesinde rû-nümüd-ı 'âlem-i şühüd olup sinni fark-ı sevâd u sefîd derecesine resîde olduḡda mektebe varup K ur'ân-ı Kerîmi kırâ'at-ı ma'lûmesiyle ezber ve ḥatt-ı şülüş ve neshde kendini me'z un-kerde-i vaşfî 'Alî ve 'Ömer edip ḥâdim-i ḥâmesini fenn-i kitâbete kesmiş ve belağ a-i yesîreye kanâ'ati meleke etmiş olduḡ u ḥâlde dâ'ire-i dervîşâne-i câmi'u'l-ḥurûfa intisâb ve çend-sene zarfında bi-ḥamdihî te'âlâ bu bî-başiretiñ meş'ale-i tebyîzâtı meşğ alesi ḥilâli rûşen-dilân-ı ehl-i dânişle şoḡbet ve işitdigi cümle ders ü taḫrîrlerinden iktibâs-ı ma'rifetle fûnûn-ı edebiyeyi lâyıkıyla iktisâb eden Anaḫolı kuẓâtı silkine dâḫil ve ḥâlâ rütbesi müş ilaya vâşıl mübeyyîz-ı müsveddât-ı ḥaḫîr ve müctenib-i az u keşîr İrân seferinde berâberce berren ve bahren faḫîr ile⁸⁹ ol sūya giden ve şîve-i zebân-ı Fârisîyi endek müddetde orada daḫi taḫşîl eden Hâfız İbrâhîm Edhem Efendidir. Ve ce'ale'llâhu te'âlâ ilâ ru'ûs maḫlabahû ve en sâlû zülâlû'l-feyzi min meşrebihî. Maḫlaşı Hâfız iken ḥazret-i Mîr Ḥikmet maḫlaş -ı muḫarrere taḫvîl ile miş bâḫ-ı taḫsîni rûşen ve bu vechile ḥüsn şî'rini⁹⁰ ḫabûle 'alâmet gösterip Aḫsen ḫılmıḡdır. Li-münşî'ihî:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'lün
Hüsn-i ḥattıñ ile nazm-ı pâkiñ
Hâfız-ı dil ü cânı kıldı rûşen
Dinse n'ola ber-ḫarîḫ-i taḫsîn

لا حسن لغير قول احسن
ما فدا لقول غير احسن

N 4 / S 11a.

AHMED
(Şâmi-zâde Üsküdarî)

Aḫvâl-i muḫassenât-iştimâli Tez kire-i Sâlim ve Şafâyîde muḫarrer ve kalem-i müş igâfî endüh-ı midâd-bâr-ı imzâ-yı veşâ'îḫ-i şer'iyye iken taḫrîben biñ yüz elli birde münşiyân-ı cem'-i neşr ve'n-nizâm cem'-i nazm-ı rûḫ-ı revânına şaḫn-ı cennet maḫarr olan behre-yâb-ı faẓîlet ve çemen-zâr-ı nişâr ve nizâmda ḥatt-ı nefîs ile bâğ bân-ı mahâret ve ba'zı âşârı delâletince mücidân-ı ma'ânî miyânında Ser-âmed Şâmi-zâde Üsküdarî Aḫmed Efendidir.

ZİRDE muḫarrer bir ḡ azel ile iki kıḫ'a cümle-i âşârından olup Tez kire-i Sâlimden alınmıḡdır⁹¹

⁸⁹ faḫîr ile: -N.

⁹⁰ şî'rini: şî'rin N

⁹¹ Yalnız N'de vardır.

Ġazel⁹²

Mefâ 'ilün Fe'ilâtün Mefâ 'ilün Fe'ilün
 apılma kâköl-i hübâna ğ aflet etme şaın
 Marîz-i hicrine vaşlı şifâ degil de nedir

Helâk ederse beni derd-i iftirâı anıñ
 Reh-i vişâline cânım fedâ degil de nedir

ıt'a

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Görenler tâb-ı hüsn-i yârî hürşîd-i cihân dirler
 Olursa böyle olsun pertev-rüy-ı bütân dirler

Bu gün va'd-i vişâl-i yâr ile kâ m-â ver olmuşsuñ
Seniñcün ey dil-i â vere şimdi kâ m-rân dirler

Bu ğ azeli daı Tez kire-i Şafâ'iden alındı

Ġazel

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün
 Sâĝ ar-ı şabâ-yı dest-i sâî-i gül-rüdan al
 Rüyı âl ammâ ki la'li ğ once-i hoş-büdan al

Çek kenâr-ı püseye 'işretde ol nev-resteyi
 Bâde-i gül-fâma nuli tâze şeftâlüdan al

Şüret-i âyîne-i 'âlem-nümâdır 'aks eden
 Sîne-i billürünü gör hikmet-i Ristodan al

⁹² Bu ğazel, *Tez kire-i Sâlim*'de beş beyittir ve ikinci mısırâı onun altında bulunan kıt'anın ikinci mısırâı ile karıştırılmıştır. Aslı şöyledir:

Ġazel

apılma kâköl-i hübâna ğ aflet etme şaın
 Düşürme kendiñi dâma hamâat etme şaın
 Girse destîñe 'işretde dâmen-i dilber
 Kenâr-ı vuşlata çek fevt-i fırsat etme şaın
 Le'yine rabı ta'alludan ihtirâz ile
 Ümid-i nef' ile celb-i mazarrat itme şaın
 Der-i Cenâb-ı Hudâdan merâmıñ eyle taleb
 Ki ğ ayre 'arz-ı niyâz ile z illet etme şaın
 Tufeyl-i hoy-ı fûrû-mâye olma ey Ahmed
 Gedâ-yı şabr-ı güzîn ol sefâhet itme şaın

ıt'a

Cefâ-yı 'aşı o şühuñ şafâ degil de nedir
 Marîz-i hicrine vaşlı şifâ degil de nedir
 Helâk ederse beni derd-i iftirâı anıñ
 Reh-i vişâline cânım fedâ degil de nedir

(Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 118).

Diğkāt eyle vaş f ederken mūmyān-ı dilberi
Eyleme tekşīr-i ma'nā nūkteyi bir mūdan al

Gūyiyā setr eylemiş gül-gūn-şafağ tāb-ı mehi
Āl ü elāñı ayā meh-pāre luṭf et rūdan al

İnkişāf-ı ḥüsn-i eşyā ḥaddine mevķūfdur
Ḥoy-ı nīki vaz'-ı nā-hem-vāre-i bed-ḥūdan al

Bezm-i meyde añla ey şūfī girān-cān olduğ un
Eyleme vābeste-i taş rīḥ çīn-i ebrūdan al

N 5 / S 4b.

AḤMED

(Ebū'l-'Avn Aḥmed Efendi Mestci-zāde)

Κalem-i metānet-'alem Mūstaķīm-zāde ile Mecelletü'n-nişābda raķam-zede-i silk-i taḥrīr olduğ u üzre rişte-i silsile-i ḥaṭṭāṭine dāḥil ve maḥlaş-ı mez kūrda eş'arı kā'il kātib-i Sarāy-ı Sulṭānī olan İstanbulī 'Abdu'llāh Efendi-zāde ve biñ yüz⁹³ yetmiş dört Şa'bānı selḥinde intiķāl ile dāri⁹⁴ kırbunda vāķi' dā'ire-i Türbe-i Maḥmūd Paşay-ı Velīde cem'iyet-i ehl-i kıbūra vāşıl olan Mestci-zāde ile şöhret-dāde Ebū'l-'Avn Aḥmed Efendidir. 'Aleyhi'r-raḥme⁹⁵.

N 6 / S 4a.

AḤMED

(Karamānī-zāde Şeyḥ Aḥmed Efendi)

Meşāyiḥ-i Celvetiyye-i celīleden dāḥil-i Bāb-ı Enşārīde kā'in Emīr Buḥārī Zāviyesinde post-zīb-i cāy-ı irşād ve sinn-i şerīfī yetmişden bir ziyāde iken صوفى شيخ احمد Şūfī Şeyḥ Aḥmed 1149/1833 'adedine yeksān sālde tekmīl-i nefes-i nefīs ile 'āzim-i semt-i na'im-i dār-ı me'ād olan midrār-ı feyż-bār-ı zebānından zülāl-i⁹⁶ eş'ar-ı mutaşavvıfāne şāḥibi ve Süleymāniyye Mīr Yaḥyānıñ on vechile sāl-i binā istinbāṭ olunur tāriḥi nazīresinde Üskūdārda olan cāmi'-i cedīd-i Vālide-i Sulṭān için beyt⁹⁷:

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Cāmi'-i Vālide-i Sulṭān 'aceb bālā-eşer
Dār-ı ehl-i iktidā ve menzil-i ehl-i recā

beytiniñ şāḥibi Karamanī-zāde eş-Şeyḥ Aḥmed Efendidir.

- Vālide-i lāfzında ve iktidā' hemzesinde müsāmaḥa vardır. Cāmi'-i cedīd-i mez kūrūñ menķūş tāriḥleri 'Oşmān-zādeniñ ve ḥaṭları Fındıķ-zādeniñdir -.

N 7 / S 5a.

⁹³ biñ yüz: biñ iki yüz N.

⁹⁴ dāri: ḥānesi N.

⁹⁵ 'Aleyhi'r-raḥme: -N.

⁹⁶ zülāl-i: zümāl N.

⁹⁷ beyt: -N.

AḤMED

(İshâk ḤVâcesi)

Menşe-i şühüd ve maṭla'-ı vücudı Mentеше yâhüd Güzelhişâr-ı Aydın ve müntehâ-yı sa'y ü taḥşîli diyâr-ı Īrân bedâyi'-karîn olup her-fenn-i edeb ve siyemmâ şülüş ve nesh ve nesta'lîk ve sâ'ir aqlâmı hüsniyle ber-âvürde-i dest-i meleke edip bu taḥrîb ile Köprili-zâde şadr-ı Fâzıl Aḥmed Paşa merḥumuñ dâ'iresine bâ-câz ibe-i ḳadrdânî-i müşîrâne müşârün-ileyhe intimâ ve şadr-ı müşârün-ileyhiñ mü'temeni tez kire-i evvel İshâk Efendi kendüsine üstâd ittiḥâz eylemekle İshâk ḤVâcesi laḳabını ve ba'de vefât tilmîz e'l-mümâ-ileyh Yıldırım Ḥân Medresesini ihtiyâr ve maḥrüse-i Burūsada neşr-i 'ulûm-ı nâfi'a ile cây-ı ḳarâr etmişken birâder-i Şadr-ı a'zam-ı müşârün-ileyh Muştafâ Paşa revnaḳ-baḥş-ı Şadâret-i 'Uzmâ⁹⁸ oldukda şahibü't-tercemeyi Der-i 'Aliyyeye da'vet birle⁹⁹ ve Anaṭolî Muḥâsebesi câhıyla berâber 'azm-i sefer edip şadr-ı müşârün-ileyhiñ şehâdeti vuḳû'ında ordu-yı hümâyûndan Burūsaya 'avdet ve ders ü devr ü taḥrîr ile güzârende-i vaḳt ü sâ'at iken 1120 târîhi Şa'bânında 'azm-i dâr-ı beḳâ ve Ḥadîş-i Erba'in ve münşiyâne Şerḫ-i Şemâ'ile ḥâşiye İshâkiyye-nâm rebî' risâlesine ve Dâ'ire-i Hendsiyye Şerḫine ve Semt-i Kıble ve Mu'ammâ Risâlelerine ve Şifâ-yı Şerîf ve Tavâli' ve Mîzânü'l-Fethiñ Âdâb Ḥâşiyesine ve Tehzîb-i Mantıḳ Dîbâceleri Ḥâşiyelerine ve fenn-i elzem-i luḡ atda Muḳaddimetü'l-Edeb Şerḫi 'Aḳş'a'l-İrebe ve ḳaşâş-ı enbiyâyı ḥâvî Vaḥdet-nâme-nâm meşnevî belîğ ma himmet-i bî-hemtâ edip kendi ismiyle eş'arı ve müretteb Münşe'âtı ve sâ'ir âşâr-ı bî-şumârı olan nâdire-i rûzgârdır. Ḳabri Burūsada Sârbân Şeyḫ maḳberesinde müfti'l-enâm esbaḳ şâhib-târîḫ Ḳara Çelebi-zâde 'Azîz Efendi ḳabri ḳurbundadır.

Zirdeki ebyât cümle-i âşârından olup Tez kire-i Sâlimden alınmışdır¹⁰⁰

Maṭla'

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Levh-i ruḥuñda ḥatt-ı perişân görünmesin

Mir'ât-ı dilde jeng-i firāvân görünmesin

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Düşüp ayağ ma sâḳiye 'izzet eyleyelim

Varup şuyunca şarâbına ḥürmet eyleyelim

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dil meyl ederdî 'arîz-ı cānânı görmege

Sevdâsı şimdi zülf-i perişânı görmege

⁹⁸ Şadâret-i 'Uzmâ: maḳâm-ı Şadâret-i 'Uzmâ N.

⁹⁹ birle: -N.

¹⁰⁰ Yalnız N'de var.

Tez kire-i Sâlim'de bu şiirlerden başka Arapça bir mensur lugaz ve manzum olarak Arapça yazılmış "Cevâb-ı Ḥabeşî-zâde" vardır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 115-116).

Havâ vaş finda olan manzûmesinden

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün
Ol hudâ vend-i mebde'ü'l-eşyâ
Pâye-efrâz-ı kûbbe-i vâlâ
Hayme-i bâdî koydı bâlâya
Âteşe etdi anı hem-sâye

Âb vaş finda olan manzûmesinden

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün
Ey hudâ vend-i mevcûdü'l-ekvân
Rabb-i erbâb-ı 'âlem-i imkân
Âb-ı cûduñla zindedir hiredi
ومن الماء كل شئ حي

N 7 / S 14a.

İHYÂ

(İmâm Mehmed Efendi-zâde Yahyâ İhyâ)

Hayy-i 'âlem vücûdı büstân-sarây-ı maḥmiye-i Ğalaṭada nâbit ve fûnûn-ı edebiyede mahâret-iktisâb ve taḥrîr-i tercemeleri bi-menniḥi te'âlâ muḥavvel-i 'uhde-i kalem-i fakîr olan Re'îsü'l-küttâb Râtib Efendi ile ḳurenâ-yı Selîm Hânîden Râtib Paşa-zâde Nâşid İbrâhîm Bege intisâb birle ol naḳḳâdânîñ ta'rîf ve terbiyet ve ḥüsni-şehâdeti ve nazm etdiği ḳaşîde-i nefîdeniñ belâğ ati ile ḥuzûr-ı ḥâkim-i ḥâsim-i sulṭânide da'vâ-yı istiḥḳâḳı şâbit olarak biñ iki yüz yedide ru'ûs-ı ḥâricle evvelin pâye-i tarîḳ-i 'ülemâya 'âric ve 'abd-i .... fâm-ı ta'ayyüşini Şeyḫü'l-İslâm-ı zarâfet-irtisâm Şâliḫ-zâde Ahmed Es'ad Efendi merḫûmuñ dâ'iresinde ḳuṭr-ı Anaṭolî Şadâretinden intikâline ḳadar ḳaydı-ı kitâbete gitmiş ve bîşe-zâr-ı şî'r ü inşâda tîşe-i sa'yile ihyâ-yı arz-ı mevât u vâdî maḥşûş etmiş olup ḥareket-i mu'tâde ile müşîla-i Süleymâniye rütbesine irmiş ve ḥadâyıḳ-ı eyyâm-ı zindegânide senâbül-i sinn seb'în vâḫiden ba'de vâḫid dirmiş iken menzûlen vefât ve gül-geşt-i riyâz-ı cennât edip vücûd-ı metinül'ḳavli Çörüklük maḳberesinde medfûn şâḫib-dîvân-ı cezâlet-meşḫûn ḥoş-nüvis-i ḥaṭṭ-ı ta'lîḳ ve ressâm-ı fenn-i ṭabî'at-ı elvâḫ-ı taḫḳîḳ ü tedḳîḳ 'Arab Câmi'i imâmı Mehmed Efendi-zâde Yahyâ İhyâ Efendidir. Ḳâle's-Sürürî fî-merşîye:

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Ḥaṭ-ı ta'lîḳ ile şî'ri ḫayât-efzâ iken ḫalka
Müderriş şaffinîñ dâniş-pesendi gitdi dünyâdan
Süḫan-güyân Sürürî-veş dedi ğ am-nâk olup târiḫ
Ma'ârif-mend idi İhyâ Efendi gitdi 'âlemden(1228/1812)
معارفمند ایدی احیا افندی کیتدی عالمندن

tārīhi el-fakîr:

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün
 İntikâl eyledi şâ'ir İhyâ (1228)
 Aña Hây-yi Vâhid itsin raḥmet (1228/1812)
 انتقال ایلدی شاعر احیا
 اکا حی واحد ایبتسون رحمت

Tārīh-i evvele 'İzzet Mollâ merḥûm tevârüd birle şöyle nazm etmişdir.

N 8 / S 4a.

AḤKER

(İrânî Meḥmed Şâdık Hân)

Nâmı Meḥmed Şâdık Hân Şâmlu nedîm-i Fetḥu'llâh Mîrzâ.

N 10 / S 11b.

EDİB

(Vaḳ'a-nüvîs Seyyid Meḥmed Edîb Efendi)

Müddet-i medîde teşrîfâtî cāhı ile Bâb-ı 'Âlîde müstaḥdem ve ḥaylî zamân binâ-yı vücûdına 'ilel-i taṣarruḳla Ḳabaṭaşda vâḳi' hânesine naḳl-i çin-i bezm-i 'uzlet ve herem olup 1216 sâlinde intikâl ve Fındıklı civârında kâ'in Ḥatuniye Zâviyesinde ḥâmûşâna ittisâl edip 48 hilâlinde riyâset cāhından ma'zûlen vefât eden es-Seyyid Süleymân Necîb Efendi merḥûmuñ pederi ve evâ'il-i saltanat-ı Selîm Hânîde iki def'a ḥıdmet-i vaḳâyi'-nüvîsî-i Devlet-i 'Aliyye ile yazdğı tārīhden beş on cüz' miḳdârı eşeriñ muḫırını şâḥib-divân-ı elfâz-ı mevzûne es-Seyyid Meḥmed Efendidir.

Zirdeki ğ azel cümle-i âşârından olup Tez kire-i Faḫinden alınmışdır¹⁰¹

Ġazel

Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün
 Gönülde tîr-i müjeñ bir nihâl-i zîbâdır
 Dirîĝ Bârî anıñ bağ -ı dilde îvâdır

Fiĝ ān u nâle degil dergehiñde sulṭānım
 Ġaraż bu ḥâl-i dili ḥâk-i pâye inhâdır

Cemâl-i yâre nazâr ḳılmadan ĝ mâ gelmez
 O şâh-ı mülk-i melâḥat 'aceb temâşâdır

Siyâh zülf-i ḥam-ender-ḥamı şeb-i târik
 Ruḥ-ı münevveri bir mâh-ı 'âlem-ārâdır

Cemâl-i yâr ki gül-zâr-ı ḥüsn ü behcetdir
 Edîb o gülşene dil-ber hezâr şeydâdır

N 10 / S 5a

¹⁰¹ Yalnız N'de var.

EDİB
(**Āmidî Meḥmed Efendi**)

Tez kireteyn-i mez kureteynde ismi Maḥmūd ve şılası Erzurum leṭāfet-nümūd olduḡ u mez kūr ve ba'zı kaşabātda başt-ı besāṭ-ı ḥükümet ve icrā-yı şer'-i muṭahharda bez l-i kudret etmişlerdir ta'bīrleri zümre-i kużātdan olduḡ una a'del-i şuhūd olarak meştūr ise de tez kire cem'ine ser-āḡāz eden¹⁰² ba'zı z evāṭn müsveddesinde mevlidi Āmid ve ismi Meḥmed olduḡ u Nardede kādī iken verdiği veşā'ıkde es-Seyyid Meḥmed Edīb imzāsından müşāhed ve biñ yüz kırık toḡuz ḥilāli 'āzim-i dāru'n-na'im eylemişdir zabtı manzūr-ı ḥaḳīr olmuşdur. Lākin 'aşr-ı mez kūrda maḥlaş-ı mez kūr ile kużātdan biri Erzurumī diğeri Āmidî iki şā'ir-i māhir olup ḥattā ḥaḳīr-i bāhirü't-taḳşīr sefir-i Īrān iken erzen-i Rūmda¹⁰³ reh-zen-i şiddet-i şitā māni'-i ḥareket olmaḡ la on bucuḡ māh fī 28 Şa'bān ilā 14 Z i'l-ḥicce 1251/1835 meḡş ü ikāmetimiz eşnāsı zebān-ı zuraḑāsından hem-şehrımız Edīb Efendiniñ güṭfārıdır deyü biraz āşār-ı ma'nidār gūş-zedimiz olmuşidi. Seyyid Meḥmed Edīb ise ne'üz ü bi'llāhi te'ālā 'illet-i 'amā ile mübtelā ve beldesinde müteveccih-i semt-i dār-ı beḡā olan Sāmī ve Vālī ile müşā'are ve tettebbu'ları meşhūr Āmidî Edībdir fe'l-yü'temen. Şi're verziş faḳīre yoḡ ise de daḡayıkın añlar ve gāḥice zūr-ṭabī'atla güzel sözler söyler idi.

-Āmid bi'l-medd ve kesri'l-mīm mensüb ilā Bekr bin Vā'il ve lizā ḳilelehü Diyār-ı Bekr¹⁰⁴.-

ZİRDEKİ ḡ AZEL TEZ KIRE-I SĀLİM VE ŞAḒĀ'İDEN NAḒL EDİLDİ¹⁰⁵

Ġazel¹⁰⁶

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Zaḥm-ı āḡ üş-ı ḥayāle pīrehen bīḡānedir
Āteş-efrüzān-ı dāḡ -ı 'aşḡa ten bīḡānedir

Penbe-i dāḡ ser-ā-pā-yı cünün besdir dile
Küşte-i şemşīr-i hicrāna kefen bīḡānedir

Müḡ -i cān olsa n'ola āzādelikden muḡtarib
Dil-i esīrān-ı ḡ ama fikr-i vaṭan bīḡānedir

Tār-ı ḡ amda 'aşıḡa besdir ḥayāli ba'd-ezīn
Bezm-i ehl-i 'aşḡa şem'-i encümen bīḡānedir

Fāş ederken fitne-i ebrūsı rāz-ı ḡ amzeyi
Cām-ı nāz-ı çeşmine keyf-i sūḡan bīḡānedir

N 11 / S 8b.

¹⁰² eden: -N.

¹⁰³ erzen-i Rūmda: -N.

¹⁰⁴ Şi're verziş faḳīre bu ḡ ibbe vilādet ..... añlar ve gāḥice zūr-ı ṭabī'atla güzel sözler söyler idi.
- Āmid bi'l-medd ve kesri'l-mīm mensüb ilā Bekr bin Vā'il veleden ḳilelehü Diyār-ı Bekr: -N.

¹⁰⁵ Yalnız N'de var.

¹⁰⁶ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 29.

EDİB

(Şehrî 'Abdu'llâh Ağ a-zâde Süleymân)

Sâlim Efendi Tez kiresinde qadr-dân-ı 'ülemâ ve üdebâ Dâmâd İbrâhîm Paşanıñ kitâbcılık hıdmetiyle kâ-m-yâb ve biñ yüz otuz dört evâ'inde bâ-himmet-i şadr-ı müşârün-ileyh ze'âmetle re'îs ya'nî Ru'ûs Qaleminde dâhil-i silk-i küttâb olduğı u mazbûṭ-ı qalem-iş'âr ve sene-i mezbûrede şîrâze-i nüshâ-i zindegânîsi gûsiste-târ olan şâ'ir münşî şîrîn-güftâr şehri 'Abdu'llâh Ağ a-zâde Süleymân-nâm nâdire-i rûzgârdır.

Tez kire-i Sâlimden naql edilen âşâr-ı nazmiyyesi¹⁰⁷

Nazm¹⁰⁸

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hep güft-gûya ey haṭ-ı nûşânedir sebeb

Ṭutma kulaḫ netîce anıñ kıyl ü kâline

'Âşık neler çeker reh-i 'aşkında ey Edîb

Vâşıl olunca menzil-i qaşr-ı vişâline

N 41 / S 5a.

ERŞED

(Mazrûb-zâde 'Abdü'l-Ḥamîd Efendi)

'Aşırında beyne'l-etrâb zîver-i şî'r ü inşâ ile şöhret-yâb ve süllem-i 'ömr-i nâzenîni pâye-i 'ısrîne varmadan biñ yüz yetmiş altı hudûdunda mülâzım iken 'âzim-i huld-i berîn ve Yâvedud iskelesinde Ḥadîce Sulṭân Câmî'-i Şerîfi muqâbilinde defîn olan tercemeleri âti mevâliden Mazrûb Yûsuf-zâde Vâşık Efendiniñ veled-i kihter-i emcedi ve müderrisinden Re'fet Efendiniñ dâder-i Erşedi 'Abdü'l-Ḥamîd Efendidir.

N 11 / S 11a.

ERİB

('Arab 'Alî Efendi-zâde Muşṭafâ Efendi)

Biñ yüz yetmiş iki Muḫarremi ğurresinde zabṭ etmek üzre ṭayyibe ṭayyibe mevleviyetle 'âzim-i semt-i Ḥarem iken hilâl-i râhda 'illet-i heremle vâşıl-ı dârü'n-na'im-i İrem olan Anaṭolî eşrâfindan 'Arab 'Alî Efendiniñ veled-i ma'ârif-güsteridir. İstanbul pâyesini bi'l-ihrâz Kıbrıs cezîresi menfâsında 'âlem-i beḫâya pervâz eden ḫiddet ü şiddetle meşhûr 'Abdü'r-Raḫîm Žyâ'e'd-dîn Efendiniñ rıfḫ u sükûnetle mez kûr dâder-i kihteri nazm u neşrde mahâreti rûşen 'uz übet-i şoḫbet ve edebi müstâhsen Muşṭafâ Efendi olduğı u meşṭûr-ı ba'z-ı eserdir.

N 12 / S 7a.

ERİB

(Ketḫudâ Emîn Efendi-zâde Aḫmed Efendi)

Rûm İli Qalemi kuḫâtına ser-levḫa-i yesâr olduḫdan şoñra Tırḫala kâḫşisyken¹⁰⁹ biñ yüz ṭoḫsan dört Ramazânında sicill-i 'ömrü ṭayy-kerde-i dest-i ecel ve dünyâ-yı deniden kâṭı'-ı rişte-i emel olan bizâ'a-i 'ilmiyye ile meşhûr ve kavâbil-perveride

¹⁰⁷ Yalnız N'de var.

¹⁰⁸ *Tez kire-i Sâlim*'de "Şî'r" başlığıyla verilen bu örnekten başka üç beyit ve bir gazel bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 132-135).

¹⁰⁹ kâḫşisyken: kâḫşısı iken N.

kibâr-ı ‘aşrından ber-ter bâz il-i naqdîne-i maqdûr sühan-gû ve hoş-şoĥbet ve şabîhu’l-vech faşîhu’l-lehce Şeyhü’l-İslâm Dâmâd-zâde Feyzu’llâh Efendi kethudâsı Rûm İli eşrâfindan Mehmed Emîn Efendiniñ necl-i necîb ve maĥdûm-ı Edîb ve Erîbi Aĥmed Efendi olduĥ u kez âlik muĥayyedir.

N 12 / 7a.

EZHERİ

(‘Abdü’l-Müte’âl Mışrî)

Vücûd-ı ehrâm-nümüdü Mışr-ı Kâhirede ser-nümâ-yı zuhûr ve evâ’il-i devr-i Selîm Hânîde İstanbula hicret birle zîbâ-yı eşâs-ı ‘iyâlini Taĥte’l-ĥal’a semtine yerleşdirip berâ-yı iktisâb-ı aĥ avât-ı şaklabâne etvâr üzre devr-i rûz edip kitâb-fürûşluk vesîlesiyle dehân-ı kibâr her ĥavme girip ĥıkıp gâĥ ĥ azel ve ĥaşâ’id-i ‘Arabiyye-i aĥ rebe ve her gâĥ İrâd-ı muĥĥikât-ı zamâne-pesend-i mücibi’l-istişĥâbiyle Rûm İli Kâlemi ĥuzât-ı ĥuzâ’iyye silkine duĥûl ve sitte rütbesine vuşülle kârına meşĥ ül iken iki yüz kırĥ senesi evâĥiri şîrâze-i kitâb-ı ‘ömrü güsiste-târ olan ‘Abdü’l-Müte’âl-nâm bir âdemidir.

N 13 / S 13b.

İŞĥÂĥ

(Şeyhü’l-İslâm)

Bi’l-ımtihân biñ yüz on birde dâĥil-i ĥarîĥ-i tederis ve biñ yüz otuz¹¹⁰ Şaferinde Mekke-i Mükerreme pâyesiyle binâ-yı iĥbâli dîde te’sîs olduĥ u Tez kire-i Sâlimde mez kûr ve biñ yüz otuz beş¹¹¹ Ramazânında İstanbul ĥazâsı menşûr-ı câhına meşûr ve biñ yüz kırĥ¹¹² Şevvâlinde Anaĥolı Şadâretiyle memnûn ve biñ yüz kırĥ beşde¹¹³ taĥallûf-i şadâret-i Rûmdan Meclis-i Müfti’l-enâmda ba’zı kelimât-ı mükeddere tefevvühi sebebiyle arpalĥ ı bulunan Kütahyaya iclâ ile maĥzûn ve biñ yüz kırĥ altı¹¹⁴ evâ’ilinde pâye-i şadâret irsâliyle rehîn-i iltifât ve sene-i mezbûre Cumâde’l-ülâsında bi’d-da’vet maĥâm-ı meşĥata iş’âd ile maĥzar-ı mükâfât olup biñ yüz kırĥ yedi¹¹⁵ Cumâde’l-âĥiresinde zıll-i zâ’il-i câĥ-ı dünyâdan firâr ve peder-i cennet-maĥarlarınıñ Sultân Selîm-i ĥadîm civârında kâ’in câmi’-i lâmi’inde laĥd-i vâlidinde ĥarâr eden mütercim-i Şifâ-yı Kâĥî ‘İyâz ve Bustânü’l-‘Ârifîn-i Ebi’l-Leys¹¹⁶ tercemesinde ĥalem-i müşîgâfa raĥamı zîb-ârâ-yı riyâz ve yeksâl ‘aded-i şuhûr-ı nübüvvet ile ma’dûd Bi’şet-nâme-nâm meşnevî nazmında maĥzar-ı belâĥ at elsine-i şelâşede nazma bi’l-ıktidâr şâĥib-dîvânçe-i eş’âr ve meĥlib-i şa’bu’l-menâlde mü’ellif-i resâ’il-i taĥĥîĥ-medâr câmi’u’l-kemâlât ve’l-fezâ’il ve müstecmi’u’l-mekârim ve’l-fevâzıl İşĥâĥ Efendi ibni Şeyhü’l-İslâm el-Mevlâ Ebü İşĥâĥ İsmâ’il Efendi ibnü’l-Kâmil el-Fâzıl bi-ĥalem-i Rûm İli İbrâĥîm Efendidir.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ’iden naĥl edilen âşâr-ı şîriyyesi¹¹⁷

¹¹⁰ biñ yüz otuz: otuz S.

¹¹¹ biñ yüz otuz beş: otuz beş S.

¹¹² biñ yüz kırĥ: kırĥ S.

¹¹³ biñ yüz kırĥ beşde: kırĥ beşde S.

¹¹⁴ biñ yüz kırĥ altı: kırĥ altı S.

¹¹⁵ biñ yüz kırĥ yedi: kırĥ yedi S.

¹¹⁶ Ebi’l-Leys: Ümmü’l-Leys S.

¹¹⁷ Yalnız N’de var.

Ġazel¹¹⁸

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

İtmem nigāh rüyuna pāk-i'tikādsız

Mess eylemem muşhafı zarf-ı sedādsız

Āh eylemem hevā-yı ser-i zülfi yārsız

İtmem hurūş yem-şıfat elbette yādsız

İtdim feşān mezra'a-i 'aşka kendimi

Gördüm resīde-tohm-ı hevāyı haşādsız

Ĥā küster etdi cismimi lehīb mühīb-i 'aşk

Kānün-ı tab'ı 'āşıkıñ olmaz remādsız

Tebhāle fikri verdi cümüd-ı eşk-i çeşmime

Eyler teraşşuḥ olmasa kāsem kesādsız

İşhāḳ olur mı hāne-i te'sīr mestiz

Dūd-ı fig ānı eylemedin şu'le-zādsız

Ve le-hü¹¹⁹

Mefâ'ilün Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün

Göñülde pertev-i sīmīn-ber midir görünen

Derün-ı lüccede 'aks-i kamer midir görünen

Beyāz gerden-i kāfūr fām mı yoḥsa

Ṭulū'-ı fecr-i melāḥat eşer midir görünen

Dü-ebruvān muḳavves midir cebīninde

Hilāl-i ḥüsn-i cihān muntazır mıdır görünen

Siyāh ḥālimi āyīne-i 'ızārında

Ya 'aks-i merdümüñ çeşm-i ter midir görünen

Dü-dīde olsa da İşhāḳ çār fark edemez

Melek mi ḥūrī mi ayā beşer midir görünen

N 13 / S 6a.

ES'AD EFENDİ

Tez kiretü's-Sālimde¹²⁰ aḥvāl-i ber-güzīde-iştimālleri şahn-ı şemān rütbesine kadar keşīde-i ser-saṭr-ı imlā ve hengām-ı tadrīsinde geh Ḥaremeyn-i Şerīfeyn evkāfına

¹¹⁸ *Tez kire-i Sālim*'de bu gazelden başka iki gazel, bir kıt'a ve üç lugaz bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 66-72).

¹¹⁹ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 30.

müfettiş ve gâh emîn-i fetvâ olarak ve gâh sittesi bâ-pâye-i Edirne Selânik mahrecine mollâ ve biñ yüz kırk altı¹²¹ sâli Medîne-i Münevvere dâmet bi'l-envâr rütbe-i celîlesiyle necm-i ümîdi mütelâlî ve biñ yüz kırk yedi¹²² Muharreminde bâ-pâye-i İstanbul Mekke-i Mükerrreme dâmet bi't-ıvâf-ı Mükerrreme Hükümetiyle mümtâz ve hacc ziyâretiyle¹²³ mükteseb-i feyz-i Hicâz olduğdan şoñra mu'asker-i hümâyûna bâ-pâye-i şadâret-i Anaıolı hâkim ve te'sîr-i tedbîr-i hasenesi Belğ rad ve Aıa-i Kebîr fütühâtına mânenđ-i seyf-i şarim ve biñ yüz elli yedi¹²⁴ ve elli toğuz seneleri ya'nî iki def'a şadr-ı Rûm ve biñ yüz altmış bir¹²⁵ Recebi evâhirinden altmış iki Şa'bânı evâhirine kadar câh-ı Fetvâ ile helâl-i umûr-ı huşûş ve 'umûm ve sene-i merķûme 'öşri evvel Şevvâlinde necm-i hayâtı ufûl ve peder ü birâderleri lahdine dâhil olan bânî-i medrese ve mekteb ve şadırvân ve İbnü'l-Kemâl-i zamân ve bâ-lehce-i Türkî sefer-i muhağğak-ı Âyete'l-Kürsî ve Fâtihatü'l-Kitâb ve Yâsîn ve Câmi'u'l-Luğ a el-müsemmâ bi'l-lehce ve Tefsîru'l-Metîn Mütetebbi'-i Etvâku'z-Z eheb ve vâkıf-ı fenn-i edeb ve nâzım-ı Bülbül-nâme ve münşî-i Tez kire-i Hâ nendegân ve şâhibü'd-dîvân sâbıku't-terceme Şeyhü'l-İslâm İshâk Efendiniñ birâder-i kihteri ve Şeyhü'l-İslâm Mîrzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendiniñ huten-i cân berâberi Şeyhü'l-İslâm es-Seyyid Mehmed Efendi ibni Şeyhü'l-İslâm Ebü İshâk İsmâ'il Efendidir.

Tez kire-i Şafâ'î ve Sâlim ve Faıınden naql edilen âşâr-ı şi'riyyesi¹²⁶

Kıt'a¹²⁷

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dil kâkülünde beste ben ol kaçdayım dağı

Göñlüm hevâda seyr-i kemân-keşdeyim dağı

Âğ üşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ

Ben çile-i elemle keş-â-keşdeyim dağı

Gazel¹²⁸

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Reng-i haclet güle şermî-i cemâliñdendir

Cebhe-çîni-i hased 'arız-ı âliñdandır

Giceler şu'le-fürükârlığ ı mâh-ı neviñ

Cünbüş-â müzi-i ebrü-yı hilâliñdir

Cevher-i ferd-i heves nâ-mütecezzî dilde

Bu besâtat-ı eşer noğta-i hâliñdendir

¹²⁰ Tez kiretü's-Sâlimde: Tez kire-i Sâlimde N.

¹²¹ biñ yüz kırk altı: yüz kırk altı S.

¹²² biñ yüz kırk yedi: kırk yedi S.

¹²³ ziyâretiyle: ziyâretle N.

¹²⁴ biñ yüz elli yedi: elli yedi S.

¹²⁵ biñ yüz altmış bir: altmış bir S.

¹²⁶ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sâlim*'de bu şiirlerden başka 2 beyit daha vardır.

¹²⁷ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 32.

¹²⁸ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 32.

Şöhre-i bâğ da hayretle kıyâmı serviñ
Arzû-yı revîş kıdd-i nihâliñdendir

Rişte-i dil yine bir 'uğde-i sevdâ oldu
Es'adâ çîn-i haţ-ı yâri hayâliñdir

Ve le-hü¹²⁹

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Ġubâr-ı küyını kühl etmek ister dîde-i cânım
Beni hâk-i derinden sürme ey çeşm-i ğ azâlânım

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı püselik kıldım
T arab-bahşâ-yı 'uşşâķ oldu bu hâletle eġ ānım

Ġazel¹³⁰

Mef'ülü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün
Baķmam o ebruvâna haţ-ı fitne zâdsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl edemem müstezâdsız

Hüsñ âhar olsa haţ-ı ğ ubâr âşikâr olur
Āteş ki bî-lehib ola olmaz remâdsız

Bî-kaţre-i füsürde olur dîde girye-hîz
Eyler şikeste kâse teraşşuġ künâdsız

Bî-âh eder mi yâre vuşül izţrâb-ı dil
Bâlâ resân olur mı yemîñ mevci bâdsız

Bî-eşķ çeşm-i dâğ -ı ğ am etsin mi şerġ-i dil
Çâkî-i dil ne fâ'ide kilke midâdsız

Es'ad metâ'-ı nazmı gibi bî-revâc olur
Bâzâr-ı kerem olursa olmaz kesâdsız

¹²⁹ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 32.

¹³⁰ *Tezkire-i Sâlim*'de bu gazel 7 beyittir. *Bâğ çe-i Şafâ-endûz*'a alınmayan beyit şudur:

Bu kentgehde ġırmen-i sâmanı ġâşılı
Buldum henüz ser-zede gendüm ġaşâdsız

(Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 74).

Ve le-hü¹³¹*Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün*

Degildir rişte-i dil-güşte taraf-ı ebruvânından
Çekilse çille-i serd-i elem biñ kez kemânından

Hayâl-i gerd-i hattıñ pür-nem etmiş çeşm-i 'uşşâkı
'Aceb kim kaçreler rîzide olmuş sürmedânından

Olur mı nîk-hû bed-ıynetân âlâyiş-i ferle
Belî bulmaz teğ ayyür tab'-ı âhen zer-feşânından

Güvâhî kâr-ı nâ-hemvârınıñ eczâ-yı zâtidir
'Ayandır her kesin evzâ'ı tertîb-i beyânından

Şudûr-ı tavr-günâ gününü ta'yîb-sâz olma
Bilin takşîrini tenşî't-i miqdâr-ı zamânından

Olurmuş inzivâ-kısmet rübâ-yı pâ-yı kem-bûmuñ
Ğidâ-yı 'ıyş oldu Hüd nihâdî-i nihânından

Gedâyâ-yı sühan deryûze-kâr-ı nâkd-i nazm olsa
Sezâdır Es'adıñ i'câz-ı tab'-ı kâmrânından

Ve le-hü¹³²*Mefâ 'ilün Fe'ilâtün Mefâ 'ilün Fe'ilün*

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ görülmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ görülmüşdür

Olur mı şafha-i rüy-ı hatt-â verine nazîr
Hezâr nüsha-i 'ibret-nümâ görülmüşdür

O ebruvân gibi şanma hilâl vaş finda
Selîs maṭla'-ı ğarrâ dilâ görülmüşdür

Hevâ-yı muṭrib ü meyden geçer mi rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ görülmüşdür

Hakîkâta nazar et dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz-ı âyînesinden riyâ görülmüşdür

Şafâ-yı rü'yetini Es'ad edemem ta'bîr
O yâr düşde daḥî vâkı'an görülmüşdür

¹³¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 74-75.

¹³² *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

N 15 / S 5b.

ES'AD (Yanyavî)

İbni 'Alî ibni 'Oşmâni'l-Yanyavî Sâlim fezâ'il-i me'âlim teẓ kiresinde gevher-pâre-i vücûdî şehir-i Yanyada zîb-i gehvâre-i şuhûd ve biñ toksan sekiz Şaferiniñ baharında ravzatü's-şafâ-yı kâbilân ya'nî İstanbul şâmiḥu'l-erkân Hakk bu kim kudümiyle kâffe-i büldâna maḥsûd ve biñ yüz on bir Cemâz iye's-şâniyesinde lede'l-ımtihân istiḥkâkı nümâyân olarak ḥâricle dâhil-i tarîḳ ve biñ yüz otuz üç Muḥarreminde müşîla-i Süleymâniye ile Ebî Eyyûb Enşârî Medresesinde müdür-i rahîḳ-i taḥḳîḳ olduḡ u mersûm ve Ğalaṭa Mevleviyetinden ba'de'l-'azl kırk dört ḥilâlinde fevt ile kenz-i vücûdî ḥâric-i sūrda Emîr Buḥârî Tekyesi reh-güzârında naḥzûn ve meknûn olan câmi'ü'l-menḳûl ve'l-maḳbûl Fârâbî-i 'aşr ve şöhre-i her diyâr u şehir mütercim-i kütüb-i ḥikmetü'l-Lâtiniyye ve nâḳil-i âşâru'l-Yunâniyye ve mâlik-i İrbetü'l-'ulümü'l-'Arabiyye ve Fâris-i meydânu'l-luḡ atü'l-Fârisiyye şâhib-i dîvânü'l-eş'âr ve şâriḥu'l-luḡ atü's-Şâhidîyye ve münşî-i sâ'irü'l-âşâr Meḥmed Efendidir.

Teẓ kire-i Sâlim ve Şafâ'iden naḳl edilen âşâridır¹³³

Ğazel¹³⁴

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
 Ḥuld-i berîn yârsız dâ-m-ı belâdır baña
 Çeşme-i Kevşer daḥi 'ayn-ı cefâdır baña

Şanma ki leb-i teşne-i bâdiye-i ḥayretim
 Âbla pây-i dil câ-m-ı şafâdır baña

Şâḥ-ı kühen-sâl-i ekdâr u ḡ amım hemçü nây
 Kâhiş-i eczâ-yı dil neşv ü nemâdır baña

Ve le-hü¹³⁵

Meḫ'ülü Fâ'ilâtün Meḫ'ülü Fâ'ilâtün
 Ruḥsârıñ üzre cânâ zülfüñ niḳâb göster
 Mihr-i cihân-firûzı zîr-i şehâb göster

Bezm-i çemende ney-veş zerd ile cismim ey âh
 Sînemde üstüḥânım nâr-ı rübâb göster

¹³³ *Teẓ kire-i Sâlim*'de bu şiirlerden başka 1 kıt'a, 1 beyit daha bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Teẓ kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 78, 80).

¹³⁴ Adnan İnce (1977). *Teẓ kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 79.

¹³⁵ Adnan İnce (1977). *Teẓ kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 79.

Ve le-hü¹³⁶

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Maḥv etdi 'ālemi dehen-i bī-niṣān eden
 Qılımlı helāk ḥalkı lebin maḥz-ı cān eden

Mürğ -i dili niṣānıña sehm-i ğ am eyledi
 Müjgān u ebruvānını tır ü kemān eden

'Ayār-ı 'aqlım eyledi maḥbūs-ı çāh-ı ğ am
 Hüsni bedi' ile anı şāhib-ķırān eden

Ve le-hü¹³⁷

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Miṣāl-i jā le maḥv-ı pertev-i ḥür olmamız yegdir
 Çü pervāne ḥariķ-i şem'-i pür-nür olmamız yegdir

Meserretle ğ amı yek-laḥt edip mānend-i tã vusān
 Cihānda yek-libās-ı mātem ü sūr olmamız yegdir

Ve le-hü¹³⁸

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Sifle Cem-cāh ise de lāyık-ı tevķir olmaz
 Hısn u ḥāşāk kerem-dīdede eksir olmaz

Duḥter-i rez bize lāyıkdır ayā pır-i muğ ān
 Merd-i dü-şize cüvān-merd gerek pır olmaz

Bādir-i zehr-i lebi taḥliş eder ancaķ yoḥsa
 Zehr-nüş-ı ğ am-ı hicrānına tedbır olmaz

N 16 / S 5b.

ES'AD¹³⁹**(Ḥamza-zāde)**

Meḥādīm-i mevālī miyānında Ḥamza-zāde ile ķarın-i iştihār ve bi'l-istiḥķāķ biñ yüz
 kırķ Şevvālınıñ dördünde ibtidā-i ḥāric ru'ūsıyla kāmķār olup İzmir-i Kebir

¹³⁶ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā'idü'l-eş'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 32; Son beyit *Tezkire-i Sālim*'de yok (Tezkire-i Sālim, s. 80).

¹³⁷ Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 80.

¹³⁸ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā'idü'l-eş'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 32.

¹³⁹ Arapça metin olarak da geçmektedir:

اسعد حمزه زاده المأذون في الخط من كاتب زاده خارجه من اصحق افندی 1146 و صار تذکره جیسی لصالح افندی و شیخ محمد سعید افندی فی انطولی و لونی افندی فی روم ابلی انتقل بعد ضبط از میر فی سنه 1180 و کان قادر بتالیف الکلام نظماً و نثراً

-Bi-mennihi te'ālā tertīb ve terceme oluna-.

N 18 / S 6a.

kazâsından bi'l-in'izâl biñ yüz seksen¹⁴⁰ Z i'l-hiccesiniñ on dördüncü günü intikâl ve Zencirli kıyu kırbunda Ma'lül-zâde Medresesi sâhasında birâder-i kihteri Selânikden ma'zül İbrâhîm Efendi cenbine defn ile zümre-i hâmüşâna ittişâl eden Kâtib-zâdeniñ haţt-ı ta'lîkda vaz'-ı imzâya me'z'ünı ve 'ulûm-ı 'Arabiyyede bizâ'ası kadar müşterek ve şi'r ü inşâda icâd-ı ma'nâya kudret bî-şekk ahlâk-ı hamîde ile muttaşif ve câmi'-i 'irfânda mu'tekif mevâliden Hamza Efendi-nâm zâtiñ maḥdûm-ı şânî ma'ârif-nümünü olduḡ u ba'zı mazbaḡa-i üdebâda mersümdür.

Tez kire-i Faḡinden naql edilen âşârıdır¹⁴¹

Beyt

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ḥayl-i 'uşşâka kesel verdi zuhûr-ı haţtîñ

'Âleme tîz yayılır kıra haber çok sürmez

N 18 / S 5b.

ES'AD

(İbrâhîm Ağ a-zâde Enderûni)

Enderûndan muḡrec İbrâhîm Ağ a-nâm zâtiñ oḡ ludur. Biñ yüz yetmiş beşde ḡazîne-i hümâyûna alınmış cülûs-ı 'Abdü'l-Ḥamîd Ḥânide sileḡ-şorluḡla çıķıp biraz sâlden şoñra kıpacı başı olmuş ḡâlâ ḡidemât-ı devletde müstaḡdemdir. - ..... sarâya ..... yalı şâḡibi Erzurum Gümrükcüsü denmekle ma'rûf Kıpacı başı Es'ad Ağ adır¹⁴². -

N 19 / S 89a.

ÂŞÛFTE

(Feth 'Alî Şâh-zâde)

İrân Şâḡı Feth 'Alî Şâh evlâd-ı lâ-yu'ad ve lâ-yuḡşâsından olup ḡâl-i ḡayât-ı vâlidinde zıllü's-sulḡân 'ünvânıyla ba'zı vilâyete vâlî ve ba'de vefâtiḡı Ṭ ahrânda bulunan ricâl ü 'asker-i İrân bî'atiyle çend-mâḡ serîr-i şâḡiye cülûs etmiş iken ḡâlâ ḡükümrân-ı İrân Meḡmed Şâḡiñ ḡal'ıyle Erdebîl Kıal'asında maḡbüsen ḡüz ârende-i leyâlî olan 'Alî Şâḡ-ı maḡlû'uñ ḡengâm-ı vâlîliğinde mülâzim-i baş-ḡidmeti olup biñ iki yüz kırk sekiz¹⁴³ sâlinde derbend-i Şemrânda vefât etdi. Şâḡib-kâşâ'id ü ḡ azeliyyât-ı İrânî Ḥüseyn Begdir ki şu'arâdan olan oḡ lu ile sefâretimizde Ṭ ahrânda ḡörüştü idik.

- Müşârün-ileyḡ 'Alî Şâḡ Erdebîlden ber-taḡrîb dü-birâderleri 'Alî Naḡî Mîrzâ ve Mîrzâ 'Alî Naḡîniñ oḡ lu ile kıal'a dîvârını delip evvelâ Tiflise ba'dehü Âsitâneye vürüd eyledi. Der-Rebî'u'l-evvel sene 1254. ḡâlâ Ḥâşim Ağ a Kınaḡ ında müsâferetle bir def'a geldiki ḡilâlde otuz biñ ba'dehü vâsıḡa-i faḡîr ile yine otuz biñ ḡuruş verildi. Maşârifini Ḥâşim Ağ a ḡörmektedir.

N 19 / S 6b.

¹⁴⁰ biñ yüz yüz seksen: yüz seksen S.

¹⁴¹ Yalnız N'de var.

¹⁴² .... sarâya ... yalı şâḡibi Erzurum Gümrükcüsü denmekle ma'rûf Kıpacı başı Es'ad Ağ adır: -N.

¹⁴³ biñ iki yüz kırk sekiz: kırk sekiz S.

EŞREF

(Şurre Emîni-zâde Mehmed Efendi)

Terçemesi âti Şeyhü'l-İslâm Küçük Çelebi-zâde 'Aşım Efendi merhûmuñ hafidi ve Şeyhü'l-İslâmü'l-merhûm es-Seyyid Mehmed Zeyne'l-'Âbidîn Efendiniñ birâder-i mihter-i ehl-i dîdi mevâliden Şurre Emîni-zâde 'Ömer Efendiniñ zîb-i şandûka fahrı ya'nî necl-i ekberi olup biñ yüz seksen beşde hâric ru'usuyla duhûl-i tarîk-i 'ülemâ-yı şeref-simât ve biñ iki yüz elli¹⁴⁴ Muharreminde rütbesi hareket altmışlıda iken vefât birle ceddî civârında medfûn olan 'ulûm-ı edebîyyeye uşûlince âşinâ ve mutâ yebât u lefâyifi sermâye-dâd u sitâd-ı bâzâr-ı zırafâ Mehmed ism-i eşrefiyle müşerref ve fezâyil-i zâtiyye ile şeref bir maḥdûm olduḡ u ba'zı âşarıyla aḥbâbınıñ iḥbârından ma'lûmdur. Şerrefa'llâhu te'âlâ bi'l-maḡ firet.

N 20 / S 12b.

İKBÂL¹⁴⁵

(Seyyid Mehmed Efendi-zâde)

Ma'ârif-i edebîyye ve bâ-huşuş fenn-i nücûmda mâhir ve işâbet-i istihrâc-ı aḥkâmı ḥayret-dih-i eşâğ ır u ekâbir ve tarîk-i tedrisde pâyesi dâḥil-i hareket ve 'âlâ-ḳavl müşîla-i şaḥna vâşıl iken aḥkâm-ı müdhişeye dâ'ir ba'zı kelimât-ı nâ-sezâsını inne şıdḳan ve inne kız ben her 'aşrda müte'arrız-ı ehl-i kemâl olan ḥasede-i hüner-düşmen Şeyhü'l-İslâm Şehîdîñ gûş-ı ḡ aflet-püşına ilkâ ile si'âyetin etmeleriyle müşârün-ileyhiñ berḳ-i ḥânumân-süz-ı nuḥurı şâ'ika-bâr u nâm-ı bî-çâreyi köhne-taḳvîm-i işdâr edip bu ḳâḥ'adan necm-i fâli'i giriftâr-ı 'ukde-i inḥisâf ve ḡ âlibâ şe'âmet-i'tikâd-ı aḥkâm-ı nücûmiyye ile ḥâl ü şânı maḳlûb-ı maḥlâş olarak ser-i felâket-zedesi muḳayyed-i zencîr-i ḡ adr u i'tisâf ve biraz zamândan şoñra ba'zı şâfi's-şudûr-ı 'ülemâ merhem-i mezâḥimiyle cerîḥa-i ḥirmânına cebîre-bend-i luḡ u seḥâ olup ya'nî tarîk-i ḳuzâta idḥâl ve Mostar ḳaş abasında¹⁴⁶ ḳâḏî olduḡ u ḥâle ḳadar ber-vech-i itnâb maḥall-i mişḳât-ı terçeme-i aḥvâlini Sâlim Efendi Tez kiresinde muşḫalaḥât-ı nücûmiyye ile iş'âl etdiḡi bi-ḥikmetin te'âlâ ta'yîni vechile İlbaşan tevḳîtinde iken ḥançer-i sertîz-i ta'n-ı vebâ ile 1149 ḥilâlinde kevkeb-i 'ömrü ḡ urûb ve hâric-i sūr-ı Ḳostantiniyyede Emîr Buḥârî Zâviyesi ḳurbunda köhne-raşad-ı laḥde duḥülle def'-i kürûb eden İstanbuldan mün'azilen ولا تحزى **velâ taḥzenî 1104** târiḥinde müntaḳil-i Şâriḥü'l-Mülteḳâ es-Seyyid Mehmed¹⁴⁷ ebü'l-İḳbâl ibni Mehmed el-Ḥalebî el-Faḳîḥ eṭ-Ṭ abîb-nâm fâzılıñ veled-i kâmilidir. Raḥimehu'llâh.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'î den naḳl edilen âşâr-ı şi'riyyesi¹⁴⁸

¹⁴⁴ biñ iki yüz altı: iki yüz altı S.

¹⁴⁵ *Tez kire-i Sâlim*'de İḳbâlî olarak geçmektedir.

¹⁴⁶ ḳaş abasında: ḳaryesinde S.

¹⁴⁷ Mehmed: -N.

¹⁴⁸ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sâlim*'de 1 kıt'a daha bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 138).

Ġazel¹⁴⁹

Mefâ 'ilün Fe'ilâtün Mefâ 'ilün Fe'ilün
 Recâ-yı mihr-i felek 'ayn-ı âfitâbdan âb
 Hemân eylemedir cüst-cû serâbdan âb

Hevâ-yı 'aşkla ser germ ve dîde pür-nemdir
 Cüdâ olur mı habâb âbdan habâbdan âb

Miṣâl-i teşne-lebim pūs-ı la'liñ etmem ümîd
 Dem-i humârda hoşdur baña şarâbdan âb

Sirişk-i dîde-i giryânla döner gerdün
 Hîç eksik olmaz ona çarḥ-ı âsiyâbdan âb

Ve le-hü¹⁵⁰

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Ziyâ-yı mihr-i luṭfı sîne-i¹⁵¹ billür-şadefden
 Dil-efrûz-ı muḥâṭab olmada âteş zebân olmuş

Hırâm etmiş temâşâ-ğ âh-ı bāğ a ol şeh-i hübân
 Nihâl-i gülsitân ḥâk-i rehinde zer-feşân olmuş

Zarûrî müncez ibdir hüş-ı 'âlem rüy-ı cânâna
 Ki ebr-i dîde-i ḥuffâş-ı ḥüsne üstühân olmuş

N 21 / S 9a

ÂĞ ÂH**(Bulağ Ḥâfız Meḥmed Efendi)**

Ney-şekker-i lezzet-i şemer vücudı naḥlistân-ı Semerḳanda ve 'alâ-ḳavl Buḥârâda zîb-ârâ-yı tarḥ-ı şuhûd¹⁵² ve gül-geşt-i seyâḫati fihris-i büldân ve kân-ı cevâhir-i 'irfân olan İstanbul ve sâ'ir diyâra vardığından şoñra Diyâr-ı Bekre resîde-i mişâḳa ikâmet ve kırk elli yıldan beri ol cây-ı feraḥ-fezâda tadrîs-i 'ulûm ve hûner ve 'ibâdet-i Rabb-i Vefir ile nihâde büriyâ-yı istirâḫat ve şeyḫ-i âgâh 'irfân u sâ'ir 'ulûma âşinâ ve elsine-i şelâşede eş'âr-ı âbdârı müselleme-i üdebâ bir şâ'ir-i belâğ at-dest-gâhdır deyü aḫvâli Tez kire-i Sâlim ve Şafâyîde mevşûf ve biñ yüz kırk dört ḥudûdunda nakd-i rûḫı tekve-gâh-ı cinânda mevḳûf olan Bulağ laḳabıyla mülakkab el-Ḥâcc Ḥâfız Meḥmed en-Naḳş-bendî -nâmda feşâḫat-eyvân ve nisbet ve edebdir. Râğ ıb Paşa merḫûm evâ'il-

¹⁴⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 138-139; Ġazel, Nazm başlığıyla geçmektedir (Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafâ Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'id-i'eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 33).

¹⁵⁰ Tez kire-i Sâlim'de 4 beyittir. Yazılmayan birinci beyit şudur:

Yine mey mâ-zâğ zâğ kâr tiğ çeşm bî-amân olmuş
 Felekde ṭab'-ı Meriḫile gūyâ tev'emân olmuş

(Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 139).

¹⁵¹ sîne-i: sinîne (Bağ çe-i Şafâ-endüz).

¹⁵² zîb-ârâ-yı tarḥ-ı şuhûd: zîb-ârâ-yı şuhûd N.

i hâlinde ol dil-i āgāh şoḥbetiyle iğ tinām ve mükāşefe etdikde miqdār-ı ‘ömründen istikşāf idicek mā-dāme’l-ḥayāt beni derūnından çıkarmadıḳça fenā-pezīr olmazsıñ deyü iğ āz eder. Vezīr-i müşārūn-ileyhiñ işbu lüg az ḥalli derd-i derūn olduḡ u ḥâlde gūz ārende-i zamān ve vaqtā ki şadāretinde sırr-ı ḥafī derūnla merḥūmda ğ unūde-i pister-i ḥırmān iken ḥalline mülhem ya’nī ‘aded-i *Āgāh* ‘aded-i *Rāğ ıbdan* tarḥ olunduḡda bākīden sene-i iḳbālī olan 1176 ḥesābınıñ zuhūru olduḡ u ‘aşrını müdrık ba’zı pīrān-ı ehl-i ‘irfāndan hengām-ı şabāvetde mesmū’-ı ḥaḳīr-i şikeste-raḳam olmuşdur.

Tez kire-i Sālim ve Şafā’ı den naḳl edilen āşār-ı şifriyyesi¹⁵³

Ġazel¹⁵⁴

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

‘Aks-i ruḥuñ āteş-zen-i gülzār-ı çemendir

Çeşm-i siyehiñ āhū-yı şayyād-ı fikendir

Her dem nice mir’āt-ı dili etmede meksūr

La’liñ ne ‘aceb tūḡı-i āyīne-şikendir

Bülbül gibi hem-şoḥbet-i ḥār olmaḡ a bā’iş

Bir dilber-i gül-pirehen ü sīm-bedendir

Güüzār-ı behişt olsa ‘izārıñ yine zülfüñ

Her ḥalkası mürğ -i dile bir dem-i miḥendir

Naḳdiñ zer ḥürşid ‘ayār ile ki Āgāh

Şarrāf-ı kemāli gibi üstād-ı sūhendir

Ve le-hü¹⁵⁵

Mefā’ilün Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün

Göñülde ol ruḥ-ı pür-āb u tāb şaḳlanmaz

Derūn-ı āyīnede āfitāb şaḳlanmaz

Ruḥ-ı laḡfine olmaz niḳāb perde-i şerm

Nühüfte gevher-i yektāda āb şaḳlanmaz

O şūḥa çin-i cebīn tercemān-ı ḥāl yeter

Derūn-ı dilde olan ıztırāb şaḳlanmaz

Ruḥuñda tābımı inkār-ı bezm-i ğ ayr etme

Ḥaz er ki şışede reng-i şarāb şaḳlanmaz

¹⁵³ Yalnız N’de var. *Tez kire-i Sālim*’de bu şiirlerden başka 4 beyit daha vardır.

¹⁵⁴ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-âsâr min Fevâ’idi’l-eş’âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 36; *Tez kire-i Sālim*’de yok.

¹⁵⁵ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-âsâr min Fevâ’idi’l-eş’âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 36-37; *Tez kire-i Sālim*’de yok.

Bir āşinā sūhan Āgāha söyler elbette
 Hamîr-i ğ oncede bÿy-ı gül-āb ş aklanmaz

Beyt¹⁵⁶

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe'ülün
 Koyalım mürġ -i dili lāneye bülbül yerine
 Şāyed ol ğ once-dehān seyr-i gülistāna gele

Ve le-hü¹⁵⁷

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
 Bezmimiz yār ile Āgāh bu şeb
 Şöyle germ oldu ki hamām oldu

Ve le-hü¹⁵⁸

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
 Sāķi gelür mi meclis-i rindāna bir daĥi
 Ma'mür olur mı gūşe-i vîrāna bir daĥi

Terk etse iştiyāk-ı teni mürġ -i dil n'ola
 'Āķil düşer mi düşdüġi zindana bir daĥi

Ve le-hü¹⁵⁹

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Devāt-ı sîmdir ol dil-sitāniñ ş anma yanında
 Kazā-şekl-i yed-i beyzāyı gösterdi miyānında

N 22 / S 9b.

ĀGĀH

(İslāmbolī Meĥmed Efendi)

Bi'l-iķtizā-yı dāniş ü 'irfān manzūr-ı ekābir-i ķadrdān ve himmetleriyle Sulţān Selīm-i
 Kādīm erġ adahu'llāhi te'ālā bi-dārı'n-na'im evķāfı rüz-nāmeciligi bā'iş-i tevessü'-i
 ma'îşeti olduġ u hālide gūz ārende-i rüz u şeb biñ yüz elli sekiz sāli ĥilālinde vāşıl-ı
 rahmet-i Rab olan ĥüsn-i ĥaţţ u imlāda müşārün-ileyh-i bi'l-benān ve çire-desti-i tab'-ı
 vaķķād ile mālik-i ezmine-i icād-ı ma'nā bir ber-güzide-i sūĥandān u üdebā İslāmbolī
 Meĥmed Efendidir.

N 23 / S 9b.

¹⁵⁶ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 141.

¹⁵⁷ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 141.

¹⁵⁸ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 141.

¹⁵⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 141.

HA ZRET-İ İLHĀMĪ
(Sulṭān Selīm Ḥān)

Dürr-i şeh-dāne-i vücūdı biñ yüz yetmiş beş sāli Cumāde'l-ülāsınıñ yigirmi yedinci penc-şenbih günü sā'at birde iken zīver-i şadef-i vücūdı¹⁶⁰ 'ālem-i şuhūd ve kıṭ'a-i ğ arrā'¹⁶¹:

Nazm

Fe'ilātün Meḫā'ilün Fe'ilün

Muş tafā Ḥānıñ etdiler teslīm

Ṭ avr-ı şeh-zādesin kibār-ı zamān

Ḥaḫḫ yigirmi sekiz yaşında anı

Eyledi Şāh Cem-vaḫār-ı zamān

Ben de yazdım Sürürīyā tāriḫ

Şeh Selīm oldu tācdār-ı zamān 1203/1788

شه سليم اولدى تاجدار زمان

ilmāhınca biñ iki yüz üç sene-i müstaşsenesi Recebü'l-müreccebiniñ on birinci Salı günü serir-ārā-yı şevket ve iki yüz yigirmi iki şehir-i Rebī'u'l-evveliniñ yigirmi üçüncü yevmü'l-ḥamīside tafşıl-i keyfiyyeti tekdīr-sāz-ı ḫāṭır-ı ehl-i nuşret ve ṭayy u icāzı 'ayn-ı 'ibāre-i belāğ at olup li-münşi'ihī

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Zorbalarla ṭolup At Meydānı

Gitdi yekser berekāt-ı āfāḫ

Şeh Selīm indi bu tāriḫde ḫayf

Yañlış oldu ḫarekāt-ı āfāḫ

işrābınca zuhūr eden vāḫı'a-i fāci'adan nāşī biñ yüz yigirmi iki¹⁶² tārik-i tārek-i salṭanat ve gūşe-gir-i dā'ire-i istirāḫat-i derün-ı ḫarem-sarāy¹⁶³ olup irtesi Cum'a günü sā'at dörtde yigirmi üç Cemāziye'l-āḫiresiniñ dördüncü penc-şenbih günü ma'lüm-ı enām oldu u üzre mübāşeret-i ḫavene-i nemek bi-ḫarām ile şehd-i nişāb-ı sırr-ı ma'nevī şehādeti nūş ve ferdāsı Cum'a günü 'ale's-şabāḫ¹⁶⁴ şalāti ba'de'l-edā Lāleli Cāmi'i dā'iresinde şāh-rāha nāzır vālid-i ḫuld-āşiyānlarınıñ defn oldu u türbe-i münevveresinde şandūka-i merḫadlerine ḫilye-i ğufrānı ser-puş eden müretteb 'asker-i muntazamü'l-ḫurūcına mu'allem ḫalīm ve selīm ve raḫīm ve kerīm¹⁶⁵ bānī-i Cāmi'-i Selīmiyye ve şānī-i fātiḫ-i eḫālīm-i Mışriyye es-Sulṭān Selīm Ḥānū's-Şāliş ibnū's-Sulṭān Muş tafā Ḥānū's-Şāliş ibnū's-Sulṭān Aḫmed Ḥānū's-Şāliş 'aleyhi ve 'alā-ābā'ihī'l-kirām mağ firetü'l-Melikü'l-bā'ış ḫazretleridir. Tāriḫ-i faḫir:

¹⁶⁰ vücūdı: -N.

¹⁶¹ ğ arrā': ğ arrāy N.

¹⁶² biñ yüz yigirmi iki: yüz yigirmi iki S.

¹⁶³ istirāḫat-i derün-ı ḫarem-sarāy: istirāḫat N.

¹⁶⁴ 'ale's-şabāḫ: -N.

¹⁶⁵ müretteb 'asker-i muntazamü'l-ḫurūcına mu'allem ḫalīm ve selīm ve raḫīm ve kerīm: -N.

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 Dökdi Es'ad kaṭre-i eşkin yazup târiḥi
 Meskeni Sulṭān Selīm-i Şāliṣiñ ola cinān
 مسكنى سلطان سليم ثالثك اوله جنان

Hudā vendigār-ı huld-āşiyān-ı müşārün-ileyhiñ ṭabī'at-i şî'riyyelerine Sürürî merhūmuñ taḥmīs eyledigi işbu ğ azel-i bî-hemtāsı mā-bihi'l-eş'ār ve ehl-i süḥana i'tibārları nām-ı nāmîsiyle inşād olunan қаşā'id-i bisyārdan āşikārdır:

Ġazel ve¹⁶⁶ Taḥmīs

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün
 Hoş mıdur keyfi ne 'ālemde cevānım nicedir
 Gūş eder mi şeb-i fūrkatde fiğ ānım nicedir
 Hāb-ı rāḥatda mıdır rūḥ-ı revānım nicedir
 Söyle ey bād-ı seḥer şūḥ-ı cihānım nicedir
 Ġamda mı yoḥsa feraḥ-nāk mi cānım nicedir

Ey ṭabīb-i dil ü cān dilber-i hoş-reftārım
 Haste-i ḥasretiñim senden ölür yaşarım
 Künc-i nisyānda yatur derd ile cism-i zārım
 Ne olur şorsañ eger ḥāl-i dil-i bīmārım
 Diseñ āyā nice bītāb ü tüvānım nicedir

Gül-i ş ad-berg-i gülistān-ı leṭā fetdir o yār
 Būları bencileyin ḥüsnine dil-dāde hezār
 N'ola her şām ü seḥer vaşfin ederssem tekrār
 Ben anıñ bülbüliyem zār ederim leyl ü nehār
 Bilmem ammā ki benim ğ once-dehānım nicedir

Sevilür ṭıfl-ı siyeh-çerde nemā bulmasa da
 Ya'nî şen yerdir olup her ṭarafı ṭolmasa da
 Haṭṭ-ı ber-āvürde olurken yüzünü yolmasa da
 Gösterişli yüzi ğ āyetde beyāz olmasa da
 Hüsni ismi büt-i şirīn-zebānım nicedir

'Arz-ı ḥāl etse Sürürî o şeh-i ḥüsne eger
 Rütbe-i 'aşkız tevsî'a biraz himmet eder.
 Gülşen-i meclis-i şāhāneyi etdigi güz er
 Var mı İlhāmîye ey peyk-i şabā sende ḥaber
 Yerini sevdi mi ol tāze-fidānım nicedir

N 24 / S 3a.

¹⁶⁶ Ġazel ve: -N.

EMNİ
(Seyyid Mehmed Beg)

Nihāl-i sebzīn-i berg-i vücūdu bāğ -ı İrem-naẓır nesl-i Celāle'd-dīn-i Rūmī ẓuddise sırrahūdan nābit olduĝ u qarīn-i iştihār ve miyān-ı hācegān-ı dīvān-ı mu'allā-erkāndan ma'ārif-i 'āliye ile ser-āmed bir mīr-i¹⁶⁷ celilū'l-miḳdār olup kitābet-i kethūdā-yı şadr-ı 'ālī ile müstaḥdem iken 1151 sālinde Rusya sūyuna sefāretle me'mūr ve 'avdetinde feresrān-ı 'azīmet¹⁶⁸ Māliye baş muḥāsebe ve sā'ir menāşīb-ı münāvebede nesaḳ-sāz-ı umūr iken biñ yüz altmış¹⁶⁹ ḥudūdunda terk-i keşmekeş-'ayş-ı rūze-i dūnyā ve teveccüh-i veche-i 'ālem-i beḳā eden sālīk-i tarīḳ-i Mevlevī ve mālīk-i nişāb-ı sırr-ı ma'nevī sūḥandān-ı tāze-zebān ve nūktedān-ı 'irfān-nişān es-Seyyid Mehmed Beg Efendidir.

N 26 / S 10a.

EMİRİ
(Āmidī Mehmed Efendi)

Sālim Efendiniñ mu'āşırlarından olmaĝ la gül-deste-i feşāḥat-beste-i resm-i dil-nişīn-i ṭab' u nāmını naḳş-ı per-niyān-ı tez kire kıldıĝ ı lafzen ve ma'nen tācir ü kālā-fürüş-ı cins-i sūḥan ü nevādir-i Mehmed Āmidīdir ki 1137 Şa'bānında ḳaṭr-bend-i rāh-ı cinān ve vāşıl-ı şehristān-ı rıḳvān olmuşlardır.

Tez kire-i Sālim ve Şafā'iden naḳl edilen āşārı¹⁷⁰

Ġazel¹⁷¹

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Dem-besteyim şikeste-zebān-ı ḳalem-i mīm
Taş vīr-i ḥayret-ā ver-i naḳş-ı şānem-i mīm

Ey çarḫ-ı dil-siyāh neden minnetiñ çekem
İḳbāl-i 'izz ü devlet ile mütthem-i mīm

Biñ kerre taşa çaldı beni zer-ger-i felek
Bilmem 'ayār-ı ḳadrimi kim biş kem-i mīm

Kālā-fürüş naḳd-i şādāsın bülend eder
Bilmem Emīri sūḳ-ı cezāda aş em-i mīm

Ve le-hü¹⁷²

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün
Ne çekdi yāri göñül der-kenār edinceye dek
O şeh-bāz-ı ümīdi şikār edinceye dek

¹⁶⁷ mīr-i: pīr-i N.

¹⁶⁸ feresrān-ı 'azīmet: -N.

¹⁶⁹ biñ yüz altmış: altmış S.

¹⁷⁰ Yalnız N'de var.

¹⁷¹ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 33.

¹⁷² Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 33.

Hezâr dâğ -ı te'essüf ciger-nişînim olur
Bu lâlezârda seyr-i bahâr edinceye dek

Ben üstühân olurum ey hümâ -yı hâhiş-i dil
Sen âşiyân-ı emelde qarâr edinceye dek

Beyt¹⁷³

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Tîşe-i âh-ı müle seng-i deriñ hâk ederim
Bende Ferhâd gibi nice hüneler vardır

N 26 / S 7b.

EMİN

(Toḳādî Şeyh Mehmed Efendi)

'Ârif ü âgâh ve mücâvir-i hâremü'llâhü el-müstahlefü mine'l-'urveti'l-vüşkâ ve mürşidi's-sâlikîn bi-tarıḳ-i ma'rifeti'l-Mevlâ eş-Şeyh Aḫmed-i Yek-dest el-Müceddidî ḳuddise sırrahûdan müstahlef ve mücâz ve ebvâb-ı hışn-ı ḫaşîn-i dâru's-salṭanadan Enşârî ḳapusu dâhîlinde kâ'in ḫazret-i Emîr Buḫârî Zâviyesinde post-nişîn-i irşâd-ı râh-ı çâre-sâz ve dâhîl-i sūrda Bıçaḳcılar maḫallesinde vâḳi' 'Alâ'e'd-dîn Çelebi Mescidi civârında müddet-i medîde sâkin oldukları sa'âdet-hâne-i feyz-âşiyânelerinde 1168 Leyletü'l-Berâtında vâşıl-ı Ḥaḳḳ ve dâru'l-üns-i ḳurba mülḫaḳ ve ḫâneleri ḳurbunda Pîri Paşa Câmi'-i Şerîfi mezâristânında medfûn ve ziyâret-i ḳabr-i müteberriki medâr-ı feyz-i ehl-i derûn olan mecma'u'l-bahreyn-i 'ulûm-i zâhire ve bâṭna ve mevrîdû'n-nehreyn-i ma'ârif-i bârize ve kâmina şâhibü'r-resâ'ilü'l-müntefi'-bahâ ve Emîn ve 'Ârif maḫlaşlarıyla ḳâ'il-i eş'âr-ı 'irfân-nişâr-ı bî-bahâ¹⁷⁴ nâzım-ı Tarîḳat-nâme ve mâlik-i ḫâme-i mekâtib-hâne el-müllâḳḳab bî-Cemâle'd-dîn¹⁷⁵ el-mükennâ bi-emânet ve ebi'l-Mansûr eş-Şeyh el-kâmil el-mükemmel el-meşhûr Cemâle'd-dîn et-Toḳādî Mehmed Emîn Efendidir. Ḳuddise sırrahû¹⁷⁶.

Tez kire-i Sâlim ve Faṭînden naḳl edilen âşâr-ı manzûmesi¹⁷⁷

Na't-i Şerîf¹⁷⁸

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Seniñ zâtıñ ḳamu medḫe eḫaḳdır Yâ Rasûla'llâh
Ne deñlü medḫ olunsa mâ-şadaḳdır Yâ Rasûla'llâh

Döner ta'zîmle heft-âsmân olmuşdurur şâhid
Gürûh-ı ehl-i 'aşḳa ḫoş-sebaḳdır Yâ Rasûla'llâh

¹⁷³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 144.

¹⁷⁴ bî-bahâ: -N.

¹⁷⁵ el-laḳabu Cemâle'd-dîn: -N.

¹⁷⁶ Ḳuddise sırrahû: -N.

¹⁷⁷ Yalnız N'de var. Sâlim Efendi, *Tez kire-i Sâlim*'de bu şiirlerden başka 1 kıt'a, 2 beyit vardır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 97-99).

¹⁷⁸ Tez kire-i Sâlim'de yok.

Sirāc-ı nūr-ı hüsnüñdür eden ā fāķı pür-envār
Bu ķurş -ı şems aña zerrīn ıabaķdır Yā Rasūla'llāh

Dü-'ālem ehline feryād-res-i z āt-ı şerīfiñdir
Cem'-i kā'ināta fazl-ı Haķdır Yā Rasūla'llāh

Şefā'atdan cüdā etme Emīnā bendeñi yarın
Ki luţfuñ ehl-i cürme müttefiķdir Yā Rasūla'llāh

Muħammes¹⁷⁹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
'Ārifā kesme ümīdiñ rahmet-i Raħmāndan
Ger rızā-yı Haķsa maţlab geķ yūri rıķvāndan
Kıble-i 'uşşāķa yüz sür ğ āfil olma andan
Kıl iţā'at sāķi-i şahbāya her dem cāndan
Ey Emīn bu el-amān ger ister iseñ fetħ-i bāb

N 27 / S 8a.

EMİN

(Meħmed Emīn Efendi)

Şadāret-i Rūmdan ma'zūlen fevt olan Şeyħü'l-İslām İşķāķ Efendi-zāde Şeyħ Meħmed Sa'id Efendiniñ kitābcısı olmağ la müşārün-ileyhiñ Anaķolı Şadāretinde 1168 ħudūdı tariķ-i każāya rağ bet ve maħdūmunuñ yetmiş yedide fevti taķrībī dā'ie-i bī-kes ile każādan nefret ve ħāhiş-i şervetle mīr-i mīrāndan Mollācıķ-zāde 'Alī Paşa ser-çavuşān-ı dīvān-ı mu'allā iken mührdārī ve himmetiyle Mektübī-i Şadāret-penāhī Kalemine girip ol revāc-gāh-ı iķbālde metā'-ı cāhıñ ħarīdārı olarak evķāt-güzār ve 'aşr-ı Muştafā Ĥān-ı Sālişde 'āzim-i dārū'l-ķarār Meħmed Emīn-nām bir şā'ir-i siħr-me'āşir olduğ u mażbūţ-ı ķalem-i ba'zı şikā-t-ı a'lāmdır.

N 28 / S 7b.

EMİN

(Ebü'l-Es'ad Meħmed Efendi)

Mülāzim iken 1110 senesi ibtidā-i ħāricle mesrūr ve müşıla-i Süleymāniye müderrislerinden iken biñ otuz yedi¹⁸⁰ ħilāli şahñ-ı behişt-i heşte ħırām ile dāħil-i sūr-ı İstanbulda Keskin Dede mezāristānında maķbūr olan maħdūm-ı 'ilm ü ma'ārif-mersūm şir ü inşā ve ħüsn-i ħaţt-ı ta'līķ ve imlāda mahāreti müselleme ķurūn-ı 'aşr-ı Aħmed Ĥān-ı Sālişde şadr-ı Anaķolıdan ma'zūlen vefāt eden ser-bülend-i 'ülemā T osyavī Ebü'l-Meyāmin Muştafā Efendiniñ veled-i erşedi Meħmed Ebü'l-Es'ad Efendidir.

Tez kire-i Sālimden naķl edilen āşār-ı şirriyesi¹⁸¹

¹⁷⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 99.

¹⁸⁰ biñ otuz yedi: otuz yedi S.

¹⁸¹ Yalnız N'de var. Tez kire-i Sālim'de bu şiirlerinden başka 1 beyit, 1 kıt'a daha bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 149, 152).

Ġazel¹⁸²*Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün*

Düşdüm şarâba şevk-i leb-i dil-rübâ ile

Pürdür habâb-vâr derünüm hevâ ile

Mânend-i gerd-i ğ am degil olsam da hâksâr

Tek küy-ı yâre 'âzim olaydım şabâ ile

Bâb-ı felek me'âbınıñ oldum mülâzimi

Ol serv-i kıadd-i hüsne uruldum kazâ ile

Şâyed dil-i rakîbe vere ru'b-i cân-güzâr

Şahrâ-yı 'aşkı tayy edelim hü u hâ ile

Bilmem ne hîle etsek o Yüsuf-cemâle kim

Girmez ele metâ'-ı vişâli recâ ile

Ve le-hü¹⁸³*Mef'ûlü Fâ 'ilâtü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün*

Şeydâ-yı zülfün oldu dil-i bî-karârımız

Sevdâya düşdi Kays-ı siyeh rüzgârımız

Ve le-hü¹⁸⁴*Mef'ûlü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe'ülün*

Ruş atda vaşl olmadı haţ-ı ruĥ-ı yâriñ

Ümmîd-i gül-i lafzını etme bu bahârıñ

Ve le-hü¹⁸⁵*Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*

Uşlanmadı gitdi mehâ dîvâne gönlüm bir daĥi

Ta'mîr olunmaz yıkdıĥıñ vîrâne gönlüm bir daĥi

Şöyle şarâb-ı 'aşkile bed-mest-i rüsvâ olduĥ um

Huşyârlık bilmez nedir mestâne gönlüm bir daĥi

N 29 / S 8a.

EMİN**(Müftî-zâde Mehmed Emin)**

Ba'zı müsvedde-i terâcimde manzûr-ı râkımı'l-hurûf olduĥ u üzre 'aşr-ı Muş tafâ Ĥân-ı Şâliş, erbâb-ı tabî'atdan ta'bîrât-ı dil-firible güftâra kıadir müddet-i medîde Ergenede

¹⁸² Sâlim Efendi, 151.

¹⁸³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 151.

¹⁸⁴ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 151.

¹⁸⁵ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 151.

me'z ūn-ı bi'l-iftā olan bir faḳīhiñ necl-i necībi şılasında Müfti-zāde denmekle¹⁸⁶ şehīr Meḫmed-nām bir şā'irdir. -Şi're verzişi yoğ ise de daḳāyığın añlar ve gāhice zūr-ı ṭabī'atla güzel sözler söyler idi-.

N 30 / S 8b.

EMİN

(Seyyid Meḫmed Efendi)

Tez kire-i Sālimde aḫvāli Burūsa müderrisīn silkine bā-imtiḫān bi'l-insilāk dāḫil mertebesine pā-nihāde-i vuşūl olmuşdur ta'bīrine ḳadar taḫrīr ve Şafāyide sābıḳda maḫlaş olan **Sābıḳ** ile ba'zı terceme-i hengām-ı cüvānī-güz eştesi şafāyih-zīb-i taştır ḳılınup sene¹⁸⁷ 1139 da menāşib-ı devriyeden Tırablus Şām ba'dehū Kütahya ve Ḳayşeriye ve bā-pāye-i Bağ dād-ı Dāru'l-cihād Belğ rad Mevleviyetleriyle be-kām olduḳdan şoñra Ğalaṭa rütbesiyle 1156 Z i'l-ḳa'desinde medīne-i Filibe mollālğ ıyla iltifāta ḳarīn ve ol sālde maḳarr-ı ḫükümetinde bi'l-intiḳāl Şahābe'd-dīn Paşa Cāmi'i ḳabristānında defīn olup şir ü inşāda müvecceh-i ma'ānī-i rengin ve 'aşrında gencīne-i süḫana nā zır-āyīn ve Ayaşofya-i Kebīr şadırvānının tārīḫini nā zım ve ḫadīḳa-i 'ilm ü hüneri ḫarf-i 'illet za'fından sālīm āti't-terceme Burūsavī 'Abdü'l-Hādī Efendiniñ ḫalef-i kebīri es-Seyyid Meḫmed Efendidir.

Tez kire-i Sālim ve Safā'iden naḳl edilen āşāridır¹⁸⁸

Ğazel¹⁸⁹

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Riyāzetsiz cihānda kimse 'irfān-āşinā olmaz
Kedü ḫuşḳ olmayınca māhir-i fenn-i şinā olmaz

Denilmez dil-rübādan geçmeyince mā-cerā-yı 'aşḳ
Piyāle tā ki ḫālī olmaya anda şadā olmaz

Degil tār-ı ta'alluḳ kā mile sedd-i sefer-sāzı
Sülūk sözine peyvend-rişte bend-i pā olmaz

Mūsikārī-i zīnet-i şaḫş-ı nā-ḳā bilde ḳā bil mi
Dil-i zenciyyede ḫiç rağ bet-i reng-i ḫinā olmaz

Ḳo zāhid meclis-i rindānda fikr-i resm-i ta'zīmi
Tekellüf-i düşmenān beyninde aşlā merḫabā olmaz

Emīnā n'ola etsem zaḫm-ı tiğ -i cevriyle feryād
Ḳalem şaḳḳ olmasa anda ḫarīr-i iştikā olmaz

¹⁸⁶ Müfti-zāde denmekle: Müfti-zādelikle N.

¹⁸⁷ sene: -N.

¹⁸⁸ Yalnız N'de var.

¹⁸⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 96.

Ve le-hü¹⁹⁰

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
İtmem ferâğ o âfet-i müşğîn-kelâleden
Dil pâre pâre olsa da çün şâne nâleden

Bilmezse cāy-ı buse-i haṭṭıñ n'ola raḳīb
Cāhil maḥal-ḥayāl edemez ol risâleden

Sāḳī-i nüktedān aña dirler ki fehm ede
Cām-ı lüzüm-ı derūnı haṭṭ-ı piyâleden

Nüş-ı şarâb 'aşrda ğ am vermesin bize
Ekdâr-ı dehri geçdim Eminâ izâleden

Ve le-hü¹⁹¹

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
İtmem huṭūr-ı ḥā ṭır-ı nâ-mihribānına
İtse de beste târ-ı nigāh-ı benânına

Ve le-hü¹⁹²

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Görünce dāne-i ḥālin dil aḳdı āb gibi
Ġamıyla olmada ser-küşte āsyāb gibi

O şūḥ cevır ederek şundı şerbet-i la'lin
Açık miyānemiz aniñla şekker-āb gibi

Ve le-hü¹⁹³

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Ḥaṭ-ı cānānedir ma'nā bahāristān kitābından
İki mışrâ'-ı mevzūn ebruvānı ḥüsn bābından

Miyān-ı şu'le ve pervānede evvelān-ı ḥālet
Olur ma'lūm ḡāhın kehribāya inciz ābından

Mükerrem buse-i la'l-i leb-i şīrīni dildārıñ
Şifā bahşındadır bīmār-ı 'aşka gül şarābından

Nifāḳ etmişler erbāb-ı ğ araz eglendi ol şūḥuñ
Düçār olduḳça bizden tā bu deñlü ictinābından

¹⁹⁰ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 96.

¹⁹¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 96.

¹⁹² Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 97.

¹⁹³ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

Çıkar başından ol sevdâyı ey dil hîç kâbil mi
Hâlâş ı olmak o zülfüñ halqa-i pür-pîç ü tâbindan

Serâb-âsâ uzaqdan hoş-nemâdır yoħsa zâtından
Hevâdır sūd-ı 'âlemde kibârîñ intisâbindan

Ve le-hü¹⁹⁴

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün
Başla ey muṭrib yine âğ âzeye şeh-nâzdan
Ġayri kârı yoqdur 'uşşâkıñ nevâ ve sâzdan

Âtî oynaq ıdır ol şâhıñ ser-i küy-ı cefâ
Mât eder 'âşıkların ruħ gösterir açmazdan

Ve le-hü¹⁹⁵

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün
Ne tâb-ı şabr ve ne ârâmiş-i hayâl iledir
'İlâc-ı derd-i firâkıñ hemân vişâl iledir

Becâ-yı ta'na n'ola rinde zâhid eylese reşk
Kažâ-yı rahmetiñ ârâyişi vebâl iledir

N 31 / S 10a.

EMİN

(Meħmed Efendi)

Biñ yüz yigirmi toquzda tevellüd ve verziş-i 'ilm ü kemâlde çebebi rütbesinde
Kumanıĝ rad kažâsını naql edip Egri rütbesinde Eñlikaşırına hâhiş-i seccâde-i hükümet
ve ba'de tekmiñlü'l-müddet Balyabadra Niyâbetinde nevâ'ib-i keşîre-i ĝurbet ve kažâ-i
mezbûruñ ber-vech-i mâlikâne ve voyvodalıĝına mutaşarrıf Haṭvân oĝlu-nâm şerî'at-
düşmen bir mu'tesifiñ ĝadriyle biñ yüz altmış dört¹⁹⁶ hudûdunda mesmûmen şehid
olan reyyân-ı zülâl-i rahmet-i Rabb-i Mecîd olan¹⁹⁷ Şeyhü'l-İslâm Ebe-zâde
'Abdu'llâh Efendi birâderi mevâliden Hüseyin Efendiniñ hafîdi ve zikri âtî Râmiz
Efendiniñ birâder-i ekber ma'ârif-bedîdi mürettib-i divâne-i eş'âr ve fenn-i ferâ'izden
mü'ellif-i risâle-i ifâde-iş'âr tîrîkat-i Kâdiriyyeden münîb maħdûm-ı mücerred ve edîb
Meħmed Efendidir.

N 33 / S 10b.

ENİS (Receb Dede)

Şehr-i Edirneden neş'et ve Āsitânede Yeñikapu Mevlevî-hânesi Şeyhi Hacı Aħmed
Dede ser-maṭbahda z evk-yâb-ı kañd-ı terbiyet birle biñ toqsan beşde şılasında kâ'in

¹⁹⁴ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

¹⁹⁵ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

¹⁹⁶ biñ yüz altmış dört: yüz altmış dört S.

¹⁹⁷ olan: -N.

mevlevî-hānede bi'l-istihkāk baş-tı post-tı meşihat ve izhār-ı irşād u kerāmet etdikleri Tez kire-i Sālimde¹⁹⁸ merķūm-ı kalem-i feşāhat-mersūm ve altmış sāl miqdārı terbiye-i sālīkāna bi'l-iştigāl sinni şemānini mütecāviz iken biñ yüz kırk altı Recebinde Enīs-i meclis-i üns-i vuşlat ve zerāyāsı sāhasında defīn-i hāk-i pāk-i türbet olan dīvān-ı eş'ār-ı nefīse şāhibi ve ez-yāl-i 'ilm ü 'irfānıñ şāhibi Receb Dede Efendidir. Bu 'abd-i fakīr biñ iki yüz kırk altı hilālinde Şofya ve Şarköyü nüfusu taħrīrine me'mūr iken iyāb u z ihābda ziyāret ve deryūze-geri istifāza bābında nazm ile kitābe-i dergāh-penāhına ta'līka cūr'et kıldıgı kıt'adır.

Ƙıt'a:

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Ey bezm-i ķurb-i pīre olan dā'imā Enīs

Şaffu'n-ni'āl-i der-gehiñe düşdi bu fakīr

İsm-i Celāl zāt için ey hānümān-ı feyz

Ƙıl loķma-baħş-ı himmet olup maṭbahında sīr

Tez kire-i Sālim ve Şafā'ı ve Fañinden naķl edilen āşār-ı şi'riyyesi¹⁹⁹

Beyt²⁰⁰

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Ʀ oķunsun tek hemān la'l-i nemek-riziñ leb-i cāma

Ƙatarsıñ bāde-i nāba nemek ķat ķat helāl olsun

Maṭla²⁰¹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Zülf-i piç-ā-piçden ruhsār-ı ala perde çek

Rişte-i enzār-ı 'uşşāķı nihātı perde çek

Ġazel²⁰²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Āşinā-yı Rūḥ-ı Ƙudse hālet-efzādır semā'

Teşnegān-ı bezm-i 'aşķa şevķ-baħşādır semā'

Beyt-i ma'mūruñ ṭavāf sırrına 'ārif-i 'uķül

Ḥayret-efzā-yı melā'ik sırr-ı Mevlādır semā'

Her ṭarīķ-āyini bā'işdir vuşül-i Ḥaķķa līk

Ehline ma'lümdur ol ķaṭre deryādır semā'

Dil-şafāy çün ziyā-yı mihr ise her dem Enīs

Çarḥ-ı 'aşķa āftāb-ı 'ālem-ārādır semā'

¹⁹⁸ Sālimde: Sālim N.

¹⁹⁹ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sālim*'de bu şiirlerinden başka 3 beyti daha vardır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 82-84).

²⁰⁰ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 83.

²⁰¹ *Tez kire-i Sālim*'de bu matla Nazīre başlığı ile geçmektedir (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 84).

²⁰² *Tez kire-i Sālim*'de yok.

Ve le-hü²⁰³

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün
 Güli bāğ -ı diliñ dāğ -ı cigerdir
 Fiğ ān-ı bülbüli ā h-ı seherdir

Enīs olmaz hıred erbāb-ı 'aşka
 Bu bezmiñ neş'esi nev'-i dīgerdir

Na't-i Şerīf²⁰⁴

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Şafā -yı ehl-i dil nūr-ı cemāliñ Yā Rasūla'llāh
 Şifā -yı derd-i dil fikr-i vişāliñ Yā Rasūla'llāh

Bi-ḥamdi'llāh dem-ā-dem ḥāne-i ḳalb-i siyeh-tāba
 Münevver eyledi vuşlat-ı ḥayāliñ Yā Rasūla'llāh

Enīsiñ maṭlabı dā'im Celāle'd-dīn-i Rūmīden
 Niğāh-ı luṭfiyla bir dem su'āliñ Yā Rasūla'llāh

Ve le-hü²⁰⁵

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
 Niyāz-ı ḳalbimiz nūr-ı hidāyet Yā Rasūla'llāh
 Ümīd-i serimiz nūr-ı kerāmet Yā Rasūla'llāh

Ḳamu sen Rāḥmeten li'l-'ālemīne ilticā eyler
 Ki sensiñ cümleye şāḥib-şefā'at Yā Rasūla'llāh

Enīs-i bezm-i rindāna ḥarīm-i ser-i merdāna
 Cenābından gelür feyz ü leṭāfet Yā Rasūla'llāh

Ve le-hü²⁰⁶

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 Ravza-i sulṭān-ı kevneyni zemīn üzre görüp
 Didi reşkinden felek Yā leytenī küntü türābe

²⁰³ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

²⁰⁴ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

²⁰⁵ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

²⁰⁶ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

Ve le-hü²⁰⁷

Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilātün Fâ 'ilün
 Bende-i sultān-ı 'aşkıñ ğ ayri dildār etmez
 'Andelīb-āsā şafā-yı seyr-i gülzār etmez

Meclis-i 'aşkıñ Enīsi dem-be-dem mestānesi
 Z evķ-i 'ilm ü hikmet-i cā-mest huşyār etmez

Ve le-hü²⁰⁸

Mef'ülü Fâ 'ilātü Mefâ 'ilü Fâ 'ilün
 Tāb-ı nigāh-ı 'āşka yoķdur taħammülün
 Eyle havāle ruħuña ey māh kākülün

Gördün irişmediñ o meh-i burc-ı 'işveyi
 Ey nāle-i şebāna nedir bu teselsülün

Zālim-i cihānı eyledi bī-çāre el-amān
 Ol dil-rübā tebessüm-i tarz-ı teğ āfülün

Olmuş Enīs bülbül-i bāğ-ı belā-yı 'aşķ
 Hayrān-ı rüy-ı alıdır ol şūh-ı şen-gülün

Ve le-hü²⁰⁹

Mefâ 'ilün Fe 'ilātün Mefâ 'ilün Fe 'ilün
 'Arūs-ı hāhişin ey dil saña gelür görünür
 Ezel muķadder-i Bārī Hudā gelür görünür

Mehābet-efken-i enzār-ı 'āşkān oķur
 Maķām-ı taħt-ı leṭā fet-nümā gelür görünür

Fütādegān-ı reh-i intizāra güft ü şenīd
 Peyām var mı o şehden şabā gelür görünür

Kemāl-i hüsni o şeh-i melāḥatın şāhid
 Dinürse rüh-ı muşavver gelür görünür

Bunuñla eyle tesellī dil-i ḥazīne Enīs
 Ezel muķadder-i Bārī Hudā gelür görünür

N 26 / S 6a.

²⁰⁷ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

²⁰⁸ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

²⁰⁹ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 26.

ENİS

(Edirnevî Nu'mân Efendi)

İctinâ-yı şemerât-ı şecere-i kemâl ile zîbende-sâz-ı hadîka-i şımf-ı hâcegân-ı dîvân ve menâşib-ı tez kire-i evvel ve şânî ve baş muhâsebe ve rûz-nâmçe-i evvel ve çend-kühen kitâbetî ve câh-ı celîl-i riyâset-i küttâb vâhidin ba'de vâhidin berât-ı hıdemâtına 'üvân olup câh-ı ahîrinde şahh-ârâ-yı evâmîr-i meşâlih-i 'ibâd ve Nakş-bend-i harîr-i tahrîr-i mevâdd-ı Devlet-i 'Aliyye-i 'adâlet-nihâd iken 1180 senesi tomâr-ı 'ömr-i dırâzı tayy-kerde-i dest-i ecel ve Mevlevî-hâne-i Yeñi kapusu hâricinde defîn-i şandûkatü'l-'amel şî'ri kadar müşterek ve hüsn-i inşâ ve hattı kendüye güzîde-i mâ-melek olan Edirneli Nu'mân Efendidir.

N 36 / S 10b.

ENİS

(Muş tafâ Dede)

Hem-şila-i feyz-merhaleleri Enîs Receb Dede hazretleriniñ enîs-i bezm-i 'irfân ve celîs-i müridân-ı Mevleviyân olup 'azîzinden me'zûn-ı bi'l-irşâd ve Mışırda kâ'in zâ'viye-i Mevleviyyede post-nişîn ve biñ yüz kırk hudûdunda devre-i hayâtını²¹⁰ mukârin-i ikmâl ve pervâz-ı evc-i 'âlem-i vişâl olan Muş tafâ Dededir.

N 37 / S 11b.

EVCİ

(Meḥmed Efendi)

Hâcegân-ı dîvân ve eşhâb-ı dîvândan olup 1154 sâlinde ahîrete intikâl eden Meḥmed Efendi olduḡ u Mecelletü'n-nişâbda hem-şeref-i kalem-i icmâldir.

Tez kire-i Şafâ'îden nakl edilen âşâr-ı nazmiyyesi²¹¹

Beyt²¹²*Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün*

Düşmez başıma sāye-i müḡ -i harem-i nâz

Virmez gibi bâl ü perine renciş-i pervâz

Ve le-hü²¹³*Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün*

Olḡ once-dehen gelmedi güftâra benimle

Açılmaz imiş bād-ı vefâyıla gül-i nâz

N 38 / S 10a.

²¹⁰ devre-i hayâtını: dürre-i hayâtı N.

²¹¹ Bu başlık altındaki şiirler yalnızca N nüshasında vardır.

²¹² Tez kire-i Şafâ'î'de başlıksız olarak geçmektedir (Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafâ Safâ'î Efendi Tezkire-i Safâ'î (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 18).

²¹³ Tez kire-i Şafâ'î'de başlıksız olarak geçmektedir (Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafâ Safâ'î Efendi Tezkire-i Safâ'î (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 18).

ÜVEYS

(Seyyid 'Oşmān Efendi)

Üveysü'l-Ḳaranī birāderi neslinden olmak üzere meşhūr 'Oşmān Efendiniñ maḥdūmu ve faḥru'l-müfessirīn Mestci-zāde 'Abdu'llāh Efendiniñ dāmād-ı 'irfān-lüzūmu olup İstanbuldan ma'zūlen vefāt eden Seyyid Meḥmed Sa'īd Efendiniñ veled-i emcedi (fūlān sene) irtihāl-i dār-ı beḳā eden eş'ār-ı metīn şāḥibi الظاهر **ez-zāhir** (1137/1124) tāriḥinde fevt olan²¹⁴ Seyyid 'Oşmān Efendidir. Cedd-i şāḥibü't-terceme mūmā-ileyh 'Oşmān Efendi Şadr-ı a'zam Nişāncı Meḥmed Paşa merḥūmuñ cāmī'inde imām ve ḳurbunda Aḳseki Mescidi muḳābilinde kā'in ḥānesinde şandūḳa-i ta'zīmīnde bulunan bir ḳıṭ'a Hırḳa-i Şerīfeyi müslimīne ziyāret ile ma'lūm-ı enām olmağ la Şadr-ı a'zam-ı 'aşr-ı Ḳorlulu 'Alī Paşa merḥūm ikrāmen ḥānesin aḥz birle ḥāneyi vaḳfen ve müstaḳillen ḥücre-i kār-gīr ve bābı yanında çeşme ve ittişālinde 'imāret yapup vaḳf etmiş ba'dehū Sulṫān Selīm ba'dehū Sulṫān Maḥmūd müceddeden binā ve mescidi vaḳf eyledi. - bi-menniḥi te'ālā merātibi şorıla. -

N 39 / S 12a.

ĀHĪ

(Ḳapucı-zāde)

Enderūn-ı ḥümāyūnda mü'ezz inān-ı şehriyārī silkine münselik ve şi'r ü inşāda ḥüsn-i edā melekesine mālik biñ yüz altıdan şoñra evc-gāh-ı maḳām-ı āḥiretde perde-ārā-yı ḳarār ve ḳapucı-zādelikle ḳarīn-i iştihār Aḥmed ile be-nām bir zāt-ı ma'ārif-irtisām olduğ u ba'zı mażbaḫada meşṫurdur.

N 40 / S 7b.

---

²¹⁴ ez-zāhir tāriḥinde fevt olan: -N.

ḤARFÜ'L-BĀ

BĀRİ'Ī

(Ruhā vī Meḥmed Efendi)

Mecelletü'n-niṣāb-ı Müstaḳīm-zādede ḳalem-i istiḳāmet-raḳamla terceme-i ḫāli ebnā-yı zamān ve ricāl-i āvānımızdan āṣār-ı basīṭa ṣāḫibi Ruhā vī Meḥmed-nām bir müteṣā'iriñ maḫlaṣıdır me'ālī muḫarrerdir.

N 42 / S 23a.

BĀḲĪ

(Sünbül-zāde)

Eṣrāf-ı ḳuzāt-ı Rūm İliden iken biñ iki yüz yigirmi bir evāḫirinde Āmedī Oṭasına dāḫil ve biñ iki yüz yigirmi üçde²¹⁵ 'Alem-dār Muṣṭafā müṣecca'ları dā'ireniñ maḫremi olmağ la tez kire-i ṣānī cāhına daḫi vāṣıl ve ba'de'l-'azl ve'n-nefy ve'l-iṭlāḳ bir me'mūriyetle Belğ radı 'āzim olduğ u ḫalde cāy-yı mu'asker-i sulṭānī bulunan Şumnı-nām mu'dil ḫaṣīne uğ rayıp li'l-faḳīr:

Şumnıda Bāḳī Efendi oldı ṭā'undan şehīd

tārīḫi mantūḳınca biñ iki yüz yigirmi yedi²¹⁶ ḫilālinde nā-gāḫ vefāt ve refīḳ-i zümre-i emvāt olup cā-be-cā münşid-i eṣ'ār-ı mezāmin-medār ve taḫrīr-i inṣā-yı mütedāvele ṣāḫib-iḳtidār olan āti't-terceme Sünbül-zāde Ḳoca Vehbiniñ li-eb büyük birāderi ve Şeyḫü'l-İslām Piri-zāde 'Oṣmān Mollā merḫumuñ mektübī-i belāğ at-ṣi'ār-ı iltifāt-māzharı Meḥmed Emīn Efendiniñ peder-i cezīre-meftūrı 'Abdü'l-Bāḳī Efendidir.

N 43 / S 16b.

BĀḲĪ

(Hāṣim-zāde Dāmādı 'Abdü'l-Bāḳī Efendi)

Dolāb-ı ṭul-ı emel olan ṭuruk-ı ādāb-ı sitteye 'adem-i rağ bet ve pederi Aḫmed Efendi-nām imāmıñ intikālinden Sīm-keṣ-ḫāne Ḥānında kā'in mescid-i şerīfde imāmet ve 'ülemā-yı 'aṣr-ı Bāyezīd Ḥān-ı Veliden Ḥacı Ḥasan-zāde Cāmi'inde ḫiṭābet ve zā'ifiyle maḫall-i milādı olan Kürekci başı maḫallesinde minber-mekīn-i tevekkül-i tām ve miḫrāb-niṣīn-i riyāzet-i tamām ve Egriḳapulıdan ḫaṭṭ-ı şülüş ve neshde me'z'ün 'ahd-i Muṣṭafā Ḥān-ı Şāliṣ ṣu'arā-yı pākize-edā cümlesine maḫrūn Şāmdan²¹⁷ ma'zūlen vefāt eden Hāṣim-zādeye dāmād ma'ārif-i 'ilmiye taḫṣīline mu'tād 'Abdü'l-Bāḳī Efendi olduğ u mazbūṭ-ı Rāmizdir.

N 44 / S 17b.

BĀḲĪ

(Teberdār Birāderi-zāde)

Mülāzemeti gibi biñ yüz elli bir Şa'bānında bi'l-imtihān müderris ve Şeyḫü'l-İslām Es'ad Efendi Dāru'l-Ḥadīşine inṣād etdiği tārīḫ-i 'Arabīden zāhir olduğ u gibi cā-be-cā

²¹⁵ biñ iki yüz yigirmi üçde: yigirmi üçde S.

²¹⁶ biñ iki yüz yigirmi yedi: yigirmi yedi S.

²¹⁷ Şāmdan: -N.

‘Arabî ve Türkî lisân üzre kuşûr-ı tevārîh ve kaçâ’idi münis neşr-i ‘ilm ü kemâlle fâ’ikü’l-aqrân ve huzûr-ı hümâyûn dersinde rüçhânı müstebân olarak mażhar-ı telabbus-ı ferve-i semmûr ile nâ’il-i ihsân-ı Muştafâ Hân ve biñ yüz seksen iki²¹⁸ Rebî’i ğ urresinde İzmiri ba’de’z-zabıt ve Varnada tekmlü’l-müddetü’l-‘örfiyye ve biñ yüz seksen yedide vâşıl-ı kaçır-ı cinân olan tüccâr-ı z evi’l-iqtidârdan bir merd-i şalâh-pîşeniñ şulbünden be-dîdâr ba’zı defâtir-i kadîmede yazıldığı üzre Teber-dâr Birâderi denmekle şehîr mâdûn-ı şöhret-şi’âr ‘Abdü’l-Bâķî Efendidir.

N 45 / S 17b.

BÂHÎ

(Kâtib-zâde ‘Abdü’l-Kerîm)

Şadâret-i Rûm İliden ma’zûlen 1182 sâli eczâ-i vücûdu şûrî ve haķîķî sûde-i hevâsına fenâ ve âsûde-i ‘âlem-i reh̄b-i beķâ²¹⁹ olan İbni Sînâ-yı Şânî ve haţt-ı ta’lîķde üstâd-ı bîmdânî her fende yektâ re’îsü’l-eţbbâ Kâtib-zâde Mehmed Refî’ Efendi merhûmuñ maħdûm-ı necâbet-lüzûmu olup hâric ru’ûsı emeline irmeden ve riyâz-ı merâtibde eşmâr-ı murâd dirmeden hengâm-ı şebâbetde 1152 de firâķıyla vâlideyn cigerleri hûn ve Edirne kaçısı hâricinde medfûn olan ‘Abdü’l-Kerîm Efendidir ki ba’zı mażbaķada eger bâzâr-ı rûzgâr-ı ğ addârdan fâ’ide ve kef-i dest-i ‘ömr-i nâzenininden ‘â’ide görseydi fûnûn-ı keşîrede mahâret bulacağı sa’y ü dirâyetinden aşîķâr ve güzîde-i şu’arâ olacağı ba’zı ğ üftâr-ı ma’nîdârından nûmûdârdır ta’bîriyle muħarrerdir. Şâhibü’t-tercemeniñ ‘Abdü’r-Raħîm isminde Velî Babada yek-sâle bir maħdûmu ķalıp 1195 de ru’ûs-ı hârice²²⁰ nâ’il ve biñ iki yüz ikide²²¹ hareket-i dâhile dâħil olmuşiken laħde dâħil olmuşdur.

N 46 / S 16a.

BÂHÎ

(‘Abdu’r-Raħmân Efendi)

İmâm-ı sulţânî Bâhir²²² daķâyıķ-ı ‘ulûm-ı ‘Arabîyye ve haķâyıķ-ı luğ ât-ı Fârisîyye ve edebîyyeyi taħşîl ve mevhibe-i Rabbâniyye olan hûsn-i şavtını fenn-i laţîf-i müsiķî ta’allümüyle daħi tekml etmekle biñ yüz yigirmi iki târîhinde yigirmi iki yaşında iken mülâzemetle bi’l-ehliye muķtedâ-yı imâmü’l-müslimîn ya’nî Sulţân Aħmed Hân-ı cennet-mekâna imâm-ı i’tibâr-ķarîn ve biñ yüz yigirmi üçde²²³ medrese-i hâricle dâħil-i dâ’ire-i merâm ve biñ yüz otuz iki²²⁴ Rebî’u’l-evvelinde dâru’l-ħadîşden Yeñişehr-i Fenâr Mevlevîyyetiyle mişbâh-ı emeli Hem-şu’le-i Şeb-ķerâğ-ı Envâr-fâm ve sene-i mezbûrede tanîn-endâz-ı âzân-ı cihân olan sûr-ı hümâyûn ni’metinden ħişşe-yâb ya’nî Mekke-i Mûkerreme pâyesiyle kâm-yâb ve biñ yüz otuz yedi²²⁵ Rebî’u’l-âħirinde ħâķim-i İstanbul ve itmâm-ı müddetle ma’zûl olduķdan şoñra beyt:

²¹⁸ biñ yüz seksen iki: seksen iki S.

²¹⁹ reh̄b-i beķâ: receb-i beķâ N.

²²⁰ ru’ûs-ı hârice: ru’ûs-ı hâriceye N.

²²¹ biñ iki yüz ikide: iki yüz iki S.

²²² Enâm-ı sulţânî Bâhir: -N.

²²³ biñ yüz yigirmi üçde: üçde S.

²²⁴ biñ yüz otuz iki: otuz iki S.

²²⁵ biñ yüz otuz yedi: otuz yedi S.

و ای نعيم لا يكدره الدهر
قرحه مبتلاى جلاى وطن

kaydınca Kütahyaya mübtelâ-yı cilâ-yı vaṭan ve ba'de'l-ıtlâk gūşe-güzin-i Beytū'l-Hazen iken beyt:

Şām-ı firāķiñ āḫiri şubḫ-ı vişāldir

lāmi'asınca biñ yüz elli birde²²⁶ Anaṭolı Şadāretine ziver ve biñ yüz elli sekizde²²⁷ Rūm İli Şadāretiyle şem'-i mihrāb-ı iķbāli mūnevver ve biñ yüz elli ṭoķuz²²⁸ ḥudūdunda nāy-ı nefsi dem-beste bu²²⁹ tār-ı ṭanbūr-ı ḫayātı şikeste olmağ la dürr-i nā-yāb-ı vücūd-ı ma'ārif-efrūzı Şedefciler sūķu civārında kā'in şāh-rāha nāzır Sinān Paşa Medresesi ḫabristānında meknūz olan eş'ār-ı 'Arabıyyeleri ḫand-ı nebāt-ı mişriyyeden ve şirīn-güftār-ı Deriyye ve Türkiyyeleri rengin ve dil-nişin ḥudāvend-i müşārün-ileyhiñ İslāmbolda²³⁰ vāķi' Vālide-i Mu'azzama Cāmi'iniñ dāḫil-i ḫaremide binā-kerdeleri olan dār-ı kütüble²³¹ dāmādları İbrāhīm Paşanın Şeh-zāde Cāmi'-i Şerifi ḫurbunda inşā ḫıldıkları Dāru'l-Ḥadīşin 'Arabī tāriḫleri nāzımı zıkr olunan cāmi'-i Şeh-zāde imāmınıñ necl-i Bāhirü'l-mekārimi 'Abdu'r-Raḫmān Efendidir ki aḫfād-ı kirāmından Sa'du'llāh Efendi ve Ḥamdu'llāh Efendi ibni Şeyḫü'l-İslām Meḫmed 'Ārif Efendi ibni Şeyḫü'l-İslām 'Aḫā'u'llāh Efendi ibnü'l-mütercimü'l-müşārün-ileyhden biri sābıķan 1249 ve dıgeri ḫālā 1251 Rūm İli Şadāretiyle be-kāmdır.

N 47 / S 15b.

BĀHĪ

(Seyyid 'Abdu'llāh Efendi)

'Ulemā-i müderrisinden 1164 ḥudūdunda 'āzim-i ravza-i rıdvān olan pederi²³² Māhir-zāde Muştafā Şākir Efendiniñ terbiyesiyle ğadīr-i ma'ārifinden iğtirāb ve kezālik Şeyḫü'l-İslām Aḫ Maḫmūd-zāde es-Seyyid Meḫmed Zeyne'l-'Ābidin Efendi işaretiyle vālid-i maḫlūlundan duḫūl-i tarīķ-i ehl-i 'ilm ile istişrāf edip ibtidā altmışlı rütbesine yetmiş iken biñ yüz seksen²³³ Şaferinde rıḫlet ve Edirne ḫapısı ḫāricinde pederi²³⁴ yanında defin-i türbet olan 'ilm ü ma'ārifle şöhret-şi'ār ve şir ü inşada behre-dār es-Seyyid 'Abdu'llāh Efendidir.

N 49 / S 16a.

BĀHĪ

(Şoķollu-zāde İsmā'il Beg)

'Aşr-ı Bāhirü'n-naşr Sultān Süleymān Ḥān ṭābe şerāhu bi-na'imi'r-ırdvān şudūr-ı vüzerā'i'l-'izāmından ğāzī ve şehid Şoķollu Meḫmed Paşa merḫumuñ duḫter-i sa'd-

²²⁶ biñ yüz elli birde: elli birde S.

²²⁷ biñ yüz elli sekizde: elli sekizde S.

²²⁸ biñ yüz elli ṭoķuz: elli ṭoķuz S.

²²⁹ bu: -N.

²³⁰ İslāmbolda: İstanbulda N.

²³¹ dār-ı kütüble: dāru'l-kütüble N.

²³² pederi: -N.

²³³ biñ yüz seksen: seksen S.

²³⁴ pederi: vālid-i ḫabri N.

ahter pâdişâh-ı müşârün-ileyhden mütevellid Beg İbrâhîm Hân ile ‘arîf necl-i غطري لري sülâlesinden 1164 hilâlinde ‘âzim-i dâru’l-çarâr ve Eyyûbda kâ’in ecdâdı türbesinde karîn-i akbâr olan hatt-ı nesh ve şülüşde müşârün-bi’l-benân dervîş-nihâd ve şi’re intisâbı menhûk-ı kalem ba’zı üstâd semmi z ebîh-i ümme bir mîr-i pîr-i vaqûr-ı dil-âgâhdır.

N 50 / S 16a.

BAHTÎ

(İmâm-zâde Mehmed Efendi)

Biñ yüz altmış ikide Şeyhü’l-İslâm Es’ad Efendiniñ Beyzâ viden ‘ağd etdirdiği ders imtiyhânında istihkâkı nümâyân ve hârice neyl ile dâ’ire-i dâhile dâhil olduğa biñ yüz altmış sekiz²³⁵ hilâli maqâmı şahn-ı cinân olan ve ders-i mez kûrı Es’ile ve Ecvibesiyile meşnevî tarzında nâzım ve fezâ’il-i ‘ilmiyye ve melekât-ı şi’r ü inşâda hâkim ve pederi ‘Osmân Efendi İstanbulda Yanık²³⁶ enîs-i Maḥkeme-i Şücâ’ maḥallesi imâmı olmağ la beyne’l-enâm İmâm-zâde ve ‘aşrı meşâhîrinden Mâliye Baş ḥalîfesi Kıyâsî Efendiniñ üstâdı bulunmağ la Kıyâsî Hâce künye ve laqabıyla ma’rûf Mehmed Efendidir. Ba’zı mazbaḥada egerçi ber-vefḳ-i uşûl dîde-i Baḥtî ḥâbgeh-i cihânda ḥuşûl-i murâd ile bîdâr oldu. Tezâyüd-i ma’lûmât ve neşr ü taḥrîr-i nikât ile şöhet-i dâr u diyâr olunurdu deyü medîḥa senc-olunduğ u manzûr-ı faḳîr olmuştur.

N 51 / S 18a.

BEDRÎ

(Yanyavî Es’ad Efendi-zâde)

Sâbıku’t-terceme Yanyavî Es’ad Efendiniñ ufḳ-ı şulb-i kerîminden ḫalî ve pederi gibi pertev-i ‘ilm ü ma’rifet ve şu’â’-ı bedr-i lâmi’ olduğa medrese-i hâricle silsile-i müderrisîne duḫûl ve kaḫ’-ı derecât-ı merâtib üzre iken biñ yüz kırk beş ḥudûdunda kevkeb-i ‘ömrü uful edip vücûd-ı Bedrî’ş-şuhûdun vâlidesi cenbinde nihân ve ol mihr ile bu meh taḫte’l-arz iḫtirân etmişdir.

N 52 / S 18a.

BEDRÎ

(Bedre’-d-dîn Efendi)

Pîrâye-i ḫarf-i elif olan efḫalü’l-mevâlî ‘Abdu’llâh Es’ad-ı Yanyavî müderris iken Muş ḫafâ Hânî evâḫirinde kevkeb-i vücûd-ı Bedrî-i meşhûrı süḫan münḫasif-i ebr-i memât olan şâ’ir-i mâhir Bedre’-d-dîn Efendidir.

-N / S 15a.

BERÂ’Î

(Ruhâvî)

Biñ yüz yetmiş yedi ḥudûdunda dest-i kaḫâ ile vâşıl-ı rahmet-i Ḥudâ olan Vezîr Muş ḫafâ Paşa def’a-i şâlişde şadârete gelürken ‘arz-ı kaşîde-i nefide ile mazḫar-ı

²³⁵ biñ yüz altmış sekiz: altmış sekiz S.

²³⁶ Yanık: -S.

ikrām olarak şıla-i rahmi olan Ruhāda pençe-i saht-ı zarūretten rehā ve ma'iyet-i müşārün-ileyh ile İstanbula gelip ol tārīhde kethūdā-yı şadr-ı 'ālī ve hālen kātib-i Umūr-ı Mülkiye Kālemi denilen ota hulefāsınıñ silkine duhūl ile rehā bulunduğ u ve şī'r ü inşā ve 'irfāni teslīm-kerde-i büleğ ā olduğ u mazbaṭa-i Rāmizde görülmüşdür.

N 53 / S 18a.

BERPİR

İbni Verdī Çelebi güftarı şoyında kelimāt-ı eş'ār-ı 'Arabıyye-i ābdārı ve şīşe-zīb-i bezm-i 'urefā olacaq zevāhir-i leṭā'if ve nikāt-ı bisyārı olduğ u müşāhede eden erbāb-ı dirāyetden menkūl ve fenn-i tārīhde kemāli olarak ḥattā Dürrī merhūmuñ hayfā ki kudret-i māliye ve yed-i kaydım olsa ziyāreti vācib-i z immetim olurdu deyü taḥassür üzre olduğ u vechle bulduğ u maşārī'i maḳbūl olup mütevaṭṭın olduğ u Dımışku'ş-Şāmda biñ iki yüz yigirmi yedi ḥilālinde irtihāl eden Beyrūti'l-'aşıl bir pīr-i bī-naẓīr idi 'aleyhi'r-rahme. Cezzār Aḥmed Paşa tarafından Beyrūtda mütesellim bulunan Neccārī-laḳab bir şahş-ı ṭāğ ī bā-şāḳī 'azl niyāzıyla Beyrūtda sākin iken müşārün-ileyhe işbu kıṭ'a-i laṭīfeyi yazup irsāl etdigimde işğ ā ile değışdirip āḫarı göndermişdir.

Kıṭ'a

جزار نادر حد البرايا
أكرم به في المولا وانعم
قد خص بيروت بالنجارى
يا ليت قد خصها بمسلم

-N / S 18b.

BEZMİ

(İmām Bezmī)

Terbiye-i peder ile dāḫil-i bezm-i 'ülemā ve 'urefā ve rahīḳ-i taḫḳīḳlerinden neş'e-dār-ı lafz u ma'nā ve cāzibe-i āb u dāne ile diyār-ı 'Arab ve Rūm ve 'Acemde pāy-i seyāḫatle rāh-peymā ve ba'de'l-ḥacc cezīre-i Saḳızda miḫrāb-nişīn-i cāmī'-i iḳāmet ve ol ḫaṭar-ı rehde şa'sa'a-baḫşā-yı feyz ü bereket olan Şeyḫ İlyās Efendi ḫazretlerinden inābet ve ğıbbū'l-istiḫlāf vaṭanına 'avdetle ba'zı kibār-ı enāma imām ve hem-ser-i bezm-i neş'e-i ülfetleri olmaḳdan nāşī İmām Bezmī ile mükteseb-i şöhret-i tām ve bu ḫāl üzre iken tenbīhāt-ı menāmiyye ile türbe-i 'azīz-i müşārün-ileyhe ter-ḫāl ve iḳtibās-ı envār-ı feyz ü ḫāl eylediği ḥilālde ya'nī biñ yüz kırk altı sāli 'ālem-i beḳāya irtihāl ve civār-ı 'azīzinde dāḫil-i ḫücre-i ma'neviyye-i vişāl olan tekellüfden āzāde eş'ār-ı 'āşīkāne-i ma'nīdār ile 'aşrı büleğ āsı beyninde mümtāz dervīş-nihād ve pāk-i'tiḳād İstanbul vaşlı eyvānīdan Ḳum ḳapu dāḫilinde Çadırcı Aḥmed Maḫallesi Mescidi mü'ezzini 'İsā Ḥalīfe-nām merd-i bülend-maḳāmıñ oğ lu olan şā'ir-i serfirāz²³⁷ olduğ u ba'zı āşārda mestūrdur.

Tez kire-i Şafā'ī ve Sālimden naḳl edilen āşārındandır²³⁸

²³⁷ ser-firāz: ser-efrāz N.

²³⁸ Yalnız N'de var.

Ġazel²³⁹

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
İrişdi sākiyâ peymāneyi rindāna düşdükçe
Ayaklandır ħarābāt ehlini mestāne düşdükçe

Olur her bergi bir gird-āb-ı baħr-i āteşin-emvāc
O māhiñ pertev-i ħüsni gül-i ħandāna düşdükçe

Beni pā-bend-i sevdā eyledi zencir-veş zülfi
Müselsel ħalka ħalka gerden-i cānāna düşdükçe

Olur her mū-yı ten bir naħl-i āteş-bār-ı Tūr-ı 'aşk
Fürüg -ı berķ-i nizā rım dil-i nādāna düşdükçe

Cemāl-i şāhid-i ħāli temāşā eyle ey Bezmī
O şūħuñ 'aks-i rūyı sāğ ar-ı raħşāna düşdükçe

Ve le-ħü²⁴⁰

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
Bāde-nüş-ı bezm-i vaħdet cām-ı Cem bilmez nedir
Mest-i medhüş-ı maħabbet derd ü ğ am bilmez nedir

Ġonceye teşbīh eden cānā dehānıñ vaş finı
Nükte fehm etmez daħi sırr-ı 'adem bilmez nedir

Ve le-ħü²⁴¹

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe'ülün
Mir'āt-tı dili eylese de yār şikeste
Her rīze seniñ ħaşılı bir rūy-ı şafādır

N 54 / S 19b.

BESİM**(Kırımī 'Ömer Efendi)**

Verd-i vücūdı nesim-i kemālle Besim ve ħāl ü kālī bū-yı ma'ārifle 'anber-şemim
olduğ u ħadr-i āgāħān-ı kibāriñ ma'lūmı olarak evvelā Ķalem-i Keħudā-yı Şadr-ı 'Ālī
ħulefāsı zümresi satırına²⁴² kadar ba'dehū tarīķ-i feyz-i refīķ-i ħācegāniye duħülle ħat'-
ı merātib ederek 'aşr-ı Muştafā Ħān-ı Şālişde sileħdār kitābeti cāhıyla muvaħķar
olduğ una kadar aħvāliyle aşlı Kırım ve nāmı 'Ömer idügi mekşüf-ı ba'zı eşerdir.

N 55 / S 19b.

²³⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 170.

²⁴⁰ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

²⁴¹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

²⁴² satırına: -N.

BESİM

(Manyāsī Seyyid Muş tafā Efendi)

Hā nedān-ı 'ilmiyye-i feyziyyeden Seyyid Murtażā Efendi meşīhatında bi'l-ımtihān dāhıl-i tedriisiyye-i hārice dāhıl ve biraz eyyām Dāvud Paşa Maḥkemesi ve gāhice bāb nā'ibi olarak şaḥn-ı şemān müderrisi ve ḥadīka-i ḥāşşa müfettişi iken 1168 Recebinde şaḥn-ı heşt-behişte vāşıl olan 'ulūm-ı 'Arabıyyede mahāreti tām ve eş'ār-ı Fārisiyye ve Türkiyyesi müsellemler-i ehl-i süḥān ve kelām Manyāsī es-Seyyid Muş tafā Efendi miş rā'

کذا هر فر بعض

N 56 / S 20a.

BELİĞ

(Şāhın Emīr-zāde)

Milād-ı vaṭanında ya'ni Burūsada Şāhin Emīr Ağ a-zāde denmekle şöhret-dāde ve Yeşil 'İmāret meşīhat ve kitābeti veżā'ifiyle kayd-ı ta'ayyüşü mazbūṭ defter-i ḳanā'at ve iḳtişād ve şir ü inşā ve sā'ir ma'ārif ve hūnerle muttaşır bir merd-i derviş-nihād olup biñ yüz kırık iki ḥudūdı 'āzim-i dāru'l-beḳāy ve'l-ḥulūd ve kendiye maḥşūş vādide ma'ānī-i eḥādīşi ḥāvī Gül-i Şad-berg ve Ser-güzeşt-nāme ve Şevḳ-engīz-nām meşneviyyāt ve Burūsada ḥīn-i fetḥden beri güz erān eden 'ülemā ve meşāyihīñ terācimini muḥtevē Gül-deste-i Belīg -nām vefeyāt-ı a'yānla müretteb dīvān-ı eş'ār-ı ma'nīdār şüretine intiżām²⁴³ ve ism-i cemīl-i İsmā'il ile be-nām olan zāt-ı ḥuceste-şifātdır.

Tez kire-i Sālim ve Şafā'ī ve Faṭından naḳl edilen āşār-ı şirriyyesi²⁴⁴

Der-Na't-i Sulṭān-ı Rūsūl²⁴⁵

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Vücūduñ bā'ış-i icād-ı 'ālem Yā Rasūla'llāh

Anıñ çün cümleden sensiñ mükerrrem Yā Rasūla'llāh

Zuhūr-ı zāt-ı pākiñdir anı ḥall eyleyen yoḥsa

Ḳalurdı sırr-ı mevcūdāt mübhem Yā Rasūla'llāh

'Aceb mi āb-ı rüyuñla dönerse āsiyāb-ı çarḥ

Behişt-i dāneye terk etdi Ādem Yā Rasūla'llāh

Nigāh ile Belīg -i derd-mende çeşm-i şefḳatle

Gelince ḥāk-i ḥāye dīde pür-nem Yā Rasūla'llāh

²⁴³ intiżām: bülend-intiżām N.

²⁴⁴ Yalnız N'de var.

²⁴⁵ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā'idü'l-eş'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 46.

Ve le-hü²⁴⁶

Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün
 Ruḥuñ şevkıyla şad-çāk oldu her gül Yā Rasūla'llāh
 Dil-i zārım 'aceb mi olsa bülbül Yā Rasūla'llāh

Ne hoşdur eylese nezzāre luṭfuñla maḥşerde
 Ruḥ-ı cürmi ḥicāb-ı 'afv-ı küll küll Yā Rasūla'llāh

Ġazel²⁴⁷

Mef'ülü Mefâ 'îlü Mefâ 'îlü Fe'ülün
 Bülbül yine çık gülşene feryādıñı diñlet
 Mürg āna seḥerden oḡu evrādıñı diñlet

Bî-hüde dilā eyleme izhār-ı tazallüm
 Dîvān-ı şeh-i ḥüsne çıkıp dādıñı diñlet

Meydān-ı maḥabbetde beter pūye-zen oldu
 Bir laḡza kemiyet dil-i nā-şādıñı diñlet

Muṭrib demidir meclise gel bir nefes eyle
 Erbāb-ı dile naḡş-ı nev-icādıñı diñlet

Vaşf et yine mir'āt-ı ruḥ-ı yāri Belġ ā
 Tūḡ gibi güftār-ı Ḥudā dādıñı diñlet

Ve le-hü²⁴⁸

Mef'ülü Mefâ 'îlü Mefâ 'îlü Fe'ülün
 Ol āteş-i dil-süz-ı ġ amım bir eşerim yok
 Ser-tā-be-ḡadem aḡkerim ammā şererim yok

İtsem de telef naḡdimi kālā-yı vişāle
 Ey ḡace-i pāzār-ı melāḡat zararım yok

Ser-sebz ise de n'eyleyeyim gülşen-i dehri
 Ārāyiş-i destār edecek verd-i terim yok

²⁴⁶ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 46.

²⁴⁷ *Tezkire-i Şafâ'yî*'de Nazm başlığıyla geçmektedir (Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47).

²⁴⁸ Sâlim Tez kiresi'nde birinci beytin dışında dört beyit bulunamadı (Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 174); Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

İtmiş o kadar bārıyla vuşlat bizi mebhūt
Ġavġ ā-gede-i rüz-ı haşrdan haberim yok

Gül-zāra hırām etmedigim vechi Belîġ ā
Ol şūh ile gülşende ma'an cilvelerim yok

Ve le-hü²⁴⁹

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
Vişāl-i yāre haṭ-ı müşg-bār olur bā'is
Şurū'-ı 'işrete evvel bahār olur bā'is

Remād ederse sipihri 'aceb mi şu'le-i āh
Zuhūr-ı āteşe kemter şerār olur bā'is

Ve le-hü²⁵⁰

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
Ne tarḥ-ı vefk-i müşelleş ne intisāb iledir
Vişāl-i yāre vesīle şarāb-ı nāb iledir

Şüküfte ġ onceye düşmüş seherde jāledir ol
Belîġ şanma lebinde o şūhuñ ābildir

Ve le-hü²⁵¹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Şaḥn-ı gülşen sensiz ey gül-çehre külḥandır baña
Genc-i gülşen yād-ı ruhsārıñla gülşendir baña

Ve le-hü²⁵²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Hāle-i āġ üşum ey meh cāme-ḥāb etdiñ bu şeb
Ḥā numān-ı düşmeni bir hoş ḥarāb etdiñ bu şeb

²⁴⁹ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵⁰ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵¹ *Tezkire-i Sâlim*'de "Beyt" başlığı ile geçmektedir (Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 173); Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵² Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

Ve le-hü²⁵³

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Miyân-ı lücce-i ğ amda şinâh mümkün idi
Olaydı zîr-i baĝ ilde eger gedevî şarâb

Ve le-hü²⁵⁴

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Âh âşık etmesin eyyâm-ı z evk-âlûdı telh
Âteş-i 'aşkıñ olur ey la'l-i şîrîn dūdı telh

Ve le-hü²⁵⁵

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Mu'ciz-i la'liñle ihyâ etdigiñ dil-mürdeler
Kâfir olsa 'İsî-i Meryemle etmez imtizâc

Der-Hakk-ı Kazâz Dede²⁵⁶

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Eylese çeşm-i siyâ hıyla nigâh
Diyeler tekyede Allâh Allâh

Ĥalka-i z ikre girip leyl ü nehâr
'Âşık-ı zârı dolandırır ne var

Kim ki ser-rişte vere ol yâre
Çıkarur ipligini pâzâra

O kırık cā me ile teng-i qabâ
Kırık ı olsa bütün ĥalk sezâ

Ve le-hü²⁵⁷

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Tekye-gâhı Ka'be-i 'uşşâk Eşref-zâdeniñ
Nâ mı olmuş şöhre-i âfâk Eşref-zâdeniñ

Merqad-i vâlâsına olsa mümâşil vechi var
Görinen bu t̄rem ne t̄k Eşref-zâdeniñ

²⁵³ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵⁴ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵⁵ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 47.

²⁵⁶ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idi'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 46.

²⁵⁷ *Tezkire-i Sâlim*'de ve *Tezkire-i Şafâyi*'de yok.

Rûh-ı pākinden 'inā yet iltimā sıyla Belîğ
Rü'yet-i dīdārına müştāk Eşref-zā deniñ
N 57 / S 20a.

BELİĞ

(Nişārī-zā de 'Abdu'llāh Efendi)

Kaşşeriye Müftisi Karabaş-zā de 'Alī Nişārī-nām fāzılıñ dest-māye-i 'ilm ü ma'rifete mālîk veledi ve beldesinde bir buķ'ada tadrīs-ārā-yı kanā'at iken biñ yüz altmış yedi hüdūdunda kevkeb-i teni saḥābe-i türābiñ mestūru olan Nişārī-zā de ile mükennā 'Abdu'llāh Efendidir. Sālim merḥūmuñ mu'āşırı olup cā-be-cā sādece sözlerini bulmuş ve müteşā'ir şîğ asıyla külliyyāt-ı şî'rine ḥarf-endāz olmuş ise de ğālibā merḥūm-ı müşārün-ileyhiñ 'aynī ve gūz eşti 'aşrında Ta'rîf-nām teşā'ura sezā müteşā'ir-i şāğ ar görüp işitmesi nādirce düşmekle onı kuşūrlarından iğ māz-ı 'ayn etmemiş ile mü'elledir vālā-şāḥibü't-tercemeniñ / manzūr-ı faķîr olan eş'arı 'ahdimiz ṭurfe-köfte-ḥVārıları²⁵⁸ kelimāt-ı ğ ayr-ı manzūme-i²⁵⁹ bī-ma'nāsına nisbetle Laṭîfîniñ ḳavl-i cevheri mesnediyle hem-reng ve meşrebiniñ zülāl-i aḳvāliyle yek-rengdir.

Tez kire-i Sālimden naḳl edilen āşarı²⁶⁰

Ġazel²⁶¹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Her ki vaş l-ı yār ile kendini maḥsūd eder
Yārdan mehcūr olup eşk-i revān-rūd eder

Yek-nefes dünyāda rāḥat etsin üftādeler
Zümre-i ḥübāna rağ bet bābını mesdūd eder

Nice servr ḳondı gerçi ḳumrı-i dil ey Belîğ
Yine ṭurmaz cā-be-cā meyl-i ḳadem-ḥamūd eder

N 59 / S 20a.

BELİĞ

(Yeñişehr-i Fenārī Meḥmed Emīn Efendi)

Zebān-zed-i bülēğ ā olduğ u üzre mişbāḥ-ı zātı Yeñişehr-i Fenārdan ṭabāḳa-i vücūda baḥşende-i nūr ve ibni Müstaḳim taḥrîrince medāyîn-i Rūm İliden ḳaşaba-i Keşānda gehvāre-zīb-i zuḥūr olup **Belîğ u'l-Emīn 1175** târiḳinde Zağ ra-i 'Atîḳ ḳāḍısyken irci'î ḥükmüne imtişāl ve Şābit yolunda ğ azeliyātla dīvān-ı belāğ at-ünvānı ve sāde-zīb-i ricāl-i bāhirü'l-efḍāl eden muḥāveresinde faḥriyyeye mā'il mümtāz-ı aḳrān ve emāşil Meḥmed Emīn Efendidir.

Tez kire-i Faṭinden naḳl edilen āşarı²⁶²

²⁵⁸ ṭurfe-köfte-ḥVārıları: -N.

²⁵⁹ manzūme-i: muntazama-i N.

²⁶⁰ Yalnız N'de var.

²⁶¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 175.

²⁶² Yalnız N'de var.

Ġazel

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
Mağşūduñı sa'y ile țarīķiñde bulunca
Deryāya irer āb-ı revān gitse yolunca

Mağ būnī-i kālā-yı fenā zāhir olur hep
Şabr ile bu bāzār-ı nedāmet bozulunca

Erbāb-ı kemāliñ yeri hāküster-i ğ amdır
Hā k üzre düşer mīve kemāliyle olunca

Rāhat yine 'uķbādadır insāna ki sālīk
Her yerde bulur nermī-i pister yorulunca

Țıfl-ı dile vermez mi o dü-şīze-i ra'nā
Bustānçe-i nārencini şağınca ş olunca

Söz yok sūhan-ı Rāğ ıb Efendiye Belīğ ā
'Ālemde ķişi böyle gerek şā'ir olunca

N 60 / S 20b.

BAHĀ**(Ġrānī 'Alī Efendi)**

Dıraht-ı zehr-ālūd vücūdı Kūhistān-ı Ġrānda nā'ib ve taķiyye-pūş-ı ma'ārif olduĝ u hālde riyāz-ı feyyāz-ı Dāru'l-hilāfetü'l-'aliyye-i Āl-i 'Oşmāna gelip Tevfīķ Efendi merhūmuñ bağ -bānī-i himmetiyle neşv ü nemā-yı iştihārı kāsib ve müşārün-ileyhiñ meşīhat-ı endek-müddetinde tederrüs-i ..... tedrīs-i eş'ār-ı Fārisiyye ve Türkiyyesinden başka 'ulūm-ı sā'ireye huşūşan fūnūn-ı riyāziyyeye vuķūf-ı mücerredi ve hesābdan sebk-i 'Arabīde metn ü şerh olarak bir risālesi ve Dürri-zāde 'Abdu'llāh Efendi merhūmuñ talebiyle ğ azeliyyāt-ı Sā'ibe ğ ayr-i tām şerh-ĝüne ba'zı maķālesi dest-i mihr-i ķimyā derdine mübtelā ..... dil ile dā'ire-i kibārda daķķ-ı bāb ederek Üskūdār każāsına mollā ve ba'de'z-zabȚ biñ iki yüz yigirmi sekiz hilālinde fevt ve cur'a-nūş-ı mevt olan Ġrānī'l-aşl ve Buĝārī eş-Şehīr 'Alī Efendidir. Laťife: Nūvişt-i hātimi

Bādā hemīşe ĝülşen-i 'ömr 'Alī Bahār

mışrā'ı olmağ la Re'īsü'l-küttāb 'Ārif Efendi merhūm Bahār Efendi işbu mışrā'-ı Hātem-benān-ı ŗabī'at-ı aşliyyesiyle el verir mi deyü laťife yüzünden taķiyyeye Ġmā ve mışrā'²⁶³:

در ارارم ز عمر خود که املاى عمر دارد

mışrā'ına ittilā'ını inbā etdiği mesmū'-ı faķīr olmuşdur fetedebbür²⁶⁴.

N 61 / S 22b.

²⁶³ mışrā': -N.

²⁶⁴ fetedebbür: -N.

BEHCET

(‘Acem Kılıcı Muş tafâ Efendi-zâde Mehmed Efendi)

Ricâl-zâdelikle ser-firâz olduğ undan başka akrânı beyninde ma‘ârif-i kalemiyesiyle daği mümtâz olduğda bâ-ru’ûs-ı hâcegânî ‘Arab ‘Alî Paşa defterdâr olduğda câz ibe-i cihet-i Behcet câmi‘a-i kemâl ile mektûbcılığ ı câhıyla qarîn-i ikrâm ve on üç seneden mütecâviz hıdmet-i kitâbet eyledikde qalem-i Müstaqîm-zâta mazhar-ı istihdâm olduğda²⁶⁵ ba‘dehü devr-i Maḥmūd Ḥān-ı Evvel ‘alâ revvaḥahū sicālū’l-mağ firetü’r-Rabbū’l-ecelde üç def‘a maḳām-ı şıkk-ı ūlâ ya‘nî defterdârlıqda cā-niṣn-i merām olduğdan şoñra biñ yüz altmış altı altmış sekiz ḥilâli dağ dağ a- mansıb-ı nâ-pâydar-ı cihândan ber-zede-i dāmān-ı istiğ nâ olarak Behcet-âbād-ı cināna revān ve qurb-i ḥānesinde vâki‘ Şeyḫū’l-İslām Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi civārında bulunan sebîl ḥazîresinde hem-bezm-i ḥāmūşān olan erbāb-ı kemāle keremi mebzûl ve şî‘r ü inşā-yı küşāde edāsı her kes nezdinde maḳbûl Mîr-aḥur Zāvıyesi Şeyḫi Rasûl-zāde ‘Abdü’l-Ḥalîm-nām ‘azîz destiyle rāh-ı Ḥaḳka sâlik ve zimām-ı nefis-i zekiyyeye mâlik Devlet-i ‘Aliyye sînet ‘an ta‘addi’l-i‘dâ ve’l-beliyyede yeñiçeri ḳavm-i mülğ ā kitâbeti ve rikāb-ı hümâyün defterdârlığ ı ve tersâne emāneti gibi menāşıba vâşıl olmuş ‘Acem kılıcı denmekle şehîr ve ma‘ârif-mend-i erbāb-ı qalem ve taḥrîr Seyfî Muş tafâ Efendiniñ maḥdûmu Mehmed Efendidir.

Tez kire-i Faḫînden naql edilen ğ azeli²⁶⁶

Ġazel

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Kimi gördük ğ araz icrāsına düşmüşlerden

İşiniñ evveli sa‘d āhiri firüz oldu

Tırmayup ḥarcamada şu gibi naḳd-i varın

Ne yamān tıfla sirişkim seref-āmüz oldu

Beni lerzende eden mevsim-i sermā-yı firāḳ

Āḫara faş l-ı rebî‘ ve dem-i nev-rüz oldu

A gönül şabr edelim biz de cefā-yı dehre

Şabrda çünki farac nüktesi mermüz oldu

Üç gün arām-ı şafāya nice fırsat bulunur

Behcetā meskenimiz şimdi ki Siroz oldu

N 62 / S 21a.

BEHCET

(Faḫre‘d-dîn-zāde Seyyid ‘Alî Efendi)

Şılası olan Muşuldan câz ibe-i mā ile İstanbula mevşûl ve Şeyḫū’l-İslām Pîri-zāde ‘Oşmān Mollā merḫumuñ dâ‘ire-i ma‘ârif-i bâhiresine meşîḫatlarından evvel vâzî‘-ı

²⁶⁵ olduğda: -N.²⁶⁶ Yalnız N’de var.

hemyân-ı muşûl ve inzımâm-ı himmet-i müşārün-ileyh ile 1175 Recebinde bâ-hâric tarîk-i 'ülemâya dâhil ve hareket-i altmışıya gelip²⁶⁷ ve a'lem-i kibâr-ı müderrisîn ve müfettiş-i Haremeyn-i Şerîfeyn iken biñ yüz toksan yedi Şevvâliniñ yevm-i şânisinde civâr-ı Ebî Eyyüb Enşâriye defn ile rahmet-i Raḥmāna vâşıl ve se-zebānda nazmen ve neşren tahrire kâdir ve havâmiş-i kütübe cāmi' ve muḥarrir-i ta'lîkât-ı nevâdir olan Medîne-i Münevverede vâki' Faḥre'd-dîn-zāde ḥānedān-zāde 'ilm ü 'irfānından es-Seyyid 'Alî Efendidir.

N 63 / S 22a.

BEHCET

(Muştafa Efendi)

Biñ yüz elli beş Şa'bânında ru'ûs imtiḥânına keyfiyyet-i ğarîbe-i âtiyetü'z-zıkr üzre ḥârice nâ'il ya'nî ba'de'l-imtiḥân bir kaç gün şâhid-i ru'ûs nümâyân²⁶⁸ olmamağ la mizâc-ı sükün-ımtizâc-ı iktizâsınca el-'iyâz ü bi'llâhi te'âlâ kayd-ı dimâğma²⁶⁹ sevdâ şu'ud ve bıçağ ıyla²⁷⁰ bezli vüçüd edeceğine ricâl-i menzili āgâh olduklarında kara sevdâ destinden imdâdlarıyla ḥalâş ve bu ḥâdişe sâmi'a-güzâr-ı şeyḥü'l-İslâmî olduğda fi'l-hâl iḥsânıyla ğam-ı mühlikden ḡarîn-i istiḥlâş olup kaḡ-ı merâḥil-i merâtib ederek müşila-i Süleymâniyeye geldikde silsile-i 'ömrü biñ yüz seksen bir Zî'l-ḥicce senesi 'aḡdinde mükedder ve ḥâk-i siyâhda kenz gibi maḡbûr olan dâniş-i fûnûn ve 'irfânla muttaşifan ve cāmi'-i şî'r ü inşâda mu'tekif 'aşr-ı Muştafa meşâyihinden Me'âlicî Şeyḡ denmekle şehir²⁷¹ Muştafa Efendiniñ sülâlesinden Muştafa Efendidir.

N 64 / S 21b.

BEHCET (Hekimbaşı)

Eḡbbâ-i ḥâşşadan iken 1206 Rebî'inde bâ-hâric dâhil-i miyâne-i müderrisîn ve evâḡir-i 'ahd-i Selîm Ḥānide re'isü'l-müteḡabbibîn ve çok geçmeden biñ iki yüz yigirmi birde²⁷² İzmir ve teceddüd-i cülüsda Riyâset-i Ḥabâbetden bi'l-in'izâl biñ iki yüz yigirmi altıda²⁷³ Mış ve biñ iki yüz yigirmi sekizde²⁷⁴ riyâset-i mez kûreye bi'l-i'âde pāye-i Mekke ve biñ iki yüz otuz birde pāye-i Anaḡolı ve biñ iki yüz otuz altıda²⁷⁵ bi'l-fi'l Anaḡolı ve çend-māh mürûrunda (.....).

Tez kire-i Faḡinden naḡl edilen āşârından²⁷⁶

Ḳıḡ'a

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Eylesek desti leb-i çāh-ı dehāna işâl

Bāḡın-ı kefdede olur neş ü ruḡbet peydā

Āmed ü reft-i nefes n'olduğ un idrāk ile

İki delü ile eder mā-i ḡayātı ifnā

²⁶⁷ gelip: vâşıl N.

²⁶⁸ nümâyân: tâb-nâk N.

²⁶⁹ kayd-ı dimâğma: kûbbe-i dimâğma N.

²⁷⁰ bıçağ ıyla: bıçağla N.

²⁷¹ şehir: meşhûr N.

²⁷² biñ iki yüz yigirmi birde: yigirmi birde S.

²⁷³ biñ iki yüz yigirmi altıda: yigirmi altıda S.

²⁷⁴ biñ iki yüz yigirmi sekizde: yigirmi sekizde S.

²⁷⁵ biñ iki yüz otuz altıda: otuz altıda S.

²⁷⁶ Yalnız N'de var.

N 66 / S 23a.

BEHCETİ

(‘Ayntabî Hasan Efendi)

Kâh mîlâdında ya’nî ‘Ayntabda ve geh Ruhâda kesb-i kemâl ü niẓâm ü nişârda mâlik-i kilik-i dürüst-makâl olduĝ u hâlde İstânbula kâdim ve Şeyhü’l-İslâm Kara Halîl-Efendî-zâde Mehmed Sa’îd Efendi merhûma²⁷⁷ Bâb-ı Fetvâ-me’âbına intisâbla mektûbcılıĝ ı hıdmetine müdâvim ve Anaolı Kâlemi tarîkine duĝul ve bir kaç vâzî’-ı ‘adem-manşıbına mevşûl ve emeli kaṭ’-ı rütbe ile meşmûl olmadan menkûben ma’zûl olup bu hâl üzre şaĝ bü’l-bâl iken ‘İvâz Paşa-zâde İbrâhîm Beg merhûmuñ Rûm İli Şadâretinde mektûbcısı ve ba’de ‘azlehû arpalıĝ ma nâ’il olarak gûzârende-i eyyâm u leyâl mazbaṭada ve ĝ âlibâ mîr-i müşârün-ileyhiñ meşîḫat-i ûlâsından evvel²⁷⁸ semt-i beḳâyâ sâbık maṭiyye ter-hâl olan Hasan Efendidir.

N 65 / S 22b.

BEHİŞTİ

(Edirnevî Muşṭafâ Sa’de’d-dîn Efendi)

Devr-i bî-cevr-i pâdişâh-ı cihân dâme mülkihi ilâ âḫiri’z-zamânda ḳavm-i mülĝâ ile âmîzişleri derkâr ve ekşerisiniñ zendeḳa ve ilhâdı şübüt-yâfte-i iştiḫâr olmaĝ la memâlikde olan zevâyâ-yı şerr ü şererleri taḫrîb ve meşîḫatlarınıñ ba’zısı iĝ lâk ile beḳâyâları teb’îd ü ta’zîb olunup bu vech-i müvecceḫ ile nâm u nişânları iĝ â kılınan Bekṭâşîyye tarîkından olup Hâcı Bekṭâş-ı Velî ḳuddise sırrahû post-nişîni vekâletiyile Âsitâne-i ‘Aliyyede ḳarâr ve biñ yüz yetmiş sekizde fevtle târiḫ

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

Du’â birle dedi aḫbâb târiḫ

Maḳâmı eyleye Bârî behiştî

Baba-yı ‘âlem şîr-i şîrinini müsellemedir Edirneli Muşṭafâ Sa’de’d-dîn ile müsemmâ ve mûlaḳḳab bir şâ’ir-i bâ-edeb olduĝ u nüvişte-i ba’zı defterdir.

N 67 / S 21b.

²⁷⁷ merhûma: merhûmuñ N.

²⁷⁸ meşîḫat-i ûlâsından evvel: meşîḫat-i ûlâsında N.

HARFÜ'L-PÂ

PERTEV-İ VAĞ'A-NÜVİS
(Muvakkit-zâde Mehmed Efendi)

Hâ ce Neş'et Efendi dâ'iresine iktisâb-ı dâniş ü kemâl belki hâce-i dâ nâ ve²⁷⁹ merci'-i mu'tekid-i kâffe-i küberâ olmağ la istiḥâb-ı güṣâyış-i ḥâl ğ arazıyla intisâb ve Pertev maḥlaşını lafzen ve ma'nen alıp himmet-i âgâhânesiyle Âmedî Oḫasına girip²⁸⁰ iyâb ü zihâb edip biñ iki yüz yigirmi Recebinde Vâşif Efendi Maḫâm-ı²⁸¹ Riyâsete geçdikde ḫıdmet-i vaḫâyî'-nüvîsî ḫıdmet-i celîlesine me'mûr ve mevkib-i hümâyûnla gidip 'İzzet Beg yerine âmedîlik ile nüvîsende-i mühimmât-ı umûr iken biñ iki yüz yigirmi iki²⁸² senesini mütenâhiz-i tes'în olduğ u ḥâlde vefât ve câmi'-i Şumnuda maḫbûr olan / (S 19a) Sulṫân Aḫmed Muvakḫiti-zâde ile muḫâ vere-i laṫfesi tekellüfden âzâde süḫan-şinâs ve ma'ârif-istînâs İstanbulî Mehmed Efendidir. Ekşer ebyâtı Nedîm tarzında olan dîvân-ı eş'ârı yâdigâr-ı a'sâr ve mürettib-i dîvân-ı Neş'et-i ... -iştihârdır. Hâ ce-i merḫûmuñ aḫvâl-i şâkirdânından 'ibâret bir tezkire tertîb etmiş ise de ne müṫla'aya mebnî ise ketm ü maḫv eylediği menḫüldür. Tezkire-i Faṫinden naḫl edilen ğ azelidir²⁸³

Ġazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Bî-niḫâb u bâ-niḫâb 'arz-ı cemâl eylerdi yâr
Ki hilâli bedr ve geh bedri hilâl eylerdi yâr

Geh tecâhül geh teğ âfûl geh cefâ gâhî 'itâb
İtdiği cevri gehî benden su'âl eylerdi yâr

Gâh küstâḫne ḫarf-endâz-ı vaş l olduḫça ben
Dest-i nâzın perde-i ruḫsâr-ı al eylerdi yâr

Gâh teşviḫ-i vişâl ve gâh tenbîh-i firâḫ
Geh ferâğ -ı 'aşḫla emr ü muḫâl eylerdi yâr

Gelmez idim ki vefâ-mânend Pertev yâdına
Ki niçün ğ ayr ile ceng ü cidâl eylerdi yâr

N 68 / S 18b.

PERTEV PAŞA

Cevher-i cihân-bânî vücûd-ı bâhirü'l-cûdu Kıırımı'l-aş l (.....) Efendi-nâm z ât-ı şalâḫ-simâtiñ şulb-i pâkinden ḫaşaba-i Ṭop-ḫânede pîrâye-i gehvâre-i 'âlem ve 'unfuvân-ı

²⁷⁹ ve: -N.

²⁸⁰ girip: -N.

²⁸¹ Maḫâm-ı: -N.

²⁸² biñ iki yüz yigirmi iki: yigirmi iki S.

²⁸³ Yalnız N'de var.

şabâvetde re'sü'l-mâl-i 'aql-ı müstefâd-ı Hudâ-dâd-ı pâzâr-ı iktisâb-ı ma'ârifde dâd u sitâd ve derece-i bülûğ a varduğda ber-kâ'ide re'is ya'nî Ru'ûs Kalemine ba'dehû Âmedî Otaşına alınup sefer ü hâzarda tahrîrât-ı mu'tenâ-bahâsı ile müstağdem olup (...) sâlinde bi'l-istiḥkâk ve'ş-şân âmedî-i dîvân ve biñ iki yüz kırkda²⁸⁴ beglikçi-i dîvân-ı bülend-eyvân ve biñ iki yüz kırk üçde²⁸⁵ Seydâ Efendî yerine re'isü'l-küttâb ketḥudâ-yı şadr-ı 'âlî-cenâb ve iktizâ-yı nizâm-ı müstaḥsen üzre (.....) ol maḳâm-ı lâzımü'l-iḥtirâmı aḥkâm-fermâ olunan rütbe-i refî'a-i müşîrî ve vezârete muḳadder etmeleriyle nâzır-ı Umûr-ı Mülkiye 'ünvânıyla ḥâlâ nesâḳ-sâz-ı kâr-gâh-ı umûr-ı mülk-i devlet ve re'fet-endâz-ı ḳavâbil-i erbâb-ı ḥayşiyet inşâsı insâkûn-i şöhret-i Mergisî ve ser-meşḳ-i ehl-i şu'ûr olan Meşnevî reşḳ- baḥş-ı ṭab'-ı Veysî Pîr Behcet vâsıtasıyla müntesib-i tarîḳat-ı Şddîḳa-i Naḳş-bendiyye es-Seyyid Meḥmed Sa'îd Paşa ḥâzretleridir.

Tez kire-i Fâṭından naḳl edilen bir ğ azelidir²⁸⁶

Ġazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Aḳın aḳın n'ola erbâb-ı ârzü-yı bahâr

Olursa sâḥile mâ'il mişâl-i cüy-yı bahâr

Ġubâr-ı ḥâṭır sildi süpürdi eşḳ-i sürûr

Göründi sâḥa-i ğ abrâda şüst ü şüy-yı bahâr

Degil o ser-keşe müşmir sirişḳ-i ehl-i niyâz

Telefdir 'ar'ara nisbetle âb-ı rüy-yı bahâr

Ṭaraf taraf ğ am-ı ḥaṭṭıyla girye-i 'uşşâḳ

Mişâl-i cüşiş-i enhâr-ı sū-be-sū-yı bahâr

O nev-ḥaṭîñ ki maḳâmın arardım âh ederek

Şabâ ederdı o demlerde cüst-cü-yı bahâr

Dem oldu kendimi kendimden aldı şüriş-i dil

Şavurdı ḥırmen-i 'aşḳı hevâ-yı küy-yı bahâr

Göründi beyt-i ḥazende nümâyiş-i gülşen

Nesîm-i ğ once-i çeşm-i dil oldu büy-yı bahâr

Leb-i ḥaṭ-â veri söylet ḳalursa ey bülbül

Dehân-ı ğ oncede vâbeste güft-güy-yı bahâr

Ḥuzûr-ı şemse eger baş egerse Pertev-veş

Külâh-ı lâle eder şanma ser-fürü-yı bahâr

N 69 / S 19a.

²⁸⁴ biñ iki yüz kırkda: kırkda S.

²⁸⁵ biñ iki yüz kırk üçde: kırk üçde S.

²⁸⁶ Yalnız N'de var.

PENÂH

(T arabyalı Süleymân Efendi)

Şadr-ı a'zam-ı maqtûl Muştafa Paşa-yı merhûm Morada umûra nesak-sâz ya'nî Vâlî re'fet endâz iken mûmâ-ileyhi ru'ûs-ı hâcegânla kâtib-i dîvân edip ve şadâret-i şâlişesinde tez kire-i şâniye hıdmetiyle şadân edip ba'dehû menâşib-ı münâvebede bulunarak orduda baş muhâsebe ve ba'de'l-'avde emânet-i maţbahla ta'ayyüş-künân ve ba'de'l-'azl (...) senesi fevt ile Maḥmûd Paşa hâziresinde vâşıl-ı bezm-i hâmüşân olan 'aşrımızın kibâr-ı ricâlınden merķumân Yûsuf Âgâh Efendi ve 'Oşmân Efendiniñ pederi şî'r ü inşâda ķudretli ve hûş u dirâyeti mevzû'-ı maķâle ķadr-i müşterek Trablıçeli Süleymân Efendidir.

N 70 / S 20b.

PİR

(Beyrütî)

İbni Verdî Halebî Güftârî şoyunda külliyât-ı eş'âr-ı 'Arabiyye-i âbdârı ve şîşe-zîb-i bezm-i 'urefâ olacaķ zevâhir-i leţâ'if ü nikât-ı bisyârı olduĝ unı müşâhede eden erbâb-ı dirâyetden menķül ve fenn-i târîhde kemâli olaraķ hattâ Verdî merhûmuñ hayfâ ki ķudret-i mâliye ve bedeniyem olsaydı ziyâreti vâcibe-i z immetim olurdu deyü taḥassür üzre olduĝ u vechile bulduĝ u maşârî'i maķbûl olup tevaţtun eylediĝ i Dımışķu's-Şâmda biñ iki yüz yigirmi yedi hilâlinde irtiḥâl eden Beyrütî'l-aşl Berpîr bî-naẓîr idi 'aleyhi'r-rahme. Cezzâr Aḥmed Paşa tarafından Beyrütde mütesellim bulunan Neccârî-laķab bir şahş-ı ..... 'azl niyâzıyla Beyrütde sâkin iken müşârün-ileyhe işbu kıt'a-i laţifeyi yazup irsâl etdikde işğ â ile deĝişdirip âḥarını göndermişdir.

Kıt'a

جزار نا اوحد البرايا
أكرم به من الملا و النعم
قد فصل بيروت بالنجار
يا ليته قد فصها بمسلم

N 71 / S 18b.

PİRİ

(Nûḥ Efendi Birâderi)

'Aşr-ı Muştafa Hân-ı Sâliş şu'arâsından²⁸⁷ ve münşiyânından ve kibâr-ı hâcegândan Nûḥ Efendi-nâm zât-ı vâlâ-maķâmıñ birâderi olduĝ u müsvedde-i Râmizde mezbûrdur.

N 72 / S 23a.

PİRİ

(İstanbulî Mehmed Efendi)

Târîķ-i 'ülemâya bi'l-istiḥķâķ vuşûl²⁸⁸ birle evvelâ bâ-maḥrec-i âmedî ba'dehû Kıuds-i Şerîf ba'dehû Dımışķu's-Şâm Mevleviyetleriyle be-kâm ve za'f-ı pîriden nâşî hıdmetinde Mekke-i Mükerrreme âḥara in'âm olunaraķ pâyesiyle ķarîn-i taţyîb ü ikrâm ve biñ yüz altı Zî'l-ķa'desinde bâ-rütbe-i İstanbul ķazâ-i Üsküdâr ile kâm-kâr ve biñ

²⁸⁷ şu'arâsından: şu'arâ N.

²⁸⁸ vuşûl: duḥûl N.

yüz kırk sekiz²⁸⁹ Muharreminde ba'de'l-infişāl biñ yüz kırk toquz²⁹⁰ hilali 'āzim-i cinān-ni'am-ı meşhūn İdris Köşkü reh-güzārında medfūn olan ma'ārif-i 'ilmiyye ile beyne'l-enām mez kūr nādirü'l-vücūd ve hatt-ı nes-ta'lîkde hāz ākat ve kemāli meşhūd kayd-ı külfetden 'ārī eş'ār u inşāya kâdir ve Seyyid Vehbî merhūmuñ Vekālet-nāmesinde yazdığı 1 beyt²⁹¹:

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün
 Hālāvet-dār sözünde Pîridir şā'irleriñ şimdi
 Söze gelse şeker çiyner şanur gūş eyleyen anı

sitāyişine şāyān olduğı u müşāhede olunan güftārından zāhir Bağ çe kapısı dāhilinde vāki' Vālide Sultān Cāmi'-i Şerīfi Vaqfı kātibi hācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūndan 'Abdu'llāh Efendi-nām merd-i hüner-mendiñ maḥdūmu Meḥmed Efendidir.

Tez kire-i Sālim ve Faḫinden naql edilen bir beytidir²⁹²

Beyt²⁹³
Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün
 Niğāh-endāz olup āyīne-i ruḥsār-ı cānāne
 Derūnumda olan rāz-ı nihānı yāre gösterdim

N 73 / S 23a.

²⁸⁹ biñ yüz kırk sekiz: kırk sekiz S.

²⁹⁰ biñ yüz kırk toquz: kırk doquz S.

²⁹¹ beyt: -N.

²⁹² Yalnız N'de var.

²⁹³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 177.

HARFÜ'T-TÂ

TÂ'İB

('Osmân-zâde Ahmed Tâ'ib Efendi)

Tez kire-i Sâlimiyyede terceme-i ahvâli muharrer²⁹⁴ Süleymâniye Vâkf-ı Şerîfi rûz-nâmecisi 'Osmân Efendiniñ şadef-i şulbünden dür-dâne-i vücûdî zîb-i ceyb-i 'âlem-i şuhûd ve biñ yüz yigirmi toktuzda Haleb kazâsıyla bi'l-istiḥkāk mevālî-i kirâmdan ma'dûd olduĝ una kadar memşûk-ı kalem-i turfe-raçam ve mülâzemeti biñ seksen ve 'uhdesine pederiniñ inşâsına muvaffak olduĝu medreseniñ ḥâric i'tibâriyle tevcîh-i ru'ûs biñ toktan toktuzla²⁹⁵ muraçkam olup Kemân-keş Meḥmed Paşaniñ Şâm Vâliligi hengâmında incizâb-ı ta'alluğda mânend-i tîr ma'iyet-i vezîre atılup biraz eyyâm Şâmda iḳâmeti vesîle-i si'âyet-i erbâb-ı ğ araz olarak defter-i tarîḳden terkîn ü sa'd-i es'adları feyziyye-i cedîde ile müsemmât medrese-i nev-bünyâd biñ yüz toktuzda²⁹⁶ bâ-ibtidâ-i dâḥil 'uhde-i liyâkat-'uhdesine iḥsânla ḥüsn-i mükâfâta qarîn kılinup bervech-i muharrer sene-i mez kûrede Halebü's-Şehbâya mollâ ve biñ yüz otuz altı²⁹⁷ ḥilâlinde Mısr-ı zâtu'l-ehrâm mevleviyetiyle maḳzî'l-merâm ve sene-i mezbûre Ramazânınıñ ikinci ḥamîs²⁹⁸ günü kazâ-i merkûmda rihlet ve Türbe-i Ḥadrâ-i Ḥasaneyn civârında kâşâne-nişân-ı²⁹⁹ cennet olan mütercim-i Meşâruç-ı Şerîf ve Ḥadıṣ-i Erba'în ve Ahlâk-ı Kâşîfî ve Hümâyün-nâme-i Süheylî ve Maḥlaş-ı Naşîhatü'l-Mülûk ve Mecâlisü'l-Âdâb ve mü'ellif-i Ḥadîkatü'l-Mülûk ve'l-Vüzerâ ve Telḥîşu'l-Hikem ve Ḥulâşatü't-Tevârîḥ 'ulûm-ı 'Arabîyyede müşârik-i akrân ve şî'r ü inşâda müşârun-bi'l-benân şâḥibü'd-dîvânü'l-meşḥûn bi-ḥüsnî'l-mazmûn ve şâḥib-i Ğayşü'l-Muḥâ yebât fî-küllî'l-fünûn evâsıt-ı ḥâllerinde sırr-ı maḥlaşına maḫzar ve bir mürşid-i kâmilden intisâb ile tezkiye-i nefse sa'y-i evfer 'Osmân-zâde ile mükennâ Ahmed Efendidir. Şeyḫü'l-İslâm Ebe-zâde Abdu'llâh Efendi merḫûm hefvü'l-insden kefi lisânına merâ(ret)-irtisâm naşîhatle şıḳıca tenbîh ve cenîn-i kelimât-ı şer-tevlîdiñ 'adem-i isḳâṭna teşdîd etdikde tesliyet verenlere fî'l-ḥaḳîḳa efendimiz bir cins şıḳışdırdılar ki az ḳaldı ki toĝ urayazdılar deyü ric'at-ı 'amâ sec'at sec'in aındırmışlardır. Ne'ûz ü bi'llâhi te'âlâ min cürmi'l-'afvi 'azîmü'l-cürm. Mısrâ mevleviyetle vardıklarında vilâyet-i vâlîyi istifsâr ve Ḳayşeriyeli olduĝunu iḥbâr etdikde ayâ ḳaḅı ğürühdan dimesi müşârun ileyhiñ 'adâvetine sebep olmaĝı la vefâtına ol bî-reng tesmîmiyle olduĝu mervîdir.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'î ve Faṭînden naḳl edilen âşâr-ı nazmiyyesi³⁰⁰ Moskov Fethine Söylediĝi Ḳaşîde-i Tarîḥiyyesinden

²⁹⁴ muharrer: -S.

²⁹⁵ biñ toktan toktuzla: toktan toktuzla S.

²⁹⁶ biñ yüz toktuzda: yüz toktuzda S.

²⁹⁷ biñ yüz otuz altı: yüz otuz altı S.

²⁹⁸ ḥamîs: penc-şenbih N.

²⁹⁹ kâşâne-nişân-ı: kâşâne-nişân N.

³⁰⁰ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sâlim*'de 20 beyitlik 1 kaside daha var (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 180-181).

Tārīḥ³⁰¹

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

Öyle te'yi'd etdi ḥıfzıñ kim eder emr eyleseñ
Perlerin pervāneler miḳrāz-ı şem'-i āteşin

Olsa re'yiñ muntazam-sāz-ı umūr-ı kā'ināt
Rište-i bārān olurdu sübḥa-i dürr-i şem'in

Şemme-i bāğ -ı bahār-ı ḥalkıñ olmaz şebih
Ḥā k-i gülzārı şabā etse ser-ā-pā etse 'anberin

Devr-i 'adliñde mükedder kimse yok dirdim eger
Rūzgāra cūylar göstermese çin-i cebin

Naẓm³⁰²

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

Beni dil-süz eden her dem semüm-ı bād-ı āhımdır
İden ḥam-geşte naḥl-i ḳaddimi bār-ı günāhımdan

Şu deñlü bīm-i ferdādan revāndır eşk-i ḥün-pāşım
Ki her mevc-i şerār-engizi bercā-yı şināhımdır

Ve le-hü³⁰³

Mef'ülü Fā 'ilātü Mefā 'ilü Fā 'ilün

Evvel baḳışda çehre-i kām oldu cilve-ger
Āyine dinse 'ārızıña vechi var

Ve le-hü³⁰⁴

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

Çoḳ uçurma bildigim ḳuşdur benim ey bāğ -bān
Bülbülün gülzār-ı 'ālemde hezārın görmüşüz

Yalı Köşki ḳurbunda müceddeden inşā olunan ḳaşr-ı 'ālīye söylediği tārīḥden

Tārīḥ-i Ḳaşr-ı Sulṫānı³⁰⁵

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

Benim sâ'il olup ser-germ-i ḥāhiş bunda geldikçe
Şitāb eyler recā-yı rūymāle būs-ı dāmāne

³⁰¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 179.

³⁰² Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 51.

³⁰³ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 51.

³⁰⁴ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 51.

³⁰⁵ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 51.

Çetr-i Hümâyûna Nazm Eylediği Târîh³⁰⁶*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*

Çurmamışdır kimse böyle bârgâh-ı Hüsrevi
 Top olaldan hayme-i eflâke mihr-i şule-zâd

Şaklasa dâ'im müşemma'la sezâdır rûzgâr
 Hırz-gerden zîb-i gerdündür bu çetr-i zer-'amûd

Hâzret-i Sulţân Aḥmed Ḥān vā lā-rütbe kim
 Eyller evtâd-ı hıyâm-ı luţfına çarḥ istinâd

Ol ḥudâvend felek-i kâdriñ zamân-ı 'adlidir
 Mâye-i feyz-i 'ibâd ve bâ'ış-i emn-i bilâd

Mihterân-ı hayme-i iclâl-i şāhân-ı 'Acem
 Ḥā k-rûb-ı sâ yebânı per-i tâc-ı Keykubâd

Çetr-i ikbâli olup merbûṭ-ı evtâd-ı ḥulûd
 Sâ yebân-ı emn-i dehr ola ilâ-yevmi't-tenâd

Hayme-i nev-tarḥını tebrîk edince ḳudsiyân
 Güş-ı çarḥı etdi pür-âvâze-i ferḥunde bād

Biñde bir ancak düşer Tâ'ib bu târîḥ-i laṭîf
 Oldı bu çetr-i hümâyûn bârgâh-ı 'âdlü dâd

Biñ yüz yigirmi yedi târîḥinde İstanbulda vuḳû' bulan ḥarîḳ-i kebîrde o târîḥde sekbân başı bulunan Nemçe Ḥasan Ağ a def'-i ḥarîḳa 'adem-i taḳayyüdünü müş'ir nazm edip pâdişâha taḳdîm eylediği 'az-ı ḥâldir ki 'aynen naḳl edildi.

Târîḥ-i İḥrâḳ-ı İstanbul Der-Ḳumḳapu³⁰⁷*Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*

Pâdişâhım meded âteşlere yandırdı bizi
 Nemçe sekbân başınıñ şe'âmet-i ef'âli

Dâd ol ḥâ'in-i bed-kîş-i sitem-perverden
 Ki te'addîsi ile yandı cihâniñ mâlı

Vaḳ'a-i Beçde meger yanmış imiş varoşda
 Bir ṭomuz damı içinde bir iki pür-tâli

³⁰⁶ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

³⁰⁷ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 53.

İntikām aldı henüz āteşi teskīn oldu
Mehd-i nār içre görüp girye eden eṭfālī

Nice cāmi' nice mescid nice mekteb yandı
Görmedik dā'iresinde bir eli kıncalı

Līk kırtardı kiliseyi yedi kīse alıp
Öyle çalışdı ki 'aşk eyledi düvel-ger balı

Dir gören şimdi Sitanbulı belī böyle olur
Zābiṭi Nemçe olan memleketiñ ahvālī

Gerçi taḳdīr-i Ḥudā böyle imiş līk gerek
Def'e imkānı kadar sa'y ede Zābiṭ-i vālī

Yanaraḳ yoḫsa revā mı diyeler tāriḫin
Yaḳdı İstanbulı vālīleriniñ ihmālī (1127)

Biñ yüz yigirmi yedi tāriḫinde cezāre-i Mora ḳalā'mıñ feth ve teşhīrinde vezīr-i a'zam olan 'Alī Paşaya verdiği tāriḫiñ ba'zı ebyātı:

Tāriḫ-i Ḳalā'-ı Cezāre-i Mora³⁰⁸

Fa'ilātün Fa'ilātün Fa'ilātün Fa'ilün
Muşhaf-ı rāyāt-ı iḳbālīndir ey şadr-ı güzīn
Vefḳ-i gerden zīb-i devlet nüşha-i bāzū-yı dīn

Sen o sālār-ı muzaḳfersiñ ki şāyāndır eger
Māh-ı nev olsa semend-i 'azmiñe sīmīn-zeyn

Oldı şemşīriñ seniñ āyīne-i feth ü zafer
Eyle İskender gibi 'ālem-güşālık ba'd-ezīn

Ḳulle-i eflāke naşb etdiñ direfş-i nuşreti
Bāreka'llāh ey ser-efrāz-ı ğ uzāt-ı müslimīn

Bir ğ azā etdiñ ki firdevs içre şehr-āyīn için
'Ālem-i ervāḫa oldu müjde-res rūḫu'l-emīn

Bir ğ azā etdiñ ki bīm-i tīğ-i ḳahrıñdan seniñ
Ḡurre şanma māder-i dehr etdi ilḳā-yı cenīn

³⁰⁸ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 54.

Bir ğ azâ etdiñ ki koyduñ şafha-i 'âlemde nām
 Ʒal'alar fetħ eylediñ kim her biri faşş -ı niĝin

Oldı mıknâ tıs-ı nuşret var ise tıĝ in seniñ
 Müncez ib oldu saña böyle Ʒalâ' -i âhenin

Çend-rüz içre müsaħħar oldı bunca memleket
 Olmuş iken her biriniñ fetħi mevķūf-ı sinin

Sine-i eşrâr-ı bed-kâr oldı naţ' -ı sūzını
 Dest-i peykân işledi ol deñlü naķş-ı dil-nişin

Rüz-ı dest ile ne mümkün böyle rezm-i Ğaydarî
 Niyyetiñ Ğayr-yedi tevfiķ etdi Rabbü'l-'âlemîn

Didiler gül-bāng-i istihsân ile ger ü beyân
 Ey vekil-i şir-i Yezdân âferin şad-âferin

Râh-ı dilden Ğaste gerd-i siyâh-ı âh ile
 Sürme-dân oldu dehân-ı Tâ'ib endüh iken

N'eylesin aĝ zında mû bitdi fiĝ ân u nâleden
 Yoħsa vaş fiñ böyle mi eylerdi kilki-i 'anberin

Püşt-i dest-i Ğayreti sedd-i reh-i nuţķ eyleyip
 Kuvç-e-i ta'bire gelmez oldu efkâr-ı rezin

Ğaķķ-ı ta'bîr-i şenâ mümkün midir bu fetħe kim
 Menķabet-Ğanı ola sükkân-ı eflāk ü zemîn

Olsa da imkânı bend-i leb olur şerm ü edeb
 Var iken Râşid gibi bir şâ'ir-i siħr-âferin

Geçse ğ ırbâl-i nazardan etdigim fikr-i daķiķ
 Belki ta'yîb eyleye Dürrî gibi bir Ğurde bin

Lîk maĝ rûrî-i luţfuñ eyleyip tab'im fuzül
 Gevher-i endişemi 'arz eyledim 'uşşe ve şemîn

Eyledim bir beyte iki mışra' -ı târiħi derc
 Kāvla dest-âvîz-i nâçizâne-i 'abd-i kemîn

Yine iķbâliyle bi'l-cümle Ʒalâ'ın fetħ edip
 Morayı kıldı 'Alî Paşa bilâdü'l-müslimîn

Sultān Aḥmed Ḥān ḥazretleriniñ Sultān İbrāhīm nāmındaki şeh-zādesi mevlūduna verdiği tārīḥ üzerine “Verdiği tārīḥ-i maḳbūl hümāyūnum olmuşdur. ‘Aşrıñ melikü’ş-şu’arāsı olduḡ u vüçūh ile zāhirdir. Maṭlabı iḥsān-ı hümāyūnum olmuşdur.” deyü şudūr eden ḥaṭṭ-ı hümāyūn üzerine bu kaşîdeyi nazm edip rikāba ‘arz etmişdir.

Kaşîde³⁰⁹

Mefā’îlün Mefā’îlün Mefā’îlün Mefā’îlün

‘Aceb mi ba’d-ez-în teşhîr edersen Mışr-ı ‘irfānı

Ki oldu sözlerim şāyān-ı istiḥsān-ı sultānī

Baḥā ḥaṭṭ-ı hümāyūn ile tevcîh etdi ḥünkārım

Fezā-yı kişver-i nazmı fezā-yı nükte-sencānı

Bu luṭfu görmedi nazm-āverān-ı zümre-i eslāf

Bu rütbe iltifāta olmadı bir kimse erzānī

Ṭanīn-endāz-ı gūş-ı çarḥ iken āvāze-i Bāķī

Çıkarılmışken sipihre medḥ ile Sultān Süleymānī

Ne oldu böyle bir ḥaṭṭ-ı hümāyūn ile nām-āver

Ne buldu sāye-i devletde böyle şöhret ü şānī

Baḥā şimden gerü kimdir edenler pāyede ta’rîz

Şudūruñ bile yokdur pāye emrinde bu ‘ünvānı

Edā-yı şükrü mümkün mi bu elṭāf u ‘aṭāyānıñ

Sücūd-ı şükr için ser-tā-ḳadem olmada pîşānī

Ne devletdir bu kim taḥsîn edip şāhen-şeh-i ‘ālem

Ki dir tārīḥime şad-āferīn ilhām-ı Rabbānī

O şāhen-şeh ki Mevlā eyledi ‘ahd-i şerīfnde

Zamīme kişver-i ‘Oşmāniyāna mülk-i ‘irfānī

Ḥudāvend-i cihān-dā ver muṭî’-i şer’-i peyḡ am-ber

Metā’-ı heft-kişver kār-fermā-yı cihān-bānī

Sütüde-menḳabet Ḥān Aḥmed ol sultān-ı ğāzī kim

Eder zāt-ı hümāyūnuyla faḥr-ı evreng-i ‘Oşmānī

Yegāne şāḥib-i seyf ü ḳalem kim hem-dem olmuşdur

Zebān-ı tîz-nevek ḥāmesiyle tiğ -i berrānī

³⁰⁹ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 55-56.

Güzî'n-i tâc-dârân-ı felek-mesned ki 'âlîdir
 'Ulûvv-i rûtbede Keyvândan kem-pâye derbânî

Zamân-ı devleti kim nev-bahâr-ı kâmrânîdir
 Unutdurdu kef-i gevher-nişârı luţf-ı Nîsânî

Cemâl-i şevketi behcet-fezâ-yı bezm-i Cemşîdi
 Celâl-i satvete tâb-efken-i rezm-i Nerîmânî

Nice tanzîr olur İskender ü Dârâya dârâtı
 Ki anlardan füzündür haşmet-i erkân-ı dîvânî

Harem-rûb-ı dür-i gencür-ı iqbâli murâd itse
 Verir iksîr-i hâkinden gedâya mâye-i kânî

Dem-i 'adlinde bîm-i şâhne-i şemşîr-i kahrından
 Degildir itmege bir kimse kâdir zûlm ü 'udvânî

Umûrunda muvaffakdır mükerrem sâye-i Hağdır
 Dil-i feyz-âveridir mehbiţ-i ilhâm-ı Rabbânî

Yeter şâhid kemâl-i hüsn-i tevfiķ-i İlâhiye
 Ki şadr-ı a'zamı dâmâd-ı 'âlî-kadr-i zî-şânî

Mekârim-pîşe hayr-endîşe İbrâhîm Paşadır
 Ki dehre gelmemişdir öyle kâr âgâh-ı Hağkânî

Behîşt-âsâ maķarr-ı emn ü râhat eyledi hâlķa
 Cihân olmuş iken şüret-nümâ-yı haşr-ı insânî

Ola 'ahd-i hümâyûnunda devletle mede'l-eyyâm
 Mühim-sâz-ı enâm ol aķl-ı evvel Âşaf-ı şânî

Eger Firdevsî-i mu'ciz-edâ görseydi bu 'aşrı
 Getirmezdi lisâna midħat-ı şâhân-ı İrânî

N'ola kem-nâm-ı vâdî-i 'adem olduysa Firdevsî
 Benim pîrâye-baħş-ı mesned-i vaşşâf-ı Hağkânî

Gubârın görmedin çâpuk-süvârân-ı reh-i ma'nî
 Semend-i hâmem aldı 'arşa-i medħinde meydânî

Nice ündüller almış sâbık-ı şahn-ı belâğ atda
Şı tabı-ı hâşş a rabt etmek münâsibdir küheylânî

Bu cünbüş var iken rahş-ı şabâ seyr-i tabî' atda
Geçersem çok mudur tayy-i tarîk etmekle akrânı

Benim ehliyyetim hatt-ı hümâyün ile sâbitdir
Müsellemdir yed-i te'yîdime mülk-i sühandânî

Benim şimden gerü maḥkûm-ı fermân-ı meṭâ'ımdır
Gerek erbâb-ı tedrîs ve gerek kitâb-ı dîvânî

Velâkin Ḥusrev-i mülk-i me'ânî Râşid ü Vehbî
Birisi nûr-ı çeşmimdir birisi cānımın cānı

Daḥi perverde-i devlet-sarây-ı pâdişâhî kim
Degil teftîş-i şâmil-i müfâd-ı emr-i Ḥâkânî

Eger emr etseler ez-cümle Maḥtûmî-i ser-hengi
Ederdim Fârisân-ı sâḥa-i nazma at oğ lanı

Mevâlî zümresin 'add eylemem şâ'ir gürühundan
Ki nâdir bulunur nazm-âşinâ merd-i sühandânî

Belî bir kaç yeñi şâ'irleri şimdi zühür etdi
Ki zu'munca kimisi Germiyânî kimisi Kirmânî

Velî ben bildigim şâ'ir faḫat Neylî ve Kāmîdir
Ḥatâdır ğ ayre etmem şâ'iriyet ile bühtânî

Müderrişlerde ancak 'Aşım-ı hoş-gü müsellemdir
Ki nazm u neşr ü fazl u ma'rifetle yokdur akrânı

Eger meşḫ etse Mektûbî-i Defterdâr 'İzzet Beg
Ederlerdi re'îs-i zümre-i nazm-â verânânı

Belâ bunda nice etfâl-i endek-sâl vardır kim
Daḥi üstâddan görmüş degillerken Gülistânı

Öñüne geçmek için dâ'imâ merdân-ı meydânın
Kemâl-i şevkıyla teşmîr ederler sâḫ u dāmânı

Şadâ' irâş eder nakli şayılmaz maḥlaş erbâbı
Kimi şehri kimi mâzenderânî kimi dihkânî

Egerçi selb-i külli eylemem her fırkanıñ vardır
Sezâ-yı hüsn-i tevcîh nazâr-ı pâkîze-güyânı

Reşîd ü Sâlim ü Şehrî ve Lem'î ve Raḥmîdir
Benâm-ı şâ'irân-ı zümre-i küttâb-ı dîvânî

Velî şâyân odur kim ola miqdârınca her şahşın
Gerek ta'bîr ve taqdîri gerek in'âm u ihsânı

Olur ise eger mîzân-ı temyîz-i süḥan derkâr
Bilinir her kesiñ oldum kemâlâtıyla noḡşânı

Bu taḳlîd ile tâ ḥalḳcı muḳallidler kırup köstek
Mişâ-i Ṭavla-zâde ḳaldırırılar belki tabanı

Ederdim Tâ'ibâ her fırkanıñ erbâbını ta'rîf
Velî ḥavfım budur şâyed ki dil-gîr ede yârânı

Vekîlimdir benim Vehbî-i mu'ciz-dem beyân etsin
Şunûf-ı tâze-güyânı gürûh-ı yâve destânı

'Ayârın her kesiñ ta'rîf evvel bildirir ḥaddin
Verir mânend-i Ta'rîfât Seyyid başḳa 'ünvânı

Hulûş-ı ḳalb ile ben eyleyem pîrâye-i evrâd
Du'â-yı devlet-i şâh-ı cihânı şadr-ı zî-şânı

Hemân Bârî ḳarîn-i rûtbe-i feyz-i ḳabûl etsin
Ki dem-sâz-ı du'âdır ḳudsiyân-ı 'arş-ı Raḥmân

Şâ'ir-i mezbûruñ hezliyyâtından bir ḳaç beyt bu maḥalle şebt ve taḥrîr olundu. Aḥmed Efendi-nâm bir kimesne Şefî'î mücbir-i ibrâmıyla ṭarîḳ-i tadrîse dâḥil olup zamân-ı ḳalilde rûtbe-i celîleye vâşıl olduḡ u erbâb-ı ṭarîḳa şâḳîl gelmiş idi. Ba'dehü Şefî'î müzmaḥil olmaḡ la mezbûr Aḥmed Efendi ṭarîḳden ḥacr olunduḡ da ba'zı meḥâdîm-i silsile-i ḥareket ile mesrûr olduḡ un nazm etmişdir.

Nazm³¹⁰

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Ne zîbâ silsile oldu yolunda

Meḥâdîm oynadı Aḥmed ḳulunda

³¹⁰ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

Biñ yüz yigirmi tārīhinde İstanbulda ahve kesb-i nedret edip beher kıyyesi beş  urua atılma la    ar u kibārda bir ferd de ālī ahve verilmeyip nouddan ahve rāygan iildikde bu beyti nazm etmidir.

Beyt³¹¹

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Fe 'ulün

Olalı ahve-i Rūmī nūmāyān

Noudu mūrib oldu cümle yārān

ā 'ir-i mehūr Nābī Efendi ba muāsebeci olduda madūmu ayru'llāh elebi-nām cūvān-ı ār-deh-sāleniñ alem-i mezbūr ālīfesi ubūrī-zāde ile mu'āeretleri āyī' olduda bu beyti nazm etmidir.

Beyt³¹²

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Fe 'ulün

Egeri aldı Nābī mañıb ammā

Faa ayrī ubūrī-zāde gördü

Bu dai Nābī haında söylenmidir³¹³

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

Olmayalı Nābiyā hengāme-gīr-i kıbtıyān

Lu'bdan almı koca ayuya dönmüsüñ hemān

Seni oynatma diler ayrına ebnā-yı zamān

N'ola olsa ibn Aydın na me ile def-i zenān

arsī-nām cerrār-ı kibār-ıyāfet haında bu ebyātı nazm etmidir.

Nazm³¹⁴

Fe 'ilātün Mefā 'ilün Fe 'ilün

Eyleyip āb-ı rūyuñu rīzān

Derbeder gezme merebiñ urusun

Dün yazıldıñ dilenci defterine

Hele arsī mūrekkebiñ urusun

añtal uffāf-nām muik-i ammāl-ıyāfet ile Sivāsī āī-nām cāhil-i ār-abī'at haında nazm eyledii beytdir.

³¹¹ Pervin apan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā 'idi'l-e'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

³¹² Pervin apan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā 'idi'l-e'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

³¹³ Pervin apan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā 'idi'l-e'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

³¹⁴ Pervin apan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-āsār min Fevā 'idi'l-e'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 52.

Beyt³¹⁵

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

Bir midir Kâdî-i Sivâs hançal-ı hammâl ile

Farkı yok mu hiç hınzîriñ hâr-ı Deccâl ile

N 74 / S 23b.

TAKİ**(Meḥmed Taḳıyyü'd-dîn Halebî)**

Perniyân-ı vücûdı biñ iki yüz³¹⁶ evâ'ilinde bâfte-i dest-gâh-ı Halebü'ş-şehbâ ve biñ iki yüz yigirmi üç³¹⁷ Rebî'u'l-evvelinde vâlid-i âti't-tercemesi Mekke-i Mükerrerede cā-niñin olarak vefât etmiş ve kendi daḫi erbâb-ı isti'dâddan bulunmuş olmağ la hâric medresesiyle dâḫil-i râh-ı 'ülemâ ve kesdirme yoldan kaḫ'-ı mesâfe-i rüteb³¹⁸ etmek arzûsuyla biñ iki yüz otuz sekizde³¹⁹ Bağ dâda ba'dehü Filibeye ba'dehü Sirozî Tâhir Mollânîñ ḫâlâ vâlî-i ülke-yi 'Irâḫ Seyyid 'Alî Rızâ Paşanıñ Haleb Vâliliginde vücûhundan ve naḫîbü's-sâdât bulunmağ la kesb-i intisâb etmekle bi'l-muḫâbere iltimâsıyla yine Dâr-ı İslâma mollâ ve şefâ'at-i müşârün-ileyhle Akşâ-yı emel olan pāye-i Ḳudsle kām-revâ olup ḫâlâ şılasında muḫim ve maḫlûb-ı emel ile derd-i cāh-ı enîn-i cān-gāhdan elîm edebiyâta âşinâ ve peyrev-i râh-ı şu'arâ ve kâr-güzâr ta'rîfine sezâ ya'nî alıp vermede bi-pervâ yigirmi târihinde Harem-i Ka'betü'l-'Ulyâda kâḫıyken irtihâl-i dâr eden Halebî³²⁰ Ḳudsî Efendiniñ maḫdûmu es-Seyyid Meḥmed Taḳıyyü'd-dîn Efendidir.

N 81 / S 24a.

TEVFİK**(Seyyid Yaḫyâ Tevfik Efendi)**

Zi Tevfik tû sa'id bād Yaḫyâ ز توفيق تو سعيد باد يحيى işbu naḫş-ı rengîn-ḫâtemi delâletince 1128 de Naḫş-bend-i levḫa-i vücûd ve Trabzonda dîbâce-i 'âlem-i şuhûd ve Şeyhü'l-İslâm ibni Şeyhü'l-İslâm Meḥmed Feyzü'llâh Efendi-zâde Muştafâ Efendi merḫumuñ işâretleriyle biñ yüz kırık toḫuz Şevvâlinde şâlişe-i behrâm kethudâ ḫâricine nâ'il ve biñ yüz seksende³²¹ Selânik ve altı sene mürûrunda Şâm ve biñ yüz toḫsan ikide³²² Mekke-i Mu'azzamaya mollâ ve biñ yüz toḫsan toḫuzda³²³ pāye-i rütbe-i İslâmbol ve bir yıl şoñra rütbe-i Anadolı şadrına ba'de'l-irtikâ iki yüz birde ḫuḫr-ı Rûm İli Şadâretine şa'sa'a-ārâ ba'dehü Maḫâm-ı Meşîḫat-ı Kübrâya pîrâne bi'l-istihâl i'tilâdan on üç gün mürûrunda ya'nî iki yüz beş Şa'bânınıñ dördüncü günü raḫmet-i Raḫmāna vâşıl ve cāmi'-i lâmi'-i Ebi'l-Feth civârında te'sîs ile yeñi medresesinde âmâde kıldıḫı laḫde defn olan Ebu's-Su'ûd şu'arâ ve Sa'de'd-dîn edeb ü inşâ ḫaḫḫ-ı ta'lîḫı nefis ve

³¹⁵ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 53.

³¹⁶ biñ iki yüz: 200 S.

³¹⁷ biñ iki yüz yigirmi üç: 223 S.

³¹⁸ rüteb: rütbe N.

³¹⁹ biñ iki yüz otuz sekizde: 38 de S.

³²⁰ irtihâl-i dâr eden Halebî: irtihâl-i dâr-ı ebedî kılan N.

³²¹ biñ yüz seksende: seksende S.

³²² biñ yüz toḫsan ikide: toḫsan ikide S.

³²³ biñ yüz toḫsan toḫuzda: toḫsan toḫuzda S.

şoĥbet ü muĥāveresi nikāt-ı girift ve selīs tedrīsī āvānında muĥāsebe ve Balat ve Dāvud Paşa ve Aĥī Çelebi meĥākiminde ĥākim ve ĥayın pederi ‘Arab-zāde ‘Abdu’r-Raĥmān Efendi ve meşāhir-i şudūrdan ‘Abdü’r-Raĥīm Efendi merĥūmuñ Rūm İli şadāretlerinde mektūbcılıĥ ve ‘Abdü’r-Raĥīm Efendiniñ def‘a-i şāniyesinde tez kireciligi maşlahatına müdāvim ve ..... Erzurum Veliyyü’ d-dīn Efendi merĥūmuñ şadāret-i mez kūresinde Kısmet-i ‘Askeriyye Maĥkemesinde ĥassām-ı vaĥt (.....) olup ĥulāşa her fenne vāĥıf-ı mevāĥıf-ı fezā’il ve be-taĥşış fıĥh-ı şerīf-i ĥikmet-i elīfde mecma’u’l-enhūr-i mesā’il ve eşrāf-ı ĥuzāt-ı Mışriyyeden ..... ser-levĥa-i yemīn ü yesār olan ‘Uşşāķī-zāde Kethūdāsı el-Ĥāc Receb Efendiniñ maĥdūmu olup ĥāmise rütbesinde iken ‘azm-i şaĥn-ı şemān-ı cennet eden meşāĥīr-i fuĥahā ve fuşahā ve ketebeden Eyyūb Efendiniñ necl-i celīl ve İzmirden ma’zūlen fevt olan ‘Uşşāķī-zāde Seyyid İbrāĥīm Efendiniñ ĥafīd-i aşıli kāmīlū’l-insān şāĥībū’ d-dīvān es-Seyyid Yaĥyā Efendidir.

Tez kire-i Faĥīnden naĥl edilen eşeri³²⁴

Ĥıĥ‘a

Fā’ilātün Mefā’ilün Fā’lün

Şubĥ-ı vuşlat olup eşer nābūd

Şeb-i hicret cihānı tār etdi

Heves-i zūlf-i yār ile Tefvīĥ

Şām-ı cennet meşāma dek gitdi

Şām ĥazāsından ‘avdetinde şeyĥü’l-İslāma taĥdīm-i hedāyā eyledikde bu ĥıĥ‘ayı ‘arz eylemişdir

Ĥıĥ‘a

Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün

Luĥf u iĥsān u kerem seyyid-i mün‘im işidir

Cürm ü taĥşīr ve güneh bende-i nā-kām işidir

Yok tefārīĥ-i Ĥaleb kim anı ĥılsun ithāf

Ĥā dī-i Şām hedāyāsı daĥi Şām işidir

N 82 / S 24b.

TEVFİĤ

(Dellāl-zāde)

Ebnā-yı İstanbuldan Mollā ‘Aşķī Maĥallesinde nümāyende-i dīdār ve Dellāl-zāde künyesiyle kālā-yı ta’rīfī zebān-zed-i bāzār-ı iştiĥār ve ba’zı ĥarā’in-i ĥalemiyyeden tirāşīde olunduĥ u³²⁵ üzre ‘aşr-ı Muştafā Ĥān-ı Şālīş üdebāsından bir şā’ir-i şīrīn-güftār olduĥ u ittilā’-gerde-i faĥīr-i siyāh-kārī-i aşırdır.

N 84 / S 25a.

³²⁴ Yalnız N’de var.

³²⁵ olunduĥ u: olduĥ u N.

TEVFİK

(Çıkrık Birâderi Muştafa Efendi)

Çıkrık lakabıyla âzân-gîr-i iştihâr Hânende Mehmed Ağ anıñ aḥ-ı vâlâ-makâmı olduğ undan 'aşrında Çıkrık Birâderi telkîbıyla gerdân-ı çarḥ-ı ta'rîf ve hüner-i şî'r ü inşası z âtına pîrâye-i tavşîf enderûn-ı hümâyûndan nân-pâre-i timâr ile mürde-peymâyı bîrûn olup belâğ a-iyesîreye kanâ'at ve ḥalvet-güzîn-i der-gâh-ı 'ibâdet iken 1174 sâli ḥilâli hem-âgûş-i 'arûs-ı vişâl olan meşâhîr-i meşâyih-i Nakş-bendiyye-i Maḥmûdiyyeden Toḡadî Meḥmed Emîn ḡuddise sırrahû elinden muḡtebes-i envâr-ı nisbet Muştafa Efendidir.

كما شهد في بعض المجموعه

N 85 / S 25a.

ḤARFÜ'Ş-Ş Ā

Ş ĀBĪT

(İrānī Şādık Beg)

İrānī Mehmed Esirlü t̄ā'ifesinden Şādık Begdir. Sene biñ iki yüz kırk sekiz³²⁶ hilali Ḥalḥalda vezir iken fevt olmuş pederine Esirlü 'Alī Yār Beg dirler imiş. Erzincān Türkisi olarak 'āşıkāne rengin eş'arı görildi.

Ve min şî'rihî

Geyip ağ börk o meh-i şāhāne izhār-ı ğ urūr etmiş
Ki güyā şubḥ-dem³²⁷ taraf-ı ufqdan gün zuhūr etmiş

Demin ağ börk idi başında ol hūrşid-i raḥşāniñ
O aydır başı üzre gün yüzünden kesb-i nūr etmiş

N 86 / S 26b.

Ş ĀKĪB

(İzmiri Muş tafā Dede)

Nağ amāt-ı aḥvāl-i rāst-āyātı nāy-ı kalem-i Sālimde Kütahyada bi'l-meşihā qarār-gir-i Zāviye-i Mevleviyye oldu ğ u deme dek nağş-beste-i taḥrīr ve biñ yüz kırk sekiz hilali sinni 'ağd-i seb'ine qarīn iken necm-i Şākīb-ı 'ömr-i 'azizi āfil zāviye-i mürşidinde şavma'a-ı ğ ufrāna dāḥil ve menākīb-ı celīle-i pīrān-ı tarīkat-ı Celāliyyeyi ḥāvī ve erīb-i debistāniñ rākımı ve dīvān-ı eş'ar-ı dürüst-ma'nāniñ nāzımı şeyḥü'l-fenn-i 'Arabiyye ve Fārisiyyeyi 'arif-i daḳāyık-ı Meşnevī Mollā-yı mu'dilāt-ı ma'ānī-i ma'nevī İzmiri el-Mevtın Muş tafā Dede Efendidir.

Tez kire-i Sālim ve Şafā'ī ve Fāḫinden nağl edilen āşarı³²⁸

Ġazel³²⁹

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Sūziş-i nevā-yı āteş-i dildir hevā-yı ney

'Uşşāḳ 'aceb mi olsa esir-i nevā-yı ney

Güm-kerde rāh yete maḥabbet olanlara

Ḥaḳḳā ki ḥafr-ı zinde-şadādır verā-yı ney

Āyīn-i nāz-ı sırr-ı niyāzı beyān eder

Remz-i beyān-ı ney-zen-i müşğīn revā-yı ney

Güyā ki ḳumrı-i dile serv āşiyāndır

Olduḳça vecd ü ḥalle hū hū serā-yı ney

³²⁶ biñ iki yüz kırk sekiz: iki yüz kırk Sekiz S.

³²⁷ şubḥ-dem: mescidim N.

³²⁸ Yalnız N'de var.

³²⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 198.

Bir demde ş ad-füsürde dili rakş -nâk eder
Sihr-i helâldir hele ey dil ş adâ-yı ney

Ṭ utdı sirişk-i dîde-i hûn-bârimız gibi
Bezm-i semâ-yı nağ me-i pür-mâ -cerâ -yı ney

Ş âkıb ş adâ-yı şeh-per-i rûh-ı emîndir
Za' fımız hülâş a perde-i fikre edâ -yı ney

Beyt³³⁰

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün
Her kaçan ki zülf-i müşgîniñ güzel silker döker
Naḥl-i 'ömrüm ḥâş ılın yâd-ı ecel silker döker

Ġazel³³¹

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün
Kemer-girifte-i 'aşkıız kenâre dek gideriz
Refîk-i mevce-i ş evkıız kenâre dek gideriz

Hevâ -yı kâkül-i dil-dâredir 'alâka hemân
Burâk-ı 'azm ile Mi'râc-ı dâre dek gideriz

Olunca ğ once-i dil gül gül nesîm-i bahâr
Ziyâret-i ser-i kabr-i hezâra dek gideriz

Külâh ve hırka mey-âlüd çâr-pâre be-dest
Verâ -yı perde-i nâmûs ve 'âra dek gideriz

Eger bu gûne revişlerle ḥâk ederse bizi
Dü-çeşm-i kec-nigeh-i rûzgâra dek gideriz

Fiğ ān ki şehrimiz aldı riyâ ile sem'a
Peyâm-ı şeyḥ işidilmez diyâra dek gideriz

Penâhımız odur ağ yâr def'ine Ş âkıb
Nümâ -yı kâdime-i çâr-ı yâre dek gideriz

³³⁰ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 198.

³³¹ *Tez kire-i Sâlim*'de ve *Tez kire-i Şafâ-yî*'de yok.

Ġazel³³²

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 Kalem ki vesme nigâr-ı 'arūs-ı luḫ u 'aḫā
 Fūrūĝ -ı seyḫ-i ĝ azā tāb-baḫş-ı 'ārız-ı dīn

Hulāşa rüy-ı memālik güler eger bunlar
 Olursa ĝ amze ve ebrū gibi ikisi ḫarīn

Ġazel³³³

Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün
 Taḫt-ı cefāya kim o şeh-i bī-vefā ḫıḫar
 Cānım dem-i nezzāre iḫün rü-nümā ḫıḫar

Ġisūları o beyt-i mu'ammādır olsa ḫall
 Nām-ı dil-i fütāde-i dām-ı belā ḫıḫar

Etsin şikest-i seng-i sitem ḫalbimiz dūrüst
 Her pāre ḫünki ḫāyil-i feyż-i liḫā ḫıḫar

Āĝ ūşa alsa cevher-i āyīne 'aksini
 Āh-ı fūsūs her bün-i mūdān dūtā ḫıḫar

ḫalmaz ayaḫda pāyına bir kerre yüz süren
 Dīhīmle ḫıḫarsa başa ḫāk-i pā ḫıḫar

Amac-ı tīr-i ĝ amze iken ḫeşm-i dil yine
 Her gördigine āyīne-veş āşinā ḫıḫar

Dāmān-ı ḫazm ḫıḫmaz idi dest-i hūşdan
 Līk ol perī ḫıḫınca yüze ..... ḫıḫar

Güyā kemān-ı ebrū-yı dil-keş kemīndir
 Zīrā görünce naḫşını bir mūdde'ā ḫıḫar

Āyīne iddi'ā-yı şafā etmesin teḫī
 Zīrā görünce naḫşını bir mūdde'ā ḫıḫar³³⁴

Ruḫşat bulursa merdüm-i dīde açılmaĝ a
 Mā-beynimizde yār ile ḫoḫ mā-cerā ḫıḫar

³³² Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 62.

³³³ *Tezkire-i Sâlim*'de yok.

³³⁴ Yazılmayan bu beyit ilave edilmiştir (Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 62).

Bühtân-ı huşkdur saña zâhid bu hırkadan
Her kim dimiş ise reng-i zîbâ çıkar

Te'sîr-i feyz-i şöhbetimiz bundan et kıyâs
Kâ rûn girerse halkımıza bî-nevâ çıkar

Dîvâr-ı şeş-cihâtı eder reşk-i â yine
Ol mâh-pâre seyre ki burku'-güşâ çıkar

Ey dil görürseñ ol şehi tîr ü kemân-bâz
Hâzır bulun ki şâyed elinden haţâ çıkar

Hem-kâra yok bahânemiz illâ ki hâmeler
Vaqtinde niş-kerle ney-i bû riyâ çıkar

Zîr-i külehde nâ'il olur devlete bu ser
Bir pütedir küleh ki giren kîmyâ çıkar

Sâkıb bilür ne çekdigini kûy-ı yârda
Güyâ ğ arîb hişşesine hep cefâ çıkar

N 87 / S 25b.

ŞERVET

(Alay Emîni Hasan Beg)

'Asâkir-i Hâşşa Alay emînlighinden muhrec Hasan Begdir.

N 90 / S 26a.

ŞERVET

(Şâlih Çavuş-zâde 'Osmân Efendi)

'Aşr-ı bâhirü'n-naşr-ı Pâdişâh Maḥmûdü'l-huşâlda defter tarîkı tayy olunan kâtib ağ ayân-ı dâru's-sa'âde hulefâsından olup 'ahd-i Maḥmûd Hân-ı Evvel ağ alarından şâhibü'l-hayrât ve şâhib-i ez yâl-i sîrât el-Hâc Beşîr Ağ a merhûm ile halkı maqtûl Beşîr Ağ aya kâtib ba'dehû hâcegâna müşârûn-ileyhiñ iltimâsıyla bi'd-duḥûl müddet-i medîde dört sene dâ'ir-i devâ'ir-i manaşıb iken biñ yüz seksen hilâli irtihâl eden ma'ârif ü kemâl-âşinâ ve hüner ve vâdî-i rûşen sâbit olarak kâdir-i nazm u neşr şi'r ü inşâ sipâhiyân zümresinden Şâlih Çavuş Ağ a-nâm bir merd-i şâlihiñ mâhdümü ve Hekîm-zâde 'Alî Paşa sa'îdiniñ dervâze-i menkûş-ı câmi'-i lâmi'ü'l- envâr ..... târihi hâme-i seng-i manzûmı muḳaddemâ Hanîf taḥalluş eden şâhib-i şervet-i 'irfân 'Osmân Efendidir.

Tez kire-i Faḫînden naḫl edilen âşârındandır³³⁵

³³⁵ Yalnız N'de var.

Beyt

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

İşâret ile ço ğ mâz-ı 'aynı ey Şervet

Bu feyz başka kalemdir devât-veş gözün aç

Maṭla'

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Meşq edeyazdı ḥarf-be-ḥarf eyleyip vuḳûf

Bağ o müzellifin ḥaṭına temmetü'l-ḥurûf

Maḳṭa'

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Meger kilk-i kader ol ṭıfl-ı ebced-ḥāniñ ey Şervet

Celî ḥaṭṭıyla yazmış levḥa-i ruḥsârına temmet

N 91 / S 25b.

ŞENÂ'İ

Bi'l-hemze Müstaḳîm-zâdeniñ târiḥ-i tesvîdi olan Mecelletü'n-nişâb fi'l-kütübi ve'l-ensâb ve'l-elḳâb ile müsemmâ Vefeyâtında ve maḥlaş-ı şâ'ir fî iḳtifâ deyü ..... aşr-ı şu'arâsından olduğı bilinmiş ve aḥvâl-i sâ'iresi ve maḳâlî ma'lûm ve manzûr olmamışdır.

-N / S 25b.

ŞENÂYİ**(Kütahyevî Aḥmed Efendi)**

Ba'zî şuḳḳa taḥrîrince şî'r ü inşâda pâkîze-kelâm ve şülüş ve neshde ḥaṭṭı-tı benâm Dalṭaban Paşa dāmâdı denmekle şöhret-şi'âr bir zâat-ı celîlü'l-miḳdâr olup edâ-yı nüsk-i ḥacdan şoñra Mekke-i Mükerrerede biñ yüz kırk beşde maḫhar-ı ṭavâf-ı Ka'be-i vişâl ve 'âlem-i ḳudse sâ'ir-i maṭiyye irtihâl olan Kütahyevî Aḥmed Efendidir.

N 89 / S 25b.

HARFÜ'L-CİM

CÂZİM

(Zeyrek-zâde Mehmed Efendi)

Şadr-ı Anaṭolı Hâce Seyyid 'Osmān Efendiden 1110 da mülâzım ve bi'l-imtiḥān Şeyḫü'l-İslām imām-ı sulṭānī Maḥmūd Efendi işāretiyle 1126 Rebī'u'l-āḫire ders-i ḫāric ve ol derse tedkīkden ilḫ ṭarīḫ-i 'ülemā-i inḫıyād-ı müdāvim olup seyāḫat-i mu'tāde ile müşıla ve riyāzete ṭalmış ve ol gird-āb-ı tedkīkden rehā-yāfte olmağ la beş on eskisi (eksigi) ḫalmış iken 1138 senesi şaḫn-ı şemān-ı cināna rıḫlet ve dāḫil-i sur-ı Ḳoşantıniyyede Keskin Dede mezāristānında mestūr-ı ḫāk-i türbet olan devr-i devlet-i Mehmed Hān-ı Rābi'de naḫībü'l-eşrāf Zeyrek-zāde Seyyid 'Abdu'r-Raḫmān Efendiniñ ḫafīdi ve fuṣalādan Ḳara İbrāḫīm Paşa Hācesi Seyyid Aḫmed Efendiniñ ferzend-i reşīdi rüsüm-ı şī'r ü inşāda mālīk-i ḫüsn-i edā ve 'ulūm-ı 'Arabıyyede sālīk-i meslek-i üdebā Mehmed Efendidir ki 1130 da ḫareket-i ḫārice geldigine ḫadar aḫvālını Sālīm Efendi teḫ kiresinde yazmışdır.

Teḫ kire-i Sālīm ve Faṭīnden naḫl edilen āşarı³³⁶

Ġazel-i Nā-tamām³³⁷

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Havā güzel yine gülşende gösteriş günüdür

Çemen çemen şalın ey serv-i ḫad reviş günüdür

Kenāra ṭoğ rı şalındır o serv-i āzādı

Gel ey nesīm-i şabā ḫıdmetiñ var iş günüdür

Yeridir eyleyelim gāhvāre düşmez mi

Tamām o ṭıfl-ı nev-ā müzı perveriş günüdür

Göñül semendini bir nev-cüvāna çek Cāzim

Fezā-yı 'aşḫı dolaşdır biraz biniş günüdür

Beyt³³⁸

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Leb-i sāḫi mi cām tehī mi bilmem neş'e-i mey mi

Şoyundan fark olunmaḫ ḫaylī işdir cām-ı mīnādan

N 92 / S 27b.

CEZ Bİ

Şeyḫü'l-İslām Paşmaḫcı-zāde 'Alī Efendi merḫūmdan bi'l-istiḫḫāk iz n-i mülāzemet ve ḫuzāt-ı ḫaşabāt-ı Rüm İli meslegine sülūkla beş altı sene zabṭından soñra Zıştovi

³³⁶ Yalnız N'de var.

³³⁷ Teḫ kire-i Sālīm'de yok.

³³⁸ Adnan İnce (1977). *Teḫ kire-i Sālīm*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 200.

teb'îdiyle ihtiyâr-ı teķā'üd ve rāhat edip³³⁹ ve bu hāl üzre 1161 de hareket-i semt-i āhîret eden ve Edirne kapısı hāricinde ma'ārif-i bî-pāyān ile muttaş ıf bir pîr. Tez kire-i Sālimden naķl edilen eşer-i şî'rîsi³⁴⁰

Gazel³⁴¹

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 'Ārifiz ehl-i fenā rind-i ķalender meşrebiz
 Lā 'übālî merd-i 'ayyāşız Melāmî mez hebiz

Tāli'e incinmeziz bahtıla yokdur leccimiz
 Burc-ı teslîm-i rızā-yı Hāķda tāli'-kevkebiz

Mesned-i mey-hānede Cem deñlü vardır z evķimiz
 Düş-ber-düş sebū-yı cāmla leb-ber-lebiz

Ehl-i hāy u hūy pür-hüner eylesinler her gice
 Şaş t-ı himmetden hadeng-endāz-ı bāzız şimdi biz

'Aķl-ı külden kārımız taķşîl-i fenn-i ma'rifet
 Gören ammā Cez biyā añlar ki tıfl-ı mektebiz

N 93 / S 28a.

CELĀLĪ

(‘Abdu’Ilāh-zāde Ebū Bekr Celāle’d-dīn)

Anatoli eşrāfindan ve sāde-güftār ahlāfindan olup sinni sittîni mütecāviz iken 1233 de tekmîl-i nefes ve Zülālî Çeşmesi civārında tayr-ı rûhına kûçe-i ķabri ķafes eden mürettib-i dīvān-ı eczā-i çendīn Haleb muvaķķıtıyken fevt olan Mulaķķab ‘Abdu’Ilāh-zāde Süleymān Mollanıñ büyük birāderi Ebū Bekr Celāle’d-dīn Efendidir. Kıddise sırrahū (سرہ قدس)³⁴².

N 94 / S 29a.

CEMĀL

(Edirnevî Şeyh Meħmed Cemāle’d-dīn Efendi)

Maħrüse-i Edirnede keşf-i ķınā'-i Cemāl-i vücūd ve taķşîl-i 'ilm-i ķālden³⁴³ şöra tertîl-i maħrüse-i mezbūrede Bağ dādî Şeyh Meħmed Hāmdî Efendiden aħz -ı hîlāfetle nā'il-i maķşūd ve ba'dehū Āsitāne-i İstanbula vürüd ile Egri kapu hāricinde Hārāmî Aħmed Paşa Zāviyesinde müddet-i medīde post-nişîn-i irşād ve sinn-i sittinde şeref-yāb-ı liķā-i Rabbū'l-'ibād olup silsile-i nisbeti hîlāfetî Hüsāme'd-dīn 'Uşşāķî hāzretlerine ol vāsıta ile muttaşıl ve müceddid-i tarîķat-ı 'Uşşāķiyye olmağ la Pîr-i Sānî laķabıyla zebān-zed-i ehl-i dil-i keşîru'l-hulefā ve merci'-i hācet-i müz eyyen-

³³⁹ edip: -N.

³⁴⁰ Yalnız N'de var.

³⁴¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 203.

³⁴² Kıddise sırrahū (سرہ قدس): -N.

³⁴³ 'ilm-i ķālden: 'ulūmdan N.

ebvâbu'l-'urefâ nu'ût-ı Nebeviyye ve Vâridât ile memlû kâse-i dîvân-ı neşve-bahş-ı hâtır-ı 'urefâ ve türbeleri hâlâ cây-ı isticâbet-i du'â es-Seyyidü'l-eyyed eş-Şeyh Mehmed Cemâle'd-dîn Efendidir kıddise sırrahû.

N 95 / S 28b.

CEVDET

(Dervîş Muş tafâ Efendi-zâde Hâlîl Efendi)

Kayın pederleri Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi merhûma def'a-i şâniye şadâret-i Rûmlarında dâmâd ve meşîhat-ı ulâlarında işâretleriyle bâ-ru'ûs-ı hâric ber-murâd ve âvân-ı tedrîsinde şudûr-ı kirâma gâh tez kirecilik ve gâh mektûbcılık ve mehâkîm-i şehri İslâmboluñ³⁴⁴ ekşerinde niyâbetle karîn-i istihdâm ve İzmir ve Edirne ve Mekke-i Mükerreme ve Dâru'l-hilâfe kazâlarında biñ yüz toksan bir ve biñ yüz toksan toksuz ve biñ iki yüz iki ve biñ iki yüz altı³⁴⁵ târihlerinde 'ale't-tertîbi'l-merkez testi-fermâ-yı ahkâm olup biñ iki yüz toksuzda³⁴⁶ tarîk-i 'ülemâya duhûlünden elli sekiz sâl³⁴⁷ mürûrunda 'âzim-i dâr-ı beka ve münis ğ ilmân-ı me'vâ olan şî'r ü inşâda şâhib-dest-gâh-ı maqrûn ma'zûlen vefât eden³⁴⁸ Dervîş Muş tafâ Efendiniñ mahdûm-ı 'irfân-penâhı Hâlîl Efendidir. İki oğ lu kalıp kebîri müşîla-i Süleymâniyede iken biñ iki yüz yigirmi³⁴⁹ târihinde fevt olan³⁵⁰ Mehmed Muhyi'd-dîn Efendi ve şağ iri Burûsada ma'zûlen 1251 de intikâl eden Muş tafâ Efendidir rahimehümü'llâhu te'âlâ. Muş tafâ Efendiniñ hâlâ hareket-i hâric müderrisi es-Seyyid Mehmed Hamdu'llâh-nâm bir halefi vardır.

Tez kire-i Fağînden naql edilen beyt-i târihi³⁵¹

Târîh

Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün

Gelip bâ-feyz-i ilhâm-ı Hudâ Cevdet dedim târih

Sezâdır yine Es'ad-zâde Efendi geldi fetvâya

N 96 / S 28a.

ÇĀKERĪ

(Āmidî)

Sibkati gibi defter-i şâ'irîne şîrâze-bend-i hüsn-i nizâm ve eyyâm-ı Devlet-i Maḥmūd Hân-ı Evvelde nüsha-i kem-yâb-ı vücûdına maḥfaza-i kabristân-ı maḥâm olan Diyâr-ı Bekri'l-aşl bir şâ'ir-i nâzûk-ḥabî'at oldu ğ u ba'zı maḥbaḥada görülmüşdür.

N 97 / S 27b.

³⁴⁴ İslâmboluñ: İstanbuluñ N.

³⁴⁵ biñ yüz toksan bir ve biñ yüz toksan toksuz ve biñ iki yüz iki ve biñ iki yüz altı: 91 ve 99 ve 202 ve 206 S.

³⁴⁶ biñ iki yüz toksuzda: iki yüz toksuzda S.

³⁴⁷ sâl: -N.

³⁴⁸ şâhib-dest-gâh-ı maqrûn ma'zûlen vefât eden: şâhib-dest-gâh N.

³⁴⁹ biñ iki yüz yigirmi: iki yüz yigirmi S.

³⁵⁰ fevt olan: Ğalaḥadan ma'zûlen vefât eden N.

³⁵¹ Yalnız N'de var.

ḤARFÜ'L-ḤĀ

ḤĀ'İZ

(Aḥmed Efendi)

İzmirden ma'zūlen biñ yüz kırk iki senesi ḥilālinde vefāt ve ṭayy-kerde-i defter-i ḥayāt eden şî'r ü inşāsı şu'arā-yı zamān miyānında fā'iz-i i'tibār ve ḥā'iz-i sebaḫ-ı iktidār olduḡ u ba'zı defātirde manzūr Aḥmed Efendidir.

N 98 / S 31b.

ḤĀCİBİ

(Ḥācı Şālih-zāde Ḥalil Efendi)

Mevlidinde ya'nî ḥışn-ı Karsda ber-vech-i cibilli bi't-tedkîḫ ve't-taḫkîḫ tedrîs-i 'ulūm-i şettāya meşḡ ūl ve maḥdūm-ı şu'arā ḥazret-i Cāmī ḳuddise sırrahu's-sāmīniñ Cilā'ūr-Rūḥ ile be-nām ve künküre-i şöhretiyle ṭanīn-endāz-ı ecrām olan ḳaşīde-i nazīdeleri ve luḡ atdan Cāmī-i Rūm Lāmi'ī merḥūmuñ manzūmesine şerḥ-i mufaşşala yine cenāb-ı Cāmīniñ Yūsuf u Züleyḥā meşnevī-i belāḡ at-ı ma'nevīsine birer tîre mefhūm şerḥi ve Mehdī Meḥmed Ḥān-nām kāmiliñ dūrre-i nādiresinden başḳa Nādir Şāḥ aḥvālını mübeyyin Cihān-nümā adında mişli nādide tāriḫ-i belāḡ at-tevārīḫini ḳalem-i tercemeye aldıḡ ı eşer-i mu'teberi müselleme-i fuḥūl olup sinni altmış üçe resīde iken şıla-i mez kûresinde biñ iki yüz kırk ḥudūdı intiḳāl eden fenn-i ferā'izde şāḥib-i resā'il ve her hünerde nāşir-i fezā'il ve fevāzıl şā'ir-i 'ālim ve münşī-i daḳāyıḳ-ı me'ālim-i 'aşrın ibni Ḥācibi Ḥācı Şālih-zāde Ḥalil Efendidir.

N 99 / S 38b.

ḤĀZİK

(Erzurumī Seyyid Meḥmed Efendi)

Her fende şadāḳatı āşār-ı neşriyye ve nazmiyyesinden bāḥir ve 'ale'l-ḥuşūş ḳuvvet-i ṭab'-ı belāḡ at neyl-i dīvānından zāḥir olup şılasında 'uhdesinde olan medresede muḥaḳḳikāne ḳānūn üzre tedrîs-i 'ulūm-ı şettā ve ekmelāne iftā ile meşḡ ūl iken biñ iki yüz seksen bir senesi Leyletü'l-Ḳadrinde şem'-i ḥayātı beḳā-zede-i bād-ı fenā ve meclis-efrūz-ı dār-ı beḳā olan 'ülemā-i fuḥūl ve fuḳalā-i menḳūl ve ma'ḍūlden şî'ri rengīn ve pīrāneden gūş-zedimiz olduḡ u üzre şoḫbeti meḳīn Erzurumī es-Seyyid Meḥmed Efendi ibnü'l-Fāzıl Ebū Bekr Efendidir.

N 100 / S 31b.

ḤĀZİM

(Nevşehirī Aḥmed Efendi)

Nevşehirde pederi gibi me'zūn-ı bi'l-iftā ve neşr-i ma'ārif ve kemālātıyla güzārende-i şayf u şitā olarak Üçüncü Muştafā Ḥān ṭābe şerāhu 'aşrı evāḫirinde ba'dehū 'āzīm-i serḥadd-i fenā ve vāşıl-ı şehristān-ı beḳā olan zıkrı ātī مراتبه Rūḥī Beg necl-i emcedi Aḥmed Efendi olduḡ u ba'zı müsveddātda görülmüşdür.

N 101 / S 31b.

HÂSİM

(Köprülü-zâde Es'ad Paşa)

İrşen ve istihkâkan zîbende-sâz-ı rütbe-i vezâret ve Ağ rıboz ve Hanya livâlarında nevâl muhâfızı olup Resmo sancağ ıyla³⁵² teğâ'üdü ihtiyâr ve 1139 hudûdunda 'azm-i dâr-ı karar edip biñ yüz Z i'l-ka'desinde Avusturyalılarla vâki' T abur Cenginde kantarâ-i şehâdetden vâşıl-ı na'im-i cennet olan Şadr-ı esbak Köprülü-zâde Fâzıl Muştafâ Paşa merhûmuñ şî'r ü inşâ ile şöhrat-ârâ mañdüm-ı necâbet-rüsümü Es'ad Paşadır.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'iden naql edilen âşarı³⁵³

Vezîr-i A'zam 'Alî Paşaya verdiği Kaşîdeden³⁵⁴

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey vücûd-ı kâmilîñ ârâyiş-i rüy-ı zemîn

Hâk-i mesnûn oldu bād-ı luḡfuñ ile 'anberîn

Hâşş u 'amma olduğ içün ni'metiñ mebzûl kim

Cümle 'âlem hırmen-i luḡfuñdan oldu hüşe-çîn

Sensiñ ol zât-ı mükerrem eyleseñ lâyık saña

Keykubadı bāb-ı luḡfuñda ğ ulām-ı kem-terîn

Bestedir zencîr-i 'adle dest-i cevr-i zâlimān

Olduñ 'adl etmekdesiñ Nüşîrevāna cā-niş

Feyz-i ta'lîm-i Hudādan tertîb-yāb olmağ a

İttifâk etmiş cemî'-i şāhib-i re'y-i raşîn

Señ semiyy-i Murtezā Haydersiñ ey rüşen-zamîr

Hîç 'aceb mi heybetiñden muḡtarib olsa zemîn

Serverā bu gülşen-i 'âlemde naḡl-i zâtîñ

Tünd-bād-ı nā-muvāfıqdan Hudā etsin emîn

Devleti taqdîr-i Rabbānî saña lâyık görüp

Cümleniñ içinde etdi zât-ı pâkiñi güzîn

Şafha-i 'âlem muḡarrā oldu çeriñ fitnedden

Şadmet-i kahrîñla ḡasf olup yere a'dā-yı dîn

³⁵² sancağ ıyla: sancağ ında N.

³⁵³ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sâlim*'de ayrıca bir Arapça beyit daha var.

³⁵⁴ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafâ Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 79; *Tez kire-i Sâlim*'de sadece 3 beyti bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 209).

Z̄ ātūn olmuş yekke-tāz-ı sâha-i feyz-i hüner
 Āferīn ey dād-ḥāh-ı kişver-i ‘ālem āferīn

Hāsīmā ümīd-vārım gerdiş etdikce felek
 Dest-gİR olsun aña her yerde Rabbü'l-‘ālemīn

Olmasun zā’il-i cihān turduḡca ey Āşaf-nihād
 Beyza-i İslāma z̄ ātūn olmadan ḡaşş-ı ḡaşīn

N 102 / S 30b.

HĀSİM (Āmidī İbrāhīm Efendi)

Biraz müddet İzmirde dār-ı iftāyı mü’essis ve istiḡkāk-ı z̄ ātıyla 1127 de Yeñişehrli ‘Abdu’llāh Efendi imtiḡānına girip bā-ḡāric müderris ve elli bir Z̄ i’l-ḡā’desinde Süleymāniye medārisiniñ biriyle kām-revā ve çok geḡmeden vāridāt-ı nüşha-i ‘ömrü ber-sā-şüde-i rüzgār-ı fenā olan ‘ülemā ve fuḡahā ve şu’arā ve üdebānıñ ser-āmedi Āmidī İbrāhīm Efendi olduḡ u ..... defātirde istinbāḡ olunmuş ve bir ḡaç ḡ azel-i selīsi görülmüşdür.

Tez kire-i Sālim ve Şafāyīden naḡl edilen āşārı³⁵⁵

Ġazel³⁵⁶

Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün
 Luḡf-ı ḡaḡḡ-ı siyehiñ ḡüsn-i cihān-tābdadır
 Raḡ bet-i sürme-i şeb dīde-i meh-tābdadır

Maḡ z-ı bādām şeker-püş ḡadar şīrīndir
 Güşe-i çeşmi o şūḡuñ ki şeker-ḡābdadır

O siyeh-mest-i güne hiz ki çü çeşm-i dildār
 Bāde-i ve sāḡ arımız güşe-i miḡrābdadır

Zerḡ için ‘ālemi ser-geşte edüpdür ḡüyā
 Mīzbān-ı felegiñ sifresi gird-ābdadır

Leb-i dildārda tebḡāle degildir Hāsīm
 Jāledir dā’ire-i ḡ once-i sīr-ābdadır

³⁵⁵ Yalnız N’de var.

³⁵⁶ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü’l-āsār min Fevā’idi’l-eş’ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 80; Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 2.

Ve le-hü³⁵⁷

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
 Hârlar bâl-i hümadır ser-i dīvārimda
 Gül-i iqbâl açılır güşe-i gülzārimda

Bād-ı nevrüz gibi ğ once-güşālıklar eder
 Mevce-i hoş-tebessüm leb-i dildārimda

O Felātün hıredim tab'-ı sühan-perverden
 Meşel işbāt ederim kilik-i dūrer-bārimda

Hāsimā pīçiş-i ser-küştegi-i ālāmı
 Kıldı vābeste felek gerdiş-i destārimda

Ve le-hü³⁵⁸

Mef'ılün Fe'ilâtün Mef'ılün Fe'ilün
 Açılsa ğ once-i maşūd taraf-ı bāğ imda
 Zükām olur eşer-i reng ü bū dimāğ imda

Hezār olursa n'ola meclisimde pervāne
 Fitile-i reg-i güldür yanan çerāğ imda

'Aceb ki halka-i āğ ūşdan remide olur
 O māh-ı nev büyüdi jāle-i kucağ imda

Ve le-hü³⁵⁹

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün
 Mir'āt-ı hātırında görünmem 'adem miyim
 Ey māh-pāre yoksa ğ ubār-ı elem miyim

Geh çeşm ve geh pāya düşürdi beni nesīm
 Bilmem ğ ubār-ı sürme mi hāk-i kadem miyim

Bahtım sevādı kıldı füzün i'tibārımı
 Hāk-i bütān mı seng-i siyāh-ı harem miyim

Eyler serimde tiğ -i belā-rizin imtihān
 Dest-i sitem-nüvişt-i kazāya kalem miyim

³⁵⁷ *Tez kire-i Sālim* ve *Şafāyî*'de yok.

³⁵⁸ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

³⁵⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 211.

Eş'arıma perestiş eder Hâsimâ beyân
Rengîn-nukûş-ı ma'nâya beytû's-ş anem miyim

Ve le-hü³⁶⁰

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Müjgânlarıñ ki ğ amzeñe bāl-i ħadeng olur
Her zaħm-ı sürme-günü çü dāğ -ı peleng olur

Çoğdur kenâr-ı dilîriniñ mäh-rûları
Ammâ Sitanbuluñ güzeli şüh u şeng olur

N 103 / S 31a.

HÂFİZ

(Ġalaṭalı Hâfız)

Hâfıza-i selîmesi kelâm-ı qadîm ma'a'l-vücühât ħızâne ve ħayâl-ħâne-i ṭab'-ı veqqâdı mürg -i miħnet-lâne kudret-i inşâd-ı nazm-ı târiħe mu'tâd ve ma'ârif-i mütenevvi'ada üstâd olup 1157 senesi vefât şöħreti Ġalaṭalı Hâfız.

N 105 / S 31a.

HÂKİM

(Seyyid Meħmed Efendi)

Fünûn-ı edebiyeye ve 'Arabiyye vesâ'ir ma'ârif-i cüz'iyeye ve külliyyede muħaqqıķâne ma'lûmâtı müselleme-i 'âlem ve nazmen ve neşren taħrîrâtı kendüye maħşûş bir vâdî-i nev-ṭarḥ ve üslûbda olarak i'tirâz ve ta'ķiddeden ğ ayr-ı müselleme biñ yüz altmış beşde zabṭına me'mûr ve iki seneden şoñra isti'fâsıyla qaleminden mehcûr olan veķâyî'-i Devlet-i 'Aliyyeyi müddet-i mez kûrede taħrîr ve Şevkete şerḥ ve Veysî-i Belîğ iñ Kelime-i Tevhîd Risâlesi Nazîresinde Tehlîl-nâme-nâm maķâlesiyle Hâķânîniñ Hilye-i Şerîfe-i Meşhûresi tettebbu'ında bir manzûme-i maṭbû'a³⁶¹ te'lîfiyle nâmını şebt-i şaħîfe-i çarḥ-ı eşîr edip menâşîb-ı münâvebede devr ederek âħır küçük rûz-nâme manşîbindan ma'zûlen seksen beş Rebî'ü'l-evvelinde mürg -ı dil-i āĝâhı terk-i kıyûdât-ı kafes-i mecâz 'âlem-i ervâħa pervâz eden dest-i kerâmet-peyvest-i ħazret-i 'Abdu'llâh Kaşğ arî ile dâħil-i dâ'ire-i ṭarîķat-ı Nakş-bendiyye olan es-Seyyid Meħmed Efendidir.

Tez kire-i Faṭînden naql edilen ğ azelidir³⁶²

Ġazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Düdmân-ı ħüsn ü ânıñ ħânumânîdir gönül
Kışver-i 'aşķ içre ya'nî Mışr-ı şânîdir gönül

³⁶⁰ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safûyî Efendi Tezkire-i Safûyî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 80.

³⁶¹ maṭbû'a: muṭayyibe N.

³⁶² Yalnız N'de var.

Dām eder Belkīs-i kāmı ol Süleymān menkabet
Milk-i ‘aşkıñ öyle bir şāhib-kırānıdır gönül

Rūzgārıñ perverişle hāşılı ‘unşur degil
‘Āşıkāne ‘ālem-i ğ ayb armağ ānıdır gönül

Pāk-zer etsin seni ey sīm-ten gel altına
Kıblegāh-ı kalbiñ altūn nāvidānıdır gönül

Tābişinden feyz alıp bir şems-rūnuñ Hākīmā
Şimdi hep gönülleri āteş-feşānıdır gönül

N 106 / S 32a.

ĤĀMĪD

(Bedrī Ĥüseyn Efendi)

Biñ yüz yetmiş üçde bā-işāret-i ‘aliyye-i Çelebi-zāde hāricle tarīķ-i ehl-i ‘ilme³⁶³ dāhıl ve rütbesi mūşıla-i Süleymāniyeye dāhıl olup hareket etmeden biñ iki yüz birde³⁶⁴ rıhlet-i dār-ı na‘īm ve aġrāf-ı zülāl-i tesnīm ve şıyt-ı kemāl-i şı‘r ü inşāsı āz ān-ı ekābir ü aşāġir-i ‘aşrını pūr-ğanin Bedrī Ĥüseyn Efendidir.

N 107 / S 32b.

ĤĀMĪD

(Kīsēdār Aĥmed Efendi)

Rākım Paşaya defter-dārlıġında evvelā mühr-dār şāniyen kīse-dār ve’l-hāletü hāzihī hatm-i ‘amel Z’l-hiccesinde tayy-kerde-i dest-i ecel ve zeyl-i defter dād ve sitādı cāy-ı hatm-i ‘amel irüp İdrīs Köşki reh-güzārında murabba‘-nişin-i kaşr-ı mezār ve ta‘bīr-i sehlü’l-me’hazı ..... hāvī dīvān-ı çendin-evrākında nüvisende-i eş‘ār Cāmi‘-i Ebü’l-Feth ve’l-Meġāzīde ser-mü’ezz in ve türbe-i mu‘atţar-ı ĥazret-i Hālidde re’īs-i türbe-dārān Şeyĥ İsmā‘il Efendiniñ ĥafīdi eşĥāb-ı müşārün ileyh بالرضوان افاض الله تعالى ĥazretlerine mensüb kaşaba ahālīsinden Muştafā Efendi-nām zātın veled-i reşīdi Aĥmed Efendidir.

N 108 / S 34a.

ĤĀMĪD

(Seyyid Meĥmed Efendi)

Maĥrüse-i Kaşş ‘ahd-i Sultān Murād-ı Şāliş tābe şerāhūda ya’nī tokuz yüz yetmiş yedi ĥudūdunda zaġarcı başı bulunan İbrāhīm kethudā me’mūriyetiyle dest-i revāfızdan rehā bulduġu hengāmda me’mūr-ı mūmā-ileyh müceddeden binā kıldıġı cāmi‘iñ tevliyet ve ĥiṭābet ve imāmetini neslen ba‘de neslen kendisine şart etdiġi Şarı Vā‘iz ile şehīr Ya‘kūb Efendi sülālesinden olup geçen sene Kaşş da bir ĥādişe vukū‘ıyla Sinoba iclā ve çend-māh mūrūrunda bi’l-ıtlāķ maĥrüse-i Erzuruma gelip Es‘ad Paşa ĥazretleriniñ kitābcılık ĥıdmetiyle dā‘ire-i i’tibārlarında ĥarīn-i dīvān kıılınan ve İrāna

³⁶³ ehl-i ‘ilme: ‘ilme N.

³⁶⁴ biñ iki yüz birde: iki yüz birde S.

sefâretle revân iken şoĥbetiyle iĝ tinâm ve faķîre şu 'arz eylediĝi kaşîdeden bÿy-ı 'ilm ü 'irfân istişmâm etdigimiz Der-i 'Aliyyede üstâdımız cennet-mekân 'Oşmân Efendizâde es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi merhûmdan ahz -ı envâ'-ı 'ulûm ve senesi Erzurumda fitne-i eşkiyâ vukû'ıyla şehîd olan belde-i merķûmede me'zûn-ı bi'l-iftâ Şarrâf-zâde şâliĥu'l-'ülemâdan ahz -ı iz n-i tadrîs mantûķ u mefhûm eden eben 'an ceddin ĥalka-bend-i tadrîs-i funûn ve nâşir-i fevâ'id-i gÿn-â-gÿn olan ĥâlâ Kırtal każâsı kâ'im-maķâmlıĝ ı 'uhdesinde bulunan es-Seyyid Mehmed Efendi ibnü's-Seyyid Zeyne'l-'Âbidîn Efendi ibnü's-Seyyid Aĥmed Efendi ibnü'l-Mevlâ el-mez kÿr Ya'ķûb Efendi ibnü's-Seyyid Aĥmed Efendi ibni Kemâĥi'l-mevlid Bâlî Dede el-medfun bahâ ve bezzâzdır. - Tevellüd 1192. -

N 109 / S 39a.

ĤÂMİD

(Nÿĥ Beg-zâde Mehmed T ayfÿr Enderÿnî)

Mehmed T ayfur Begdir. Şadr-ı esbaķ Ĥekîm-zâde 'Alî Paşanıñ hem-şîre-zâdesi Nÿĥ Begiñ - Ĝâlibâ Mışr seferinde kâ'im-maķâm olan Şadr-ı A'zam Sileĥdâr 'Alî Paşanıñ birâder-i kihteridir. Lâkin siyâķ-ı kelâm şâĥib-tez kireden añlaşılın Sileĥdâr 'Alî Paşa olması gerekdir. Su'âl oluna. - veledidir. Nÿĥ Beg bir ĥuşûş tesviyesiyle Dımışķu'ş-Şâma gitdÿkde Şeyĥ Murâd-zâde ile ÿlfet ve maĥabbet eder. Şeyĥ-i müşârÿn-ileyh nâm-ı Zÿhre ile müsemmât bir cârîye-i zenciyeyi mîr-i müşârÿn-ileyhe hediyye etmiş. İstifrâş etdikde ĥâmil olup Âsitâneye 'avdetinde o cârîye-i siyâĥ-gÿndan Mîr T ayfÿr menba'-ı zulmetden âb-ı ĥayât yâĥÿd şeb-i târîkde Zÿhre gibi ser-â-pâ beyâz tevellüd eylediĝi nevâdirdendir. Biñ yüz toķsan dÿrt ĥudÿdunda pederi vefât eyledikde kilere alınmış ve şâĥib-tez kireniñ edebiyâtda üstâdı imiş.

N 110 / S 89a.

ĤÂMİD-İ DİĜER³⁶⁵

(Kâmil 'Abdu'llâĥ Paşa-zâde Enderÿnî)

İsmi nâm-ı laĥîf Mehmeddir. Şadr-ı a'zam ketĥudâlıĝ ından mîr-i mîrân olan Kâmil 'Abdu'llâĥ Efendiniñ oĝ ludur. Biñ yüz elli birde toĝ muşdur. Pederi fevtinden şoñra Muştafâ Ĥân-ı Şâliş biñ yüz yetmiş ikide³⁶⁶ kilere almışdır. Mÿsikîde üstâd imiş. Biñ yüz toķsan iki tã'ÿnunda fevt olmuş.

N 111 / S 90b.

ĤÂMİ

(Âmidî Aĥmed Efendi)

Ĥardrân-ı ehl-i kemâl ve 'ülemâ şadr-ı esbaķ Muĥsin-zâde 'Abdu'llâĥ Paşa merhûmuñ şefî'-ı ma'ârifle dâ'ire-i iĥsân ve istişĥablarına intisâb vezîr-i ĥâmî-i müşîrâne terbiye birle kâtib-i dîvân ve şadâretlerinde idĥâl-i silk-i ĥâceĝân edip evâsıt-ı salĥanat-ı Maĥmÿd Ĥân-ı Evvelde ĝâlibâ şılasında vâşıl-ı rahmet-i Raĥmân ve dâĥil-i maĥmÿre-i ķabrîstân olan icâd-ı ma'nâya ķâdir ve iķtizâ-yı belâĥeti ÿzre eş'ârında zÿhÿra gelen

³⁶⁵ Ĥâmid-i Dîĝer: Ĥâmid N.

³⁶⁶ biñ yüz yetmiş ikide: yetmiş ikide S.

saķatā tı hafru'l-mer' .... tez kīrince fevtine dāl olarak Nādir Āgāh-ı meşhūruñ şā kirdānından ve fenn-i sūḫanıñ eş ḫāb-ı dīvānından Diyār-ı Bekrī Aḫmed Efendidir. Tez kire-i Faḫinden naķl edilen āşāri³⁶⁷

Ġazel

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

Virnek istersiñ cihānda nām mānend-i nigīn

Merkezinde göster istiḫkām mānend-i nigīn

Kā viş-i ḫakkā ke şabr etmek gerekdir ey leyān

Sīm ü zer taḫşīline iķdām mānend-i nigīn

Feyz-i Ḥā tem-veş verip zīnet yaķışmışdır tamām

Ḥā ne-i zeyne o sīm-endām mānend-i nigīn

Ki çıkar naķşıñ beyāza ki olur rūyuñ siyāh

İtme rāzıñ her kese i'lām mānend-i nigīn

El kiri yüz қarasıdır Ḥāmiyā taḫşīlimiz

Olmuşuz farzā ki şāḫib-nām mānend-i nigīn

N 112 / S 33a.

ḤÜSĀMĪ

(Şeyḫ Aḫmed Efendi)

Kā sım Paşada vāķi' tarīķat-i 'Uşşāķiyye meşāyiḫi kemelesinden Ḥüsā me'd-dīn 'Uşşāķi ḫuddise sırrahū Āsitānesinde post-nişin-i irşād ve biñ yüz altmış sekiz ḫilālinde 'āzim-i 'ālem-i me'ād olup Āsitāne-i mez kūrede maķbūr ve 'āşıķāne güftārları ehl-i ḫāl lisānında mez kūr eş-Şeyḫ Aḫmed Efendidir.

N 113 / S 33a.

ḤÜSNĪ

Firdevs-āşiyān Muştafā Ḥān-ı Sāliş zamānı şu'arāsından қalem-gīr-i ḫüsn-i edā bir şā'ir-i pākīze-elfā z u ma'nā olduĝ u muḫarrer ba'zı mecāmi'dir.

N 114 / S 33a.

ḤÜSNĪ

(Şerīf Beg-zā de Sa'īd Begiñ dāmādı)

Şāhid-i ḫab'ı dil-āşüb ve z ekā-yı z ekāsı .....sipihr-i ḫabül-i ehl-i ḫulüb ..... cevānıyla ..... senc-i dil-şiken ve bu taķrīb üzre ḫalbi daĝ daĝa-i tedārük-i ta'ayyüşle ālüde-i miḫen olarak me'mūr olduĝ u Dīvān-ı Hümāyün Қalemine müdāvim ve sikke emriyle orta қoldan Ḥalebe toĝ rı 'āzim iken 1243 evāḫirinde merḫale-i Kütahyada hengām-ı şebābında nā-kām irtiḫāl ve ḫaber-i firāķıyla aḫbābını maḫrūķu'l-bāl eden etbā'-ı ricālden bir merd-i şāliḫiñ peder-i fiḫnat-nihādı ve Şerīf

³⁶⁷ Yalnız N'de var.

Beg-zāde Sa'īd Begiñ dāmādı Hüsni Efendidir. Eger 'ömründe bereket görse ve meydān-ı ta'allüme esb-i sa'yini sürse idi şu'arā-yı benāmdan ma'dūd olacağ ı der-dest olan ba'zı āşārından müstebāndır.

N 115 / S 30b.

HÜSNİ PAŞA

(Hüseyn Hüsni Paşa)

Evā'il-i hālinde eb ü ceddiniñ tarīķına sülükla devr ederek biñ yüz yetmiş sekizde ağ a-yı kavm-i mülğ ā ve kemāl ve dirāyetiñ hüsni nezd-i salṭanatda be-dīdār olmağ la sene-i mez küre Şa'bānında iki tuğ la ḳapudān-ı deryā ve çend-māh mürürunda rütbe-i vezāretle ḳadri a'lā ve biñ yüz seksende³⁶⁸ vālī-i cezīre-i Girid olup hengām-ı vilāyetinde biñ yüz seksen altı sālī irtihāl-i āhīret eden ağ alıḳdan üç tuğ la Aṭa-i Kebīr muhāfazasına giderken biñ yüz yetmiş birde cezīre-bend-i mezār olan 'Abdu'llāh Paşanıñ rebīb-i faşīhi ve 'aşrımız ricālinden Hüsni Beg merhūmuñ şulb-i şahīhi ma'ārif ü kemālde şāhib-nişāb ve müşāhede olunan āşarı delāletince şāhid-i şī'r ü inşāsınıñ hüsni bī-irtiyāb Hüseyn Paşadır.

N 116 / S 33a.

HASİB

(İstanbuli Aḳmed Efendi)

Rūm İli ḳuzātı silkine münselik ve şī'r ü inşāya münhemik Görice ḳazāsında nesāḳ-sāz-ı ḳükm ü imzā iken biñ yüz seksen iki sālinde intikāl eden İslāmbolī Aḳmed Efendidir.

N 117 / S 31a.

HASİB

(Seyyid 'Abdu'llāh Efendi-zāde)

Kemāl-i ḳatınñ şıyt-ı iştihārı resīde-i ḳulel-i seb'a-i semā ve devā'ir-i günbed-i rūzgārda mersūm ve menḳuş āşār-ı ḳalemiyyesi bāḳī ḳalan bu ḳubbede bir hoş şadā ma'nāsını güyā olan Mīr-aḳūr Cāmi'-i Şerīfi imāmı Seyyid 'Abdu'llāh Efendiniñ ḳayru'l-ḳalef-püseri (.....).

N 118 / S 32a.

HASİB

(Mü'min-zāde Aḳmed Efendi)

Mevlid-i feyz-muḳtevi olan maḳrüse-i Burūsa müderrisleri miyānına 1129 Recebinde bi'l-imtiḳān dāhil ve ḳaṭ'-ı merātib ederek derece-i tevcīh-i Mevleviyet-i devriyeye vāşıl olduḳda Bosna ve ḳayşeriye ve Toḳat ve Bağ dād ve Anapa ve Filibe ve Mağ nisaya vāḳiden ba'de vāḳid mollā ve 1160 ḳudūdunda 'āzim-i Bārī olup derūn-ı ḳışn-ı İslāmbolda ḳazret-i Emīr Buḳārī Türbesi muḳābilinde vāḳi' ḳānesi ittishālinde ḳāḳī-'asker 'Abdu'r-Raḳmān Efendi Mektebi sāḳasında iḳbār olunan Mü'min-zāde Aḳmed Efendidir.

³⁶⁸ biñ yüz seksende: seksende S.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'iden naql edilen âşârı³⁶⁹

Gazel³⁷⁰

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Teng-i meşrebiñ levendim bâ de-ḥâr oldukça señ

Ḳabîña ş ğ mazsîñ aş lâ neş'edâr oldukça señ

Cümleden evvel getür yâda beni ey bî-vefâ

Va'diñi incâz için 'âşık-ı şumâr oldukça señ

Pest olur ḥürşîd ḳadri ey meh-i 'âlî-nijâd

Gün-be-gün ḥüsniyle şâhib-iştihâr oldukça señ

Hîç fikr-i niyyeti gelmez dil-i pür-şūḥuma

Baña sulṫânım ne ğ am 'âlemde var oldukça señ

Ṭ ūṫ-i âb Ḥasîb olsa n'ola şîrîn-edâ

Ey ḳamer-ṫal'at baña âyinedâr oldukça señ

Gazel³⁷¹

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Saña bir müşkil ki 'arz etsem gerek miş bâḫdan

Şu'bedir ḥall etmek anı râḫatu'l-ervâḫdan

N 119 / S 32b.

ḤASİB

(**'Uşşâḳî-zâde Seyyid İbrâhîm Efendi**)

Sâlim Efendi merḫûm ile müz eyyel-i dîger Şakâyıḳu'n-Nu'mâniye Şeyḫ Buḫârî tez kirelerinde 1102 Recebinde muḳayyed-i menşür-ı i'tibârı olan Edirne pâyesine ḳadar aḫvâllerine tez kirelerinde raḳam-keş-i beyân ve Ḥaḳḳ-ı maḫmedetlerini îfâda hezâr himmetleri 'adîl-i 'ummân olup yüz otuz altıda Mekke-i Mükerrreme rütbesini ba'de'l-iḫrâz terk-i 'âlem-i mecâz ve Keskin Dede Mezâristânında cāy-ı re'fet-efrâz eden müz eyyil-i z eyl-i mu'teber-i Şakâyıḳ ve bezli müşkilât-ı daḳâyıḳ ve şîr ü inşâda mikneti zeylinden ma'lûm ve bu iddi'ânîñ şaḫîfe-i delîline ان اثارنا تول علينا فانظروا بعدنا الى الاثار mersûm olan 'Uşşâḳî-zâde ya'nî Hüsâme'd-dîn 'Uşşâḳî ḫazretleriniñ silkine intimâ ile ḫaseb-dâde Naḳîbü'l-eşrâf Ḥüsâm-zâde 'Abdu'llâh Efendiniñ dâder-i ercümendi Seyyid İbrâhîm Efendidir.

Tez kire-i Sâlimden naql edilen âşârı³⁷²

³⁶⁹ Yalnız N'de var.

³⁷⁰ Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'yî'de yok.

³⁷¹ Tez kire-i Sâlim'de "Luğ az" olarak geçmektedir (Adnan İnce (1977). Tez kire-i Sâlim. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 222).

³⁷² Yalnız N'de var.

Qıṭ'a³⁷³

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 Şevḳ-i ruhsārınla dāğ im sīnem üzre güllenür
 Rūyuñı gördükçe cānā müñg -i dil bülbüllenür
 'Iyş-i vaş la beñzemez gerçi ğ am-ı fūrḳat hele
 Fıkr-i la'l-i yār ile ḥün-ābe-i dil millenür
 N 120 / S 32b.

ḤASĪB**(Seyyid Meḥmed Efendi)**

Eş'ār-ı basīṭa şāḥibi rūzī tāriḥleri sāḥibi Ḳavm-i Mülg ā Ḳalemi ḥulefāsından İbrāḥīm Efendi Seyyid Meḥmed-nām zāt olup Sultān Muşṭafā-yı Sālīş 'ahdi evā'ilinde fevt olduĝ u Mecellede muḥarrerdir.

N 121 / S 32b.

ḤÜSEYN EL-MEVLEVĪ**(Derviş Ḥüseynü'l-Mevlevī)**

Derviş Ḥüseynü'l-Mevlevī. Ney-şeker-i vücūd-ı 'irfān-nümūdı naḥlistān-ı Dımışḳu'ş-Şāmda nābit ve feyz-i tedkīkle 'ulūm-i bāḥna ve zāhire ol maḳām-ı cennet-meşāmda erbābından ba'de'l-aḥz ve eşer-i istikmāl-i ber-tarıḳa-i seyāḥat seyr-i büldānü'l-enbāt imām-ı nā'ib-i sulṭānī Ebūbekr Efendi kāffe-i fūnūn ḥattā fenn-i mūsīḳī ve şan'at-ı kemānı daḥi (.....).

ناطق بالترکيه معروف عند ارينا
 السنه ثلاثه الشهير بكرمبختي

N 122 / S 41a.

ḤIFZĪ**(Ayāşī Ḥāfız Meḥmed Efendi)**

Ḳaşaba-i Ayaşda Ḳaşab-puş-ı büstān-ı şuhūd ve şılası fetvā-ḥānesinde müsevvid ve maḥkemesinde ser-ketebe olaraq tedrīs-i 'ulūm-ı şettā ve tesvīd-i fetvāda ve iftāda bāvel-i mehcūr olup ba'zı ğ azel-i bī-bedelinde münḥariṭ-i semt-i tanzīm olan nazm:

Mef'ülü Mefā 'ilü Mefā 'ilü Fe'ülün
 Ne renciş-i üstādına sūz-ı pederim var
 Ḳalbinde Baba Ṭ aĝ ı kadar biñ kederim var

Şarf etmedeyim yoḳ yere gencīne-i 'ömrü
 'Ālemde benim hīç gelirim yoḳ giderim var

Eş'ārumı hep kāğ id-ı yelpā zeye yazdum
 Yārāna benim bād-ı hevā çoḳ eşerim var

³⁷³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 220.

beytleri işrâbınca muqteşid-ı bülağ a-i kalîle-i ma'îşet ve kayd-ı dağ dağ a-i tarîkdan âzâde-ser nisbet-bez le-gü nîk-ñû şâ'ir-i mâhir icâd-ı ma'nâya kâdir sinni seksen pence irdükde biñ iki yüz yigirmi iki sâli 'azm-i 'âlem-i me'âd eden mevlidinde kâ'in Eski Câmî' hañibi Hâfız Meñmed Efendi merñumdur.

N 123 / S 35a.

ĤIFZĪ

(La'lî-zâde Dāmādı Meñmed Efendi)

Ebnā-yı kuẓāt-ı kaş abāt ve miyān-ı kaş abu's-sebağ-ı kemālâtdan olup taqrîben biñ yüz altmış beşde 'âzim-i sū-yı cennāt³⁷⁴ olan La'lî-zâde dāmādı Meñmed Efendi³⁷⁵ olduğ u cilve-ger-i meşûr-ı Mecelletü'n-nişâbdır.

N 124 / S 35a.

ĤIFZĪ

(Kātîb-i Gümrük Meñmed Efendi)

Ber-beyān-ı Mecelle cülûs-ı Mañmūd Ĥānî vuķû'ında ser-kitābetden Büyük Gümrük Kitābetiyle muñrec ve ba'de'l-ħacc biñ yüz yetmiş üçde vefāt edip Ebî Eyyûb Enşārî rağıya'llāhu te'ālā 'anh türbesi ħurbine defn olunan türbe-i müşārün-ileyhde ziver-i ħücre-i ziyāret ve tekrîm olan resm-i ħadem-i Nebiyy-i Ekrem şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve selleme nāzım-ı tārîñ-i lañif Meñmed bin Süleymān Efendidir. - Meñmed bin Süleymān me'zûn-ı bi'l-ħaţţ min rāsım ve'l-münib min Şeyñ Emîru'l-Buħārî Ķırımıñ Ahmed Efendi -.

Tez kire-i Fañinden nağl edilen miş rā'-ı tārîñi³⁷⁶

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Tārîñ ħadem Nebî şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem

Mañmān buldu resm-i pāy-ı Sulţān-ı Rüsül Ĥağğā

مقامن بولدی رسم پای سلطان رسل حقا

N 125 / S 35a.

ĤAKĶĪ

(Erzurumî Şeyñ İbrāñim Efendi)

Mihr-i münîr-i zātı üç elf bir beşde pertev-ārā-yı sipihr-i dünyā ve reside-i ħadd-i bülûğ olduğda hem-şehrileri ya'nî Ĥasan Ķal'alı Şeyñ İbrāñim-nām zāt-ı meznnetü'l-kerāmāt-ifādesinde muñaddemāt-ı 'ulüm melekesini bulmuş ba'dehü pederiyle Erzuruma bi'l-intikāl 'ülemāsından tañşil-i kemālâtda olmuş ba'dehü vālidiniñ ve kendisiniñ müridi aħvāl-i ħuţbiyyet-iştimāli Ma'rifet-nāmesinden ve velāyet-i kübrā derece-i 'ulyāsında olduğ u ehl-i ħulüb rivāyatıyla beyne'l-müslimîn meşñur Bitlis muzāfātından Cezîre-i 'Arabîñ 'ahd-i ħadimde mesken ittiñāz eyledükleri Tillo-nām 'Arab ħaryesinde der-gāh-nişin-i irşād-ı tarîñka-i ilāñ eş-Şeyñ İsmā'il Fağıru'llāñ ħazretlerine ħulefā-yı 'azîz-i müşārün-ileyhden 'ammî-i eş-Şeyñ 'Alî Efendiyle ma'an

³⁷⁴ cennāt: cennet N.

³⁷⁵ Efendi: -N.

³⁷⁶ Yalnız N'de var.

rümāl u intikāl mürşid-i ‘azīze kadar kırk sene müddet ol şems-i semā-i ‘irfāndan envār-ı ‘ulūm-ı bārize ve esrār-ı fuhūm-ı kāmıneyi ihtilās ve iktibāsla istiḥlāf etmiş olup nefsi-i Erzurumda biñ yüz altmış sekizle biñ yüz toḫsan bir sālî miyānında olan şaḫīḳ-i ḫalāş İlāhī-nāme-nām dīvān-ı sülūk-‘ünvānı ve Ma‘rifet-nāme-i meşhūre ve ‘irfāniye ve insāniye ve Vāridātı nāṭıḳ Mecmū‘atü’l-me‘ānī nāmılarıyla şöhret-ārā yādigār ile ḳarye-i merḳūmede Tuḫfetü’l-kirām ve Nuḫbetü’l-keḻām ve Meşāruḳu’ş-şuyūḫ ve Sefīne-i Nūḫ ve Kenzü’l-fütūḫ ve Defīnetü’r-rūḫ ve Rūḫu’ş-şurūḫ ve Ülfetü’l-enām ve ‘Urvetü’l-vüṣḳā ve Hey‘etü’l-İslām ile müsemmā āşār-ı maḳbūleye ḳalem-i te’līf-keşide ve kerāmāt-ı ma‘neviyye ve kevnıyyesi menzil-i tevātüre resīde olan ve biñ yüz toḫsan dōrt sālî Recebinde Erzuruma altı sāt mesāfede vāḳı‘ Ḥasan Ḳal‘ası şılasında dār-ı beḳāya irtihāl eden ḫazret-i es-Seyyid el-Ḥācc el-Mürşid İbrāhīm ibnü’ş-Şeyḫ ‘Oşmān ibni Mollā Ebū Bekr el-Ḳırımı ibni Ṭurmuş ibni Meḫmeddir ḳuddisa’llāhu te‘ālā esrārihimi’l-‘aliyye. Cāmi‘u’l-ḫurūf semt-i Īrāna sefāretle revān olduḳda türbesini ziyāret ve pādişāhımız Sultān Maḫmūdu’l-ḫıṣāl efendimiz ḫazretleriniñ evrād-ı du‘ā-yı devām-ı ‘ömr ve salṫanatını tilāvet ve ḫafīdi Rāğ ıb Efendi-nām zāhid-i mübārek ile şoḫbet etmiştir.

Tez kire-i Faṫinden naḳl edilen āşarı³⁷⁷

Nazm

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Dostum z erreler āyīne-i dīdārıñdır

Nefsini bilmiş o ‘ārif ki ḫaberdārıñdır

Gerçi cāndan baña nezdıksiñ ey cān-ı cihān

Cümleden dūr baña va‘de-i dīdārıñdır

Ḳalbimiñ derdine kimden ṫaleb etsem dermān

Ki eṫbbā-yı cihān cümlesi bīmārıñdır

Maḫv olur nūr-ı maḫabbetle enāniyetler

Söyle Maşūra ki bu ‘aşḳ neden kārıñdır

Nām ü şān ister iseñ āfet-i şöhretidir ‘aşḳ

Şanma ol gül yeri bu gūşe-i destārdir

Dil-i dildārıñ arasında bu cān ḫā’il imiş

‘Aşḳa cān ver ki diyār-ı dil o dildārıñdır

Cān u cānān u dil-i dilber ü dīn ey Ḥaḳḳı

‘Aşḳdır ‘aşḳ ki o menba’-ı güftārıñdır

N 126 / S 36b.

³⁷⁷ Yalnız N’de var.

HAĖĖİ
(Aydosî Şeyh İsmâ'îl Efendi)

سخن بمدح ترا دراست دخل اینست
که رز اهل دلان را نفی بود مارا

kaşdıyla bi-ḥamdi'llāhi te'ālā ma'rifet-i fakīrānemle ṭab' olunan Meşnevî Şerḫi zahrına aḥvāl-i cezīle ve menākıb-ı celīlelerini 'alā-vechi't-taṣṣīl taḥrīre muvaffaq ve siyemmā silsile-nāmesinde revnaḫ-suṭūr-ı varak olup Tez kire-i Sālimde daḫi keşīde-zīb-i beyān ise de ba'zı müsāmaḫātdan sālīm olmamaḫ la

(.....)

(.....)

işmāminca teberrūken ve ḫıdmeten bu deftere daḫi bir nebze icmāl zīver kılınır ki 'azīz-i müşārūn-ileyh efāza'llāhu te'ālā taḫdīsetü'l-'aleyh ṭarīkat-i celīle-i Ḥalvetiyye-i 'uzmā ve Devlet-i Muḫammediyye 'ülemāsından Atpāzārī 'Oşmān Efendi ḫuddise sırrahū ḫazretleriniñ müstaḫlefi mufaşşalan ve mücmelen 'aded-i āşār-ı ber-güzīde mü'ellif-i füyūzāt-ı mü'telifi pīr-i şānī ṭarīkat-i mez küre bāhirü'l-kerāmātü'l-ma'neviyyetü'l-mevfūre sinn-i şerīfi (.....) iken beyt:

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

Hü deyip 'azm eyledi Ḥaḫḫī Efendi cennete

tārīḫi medlülünce ravza-i vişāle mevşül ve mānend-i gencīne-i maḫzūn Burūsada kā'in cāmi'i ḫazīresinde medfūn olan Aydosı'l-mevlid ve Burūsevi'l-mevṭın ve'l-medfen İslāmboli'l-aşlī eş-Şeyh İsmā'îl Efendi ibni Muştafā bin Bayrām Çavuş ibni Ḥudā-bendedir.

Tez kire-i Sālim ve Şafā'î ve Faṭından nakl edilen āşārı³⁷⁸

Na't-i Şerīf³⁷⁹

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün

Ser-ā-ser bu cihānıñ cānı sensiñ Yā Rasūla'llāh

Bu 'ālem cānınıñ cānānı sensiñ Yā Rasūla'llāh

Ezelden tā-ebed mühr-i nübüvvet sendedir kaṭ'ā

Ḥaḫḫīkat milkinin sulṭānı sensiñ Yā Rasūla'llāh

Dem-i cān-baḫşıñ ile baḫş olupdur feyz-i ḫudsī

Bu 'irfān dürrünüñ 'ummānı sensiñ Yā Rasūla'llāh

Ayaḫ in ṭopraḫ mın z erresidir Ḥaḫḫī-i zārın

O z erre deñliniñ tābānı sensiñ Yā Rasūla'llāh

³⁷⁸ Yalnız N'de var.

³⁷⁹ Pervin Çapan (hzl.) (2005). *Mustafa Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 78.

Ġazel-i Mutaşavvıfâne³⁸⁰

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün
 'Aşıka cümle-i eşyā da tecellī görünür
 Her tecellide nice gūne tesellī görünür

Şol ki külliyyet ile 'aqlı vere 'aşkı ala
 Bu ticāretde aña fā'ide küllī görünür

Kimi kâ'im kimi rāki' kimisi sāciddir
 Kıl nazār cümle-i eşyāya muşallī görünür

Nüşa-i 'ilm-i ledündür dil-i 'ārif-i bi'llāh
 Her neye t̄alib iseñ anda tecellī görünür

Keşret-i feyziyle Hakkī bugün oldu deryā
 Gerçi şüretde kamu halkıñ eķallī Görünür

Ġazel³⁸¹

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ilün
 Nūr-ı zāta irmege maḥv-şifāt etmek gerek
 Mā-sivāya cümle terk-i iltifāt etmek gerek

Cümle ef'āl ü şifātı sālikiñ buksa fenā
 Zāt-ı Hakkda 'āķibet ifnā-yı zāt etmek gerek

Bunda fetvāniñ esāsı münhedimdir ey gönül
 Bunda fetvādan libāsı kat kat etmek gerek

Görmege Hakkıñ cemālin 'ālem-i sır içre sen
 Göz yumup bu cism ü cānıñdan vefāt etmek gerek

Hakkıyā cāna gerekse hikmet-i Hakkdan ğ idā
 Dā'imā perhiz ü terk-i tayyibāt etmek gerek

Ve le-hü³⁸²

Mefā'ilün Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ilün
 Hāmīde ķadd ile baķsañ ne hāle döndüm ben
 Yā nūn şekline girdim ya dāle döndüm ben

³⁸⁰ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyī Efendi Tezkire-i Safāyī (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 78.

³⁸¹ *Tezkire-i Sālīm ve Şafāyī*'de yok.

³⁸² *Tezkire-i Sālīm*'de "Ġazel" olarak geçmektedir (Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sālīm*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 228).

Beni bu cismle hergiz perî bile göremez
Meger ki peyker-i hâb-ı hayâle döndüm ben

Dirîğ ağ zına düşdüm bu ehl-i dünyânî
Elemden incelip ‘ayn-ı hilâle döndüm ben

Geçinmedin bu ‘ömr sâyesinde bir kaç gün
Miyân-ı rûzda fî-i zevâle döndüm ben

Bu deñlü lehce-i bülbül-i nev ile Hakkî
Olup girifte-i hadd ğ uşş a-lâle döndüm ben

Ġazel-i Fârisî³⁸³

از شكاف بزم جم بینكر جمال خوبرا
دل فراموشم بكرده خطبهء مطلوبرا

شكر شكر بود يوسفرا وليكن صبر صبر
زان سبب هر كس دارد شيوهء يعقوبرا

از هواى دل چشم موج بر موجى ند
كم بود تسكين بحر فتنهء آشوبرا

Beyt³⁸⁴

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün
Hañçer-i sırrıyız ‘aşkıñ n’ola çeksem minnetin
Dem-be-dem rezn-güşâ-yı beyt cânımdır benim

N 128 / S 37a.

HİKMET

(El-Hâc Aħmed ‘Ārif Beg)

İki yüzde bir degil belki³⁸⁵ biñ yılda bir gelen z ekâ-yı vücūd-ı ğ arrâ-şıfat eşrâf-nümüdü³⁸⁶ mâh-ı vücūd-ı mes‘üdu rāst-ı³⁸⁷ sene-i ihdâ ve mi’eteyn ve elf ya‘nî Muħarrem-sâl-i mez kûruñ yigirmi beşinci leyle-i eħadda incilâ-bahş-ı mehd-i ‘âlem-i şuhûd ve on sene mürûrunda rütbe-i hâric z ât-ı dü-bâlâ-yı isti‘dâd şıfâtıyla hâmiseye maħsûd ve müselleminn-i esnâları resîde-i derece-i şelâşîn olduĝda bi’l-istihâl kazâ-i Beyt-i Muħaddesle z eyn-i teşrîf ve biñ iki yüz otuz altı³⁸⁸ sâli hükümet-i Mışr-ı Kâ hire ile rehîn-i talîf ve iki seneden ş oñra mevleviyet-i tayyibe-i tayyibe ile müşerref ve biñ iki yüz kırk ikide³⁸⁹ kazâ-i dâru’l-hilâfe pâyesine mâye-i şeref ve biñ iki yüz kırk

³⁸³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 228.

³⁸⁴ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 228.

³⁸⁵ belki: -N.

³⁸⁶ z ekâ-yı vücūd-ı ğ arrâ-şıfat eşrâf-nümüdü: -N.

³⁸⁷ rāst-ı : -N.

³⁸⁸ biñ iki yüz otuz altı: otuz altı S.

³⁸⁹ biñ iki yüz kırk ikide: kırk ikide S.

yedi³⁹⁰ Zî'l-ħiccesinde cāh-ı şerîf-i niķābet-i sādātlā vāye-dār-ı i'zāz ve biñ iki yüz kırk sekiz³⁹¹ Muħarreminde Şadāret-i Anaṭolı rütbesine daħi pîrāye-endāz ve biñ iki yüz elli³⁹² Şaferi 'aşr-ı evvelinde ĥıdmet-i niķābetden şüret-i infişāli mir'āt-ı kazā ve ķaderde³⁹³ cilve-ger ve bu yüzden ifāde-i müṭāla'a 'arzına maḫhar ve biñ iki yüz elli dört³⁹⁴ Ramazān-ı feyz-i feyzānî 'aşr-i şānîde Cāmi'u'l-ħurūf ile berāber Rūm İli Şadāreti rütbesi tevcihiyle muķārîn-i iltifāt ve ihsān olan ĥālā dā'ire-i şāhirelerinde 'üvnān-ı neş'et ve 'unfuvān-ı fıṭratlarından berü muttaşif oldukları fevāzıl u fezā'il üzre 'alā-vechi'l-itķān taḫķīķle ĥızānetü'l-kütüb ķarīħa-i bî-ķarīħalarına dāħil şeyħ-i defātir ve ma'ārif-i lā-tüħşāsından ve ser-ħān-ı nevāl-i luṭf-intimāsından bezm-i 'ināyet nücūmunuñ ĥużzār ..... aḫz -i fevā'id ve nevāle-gîr-i 'avā'id oldukları ĥâlde nazm eyledikleri ĥikmet-şinās-ı keşret-baḫş-i ma'ārif

Ḥayr-ı celīs-i gūşe-i vaḫdet kitābdır

beyti mażmūnuna muşādık müṭāla'āt-ı kitābla ve 'ibādāt u itā'āt-ı ebü'l-erbāba muvāzıb ve da'avāt-ı icābet-i āyāt-ı pādīşāh-ı gerdün-cenāba mülāzib niżā m-ı nişār-ı tāzide Ḥariri-mişîl ve ebü't-T ayyib ve Mütenebbî-i şānî ve her gūne sūħan üzre nazır Vaşşāf u ĥallāķu'l-me'ānî

Nazm

Mef'ūlü Mef'ūlün Fe'ūlün

Sīmā-yı şalāħı nūr-ı sātı'

Sāṭır-ı suṭūrı naşş-ı ķāṭı'

Deryā gibi ṭab'-ı bî-ķarārı

Her dilden eder güher nişārı

Tāzî ve deride muḫteremdir

Kilk-i teri 'Acemde 'alemdir

Nazmı fuş aḫā-müsellemdir

İ'rāb yanında a'cemidir

ta'rîf-i ķadîmine miş dāķ-ı tām ve 'iffet ü istiķāmetleri mālā-ķelām olan vaşf-ı şerîfi ātî ve kendisiyle pederi gibi tercemeleri işbu eşer-i kemterānemiñ ser-saṭır-ı zînet-i āyātı 'ülemā-i Devlet-i Selîmiyyeniñ re'îsi ve ercümendi cennet-mekān naķībü'l-eşrāf es-Seyyid İbrāħîm 'İşmet Beg Efendi merħūmuñ necl-i celîl-i mihter-i bî-'adîlleri es-Seyyid el-Ḥāc Aḫmed 'Ārif Beg Efendidir.

N 130 / S 33b.

³⁹⁰ biñ iki yüz kırk yedi: kırk yedi S.

³⁹¹ biñ iki yüz kırk sekiz: kırk sekiz S.

³⁹² biñ iki yüz elli: elli S.

³⁹³ kazā ve ķaderde: ķader ve kazāda S.

³⁹⁴ biñ iki yüz elli dört: elli dört S.

ḤALĪMĪ
(Defter-dār)

Defter-dârdır. Der-‘ahd-i Muş tafâ Ḥān-ı Sâliş şoñradan vezîr oldu ve qatl olundu. Şeh-zâde civârında Burmalı Mescid maqberinde ser-i maqtû‘ı medfûndur. Üç cüz’ kadar şaklıca sâde-eş‘ârı hâvî dîvânçesi manzûr-ı haķîr oldu. Lâkin tab‘ı derkâr olup ‘âdem ü qademi o dîvânından âşikârdır³⁹⁵.

N 132 / S 34b.

ḤANĪF
(Meḥmed Efendi)

Bu maḥlaşda ba‘zı ğ azeli hâvî bir dîvânçe-i eş‘âr-ı sâde ve zâhrında sevvedehu‘l-faķîr el-müznib pür-taķşîr el-Ḥâc Meḥmed Ḥanîf ser-ketebe-i Maḥkeme-i Bolı sene 1221 ‘ibâresinde bir imzâ -yı i‘râb-âzâde görölmüşdür.

N 133 / S 40a.

³⁹⁵ Pek tabi‘î derkâr .... ‘âdem ü qademi o dîvânından âşikârdır: -N.

HARFÜ'L-HÂ

HAYRÎ

(Re'îsü'l-küttâb Meḥmed)

Nüşha-i kem-yâb-ı vücūd-ı Ḥayrî Vîrân-şehre muzâf 'Ömerli kıyâyesinde gehvâre-zîb-i zuhûr-bend-i şuhûd ve tez kîr-i şahîfe-i farḫ u şu'ûr olduḫda beyt

تفنن و قد من كل علم فانما
يقوت امرؤ في كل فن له علم

yolundan taḫşîl-i nişâb-ı kemâlât ve Ḥekîm-zâde 'Alî Paşa merḫumuñ Trabzondan şadârete teveccühi ḫilâli ketḫudâsı bulunan kâbil-perver Veliyyü'd-dîn Efendiye 'arz-ı kaşîde-i mu'tebere ile da'vâ-yı isti'dâdını işbât edip bi'l-ma'iyye Âsitâneye 'azîmet ve Ketḫudâ Kâtibi Ḳâlemi hulefâsına iltihâḫla fenn-i kitâbetde bi't-tamâm kesb-i mahâret ve kalemünde baş ḫalîfelik mesnedine ba'de'l-vuşûl biñ yüz yetmiş sekiz Şevvâlinde dîvân ḫâceligiyle nâ'il-i me'mûl ve biñ yüz seksen üçde kitâbet-i mez kûre ile kâmerevâ ve üç sene şoñra orduda Dîvân-ı Hümâyün Beglikçiligi ile bâlâ-yı emr ḫadri sâpâş tuḫ râ-yı i'tilâ ve ḫâdişe-i Şumnıda ordu Edirneye vürüd eder taşavvurı ile ḫodbe-ḫod oraya gelip ordu ise Şumnıda ḫalmaḫ la bu ḫareketi rişte-i tenkîb ve Şamaḫo kaşabasına taḫ rîb olunmuşken ḫable'l-vuşûl merḫamet ıtlâḫ-ı ḫuşûl bulup mevkib-i hümâyünla Âsitâneye 'avdet ve biñ yüz seksen sekizde ḫıdmet-i sâbıḫasına mu'âvedet ve vezânı ḫabûl ve iḫbâl ile 'ale'l-ittişâl yedi sene-i kâmile me'mûriyet-i mez kûrede nesâḫ-sâz-ı mübâşîr-i devlet ve müste'idd-i irtikâ-yı müntehâ-yı süllem ḫarîḫ-i kitâbet olmaḫ la (.....) tevcîhâtında re'îsü'l-küttâb ve tesviye-fermâ-yı .....

Tez kire-i Faḫinden naḫl edilen eşeri³⁹⁶

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırr-ı vahdet cilve-engîz-i mefâḫirdir bütûn

Noḫta-i merkez celî-sâz-ı mezâḫirdir bütûn

Mevc-i deryâ pençesinden dâmen-i sâḫil ḫıḫar

Maḫlabından dest-i ehli feyz-i ḫâşırdir bütûn

Lafz-ı nâzükdür veren ma'nâya ḫüsn-i iştiḫâr

Gösteren a'râzı enzâr-ı cevâḫirdir bütûn

Müntehâ-yı 'ahd-i ḫüsnünde kıyâmetler ḫopar

Fitne-i devr-i ḫamer ḫaḫtında zâḫirdir bütûn

Çeşm ü ebrû ḫâl-i gîsû ser-be-ser cevır ü sitem

Rûy-ı cānân levḫ-i âyât-ı zevâcirdir bütûn

³⁹⁶ Yalnız N'de var.

Keşf-i esrâr-ı sevâd-ı dîdesinde çeşmimiz
Hikmetü'l-'ayn fûnûn-ı nâ za nâ zırdır bütün

İhtilâ fâ t-ı şu'ûnuñ ğ âyeti tevḥîddir
Gösteren ecsâmı ihdâ d-ı 'anâş ırdır bütün

Şerḫa şerḫa kıldı Ḥayrî dilleri tiğ -i nigâh
Tîşe-i çeşm-i bütân keşf-i ḫamâ 'ırdır bütün
N 134 / S 37b.

ḤARFÜ'Z-ZĀL

Z İHNİ

(Erzurumî Meḥmed Efendi)

Bayburd Erzurumda biñ iki yüz on iki sāli meşīme-ārā-yı neş'et ve Erzurum ve Trabzon vülātı ve ol ḥavālīde bulunan voyvodagān dükkān kitābetiyle pūšt ü pāzen arz-ı revm-i ma'īšet olup Īrāna sefāretle giderken rāķımu'l-ḥurūf faķīre lede'l-'arz

Naẓm

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
Bāreka'llāh zihī z ihn-i cenāb-ı Z ihni
Olmuş ekābir me'ānī ve beyāna maḥrem

İşte bu naẓm-ı dürer-bār ile göstermişdir
Çehre-i cevdet-i 'irfānını ber-vech-i etemm

O cüvān-ṭab'-ı hüner-mende degil mi şāyān
Nāmını defter-i ehl-i süḥana yazsa ḳalem

ķıṭ'asıyla teşvīķan leh sitāyiş etdigimiz süḥan ü muşāḥabetinden münfehemi oldu ğ u
üzre ṭıfl-ı müste'id-i ṭabī'ati muḥtāc-ı terbiye-i lālā-yı ḳalem ve erbābını bulup ş oḥbet-
i ş i'riyyeye ḳarışsa aḥz-ı nikāt-ı me'ānī edecek Z ihni müsellemlen olan Meḥmed
Efendidir.

N 136 / S 43b.

HARFÜ'R-RÂ

RÂ'İK

(Nişancı 'Alî Efendi Enderüni)

Nâmı 'Alîdir. Boz oğ lı Muştafâ Begiñ 'abdidir. Şadr-ı hâne-i hazîneye alınıp orada olan ketebeyle ilhâk kılındı ve yoluyla hâş oğaya geldi. Muştafâ Hân-ı Şâliş 'ahdinde mâbeynci oldu ve hazîne kethudâsı dağı oldu. Ba'dehü baş muhâsebe pâyesiyle hâce oldu ve menâşib-ı münâvebeyi devr ederek meştâ-yı orduda defter-dâr-ı şıkk-ı evvel ba'dehü rikâb kethudâsı oldu. Ba'dehü nişancı oldu. Barut-hâneye nâzır olup cünha-i cüz'iyeye ile tenkib kılındı. O hilâlde hastalanıp vefât eyledi.

N 137 / S 88a.

RÂ'İF

(Genc Mehmed Paşa-zâde Aşmed Enderüni)

Nâmı Aşmeddir. Genc Mehmed Paşa-zâde İbrâhîm Begiñ oğ lıdır. İbtidâ Galaşa Sarâyına ağ a³⁹⁷ yazılıp bir seneden sonra kilere alınmıştır.

N 138 / S 90b.

RÂSİH

(Muqayyedî-zâde Mehmed Sa'îd Efendi)

Enbûbe-i kalemi câ-be-câ reşha-pâş-ı eş'âr-ı âbdâr ve ba'zı tevârih manzûmesi mecmû'a-zîb-i ülû'l-ebşâr ve Yeñişehr-i fenerden ma'zûlen biñ yüz toksanda şem'-i hayâtı pûf-râh-ı ecell ve Şeh-zâde Câmî'i maqberesi naşına mahal olan nâşih-i hânî bânî-i câmî-i karye-i Vâni Muqayyedî-zâde neslinden es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi ibni Eyyûb Efendidir.

N 139 / S 42b.

RÂSİH

(Enderüni)

Surnâ-zen³⁹⁸ 'Oşmân-nâm kimesneniñ bedridir. Evâhir-i saltanat-ı 'Abdü'l-Hamîd Hânîde hengâm-ı şebâbda Seferliye alınmış müsiķi dağı cümle-i ma'arifinden imiş.

N 140 / S 90b.

RÂSİM

(Ferecikli 'Ömer Efendi)

Üdebâ-yı 'aşrımızıñ ser-bülendi ser-âmed³⁹⁹ ü mümtâzı ve sühan-şinâsân-ı 'ahdiñ pîr-serveri pesendi târih-âşinâ ve muqtedir-i icâd-ı ma'nâ tevârihi sermâye-i bender-gâh-ı Şahidü'l-Müverrihîn ve nihâl-i nikât-ı lefâ'if-şemârihi riyâz-ârâ-yı bezm-i ehl-i yakîn

³⁹⁷ ağ a: -N.³⁹⁸ Surnâ-zen: Zurnâ-zen N³⁹⁹ ser-bülendi ser-âmed: ser-bülend N.

eş'arı selīs ve güftarı nefīs sāhib-dīvān ve'l-inšā ve sāhib-emṭāru'l-mervet ve'l-vefā sābıkan mevķūfātī Ferecikli 'Ömer Efendidir 'ammera'llāhu te'ālā⁴⁰⁰.

Tez kire-i Faṭinden naql edilen āşarı⁴⁰¹

Ġazel

Fe'ilātün Meḫā'ilün Fe'ilün

Şanmañız şimdi bendedir göñlüm

Bir şeh-i hūsne bendedir göñlüm

Qıl nüvāziş anı ğ arīb etme

Sevdiğim çünki sendedir göñlüm

Qand-ı la'l-i lebiñ ş orup gitdi

Ben de bilmem ki qandedir göñlüm

Bir tebessümle şād olur cānā

Arzū-mend-i ḫandedir göñlüm

Gāh cevr ve gāhī cefā Rāsım

Dürlü dürlü muḫannededir göñlüm

N 141 / S 53a.

RĀ'Ī

(**Qarahişāri Derviş Muşṭafā**)

Sülükdan lebü'l-uşül fi ma'rifeti ṭarīkatü'l-vuşül-nām nazm ve şerḫ etdiği qaşide-i nazide-i Türkiyyeyi Sultān Murād Ḥān-ı Şālişe 'arz eden Çoban Dede denmekle ma'rūf Qara ḫişāri Derviş Muşṭafā-yı Mevlevī olduđu Mecelletü'n-nişābda mestūr ve kitāb-ı mezbūrda çeşm-i faḫır ile manzūrdu.

N 142 / S 53b.

RAḤMĪ

(**Bağ dādī 'Abdu'r-Raḫmān Efendi**)

Zer-vücüdı kān-ı şehir-i Zürdan biñ yüz toḫsan üç ḫudūdunda bir zer ve muḫaddemātdan şarf u naḫv gibi fūnūnı şılasında görüp ba'de-zā Zevrāda a'māl-i mişqala-i sa'y-i mezid ile şıbg atu'llāh bir zenciden mücāz ve 'ulūm-ı 'aqliyye ve naqliyye olarak şığ a-i kemālātı ..... olduqdan şoñra biñ iki yüz yigirmi altıda revācgān-ı cevāhir-i ma'ārif ya'nī dāru'l-milk-i Rūma ḫudūme şitāb ve Şeyḫü'l-İslām Dürrī-zāde es-Seyyid 'Abdu'llāh Efendi dā'iresine intisāb ile bā-işāret-i müşārün-ileyh biñ iki yüz yigirmi sekizde⁴⁰² dāḫil-i ṭarīḫ-i 'ülemā ve maḫdūmına ..... qadar sefer ü ḫazar ve ekdār u sürürında mezākır-i mūnis-i ğ am-fermā ve el'ān (.....) rütbesinde müteraḫḫib-i mevleviyet ve ba'zı şehirde zür-ı zārüretle nān-dīd-i niyābet olan elsine-i şelāşede nazmen ve neşren taḫrīre qādir Bağ dādī ile şöhret-istīnās 'Abdu'r-Raḫmān ibni 'Abbāsdır.

⁴⁰⁰ 'ammera'llāhu te'ālā: 'aleyhi'r-raḫme N.

⁴⁰¹ Yalnız N'de var.

⁴⁰² biñ iki yüz yigirmi sekizde: yigirmi sekizde S.

N 143 / S 44b.

RESMÎ

Meşhûr-ı ricâlden ..... Mehmed Efendidir. İsmi Remolu oldu ğ u için evâ'il-i hâlinde yazıldı ğ ı mecmû'asında pederi imzâsı görüldü. Bi-mennihî te'âlâ bakıla.

-N / S 41b.

REŞİD

(Egri kapulu-zâde Mehmed Enderûnî)

İsmi nâm-ı şerîf-i Mehmeddir. Meşâhîr-i hattâ'tinden Egri kapulu Mehmed Râsim Efendi merhûmuñ neclidir. Biñ yüz yetmiş dörtde pederi irtihâlinde Muş tafâ Hân t̄abe şerâhu emriyle hazîneye alındı. Cülûs-ı Hamîd Hânîde hâcelik darb-hâne kitâbeti ve şâhib-'ayârlık ile çerâğ olmuş iken naqd-i mevdû'-i zindegânîsi darbât-ı taħammül-güzâr-ı şağ al-ı dünyeviyeden fi'l-cümle şârif ya'nî şâhib-'ayârlıktan istinkâf ba'zı menâşib-ı dūn-pāye-i münāvebe-i dīvāniyye ve kitâbet-i mez kûre ma'âşıyla kesb-i 'ikâf edip bu vechile güzârende-i eyyâmdır.

-انتقل بعهد محمود خان ثانی faķırde daħi hatt-ı destiyle Tefsîr-i Hüseyn Vâ'izî vardır. -

N 144 / S 89a.

RİF'AT

(Rif'atî-zâde)

Sâlim ve Şafâyî Tez kirelerinde ahvâli nigâşte-i şahîfe-i tafşîl olan Sultân Ahmed Hân-ı Sâliş ümerâ'i'l-keâmından ve mevâlî-i devriyeden Rif'atî 'Alî Begiñ hafîdi ve şî'r ü inşâsı sezâvâr-ı ta'rîf ne dîdi ve ne şenîdi olup Maħmūd Paşa nâ'ibi iken eşnâf-ı seferbere ehl-i ħirefdan ber-mu'tâd düşürülen mebâliğ e yazılan ħucec-i bâlâlarına es-seferü evvel mine't-Türk ..... ħayrun mine'l-merk nemeķahu'l-faķîru ileyhi'l-kibriyâ Rif'atî-zâde Muş tafâ sebkinden kütüb etdigi imzâ-yı ğ arîbü'l-ma'nâsı Tefvîķ Efendi merhûmuñ himmet eylediği şerħ ile işbu metnden bizâ'a-i 'ilmiyyesi hüveydâ olan Kuds-i Şerîfde kâđî iken biñ iki yüz sâlinde tay-kerde-i sicill-i ħayât eden zât-ı turfe-elfâz u 'acîb-ħarekâtdır.

N 145 / S 45a.

RİF'AT

(Fazlî-zâde Enderûnî)

Sultân Ahmed Hân-ı Sâliş 'aşrında dülbend ağ alı ğ ından mîr-âhur-ı evvel olan Fazlî-zâde Mehmed Begiñ oğ ludur. Maħmūd Hân-ı Evveliñ evâħir-i saltanatında ħaş oțaya gelip kâhveci başı daħi olur. Muş tafâ Hân 'aşrında yoluyla çuķadâr ağ a olup biñ yüz yetmiş toķuzda hâcelik ile çerâğ olur. Ba'zı menâşibı devr ederek 'aşr-ı Selîm Hân a yetişip hattâ ħâķân-ı şehîd-i müşârûn-ileyhiñ bir ğ azelini daħi taħmîs etmişdir.

Maṭla'-ı Ğazel

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Rûz u şeb dîdelerim derdiñ ile kan ağ lar

Vâķıf olan benim esrârıma her an ağ lar

N 147 / S 87b.

REFİ'Â

(İstanbulî Aḥmed Efendi)

Dâ'ire-i Enderûn-ı Hümâyûn aḡ aları miyânında nevâ-sâz-ı ma'ârif ü edeb ve bi'l-istiḥkâk dîvân-ı müşeyyedü'l-erkân ḥâceligi dirliği zammı ve nâmi ze'âmetle muşâḥebât-ı Sultân Aḥmed Ḥân zümresine ilḥâk birle nâ'il-i maṭlab olup 'ahd-i Maḥmûd Ḥân-ı Evvelde biñ yüz kırk sekiz Recebinde dest-i ḳaderle ..... vücûd-ı iḳbâli şikeste ve Edirneye menfâ-bend-i revâne ve bu vechile leb-i terennüm-i ḥuzûri beste olup orada nazmla bir sûz-nâk maḳâma baḡ ladıḡ ı ve āḡ âzesiyle aḡ ladıḡ ı

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Meskenimden dür edipḡ urbetde ser-gerdân eden

Ḳısmetim mi tâli'im mi yoksa cānâ sen misiñ

şarkısı *سختن هر چند بالا می‌رود تا کوش می‌آید* resîde-i mesmû'-ı pâdişâhî olduḡda 'afv u ıtlâḳa revâ ve ke'l-evvel-i şeref-i nedâmet ile bülbül-i iḳbâli faşl-ı bahâr-ı şafâda naḡ me-serâ ve ḳaftân aḡ alıḡ ıyla 'âzim-i Ḥicâz-ı maḡ firet-tırâz ve ba'de'l'avde çok geçmedin nâ-y-ı ḥayâtı dem-beste âti't-terceme Ḥvâce Neş'et Efendiniñ peder-i emcedi İslâmbolî Aḥmed Efendidir. Şarı 'Abdu'llâh Efendi mezâristânında medfûndur.

N 146 / S 45b.

RÜḤİ

(İstanbulî Şu'ayb Efendi)

Egri ḳapulu şöhretiyle ser-âmed-i ḥattâ'ün ve resm-i dil-nişîn tercemesi ḥarfü'r-râda sermâye-i tezyîn olan Râsim Efendiniñ birâder-zâdesi 'aşrımız şu'arâsından Enderûn-ı Hümâyûndan Sileḥdâr Muştafâ Paşanıñ dîvân kitâbetiyle çıkan Şu'ayb Efendi ibni Muştafâ bin Yûsuf olduḡu ḳalem-i Müstaḳim ile cem' olmuş ba'zı mecmû'adan naḳl olundu.

N 148 / S 46b.

REVḤİ

('Abdu'r-Raḥmân Efendi)

Şadr-ı Esbaḳ İbrâhîm Paşa-yı Şehîdiñ musḳat-ı re'si ya'nî Nev-şehrde me'z'ûn-ı bi'l-iftâ ve biñ yüz elli beşde müteveccih-i dâr-ı beḳâ olan eş'âr-ı âbdâra pür-iḳtidâr Ereḡlili Çelebi Efendi denmekle şöhret-şi'âr 'Abdu'r-Raḥmân Efendi olduḡu bi'l-münâsebe ba'zı meşûrdan tırâşîde-i raḳımu'l-ḥurûf-ı perişân-şu'ûr olmuşdur.

N 149 / S 46b.

HARFÛ'Z-ZÂ

ZİVER

(İsmâ'îl Ferrûh Efendi-zâde)

Zekâvetde âyetün min-âyâti'llâh ve 'irfânda şâb-i kıdd-i sebak şuyûh vaşfına sezâ olduğu u bî-iştibâh muqaddemât-ı 'ulûm-i 'Arabiyye ve zebân-ı luğât-ı Fârisiyyeyi bervech-i tedkîk ve itkân ezber ve nazmen ve neşren meleke-i tahrîr ve tezyîre kalemini zîver-i dest-i eşer edip şad-ı hayf kim sinn ü sâli resîde-i ser-ı hadd-i mertbe-i şelâşe ve 'ısrîn olmadan biñ iki yüz kırk yedi hilâlinde berre-i cân-ı 'azîzi gerek derinde tã'ün pençesinde zebûn ve gencîne-i vücûdı Beşiktaşî Yahyâ Efendi civârında mahzûn olan halkı hüsn ü hulkı müstaşsen Mâlikâne Kalemî kitâbetinden tercemesi cânı dest-i ricâl ve pîr-i bâhirü'l-efdâl İsmâ'îl Ferrûh Efendiniñ necl-i necîbidir. Vaq'a-i Hayriye-i ma'lûmede pâdişâh ve vüzerâ ve ricâl haqlarında **ğ azâ-i ekber** ve **ğ âzî vezîr** ve **ğ âzî kibâr** târihleri zebân-zed-i kilki vaşşâf-ı şu'arâ olduğu da ğ ayn-ı sermâye-i vefîri elde iken bu bâbda târih yoluna şarf etmek bir iş midir hattâ **Ğâzî Zîver** dahî baña târih olur dedigi feñânetine dâl olduğu undan kayd olunmuşdur.

N 150 / S 47b.

HARFÜ'S-SİN

SÂLİM

(Mîrzâ-zâ de Meḥmed Efendi)

İstanbul pāyesini ihrāza kadar erḳām-ı aḥvāl ü āṣārı ve ser-güz eşt-i iğ tirāb-iş'ārı kalemiyle mażbūṭ-ı tez kire-i nev-üslūbı olup biñ yüz otuz beşde bi'l-fi'l ḥükümet-i Dāru'l-Ḥilā fetü'l-'Aliyye ile ber-murād ve biñ yüz kırk üçde⁴⁰³ Anaṭolı ve biñ yüz kırk sekizde⁴⁰⁴ Rūm İli Şadāretleriyle mesrūrü'l-fu'ād ve 'ömrü resīde-i ser-ḥadd-i heştād u heft iken zā'ik-i ḳaṭarāt ve ḥānesi ḳurbunda kā'in ya'nî Boztoğ an Kemerı Mescidi mezāristānında pederi cenbine defn ile mülteḥaḳ-ı emvāt olan 'ulūm-i 'Arabiyye ve daḳāyık-ı 'edebiyyeye vāḳıf cāmi'u'l-ma'ārif ve'l-leṭā'if Şeyḫü'l-İslām Mîrzâ Muş tafā Efendiniñ maḥdūm-ı fezā'il-rūsūmı Meḥmed Efendidir.

Tez kire-i Şafā'î ve Faṭinden naḳl edilen āṣārı⁴⁰⁵

Gazel⁴⁰⁶

Mef'ūlü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ūlün

Eşk-i terimi dīde ruḫ-ı yāre düşürdi

Üftādeliği şeyḫi gülzāre düşürdi

Olsam ne 'aceb eşk-i revānım gibi pāmāl

Gözden beni ol şūḫ-ı sitem-kāra düşürdi

Derd-i dil-i dildāreyi gör sā'ik-i taḳdīr

Āzāde iken ṭurre-i ṭarrāre düşürdi

Dil baḫr-i maḥabbetde şināverlik ederken

Felek emelin sāḫil-i efkāra düşürdi

Mürğ-i dil-āveremizi bād-ı maḥabbet

Şaḫn-ı ḫarem-i güleşen-i ruhsāre düşürdi

'İrfāna olan meyli bizi āşaf-ı aşrın

Sālim yine hep vādī-i eş'āra düşürdi

Ve le-hü⁴⁰⁷

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Gel ey gül neşve-i meyle 'ıṣārın āl āl etme

Dil-i maḫmūr-ı 'aşḳı bülbül-i āşüfte-ḫāl etme

⁴⁰³ biñ yüz kırk üçde: kırk üçde S.

⁴⁰⁴ biñ yüz kırk sekizde: kırk sekizde S.

⁴⁰⁵ Yalnız N'de var.

⁴⁰⁶ *Tez kire-i Şafāyî* de yok.

⁴⁰⁷ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safāyî Efendi Tezkire-i Safāyî (Nuhbetü'l-âsār min Fevā'idü'l-eş'ār) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 152.

Helâk etdi beni çün tîğ -i çeşm-haşem-i dildâr
O hün-hâr-ı cefâkâra gönül fâş-ı melâl etme

Dil-âsûd ebr-i sitem bend-i târ-ı mü-yı zülf edüp
Kerem kıl kılıca cân râzımı ğ amla hayâl etme

Gel açdırma benim mecmû'a-i dilde olan râzım
Çü ma'lûm-ı şerîfiñdir derûnum hîç su'âl etme

Hulûş -ı Sâlimiñ saña degil çün cāy-ı istişkâl
Kitâb-ı ğ amdan aña fûrkatîñle hasb-i hâl etme

Ve le-hü⁴⁰⁸

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Gerd-i rāh-ı yāri ey dil dīde-i perverde çek
Tūtiyā hāk-i pāyin çeşm-i ğ am-ı perverde çek

Haṭ-füzān eyler bahā-yı hüsünüñi etme tırāş
Enveri dīvānıdır bir cedvel-i ḫal-kerde çek

Mihr-i rūyuñ ile zīr-i ebr-i kākülde nihān
Dīde-i aĝ yāre zūlfüñden 'ıṛāra perde çek

Şöyle sür ey dil-i semend bād-ı pāy-ı himmeti
Kim 'inān-ı ihtiyārı ḫāne-i dilberde çek

Merhem-i kāfūr olur zaḫm-ı dil-i mecrūḫuñ
Sālim ol sīmīn-teni bu seniyye-i pūr-derde çek

Ve le-hü⁴⁰⁹

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Neş'e-i meyle o dem ki rūyı āl ve āl olur
Ġamze-i 'āşık-keşi kanlar şaçar ḫattāl olur

Çeşm-i bādāmiñ taş avvur eyledikçe Sālimiñ
Dīdesi hün-ābe-i fûrkatle māl-ā-māl olur

N 151 / S 48b.

⁴⁰⁸ Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 153.

⁴⁰⁹ *Tezkire-i Şafâyi* de yok.

SĀLĪM

(Mektübî-i Defterî hulefâsından)

Mektübî-i Defterî hulefâsından olup ba'zı kitâbet ve mübâya'acılık hıdmetlerinde güz erân-ı evkât eden kuzâtdan⁴¹⁰.

N 153 / S 52a.

SÜRÜRİ

(Aṭnavî Seyyid 'Oşmān Efendi)

Şevk-engîz ile mevsûm dîvân-ı belâg at-rüsûmında ahvâli nazm-ârâ-yı beyân ve fenn-i târîhde imâm-ı müşârün-ileyh-i bi'l-benân bi't-tab' belîg ve faşih ve ma'ânî-âşinâlgı vâreste-i imâ ve taşrih ser-â-pâ eş'âr u muhâverât u güftârîg alaṭ ve müsâmahadan 'ârî ve rahîk-i mezâmîn ü muṭayebâtı Ḥaḳ bu kim 'araḳ-ı neşveye⁴¹¹ sâri nâdândan ḳalben ve ḳaliben hârib ve ehl-i hûner ve kemâle 'an-şamîmi'l-bâl râg ıb olup şoḫbetinden istifâde ve ḳudûmünden bi's-şevḳ isti'âde etdigimiz ḳâni' ve şâkir ve tecemmül ve tefâhurdan mütenâfir Tevfîk Efendi merḫûm Mekke-i Mûkerreme Mevleviyetinden 'avdetinde Aṭana merḫalesinde ya'nî mûmâ-ileyhiñ şılasında görüp bi'l-istişḫâb Āsitâne-i Ḥudâyla ityân ve maḫlaş-ı ḳadîmi olan Ḥüznî laḳabını Sürürîye tebdîl birle Anaṭolı Ḳalemine bi'l-idḫâl şādân ba'dehû Sulṭân Selîm-i ḫalîm merḫûma verir râ'iesinde olan ḳaşıde-i nazîdesini verdikde Rûm İli ḳuzâtı zûmresine ḳayd ile fermân eden i'tikâd-ı dürüst ile 'ibâdetine müdâvim ve neşrine nedâmet etdigi ser-meşḳ-i vaz'-ı dehânı olan hicviyyât-ı belîg ayı nâzım es-Seyyid 'Oşmān Efendidir ki biñ iki yüz yigirmi ṭoḳuz Şaferiniñ on birinci günü **إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ**⁴¹² tilâvetiyle manzûme-i 'ömrünü itmâm ve İstanbul sûrı ebvâbından Edirne ḳapusu ḫâricinde Zülâlî Çeşmesi verâsında Sünbül-zâde Vehbî merḫûmuñ cenbini maḳâm etmişdir. Ğarîbe: Mütercim-i merḳûm fetḫ-i mübîn-i Medîne-i Münevvereye nazm etdigi beyt

Gidüp Medîneye gir ey sipâh-ı Ḥān Maḫmûd

târîhiniñ ḳaşıdesinde du'â-yı pâdişâhîde yazdıgı

Hemîşe ola mu'îni ilâh Ḥān Maḫmûd

mısrâ'ına mu'âşır-ı mu'ârızı olan 'Aynî Efendi ḳâ'ide-i naḫviyye-i âtiyeyi kimden işitdiyse ilâh ism-i celîli min-ḫaysi'l-i'râb Ḥān Maḫmûda muzâf olmuş. Bu ise taḫşîş-i ifâde eder. Ma'a-zâlik zât-ı Bârî te'âlâ ve teḳaddes İlähe'l-'âlemîndir deyü i'tirâz etmiş. İşte ta'rîz budur. Mûmâ-ileyh râḳımu'l-ḫurûf faḳîre ḫikâye etdikde faḳîr daḫi sübḫâna'llâh mu'teriz-i menḳûl-i merḳûm ḳavâ'id-i 'Arabiyyeniñ Fârisiyye gibi bilmedigini biliriz. Lâkin mektebe daḫi varmamış zîrâ este'îz ü bi'llâhi'l-'âlâ **أَنْ يَبْلُغَا أَشَدَّهُمَا** āyet-i kerîmesi⁴¹³nde Rabb-i ism-i celîliniñ müfred olan kāf-ı ḫitâba izâfeti muşarraḫdır. Ḥattâ naşş-ı şerîf-i mez kûr iltibas cevâzınca fâsız tilâvet olunduḳda seniñ târîhiniñ vezninde vâḳi' olur deyü ihṭâr etdigimde ḫamden li'llâhi te'âlâ bu teşâdüf benim ḫüsn-i ṭab'ıma bir bürhândır. Eger terceme-i ḫalîm seniñ

⁴¹⁰ evkât eden kuzâtdan: evkâtdan N.

⁴¹¹ 'araḳ-ı neşveye: 'urûḳ-ı neşveye N

⁴¹² Hucurat sûresi: 13 : "...Allah katında en de ğerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır..."

⁴¹³ Kehf sûresi: 82 : "... Rabbın onların erginlik çağına ulaşmasını ..."

ķalemiñle bir yere kayd olunursa Şu kıŐŐayı yaz deyü sipariŐ edip gũyâ yigirmi seneden Őoñra müşerref olduğ um veķayi'-nüvisi me'muriyetiyle tez kire tahriirine ol tariħde emâre-i lañife ve ma'neviyyeden vâreste-i dest ya'ni ĥâlen olduğ um gibi bazar-ı ma'arifde ez-her cihet varaķ-ı sermayeden pâyepest iken keş ü işâret etmiş dinse sezâ hele kehânet-i Şu'arâ kaŐidesi müselleme-i üdebâdır. Ser-â-pây-yı eş'arı 'ala'l-ħuŐŐ tevâriħ kıñ'aları o satıħ gibi müretteb ve âhengdâr ve derünından bir lafz ger ihrâc u idhâl-i düşvâr ya'ni muhtâc-ı taŐħiħ olmadığı be-dîdâr olup maħall-i feşâhat ve belâğat olan etvâr-ı âti mâ-'adâ liħâķa-i turuķ ve kavâ'id-i ma'anî ve beyân ve bed'ine birer mişâl eden ve kıñ'a-i tevâriħde vaķ'a-i müverreħa-i İbrâħim pür-aħvâli ĥaķķ-ı Şa'irâne üzre içlerinde münderice olmuşdur. İktisâdı Şöyle idi ki bir kerre Şehr-i Őıyâmda faķir ile bir Ėâyeye için bir sâhil-ħâne-i Şadru'l-ülemâda bulunduğ ve erken varılmış olduğ undan merķum ile Őoħbet ederdik. Aya içre bir nesne tutar nedir deyü Şordum. Bir üzüm dânesidir isrâf olmasun anıñla iftâr edeceğim işte yek-dâne engür ..... zîrâ tariķat-i Muhammediyye yazıldığı bir dâne miydi ve bir kañre mâ' isrâf eden 'inde'llâh mes'üldür. Ba'de't-ı ta'am dest-Őuy olduğda hemân bir def'a Őabunı köpürdüp legene vaz' ve ol köpükle parmaķlarını kıcır kıcır vâfir oĖup ve ağ zına daħi gereği sürüp ba'dehü yalnız Şu ile Ė asl ile pâk ederdi. Niçün bir kañ kerre köpürtmezsiñ dedigimde Őabunı isrâfdır bir köpürdüm eyüce ovduğdan Őoñra gider diye cevâb verdi.

N 154 / S 50b.

SÜRÜRİ

(Aķça Veliyyü'd-dîn-zâde Meħmed Emîn)

Ėuzâtdan Aķça Veliyyü'd-dîn-zâde es-Seyyid Meħmed Emîn Sürüridir. El-ħâletü ĥâz ihî ErzirĖanda müftidir. Sinni altmış vardır.

N 157 / S 52a.

SA'İD

(Kâtib-zâde Meħmed Refi' Efendi)

İstihķâķı üzre biñ yüz yigirmi altıda nâ'il-i ru'üs-ı ĥâric ve yoluyla Ėalaťa ve Burüsayı ba'de'z-zabt-ı süllem pâyeyi Mekke-i Mükerrmeye 'âric ve re'isü'l-ħâzıķın biñ yüz yetmiş iki tariħinde Ėekim baŐı ve biñ iki yüz yetmiş bir tariħinde İstanbul Ėükümetinde ve biñ iki yüz yetmiş dördte⁴¹⁴ Anaťolı Őadru'nda ve biñ iki yüz yetmiş altıda⁴¹⁵ Rüm İlide ihķâķ u peyvest-i rest-himmet-i re'fet-pâŐ olup her fende bi'l-ħuŐŐ tıbdâ kemâli vâreste-i beyân ve ĥatñ-ı ta'liķde ĥazâķati müŐârün-bi'l-benân ve câ-be-câ maħlaŐ-ı mez kûr ile terkib ü terci' ile eczâ-i kelimât-ı mevzûneye râğib ve muñayebât u nevâdârı ez-dil dili sâlib müddet-i medide çavuşlar kâtibi MuŐtafa Efendi-nâm zât-ı ĥaŐŐiyet-irtisâmıñ maħdüm-ı ser-bülendi Kâtib-zâde ile mükennâ Meħmed Refi' Efendidir. Őadâret-i Rümdan ba'de'l-infiŐâl re'is-i eñbbâ iken biñ yüz seksen ikide dâr-ı na'ime intikâl ile milâdı olan ĖoĖacı Dede ĥaziresinde türbe-i 'Aziz MeŐtur civârında medfün ve iftirâķıyla ĥayli bi-kesân maħzün olmuŐdur.

N 158 / S 49b.

⁴¹⁴ biñ iki yüz yetmiş dördte: yetmiş dördte S.

⁴¹⁵ biñ iki yüz yetmiş altıda: yetmiş altıda S.

SA'İD

(Fodula Kātibi-zāde Meḥmed Beg)

Sulṭān Muşṭafā-yı Rābi' vālidesi kethudāsı Fodula Kātibi Meḥmed Efendiniñ büyük oğ lı ḥācegāndan Meḥmed Begdir ki Ser-'asker-i sābık Ḥusrev Paşa ibtidā-yı naşbında Bāb-ı 'Āliden ma'iyetine iki kātib istemekle kethudā kılmadan mūmā-ileyhi ve dīvāndan Vaḥyī Efendiyi ta'yin etmişler idi. 'Azlinden şoñra yine yanlarında idi. Biñ iki yüz elli üç Receb on yedinci şalı günü vefāt eyledi. Sinni elliye qarīb idi. Cā-be-cā sebk-i 'aşr üzre teğ azzül ederdı.

Tez kire-i Faṭinden naql edilen āşarı⁴¹⁶

Ġazel

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Dil-i mehcürı getürmez mi 'aceb yāda daḥi
O teğ āfül-meniş 'āşık-keşi ve mağ zāda daḥi

Bir Diyāko güzeli gönlümi almış gitmiş
Beklerim ḥasretle ben der-i kilisede daḥi

O büt-i sīb-i zeneḥdān ki bulunmaz arasañ
Aña mānend ü nazīre Kızıl Elmada daḥi

Aldı gönüm ḥaṭ-ı nev-ḥız-i lebinden bir z evk
Virmez ol neş'emi papası qarası bādesi daḥi

Ben esir-i ğ am-ı zünnārı isem çok mı Sa'īd
Yeri vardır ğ amınıñ tā dil-i babada daḥi

N 159 / S 50a.

SA'Dİ

(Müderriş Meḥmed Sa'dī Efendi)

Ġalaṭadan munfaşıl mevālī-i kirāmdan olup kırk iki senesi vefāt eden Rızā Efendiniñ maḥdūmu müderrişinden Meḥmed Sa'dī Efendidir.

N 160 / S 52a.

SEM'İ

(Belğ radī Muşṭafā Efendi)

Şuret-i tercemesi ber-vech-i ğ ayr-ı ıtnāb cilve-ger-i mücellā-yı meclā-yı Mecelletü'n-nişāb oldu ğ üzre **mübtesir-i ḥuld** fıkrası ḥesābıyla seyyān olan sālde irtihāl eden fāzıl şā'ir Muşṭafā el-Belğ radīdir ki ba'zı z evāt-ı kürsī sālden istimā' olunduğ una göre mūmā-ileyh gūş-ı daḳāyık-ı ..... ricāl kadar āğāhāne girmeyerek fenādan ..... bir gevher-i nā-yāb ve Dīvān Kalemінде 'aṭıyye-i yesireye kaniş şameme mübtelā ve derece-i sinni heştāda yetmiş sāl-ḥürde-i kitāb olup ..... ma'aş zımnında dīvān tercümānını ta'līm ve mersūmuñ ecr-i ta'līmiyle güz ārende-i eyyām iken Rāğ ıb-ı ehl-i

⁴¹⁶ Yalnız N'de var.

dirâyet ve nühâ Şadru'l-vüzerâ Mehmed Paşa merhûm zîver-i maqâm-ı vekâlet-i kebîrî olduĝda ĥâl-i 'acziştimâlini beyân ma'razında müşârün-ileyhe yazdĝı riq'a-i istirhâma derc eylediĝi

ان الثمانين و بلغتها
قد احوجت عن آل تر جان

beyt-i meşhûrî bâdî-i i'tibâr-ı vezîr-i kebîr olarak mazhar-ı 'âtıfet olmuşdur.

N 161 / S 51b.

HARFÜ'Ş-ŞİN

Şu'arâ-yı Hazîne-i Hümayûn

ŞÂKİR

(Çuqadâr Aḥmed Ağ a-zâde)

İstanbulda Eski Oḡalar [Hâlen Fevziye tesmiye olunan maḥaldir] kurbunda 'Üryânî Dedeniñ türbesi olan ḥânede sâkin şadr-ı a'zam çuqadârlarından Aḥmed Ağ a-nâm zâtıñ oğ lıdur. Dört yaşında mâderinden Şâhidî ve Şubḥa-i Şbyân manzûmelerini okuyup ve kable'l-bülûğ şarf u naḥvi daḥi görüp Sulṫân Aḥmed Ḥân-ı Şâliş sileḥdârlarından Ḥançerli İbrâḥîm Ağ aya qarâbeti olmağ la ḥazîne-i hümayûna almışlar orada Şevkî Aḥmed Efendiden ve Yûsuf Efendiden nesh okumuş ve Bahâristân-ı Câmî kuddise sırrahûyı sarâyda iken Sürûrî-âsâ muḥakkiḳâne şerḥ eyledigini şâhib-tez kire yazar ve fi'l-ḥaḳîḳa Münib-âsâ fuzalânıñ qarîn-i taḳrîzleri olmuş güzel eşerdir.

N 162 / S 88a.

ŞEVKÎ

(Meḥmed Efendi)

Semiyyi'n-Nebiyi'l-müctebâ ve şadru'l-vüzerâ Râğ ıb Paşa merḥûmuñ vâlid-i ḥâlidü'l-meḥâmidi evâḥir-i salṫanat-ı Aḥmed Ḥân-ı Şâlişde vefât ve mişrâ'

کم اب قد علی باین ذوی شرف

ma'nâsınca kesb-i şerefât-ı bî-ğâyât eden eş'âr-ı basîṫa-i sâde ve güftâr-ı dürüstma'nâ-yı ḥayâl-âzâde şâhibi Defter-ḥâne-i 'Âmire ḥulefâsından be-nâmi'l-aşl Meḥmed Efendidir.

N 163 / S 64b.

ŞEYḤÎ

(Şeyḥ Meḥmed Efendi)

'Aynıñ zammıyla tarîḳat-i 'ulviyye-i Şiddîḳiyye sâdâtından ve dâru's-sekîne-i Medîne kuṫṫânından olup eyâlet-i Van kazâlarından altmış ve şu kadar қaryeyi müştemil el'ân taşarruf-ı Ḥân Maḥmûd kürdîde olan Mikeş-nâm ḳal'aya muzâfa Arvâş-nâm қarye-i kürdiyyeye hicret ile Mikeşe qarâr veren eş-Şeyḥ Niẓâme'd-dîn ibnü's-Şeyḥ 'Abdu'r-Raḥmân ibnü's-Şeyḥ Cemâle'd-dîn el-Müntehâ bi-nisbetihî ile'l-imâm Ḥasan raḳıya'llâhu te'âlâ neslinden eş-Şeyḥ Muḥammed bin eş-Şeyḥ 'Abdü'r-Raḥîm ibnü's-Şeyḥ Mollâ 'Abdu'llâh ibni Mollâ Meḥmed ibni Ḳuṫb bin Mollâ Meḥmed bin ibnü's-Şeyḥ İbrâḥîm ibnü's-şeyḥ Cemâle'd-dîn ibnü's-Şeyḥ İbrâḥîm ibnü's-Şeyḥ Cemâle'd-dîn ibnü's-Şeyḥ Bahâ'e'd-dîn ibnü's-Şeyḥ İbrâḥîm ibnü's-Şeyḥ Niẓâme'd-dînü'l-mümâ-ileyhdır. Cediti mümâ-ileyh Mollâ 'Abdu'llâhı ser-ḥadd-i Bâyezîd ..... çerâğ-efrûhte-i Ġâzî Sulṫân Süleymân Ḥân 'Abdî Beg ḥânedânından Mîr-i mîrân Maḥmûd Paşa-yı Kebîr vâlidinden teberrûken Bâyezîde ḳudûmünü recâ anlar daḥi işğâ ile gönderip binâ-kerde-i paşa-yı mümâ-ileyh olan ḥânḳâhda iskân ve temlîk-i ḳurrâ ile ol

dergehi ābādān etmekle şāhibü't-terceme hālen Bāyezīdde şavma'a-ārā derūnında olan zāviye ve medresede 'ammī-zādelerinden es-Seyyid Zīyā'e'd-dīn-nām zāt meşğūl-i tedrīs ve 'ibādet-i Hāzret-i Mevlādır. İrāna giderken şoḥbet ve eş'ār-ı Fārisiyye ve ma'lūmāt-ı sā'iresinden iktisāb-ı lezzet etdigimiz Şeyḫ Meḫmed Efendi-nām pīr-i zarāfet-irtisāmdır. Bi-ḥamdihī te'ālā mūmā-ileyhle Ḥasan Qal'asında sākin Ma'rifet-nāme mü'ellifī sābıku't-terceme İbrāhīm Ḥaḫḫī hafīdi Seyyid İbrāhīm Rāğīb-nām merd-i şalāḥ-āşām ve 'ammī-zādesi Şeyḫ 'Azīz Efendi-nām 'ārif-i cins-i ma'ārifden zāt-ı şehen-şāh-re'fet ve dest-gāha isticlāb-ı du'ā-i bī-şumār olunmuş ve selāmetle Āsitāneye duhūlümüzde inhā ve taḫrīr-i faḫīr ile ḥānḳāha bir ṭā'amiyye olarak Erzurum Gümrüğünden māhiye yüzer ğuruş ma'aş ta'yinine irāde-i meşūbāt-ı ifāde-i ḫilāfet-penāhī zuhūrıyla ḥayrātına delālet ḳılınmışdır. El-ḥamdüli'llāhi bi-ni'metihī tetimmü's-şāliḫāt.

N 164 / S 54b.

ḤARFÜ' Ş-ŞÂD

ŞABÂ

(Kazvini Murtaẓâ Efendi)

Kazvini'l-aşldır. Nâmı Murtaẓâ ve hıdmeti münşî dürr-i der-i dâ'ire-i şeh-zâde sinni elliden mütecâviz ve şâhib-dîvândır.

N 164 / S 54b.

ŞUBḤÎ

(Vağ'a-nüvis Mehmed Efendi)

Devlet-i 'Aliyye-i ebed-bekâda bi't-tertib menâşıb-ı dîvâniyye ve münâvebeyi taşarruf ve dâru'd-đarb ve defter-emânetlerini ba'de'z-żabı beyne'r-ricâl kesb-i teşerrüf⁴¹⁷ etdikden ol baba-yı üdebâ mevkib-i hümayün Babatağ ı meştâsında olduğu eşnâda 'aşr-ı mez kûrda olan 'asker kâtibi re'isi iken biñ yüz seksen üç Muğarremi ğurresinde rihlet ve sefer-i âhîret eden târih-i maḡbû'-ı meşhûr câmi'i ve imdâd-ı meleke-i inşâ ile gâhîce kelimât-ı manzûmeniñ sāci'i Mehmed Efendi bin Ḥalîl Fehîm ve vâlid-i re'isü'l-eḡbbâ 'Abdü'l-'Azîz Ḥekîmdir.

N 167 / S 65a.

ŞİD KÎ

(Erzurumî 'Oşmân Efendi)

Reh-i râst-ı Müceddidiyyeden tarîka-i Şiddikiyyeye intisâbla sa'âdetiyye rehîn ve zebân-ı ḡalâvet-beyân-ı Fârisiye aşinâlg ı melekeye karîn-i nesta'lik-nüvis ve eş'âr-ı Türkiyye-i mezâmîn-nümüdü ma'a'l-iḡtiyâc ile't-terbiye selîs olup sene-i şemâniye ve şelâşîn ve mi'eteyn ve elf evâhirinde sinni ḡamsîne karîb iken milâdı ya'nî Erzurumda cevher-i vücûdı münderic-i şandukatü'l-ecel olan ḡişşe-yâb-ı ma'ârif ü 'ulûm ve muḡayebât u mizâhî evvel nazarda zebân-zed-i ehl-i ḡabî'at ve fuhûm 'Oşmân Efendidir. Defter-i eş'ârı ol ḡilâlde Erzurumda kâ'im-maḡâm-ı naḡîb bulunan Cennet-zâde Seyyid İsmâ'il Efendi merḡûmda maḡfûz iken sipâhî zümresinden Eginli Şdķi İbrâhîm-nâm şaḡş-ı midâd-ḡân Aḡpazar nişân ḡata'llâhu yedehû ve lisânehû ta'şîr ḡarye üzre Erzuruma geldikte hem-maḡlaş olmaḡ la müḡla'a ma'nâsına alıp şavuşmuş ve vilâyetinde âşâr-ı şâhibü't-tercemeyi kendüye 'azv ile neşr etmiş olduğu İrâna sefâretle giderken ḡânesinde müsâfir olduğu umuz naḡîb-i mûmâ-ileyhiñ birâderi ḡâlen naḡîb Raḡîb Efendiden mesmû'umuz olmuşdur.

N 161 / S 56b.

ŞALÂḡÎ

(Balıkesirî Şeyḡ 'Abdu'llâh Efendi)

Vücûd-ı Şalâḡ-âlûdı Balıkesriden ser-nümün olup hengâm-ı şebâbetde muḡaddemât-ı 'ulûmı taḡşîl feyzine maḡrûn olup birâz zamân Ḥekîm-zâde 'Alî Paşa merḡûma kâtibi dîvân ve şevḡ-i 'inâyet-i Rabbâniye ile yed-ipirân-ı 'uşşâkiyyeden Ḥayrân Tekye-gâhı

⁴¹⁷ kesb-i teşerrüf: teşerrüf N.

Şeyhi Cemâle'd-dîn Efendiden inâbet ve muşâheret birle mişbâh-fermâ-yı pertev-i sünnet ve neseb-i rüşen-dilile raḥşân ve tertîb-i ḥurûf üzre nu'ût-ı nebeviyyede şâhib-dîvân kân-ı fûnûn-ı edebiyyeyi câmi' maḳâmât-ı Ḥamîdiyye Fârisiyye üzre Türkî şerḥ-i laṭîfi ve mevâkı'ı'n-nücûm-ı ḥazret-i Şeyḥ-i Ekber ḳuddise sırrahû el-ezher üzre muḥaḳḳikâne 'Arabî şerḥ-i şerîfi ve sâ'ir âşâr-ı münîfi naşb-ı 'ayn-ı ehl-i 'irfân ve biñ yüz toḳsan yedi sâli târîk-i cihân ve Tâhir Ağaniñ 'azîz-i müşârûn-ileyh için binâ eylediği tekye ḥazîresinde nûr-ı envâr-ı ḳabristân olan eş-Şeyḥ 'Abdu'llâh Efendi ḥazretleridir ḳuddise sırrahû⁴¹⁸.

Tez kire-i Faṭînden naḳl edilen bir ğ azelidir⁴¹⁹

Ġazel

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Ey ḳaşı kemân tîr-müjeñ cânıma geçdi
Peykânlarıñ her biri bir yanıma geçdi

Bu kec-nigehe şabr u taḥammül nice mümkün
Ol nazarıñ sîne-i süzânıma geçdi (vezin)

Bilmezlik ile zülfine şarḳındılık etmem
Zülf-i siyehiñ ḥalkası gerdânıma geçdi

Kâfir midir ol çeşm-i siyeh fülful-i Hindû
Bir bakmaḳ ile dînime îmânıma geçdi

Beş beytiyle da'vâ-yı kemâl etme Şalâhî
Biñ böyle ğ azel defter ü dîvânıma geçdi

N 169 / S 57b.

⁴¹⁸ ḳuddise sırrahû: -N.

⁴¹⁹ Yalnız N'de var.

HARFÜ'T-TĀ

Ṭ AB'Ī

(Sipāhī-zāde 'Alī Efendi)

'Ahd-i 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥān üdebāsından Nūr-ı 'Osmānī Kütüb-hānesinde ḥāfız-ı kütüb-i evvel ve fūnūn-ı 'Arabīyyede s̄anī-i ekmel Gülistānı ihtişāren Türkī lisān ve dūrre-i sūḥandān-ı güzīn-i ḥazret-i Zeyne'l-'Ābidīn raḍıya'llāhu te'ālā 'anhe mensūb ve kaşīde-i muğ azzele-i mertebe-i mücezzeleyi 'Arabī-i 'az bū'l-beyān ile şāriḥ kitābeten ve te'līfen s̄a'ir kevākib-i āşār-ı ḳalemiyyesi sipihr-i ḳabūlde lāyiḥ nazm u neşr-i 'Arabīyyesi belīg āne ve nazmı naḥviyyāta ammā eş'ār-ı Türkiyyesi fakīhāne evāḥir-i 'ahd-i mez kūrda mürğ -i revānına ravza-i cinān āşiyāne olan Sipāhī-zāde 'Alī Efendi ibnü's-Şeyḫ Meḥmed Efendidir.

N 170 / S 58a.

Ṭ IFLĪ

(Ruhāvī el-Ḥāc Meḥmed Emīn)

Ruhāvī el-Ḥāc Meḥmed Emīn ez-ḥācegān ve ḳudemā -yı ḳalem-i kاتب kethudā -yı şadr-ı 'ālī māte mūntehā ilā-şemānīn taḳrībēn biñ iki yüz on dört lehū zeyl-i zeyl-i ensābī fi's-siyer. Bi-menniḥi te'ālā yazıla⁴²⁰ - lehū bu ḡ alaṭ baḥş-ı sipihriñ ezeli 'ādetidir. Ḳahrı erbāb-ı kemāle keremi nādāna -.

N 171 / S 58b.

Ṭ AYYİBĪ

(Anḳaravī Meḥmed Efendi)

Belde-i Ma'mūre-i 'Amūdiyye ya'nī Anḳaradan zuhūr ve evāḥir-i 'ahd-i Maḥmūd Ḥān-ı Evvelde pīr-i sāl-hūrde iken cevher-i vücūdın şılasında medfūn künc-i ḳubūr eden zurefā -yı 'ülemā ve büleḡ ā -yı şu'arādan Meḥmed Efendidir. Muḥtaşar Viḳāye Şerḫi Ḳuhistānī dest-i nādāndan bir dānāya geçdikde mışrā'

Ḳuhistānī henüz ehline düşdi

tārīḫini rengīn düşürmüşdür. طيب الله تعالى مثواه -beldesinde tedrīs ile meşḡ ūl daḡ daḡ a-i ṭuruḳ-ı resmiyeden-.

N 172 / S 69b.

⁴²⁰ Bi-menniḥi te'ālā yazıla: -N.

HARFÛ'L-'AYN

‘ÂRİF

Cilve-gâh-ı merdümek-i müṭala'a olan tezākîr ü mecâmi'-i müteḥâlifede şemere-i aḥvâli çide dest-i ḥâṭır olmayıp faḳaṭ görülen dîvânçesinde Sulṭân Meḥmed Ḥân-ı Râbi' (اطار الله تعالى طير روحه في اعل المراحل) ḥâzretleriniñ sarây-yı Beşiktaşda binâ kıldıkları Çinili Kaş rına beyt

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Du'â-güne anıñ târiḥ-i itmâmın dimiş 'Ârif
Mübârek ola bu zîbende-menzil şâh-ı devrâna

ile ḥesâb etdiği târiḥden ve Köprülü-zâde Aḥmed Paşaya Uyvâr fethinden 'avdetde 'arz etdiği ḳudûmiyyeden ve Muşṭafâ Ḥân-ı Sâni' (روحه الله تعالى روحه نائل المنيع المنان) ḥâzretlerine tebrîk-i cülûs zımnında naẓm etdiği terkîb-i bendinden ve ğ azellerinden ol 'aşrıñ teğ azzülü tevâriḥinden rengin olan⁴²¹ şu'arâ-yı metinü'l-ḳavlinden olduĝ u müstebân olmuşdur.

N 173 / S 59b.

‘ÂRİF-İ DİĞER

(Enderüni Çuḳadâr Meḥmed Beg)

İsmi Meḥmeddir. Ḥâ her-i Muşṭafâ Ḥân Şâh Sulṭân kethudâsı Ḥalîl Ağ anıñ kethudâsı Aḥmed Efendi-nâm zâtiñ bedridir. Târiḥ-i vilâdeti biñ yüz seksen üçdür. Bâliĝ olmadan kilere alınmışdır. Târiḥ-i taḥrîr-i tez kirede 1183⁴²² Çuḳadâr Ağ a imiş.

N 174 / S 90b.

‘ÂRİF

(Müderriş-zâde Enderüni)

İsmi Meḥmeddir. Anḳarada Müderriş-zâde Muşṭafâ Efendiniñ biñ yüz yetmiş bir senesi şulbünden İznikmidde tevellüd etmişdir. Vâliidi Āsitāneye gelip nezîl iken vefât etdikde Muşṭafâ Ḥân-ı Sâlişe bir vechle intisâbı olduĝ undan 'Ârif Efendiye biñ yüz seksen ḫilâlinde şabî iken Seferli oṭasına çerâĝ edip ol oṭa uşûlince refte refte teḳaddüm ederek biñ iki yüz dördte ser-câme-şüy ta'bîr olunan zâbiṭlik rütbesine varır. Biñ iki yüz ṭoḳuzda ḥâne-i ḥâşşaya alınur ve tûfengci başı olur. انتهى في تذكرة المذكوره

N 175 / S 87b.

‘ÂRİF

(Muşṭafâ Efendi)

Bilâd-ı devriyeden Belĝradda mollâ iken biñ yüz yetmiş altı sâlinde ğarîm-i ecele naḳd-i 'ömrünü edâ eden Muzâriyye şâriḫi ve lücce-i şi'riñ sâbiḫi Muşṭafâ Efendidir.

N 176 / S 70b.

⁴²¹ teğ azzülü tevâriḥinden rengin olan: -N.

⁴²² 1183: -N.

‘ĀTIF

(Muştafâ ‘Ātîf Efendi)

Şāhib-‘ayār zî-yesār olup Şehîd ‘Alî Paşa-yı şedîdîñ bir bahâne ile şehîd eylediği Muştafâ Efendiniñ bedri ve hengâm-ı şebâbında Bâb-ı Defterî kütübına ilhâk ve hendese-i rûhâniyyeyi ya’nî şülûş ve nesh ve sâ’ir huţûţ-ı aqlâmı bi’l-kemâl ve ‘ulûm-i edebiyeyi dañi istihsâl birle kesb-i istiḥkâk ederek nice ḥıdemâtda bi’l-istiḥdâm def‘a-i şālise-i cāh-ı şıkk-ı evvelde ‘âṭfet-i şadâkat ve biñ yüz elli beş Cümâde’l-ülâsında semt-i beḳāya ‘âṭf-ı ‘inân-ı irtiḥâl ve bu dâr-ı bî-vefâda nāmını ibkâ edecek lafzî ve ma’nevî âşāra ya’nî meydân-ı vefâda bir kütüb-hâne ve dîvânçe-i eş‘âr-ı âbdâr ve mecmû‘a-i laṭife-i inşâda ve ḥuşuşan cizye-i şer‘iyye emrinde sâl-i şemsiyye ve sene-i kameriyye yek-dîgerinden tefâvüt ve tedâhül eylemesi bâbında beyn-i ehli’l-ḥesâb ḥâlâ ma’mûl-i bahâ bir risâleye muvaffakiyetle şeref-i insâniyyetini istikmâl eden ricâl-i Devlet-i ‘Aliyye üdebâsınıñ meşhûrı Muştafâ Efendidir. Üsküdar da medfûndur.

Tez kire-i Faṭînden naḳl edilen ğ azelidir⁴²³

Ġazel

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Māyedâr-ı emel-i ‘âkıbet ol mûr gibi

Aldırıp mā-melegi inleme zembûr gibi

Sâde dillikle olur şöhreti temkîn bulamaz

Mütelevvin olanıñ meşrebi billûr gibi

Perdesi şıyrık olan tâzeye söz olurdu

Yatmasa her kesin âğ uşına ṭanbûr gibi

Nice kim eyleyelim dūd-ı siyâh-ı âhı

Āteş-i hecr ile dil yanmada tennûr gibi

Oñulur ḳalmaz idi zaḥm-ı firâḳ-ı sînem

Şarsam ol sîm-teni merhem-i kâfûr gibi

‘Āṭfâ eyledi ḥāme yine teşmîr-i miyân

Ġālibâ ḥıdmet-i tanzîrede me’mûr gibi

N 177 / S 63a.

‘ĀKİF

(Meḥmed ‘Ākîf Enderûnî)

Terceme-i şāhib-tez kire⁴²⁴ tez kiresini târiḳ-i te’lîfi çıkan Mir’ât-ı Şi’r ile tesmiye ve tertîb edip Sulṭān Selîm Ḥān ṭābe şerāhu ḥazretlerine sır kâtibi Aḥmed Efendi vâsıtasıyla ‘arz eylemiş mûmâ-ileyh Meḥmed ‘Ākîf Beg Dāmâd İbrāhîm Paşa

⁴²³ Yalnız N’de var.

⁴²⁴ Terceme-i şāhib-tez kire: -N.

şadâretinde çavuşbaşı olup biñ yüz otuz altıda çavuşbaşılikdan vezâretle Şeyhü'l-
harem ve Cidde ve livâ-i Hâbeş vâlisi ba'dehû Mısr ba'dehû Bosna ve ba'dehû Mora
ve ba'dehû çapudân-ı deryâ ve zevc-i Şafiye Sultân ibneti Muştafa Hân-ı Sâni ve biñ
yüz yetmiş birde⁴²⁵ mütekâ'iden Âsitânede rihlet ve Aqsarâyda mektebi hâziresinde
defn olunan Koca Bekr Paşanın evlâd-ı keşîru'l-'adâdından hân-i tahrîr-i tez kirede
mîr-i 'ilm bulunan Mehmed Begiñ hafîdidir. Biñ yüz toksan üçde kilere alınmış⁴²⁶ ve
âvân-ı te'lîfide ise Enderûnda imiş. - Bi-mennihi te'âlâ tez kire-i fakîre harf-be-harf
naql oluna. 'Ahd-i Selîm Hân-ı Sâlişde kiler-i hâşşa hıdmetinde bulunan bu Mehmed
'Âkif-nâm zâtiñ cem'edip Mir'ât-ı Şîr tesmiye eylediği tez kire şu'arâ-yı enderûn-ı
hümâyûndan bi'l-icmâl ahz olunan şu'arâdır ki ber-vech-i âti z ikr olundu - (S 87b).

Târîh-i itmâm-ı kitâb⁴²⁷

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Bu tez kire-i silk-i dürer-bâr nevâdır
Taqdîm-i şehen-şâh-ı cihân olsa sezâdır

Her vechile şâyeste-i tahsîn olur elbet
Zîrâ bu nev-âyîn tuhaf başka edâdır

Her mışra'-ı bercestesi bir nahl-i berûmend
Her beyti birer ma'tla'-ı hürşîd-zîyâdır

Her bir sühanı gevher-i deryâ-yı ma'ârif
Her bir sözi dîbâce-i fenn-i büleğ âdir⁴²⁸

Her şafhası bir gülşen-i dîvân-ı belâg at
Her bir varağı reng deger cilve-nümâdır

Bu nazm-ı selîs ile bu âşâr-ı laţîfiñ
Ser-levha-i dîvân ırâz-ı şu'arâdır

Bir mevhibedir tab'ına bu feyz-i İlâhî
Kilk-i hüneriñ reşk-fezâ-yı fuzalâdır

Eylerse eger tab'-ı dürer-bârîña tahsîn
Şanma sözine Vâşîf-ı zârîñ ki riyâdır

Bu kavlime hep müttefik eşhâb-ı dağâyık
Kesbiyle degildir bu saña dâd-ı Hudâdır

⁴²⁵ biñ yüz yetmiş birde: yetmiş birde S.

⁴²⁶ kilere alınmış: -N.

⁴²⁷ Târîh-i itmâm-ı kitâb : Tez kiresiniñ itmâmına söylediği târih N.

⁴²⁸ Her bir sühanı gevher-i deryâ-yı ma'ârif
Her bir sözi dîbâce-i fenn-i büleğ âdir : -S.

‘Ākif bulalı bu eşeriñ şüret-i itmām
Tārīhine Mir’āt-ı Şi’r cilve-nümādır (1211)

Temmet-i aşı. Temme’l-kitābu bi-‘avni’llāhi’l-Melikü’l-Vehhāb ihdā ‘aşer ve mi’eteyn ve elf⁴²⁹.

N 178 / S 90b.

‘ĀMİR BEG
(Meḥmed Beg)

Raḳam-ı nāmı Defter-hāne-i ‘Āmire Ḳalemi ketebesı sūtūrına mestūr ve Ḥ^Vāce Neş’et Efendi ‘aḳār-ı taḳrīr-i rāst⁴³⁰ ta’bīrinden neşve-dār-ı luḡāt-ı dürrıye olarak şürekāsı i’ānesıyle devr-i esbaḳda irād-ı cedīde mazbūṭ timār ve ze’āmetleriñ idāresine me’mūr ve ol hengāmda ḥāceḡanlıḳ ile daḫi mesrūr olup ba’de müddetin vefiretin ḫıdmet-i mez kūrıye birāder-i ekberi Besīm Bege terkle Defter-hāne kīsedārı olduḡ u ḫilālde mu’asker-i hümāyūn ile ‘azīmet ve Edirneye varıldıḳda yine hem-bezm-i ders ve devri himemiyle evveliyāt ḳabīlinden olaraḳ ol kīsedārılıḳdan Bozoḳlu Maḫḫar Efendi üzerine āmedī-i Dīvān-ı Hümāyūn ḫıdmetiyle kesb-i meḫḫaret etmiş ise de Āmedī Oṭası ṭavrına ‘adem-i vuḳūfı bir sāl şoñra māliye tez kireciligi ile iḫrācına bādī olmuş pes Sileḫdār Kitābeti ve Āsitāneye gelindikde defa’ātle yine māliye tez kirecisi cāhlarıyla ḡüz ārende-i sāl ü māh iken biñ iki yüz yigirmi sekiz⁴³¹ Muḫarreminde ‘azm-i dār-ı cinān-ı ḡılmān ve miyān-ı müleyyān-ı neş’etiyānda ḡüftarı taḫşin-kerde-i ṭaylasān-ı bendān olan vālidesi ṭarafından Vezīr-zāde ‘İşret ve ṭaraba āmāde sūkūt-ı dā’imīye mübtelā ‘ayş ü āl ile ekdār-ālūd-ı dūnyā ḳalem-i mez kūr ketebesinden Z ikrī Efendiniñ maḫdūmı Meḫmed Beg Efendidir.

N 180 / S 60b.

‘İBĀDĪ
(Enderūnī Ḳonyevī)

Ḳonyadan ṭarīḳ-i Mevlevīden Aḫmed Efendi-nām āḡāhıñ bedridir. Āsitāneye gelip evvelā Ḡalaṭa Sarāyı āḡaları zümresine ilḫāḳ ḳılınmış ve ba’de zamānin ḫazīne-i hümāyūna alınmış.

N 181 / S 88b.

‘ABDĪ
(Çeteci ‘Abdu’llāh Paşa)

Ya’nī Çeteci ‘Abdu’llāh Paşa.

N 182 / S 67a.

‘ABDĪ
(Altūnī Çoḳ-zāde Ḳoca ‘Abdī)

Z eheb-i ḫālişü’l-‘ayār vüçüdu vālid-i nāşiru’l-meḫāmidi ‘Abdu’llāh Paşa ketḫudāsı Meḫmed āḡa belde-i Ḳaşṭamonuda mütesellim iken şulb-i pākinden zīb-i pūte-i ‘ālem-

⁴²⁹ Temmet-i aşı. Temme’l-kitābu bi-‘avni’llāhi’l-Melikü’l-Vehhāb ihdā ‘aşer ve mi’eteyn ve elf: -N.

⁴³⁰ taḳrīr-i rāst : rāst N.

⁴³¹ biñ iki yüz yigirmi sekiz : iki yüz yigirmi sekiz S.

i şuhûd ve hengâm-ı şabâvetden berü naqdîne-i sa'yini cihet-i 'ilm ü ma'ârifî şârif ve Mîr-zâde Şeyh Meḥmed Efendi ve Mudurnî Meḥmed Efendi mânendi şarrâfân-ı cevâhir-i mantûk ve mefhûmuñ icâzetiyle ..... sikkedâr-ı ma'trif olup ḥattâ 'ahd-i Muştafâ Hânîde Ramazân-ı Şerîfe taḥşîşen ibtidâ olunan ḥuzûr-ı sultânîde mün'aqid tefsîr dersine re'îs ve bezm-i iltifât-ı şâhâneye celîs olarak Mekke-i Mükerreme kazâsını ba'de'z-żabṭ Anaṭolî rütbesiyle mu'asker-i hümâyûna kâdî ve İsaḳçı meştasında fazl-ı Rabbânî ḥesâbına muṭabîk düşüp biñ yüz toḳsan üç sâlinde ğarîm-i ecele deyn-i 'ömrü münkâzî olup Sultân 'Oşmân Hân-ı Şehîd Câmî'i ḥazîresinde İbrâhîm Paşa-yı Semîn kabri kurbine defîn olan elsine-i şelâse nazm-ı belâġ at-i elîf ve Bâyezîd Kütüb-ḥânesinde maḥfûz Hâşiye-i Beyzâvî ve resâ'il-i sâ'iresi güher-âsâ nazîf-i laṭîf şâhibi Altûnu Çoġ-zâde ve Koça 'Abdî Efendi ile şöhret-dâde 'Abdu'llâh Efendidir.

N 183 / S 72b.

'İZZET

(Aḥmed Beg)

Erzincân ḥânından iken Şadr-ı Esbak Yûsuf Ziyâ Paşa merḥûma Erzurum vâlîliğinde şanlı ve şöhretli kethudâ ve biñ iki yüz yigirmi ḥudûdunda münḥariṭ-i silk-i cumhûru'l-le'âl-i vüzerâ olup Erzurum ve Trabzon 1223 ve 1224 ve ba'dehû Anaṭolî manşibıyla mevkib-i hümâyûna ser-'asker ve ḥasbe'l-ḳader ..... ikâmet-i me'mûriyetden soñra biñ iki yüz yigirmi yedide Girid nizâmına me'mûr ve sa'yi meşkûr ve sene-i vâhideden soñra Ḳandiye âḫara tevcîh ve kendüsi Girid Ser-'askerliğiyle Resmoda olup naşbından on sene soñra Ağrıboza ve biñ iki yüz otuz tevcîhâtında Sivasa ve biñ iki yüz otuz ikide Burûsaya gidip orada biñ iki yüz yetmiş senesi sâ'ik-i semend-i cilâ olup menfâsında ḳâyil-i şemşîr-i ḳazâ ve ḳaderle cisr-i fânîden güz er eden Türk laḳabıyla meşhûr 'Oşmân Paşa-yı Cesûruñ şulbünden Girid Vâlîliği hengâmında biñ iki yüz yigirmi sekiz târiḫinde meşîme-i 'âlem-i ervâḫdan mecâz-ı ḥurûc ve isti'dâd-ı Ḥudâ-dâd mekârim ..... bükâ' ve ba'zî ..... refîk dâ'ire-i fâḫiresine vâzî'-ı pây u levc olan müste'ad-i tedrîbü't-ta'lîm ve şâhib-z ekâ ve ṭab'-ı selîm sefâretle İrâna revân olduġ umuzda vâlid-i müşârûn-ileyhiñ şılasında voyvoda bulunan Aḥmed Begdir ki redîf-i eyâlet-i mezkûreye Sa'du'llâh Paşa inhâsıyla biñbâşı olmuştur. Sene 1251 mîralây sene 1253 Z i'l-ḫiccesinde.

N 184 / S 73b.

'İŞÂM

(Muştafâ 'İşâme'd-dîn Efendi)

Zebân-ı Türkî üzre Gülşen-i Şâhidî 'alâ-Tuḫfeti's-Şâhidî, Şerḫ-i 'Arûz-ı Endülüs, Şerḫ-i Miftâḫu'l-Verîd, Tercemetü'r-Risâletü'l-Mehdiyye, Şerḫ-i Ḳaşîdetü'l-Münferice, Şerḫ-i Bânet Su'âd, Tercemetün Risâletün el-Ḥafîn Şeyh 'Abdu'llâh el-Ḳaşġarî, Şerḫ-i Ḳaşîdetü't-Tâ'iyetü li-'Abdü'l-Ḳâdir el-Geylânî ḳuddise sırrahû, Tercemetün Şerḫ-i Nevâbiġ u'l-Kelim li-Bâyezîd ve li'l-Ḥublî ve lisân-ı 'az bü'l-beyân-ı 'Arabî üzre Şerḫü'l-Ḳaşîdetü'd-Dimyâtiyye, Şerḫ-i Ebyât-ı Muḫtaşaru'l-Ma'ân Zâdü'l-'İbâd fi-Şerḫi'l-Ḳaşîdeti'l-Buşriyye el-Müsemmât bi-z aḫri'l-'İbâd 'alâ-Vezn-i Bânet Su'âd, Şerḫü't-Taşrif ve Şerḫü'l- ḥattü'l- ..... mine'n-nikâye ve Şerḫ-i

Ṭantarāniyye eşerleri te'lifine ve sâ'ir resâ'ile maẓhar ve ḥaṭṭ-ı nefis-i Nefes-zâde pesendi zîver-i musaṭṭar olup gül-ğ onca-i tercemeleri işbu Bâğ çe-i Şafâ-endüzdâ zîb-i ser-şîşe-i kâse-ârâ-yı taṣṭir olan Kâşğ arî 'Abdu'llâh Nidâ'î Nakş-bendî ḥazretlerinden müstaḥlef ve medârı maḥlaş-ı İbrâhîm Çelebi şâniden me'z'ün olarak 'ulûm-i külliye ve edebiyede pîrâye-i gülşen-i ḥalef ve gâh-ı bî-gâh kelimât-ı manzûme ile vaz'-ı eşere himmet eden ve ṭarîk-i 'ülemâya bi'l-ımtihân biñ yüz altmış yedi Recebinde girip Üsküdarı biñ yüz toḫsan iki ve Edirneyi biñ iki yüz birde ba'de'z-zabṭ ve istikmâl ile biñ iki yüz iki⁴³² sâli irtihâl-i 'âlem-i âḥiret eden Vaḳâyi'-nüvis Seyyid Ḥâkim Efendiniñ hem-şîre-zâdesi Muşṭafa 'İşâme'd-dîn Efendidir ki Ebü'l-Hüdâ Meḥmed 'İşmet ve Ebü'l-Bekâ-yı Ma'şûm-nâm iki nefer veledini ḳalıp vâlidleriniñ türâbına ḥürmeten birisi biñ iki yüz Muḥarreminde ve diğeri biñ iki yüz yigirmi iki câ senede münselik-i silk-i müderrisîn olduklarından soñra müşıla-i Süleymâniyede tedkîkde iken biri biñ iki yüz kırk beşde⁴³³ ve diğeri ḥareket-i altmışlıya gelmiş iken biñ iki yüz kırk üçde⁴³⁴ vefât etmişlerdir.

N 185 / S 62b.

'İŞMET⁴³⁵

(Râ'if İsmâ'îl Paşa-zâde)

Terceme-i meḥâsin-i cümmeleri sebaḳ eden vâlid-i ḥuldi'l-meḥâmidleri Râ'if İsmâ'îl Paşa merḥûmuñ

Zînet-i gülzâr-ı cânım geldi İbrâhîm Beg

târîḥi ilmâ'inca biñ yüz altmış dört Muḥarreminiñ on yedinci günü şecere-i zâhire-i vücûd-ı pür-sûd u şemerelezi neẓâret-baḫş-ı ğmâ-ı 'âlem-i şuhûd ve zamîr-i mâye-i feyz ü ma'ârif olan zât-ı ber-güzîde-şifâtlarına biñ yüz yetmiş toḫuz⁴³⁶ Zî'l-ḳa'desiniñ müntaşıfı târîḥiyle müverraḥ-ı ru'ûs-ı ḥâric-i sellem tâziyâne sermâye-i şu'ûd-ı 'ale'l-me'âric olup miyâne-i 'ülemâda 'ulûm-i mütenevvi'a-i 'âliye ve fûnûn-ı zî-şebḫûn-ı âliye melekesiyle ḥayr-ı kâmil ve baḫr-i şâmil oldukları ḥâlde ḥâmiseden ḳazâ-yı ḳazâ-i Halebü's-Şebbâya sevḳ-i semend-i 'azîmet ve müddet-i 'örfiyye-i devâzda mâhını kemâl-i 'işmet ve nihâyet-i re'fetle biñ iki yüz üç⁴³⁷ sâli ğurre-i şehri Rebî'u'l-âḫirinde tekmiñ birle Der-i 'Aliyyeye 'avdet ve biñ iki yüz beş⁴³⁸ Cümâde's-şânîyesi on yedinci günü bâ-pâye-i Mekke-i Mükerrreme menşûr-ı ḳazâ-yı mu'asker-i ḥümâyûn

⁴³² biñ iki yüz iki : iki yüz iki S.

⁴³³ biñ iki yüz kırk beşde : kırk beşde S.

⁴³⁴ biñ iki yüz kırk üçde : kırk üçde S.

⁴³⁵ Bu madde S nüshasında mükerrerdur ve eksik olarak yazılmıştır. Bu madde şöyledir:

'İŞMET BEG

Tâlidü'l-meḥâmid ve sâbıḳu't-tercemeleri Râ'if İsmâ'îl Paşa merḥûmuñ mişrâ':

Zînet-i gülzâr-ı cânım geldi İbrâhîm Beg

târîḥ-i belâğ at-şemârîḥi (1164) senesi Muḥarreminiñ on yedinci günü gül-i nâzik-mizâc vücûdu riyâz-ârâ-yı mehd-i şuhûd ve yetmiş toḫuz Zî'l-ḳa'desiniñ onbeşinci günü istiḥḳâḳ-ı tâmla ders-i ḥâricle ḥadîka-i ğmâ .... ṭarîk-i 'ülemâya duḫûl ve devri-i mu'tâdeden soñra ḥâmîs-i Süleymâniye 202 şehri-i Rebî'u'l-âḫiri ğurresinden zabṭ etmek maḫrec-i Halebü's-Şebbâya vuşûl ve 205 Cümâde'l-âḫiresiniñ on toḫuzunda bâ-rûtbe-i müteberrik-i Mekke-i Mükerrreme ..... ḳazâsını menşûr-ı iḳbâline taḫrîr (S 64a).

⁴³⁶ biñ yüz yetmiş toḫuz: yetmiş toḫuz S.

⁴³⁷ biñ iki yüz üç : iki yüz üç S.

⁴³⁸ biñ iki yüz beş : iki yüz beş S.

dest-i ikbâline i'tâ ile iltifâta maqrûn ve Bükreş Muşâlahasında murahhâş-ı şânî olmağ la hıdmeti meşkûr ve hitâmında ya'nî biñ iki yüz beş⁴³⁹ Zî'l-hiccesiniñ on yedisinde Dârul-Hilâfe kazâsı rütbesiyle mesrûr ve biñ iki yüz yedi⁴⁴⁰ Zî'lka'desi nışında bi'l-fi'l kazâ-i mez kûr ile aħkâm-fermâ ve dürre-i وزنوا القسطاس المستقيم ile izâf-ı bî-inşâfa tehdîd-nümâ ve o hilâlde hâdiş-i eşyâ-i hazîne-i ħubûbâta dâ'ir kavlı-i i'tirâzı ba'zı müdirân-ı umûrı ve kafa-gîr-i infişâl etmekle ser-rişte-i ehl-i şerr mâ'ili olarak biñ iki yüz sekiz Şaferiniñ yigirmi beşinci günü Burûsaya iclâsına bâ'ış ve sâl-i merkûm Cümâde'l-ülâsı evâsıtında mazhar-ı ıtlâk ve جر الماء على مجراه yolundan şûrâ-yı hâşşa⁴⁴¹ ta'yîn ile qarîn-i ikbâl ve işfâk ve biñ iki yüz on iki⁴⁴² Muħarreminiñ on birinci günü şadâret-i Anadolıyla sezâvâr-ı teşrif ve biñ iki yüz on üç⁴⁴³ Cümâde'l-âhiresiniñ (.....) günü şadâret-i Rûm rütbesiyle muqârîn-i talîf ve biñ iki yüz on dört⁴⁴⁴ Recebiyle biñ iki yüz on sekiz⁴⁴⁵ Şa'bânı ğ urrelerinde şadâret-i mez kürede bi'l-fi'l on ikişer mâh fayşal-ârâ-yı nizâ'-ı mütedâ'iyân ve tevcîh-i kazâ-yı kaşâbâta emel-fermâ-yı müsta'dân ve müfti'l-enâm Şâlih-zâde Aħmed Es'ad Efendiniñ infişâlinde ve vaşf-ı şerîf-i sâbık naķibü'l-eşraf Şerîf-zâde 'Aḫ'â'u'llâh Efendi irâde ile ser-mesned-i 'âlî mesned-i meşîhat-i İslâmiyyeye şu'udunda muħill olan niķâbet-i sâdât câh-ı şeref-penâhı

Ḥubb-i Âl-i Muştafâ 'İşmet Begi kıldı naķib

târîhinde ya'nî biñ iki yüz yigirmi⁴⁴⁶ senesi Recebinde câzibe-i ħayâdıka-i nisbet ve kalem-i kadr-i Rab ile menşûr-ı şerîfide bâ-işâret müşbit olup bu eşnâda الحيل عن الحيل ففي حادثه الدهر ما يغنى عن الحيل külvümünde İngilterelü donanmasınıñ Boğ az-ı Baħr-i Sefidden duħûl-i nâ-gehânîsinden mışrâ'

تجرى الرياح بما تشتهي السفن

iz'âciyla beden-i pây-i tahta mādde mādde nüzûl ve birâz pister-i be-yârîde zıkr-i kalbi Naķş-bendiyye kemâl-i şuhûd ve 'ibâdât-ı bedeniyyeye bi'l-îmâ meşğûl oldu ğ u ħâlde biñ iki yüz yigirmi iki⁴⁴⁷ Muħarreminiñ ittifâkât-ı ğ arîbeden olarak yevm-i vilâdeti olan on yedinci günü nüşâ-i kem-yâb-ı vücûdı ğ üsiste-târ-ı şîrâze-i 'anâşır ve Üsküdar da Akbayır-nâm maħalde kâ'in kabristân-ı maħşûşlarında pederi cenbinde künc-âsâ medfûn ve raħmet-i Raħmâna maqrûn ve fi'l-ħaķîka re'îsü'l-ülemâ ve müderris-i şu'arâ ve üdebâ lisân-ı 'Arabî ve zebân-ı Fârisî üzre nazm etdiği kıt'aları reşk-i 'unşurı ve ibni Yemîn eş'âr-ı Türkiyyeleri metîn-inşâları bî-mi'yâr âşâr-ı bedî'u'z-zamân ve mazbûḫ-ı ħâce-i cihân ve kütüb-i keşîre-i nefiselerine kenâre-zîb oldu ğ u ta'lîkleri medâr-ı ħall-i eşkâl-i lafz u ma'nâ ve ser-meşķ-i ħürde-nüvîsân-ı ħaḫ u imlâ olan şadr-ı 'uluvvü'l-kadr-i 'âlî-şân ve bedr-i sipihr-i veķâr ve 'irfân İbrâhîm

⁴³⁹ biñ iki yüz beş : iki yüz beş S.

⁴⁴⁰ biñ iki yüz yedi : iki yüz yedi S.

⁴⁴¹ şûrâ-yı hâşşa : hâşşa: N.

⁴⁴² biñ iki yüz on iki : iki yüz on iki S.

⁴⁴³ biñ iki yüz on üç : on üç S.

⁴⁴⁴ biñ iki yüz on dört : on dört S.

⁴⁴⁵ biñ iki yüz on sekiz : on sekiz S.

⁴⁴⁶ biñ iki yüz yigirmi : yigirmi S.

⁴⁴⁷ biñ iki yüz yigirmi iki : yigirmi iki S.

Beg Efendi merhûdur. İntikâllerine maḥdûm-ı evveli Hıkmət Beg Efendiniñ tarîka-i şebistân-ı ḥayâl üzre

چون گذشت از چرك اين دار غرور
عصمت عصمت بك آمد و ظهور

beyti ile ve maḥdûm-ı şānisi 'Abdu'llāh Re'fet Begiñ
Göçdi 'İşmet Beg Efendi 'ālim-i māhir idi (1222)

کوچدی عصمت بك افند عالم ماهر ایدی

mışrā'-ı tārīḥi zāde-i ṭab'-ı güher-zālarıdır.

N 187 / S 61b.

'İŞMET

(İstanbulî Meḥmed Efendi)

Gül-naḥl-i vücūdı Āsitāne-i Devlet-i Āşiyānede semt-i Lālezārda devlet-i Meḥmed Ḥān-ı Rābi'de şadr-ı a'zām kethüdāsı olan İbrāhīm-nām bir ricālîñ ravza-i şulbünden ser-zede-i çemen-şuffe-i zuhūr ve māye-i şeref-i insāniyye ya'nî kemāle hengām-ı şābādan bed' ile 'ulūm-i külliyye ve cüz'iyede mālîk-i yed-i ṭūli ve mışrā'

نه بود خير در آن خانه که عصمت نبود

diyerek dergāh-ı tarîkat-i Nakş-bendiye intisāb birle nā'il-i nisbet-i 'aliyye ve eşref-i şānāyi'e daḥi Ḥāfız 'Oşmān ta'lîmiyle şuret-i bend-i evfā olarak zāhir ve bātını ma'mūr olup kibār-ı müderrisîn-i kirāmdan iken **tesnīm-i 'İşmet** tārīḥinde rıḥlet ve Merkez Efendi Ḥānkāhı pîşgāhında şeh-rāhda defn-i türbet kılınan şāriḥ-i muḥakkiḳ-i Nūniyye ve Luğat-i Şāhidî Şerḥi ve Risāle-i Rebî' ve sâ'ir tevārīḥ ve resā'ili gibi mü'ellif-i envā'-ı fevā'id velā-siyemmā kütüb-ḥāne-i Cāmi'-i Bāyezîdde Simāt-ı 'İşmet isminde bir mecmū'a-i mevḳūfesiyle erbāb-ı müṭāla'aya 'ināyet-baḥşende-i envā'-i 'avā'id ve elsine-i şelāşede nazm u neşr-i belîğ ānesi daḥi fazlına şāhid olan Meḥmed Efendi ibni İbrāhīm bin Ḥasandır.

N 189 / S 63b.

'AYNİ

(Ayntabî Seyyid Ḥasan Efendi)

Merḳūmuñ terceme-i ebter-cümmesini beyānda kilik-i şikeste-zebān-ı faḳîr degil aḳlām-ı ehl-i teşriḥ-i kâşır ya'nî muḥāvere ve şoḥbeti gibi aḥvāl-i mütenākazasınıñ tedkîḳ ve şerḥi ḥayretde ezḥān-ı eşāğır ve ekābir olup İmām Şe'ālibiniñ Medḥu'ş-Şey'ü Dūnehū-nām risāle-i belîğ asına 'ünvān olmağ la şāyān ve tehzîb-i aḥlāk-ı ğ ayr-ı niyyetle tafşîl-i müsāvisi mühlikāt-ı ma'neviyyeden necāta vesîle ya'nî bî-edebden ta'allūm-i edeb de'b-i hūş-mendān kendini ve ḥalkı irşāda bu bā'ise esîle olduğ undan kalem-i pāk-zebānı bi'l-icbār mesūde-i icmāl-i ḥālini şu vechile imlā eder ki şılası olan 'Ayntabda keşş-ger-i şākird iken evā'il-i salṭanat-ı Selīm Ḥānide kışāş ḥavfından firār ve Āsitānede İğād pāzārında vāḳi' medresede qarār ve esās-ı 'ilmi binā muḳaddemātına gelir gelmez ..... üzre iken medreseden maṭrūd ve meclis-i 'ülemādan merdūd olarak mücerred-i cerr şıla ğ arazıyla 'inde'l-büleğā şu'arādan

ma'dūd olmayan müverrihliğe şapıp Sünbül-zāde dā'iresinde oğ ulları ve Sürüriniñ meclislerine şikletde olmağ taqrîbi hükmi muqārenetle biraz dürüst tevārîh ve ğ azeliyyāt tedārük birle tārîh-i mişrā'

Eyledi 'İş met Begi hubb-i Rasūlu'llāh naķib

ایلدی عصمت بکی حب رسول الله نقب

tārîhine kadar ğ aş u sīmīn āmīhte sözler ile şanki şā'ir ol tārîhden berü neozd bāllāh teālī min selb şecur ve annehāk fess fecur. müteşā'ir sinni yetmiş yetmiş belki geçmiş iken hubb-i cāh-ı dünyāsı ber-muķtezā-yı hadīs-i hikmet-tevrīs ter ü tāze ve metā'-ı ittibā'-ı heves ü hevāsı bī-endāze olup hattā nazmu'l-cevāhir-ālūd manzūme-i luğ aviyye rekīkine nādir berāber ..... dībācelerde ricāl-i vaķte taķarrub-ı ğ arāz-ı fāsidiyle kendiyi hāşā gāh Celvetī ve gāh Naķş-bendī ve geh Mevleviyyeye nisbet ve lisān-ı 'aşra uyup yārāna ķarışmak ve yatımlık emeliyle düzup taķriż-i faķirde imā olunduğ u vechile sifre-i mey-gededen nişān veren Sāķī-nāme-nām hurā fātındaki reviş-i habāşet kemāl-i hırş ve azına dāl ve muttaşıf olduğ u cehl-i mürekkebe teķāzāsıyla muhāveresi ve bir merkebe yüki kadar esfār-ı eş'ārını yanında gezdirerek hod-be-hod sitāyiş ile mecālisde oķuması mevriş-i şadā'-ı re's ve bādī-i istişķāl olup hālā ba'zı ecille-i ricāl li-ğ arāzin mefhūm añlayarak ve ba'zı āhar dānişli şatarak bi'l-iltizām Bāb-ı 'Ālīde şāķirdān-ı aķlām hāceliğiyle ..... ve fes telbīsīyle şiklet-āver ve müsta'dān-ı mübtediyān taşaddī eylediği dersde hatāsını def'aten tefehhūm birle hāce efendi bir nesne bilmiyor istihzāsıyla muhāķķar olan mütekebbir ve cesūr ve methūr-ı bī-şu'ūr hāķūd-ı hüner-düşmen ve hasūd-ı 'adū-yı her fen aķ saķal üstine papas ķarası dökicek 'Ayniyāne ..... hez line sezā ve Rūm İli Kalemінде rütbe-i sittede ķādī iken şebīke-i şeyh ile cālib-i māl ve resīde-i ser-menzil-i āmāl olmağ ğ arāzıyla tārīk-i ķazā ve sālīk-i rāh-ı dünyā ve bu yoldan nevmīd olduğ da utanmadan biñ ğ uruşa ķarīb mahşūli olan Aķķaķişār-ı Kebīr ķazāsını ķapıp lāyık-ı duş-nām ve ez ā olan müteseyyid Hāsandır. Dört Şāfer biñ iki yüz elli üç tārîhinde vefāt edip Ğalaķa Mevlevī-hānesinde defn olundu. Tārîh-i şāhib-tez kire

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bu cihāndan yumdı 'Aynī şā'ir-i rengīn-kilk

بو هماندن يومدی عينی شاعر رنکين کلك

N 190 / S 65b.

HARFÜ'L-FĀ

FĀZİL BEG

(Enderūnī)

Biñ yüz seksen hüdūdunda Yafada bağ y eden Tāhir 'Ömeriñ nebiresidir. Palabıyık Hüsrev Paşa kapudān-ı deryā iken Āsitāneye getirip hazīne-i hümāyūna alınmışdır. 'Ahd-i 'Abdü'l-Ĥamīd Hān t̄abe şerāhūda bir bī-māye nān-pāre ile sarāydan ihrāc olunup 'ayş-i āl ile mükedder oldu ğ u hālde güz ārende-i eyyām iken cülūs-ı Selīm Hānı vukū'ında 'arz-ı kaşāyid-i istirhām eyledikde hācelik ve nemālı bir tevliyet ihsān buyrulmuşdur.

N 192 / S 88b.

FERİD BEG

(İsmā'ıl Efendi-zā de)

Nāmı İbrāhīmdir. Hā cegāndan İsmā'ıl Efendi-nām⁴⁴⁸ z ātūñ o ğ ludur. Cülūs-ı Selīm Hānıde hazīne-i hümāyūna alınmışdır.

N 193 / S 88b.

FENĀ

(İrānī Mīrzā 'Abdu'r-Rasūl)

Bi's-sefāre T āhrāna giderken mülākāt ve şöhet-i ş i'riyyesinden hiss-i hüsn-i nikāt etdigimiz hālā muķim-i dār-ı Fenā Mīrzā 'Abdu'r-Rasūl-i t̄alākāt-pīrādır.

N 194 / S 69a.

FENNİ

(Ġāzī Aħmed Paşa-zā de)

Biñ yüz seksen dördte vukū' bulan seferde ketħudā-yı ş adr-ı 'ālī iken vezāretle Ruscuķ cāniblerinde ve ş ulħa kadar yararlık edip Yergöki Kal'asını yed-i a'dādan istirdād edip ba'dehū nice eyālet ve elviyede hüsn-i sülük ile hükümet ve aħiren Ĥotin muħāfızı iken vefāt eden Ġāzī Aħmed Paşanıñ o ğ ludur. Pederi Ĥaleb vālisi iken anda to ğ muşdur. Pederi fevtinde Ĥotinden İstanbula geldikde ş adr-ı a'zam bulunan Hālīl Ĥamīd Paşa birāderiyle berāber kilere çerā ğ etmiş.

- Muştafā Hān-ı Rābi' sır-kātibi olup 'ahdinde bā-ħareket-i altmışlı rütbesinden ru'ūsula çerā ğ olup ba'dehū ş āniye-i Yahyā Medrese-i mevhümesiyle Ĥaleb Mevleviyetini ihrāzdan ş oñra 1232⁴⁴⁹ de fevt olmuşdur. Fevziye civārında Şehīdler Maķberesine nāzır-ı ş āh-rāhda hānesi var idi. Ġālibā Mışr seferinde k̄ā'im-maķām olan 'Abdu'llāh Beg ki Şadr-ı a'zam Sileħ-dār 'Alī Paşa birāder-i kihteridir. Sileħ-dār 'Alī Beg olmak gerekdir. Su'āl oluna⁴⁵⁰. -

N 195 / S 89a.

⁴⁴⁸ Efendi-nām: Efendi S.

⁴⁴⁹ 1232: 32 S.

⁴⁵⁰ Ġālibā Mışr seferinde k̄ā'im-maķām olan 'Abdu'llāh Beg ki Şadr-ı a'zam Sileħ-dār 'Alī Paşa birāder-i kihteridir. Sileħ-dār 'Alī Beg olmak gerekdir. Su'āl oluna : -N.

FEVZÎ

(Karşılı Ahmed Efendi)

Şâhib-dîvân-ı müretteb ve şahâyif-i şumâr-ı nüsha-i tedrîs-i 'ilm-i edeb olup biñ iki yüz sâlinde altmış beş sininde iken mevlidi olan Karşıda âhirete rihlet eden Ahmed Efendidir.

N 196 / S 76b.

FEHMÎ

(Muştafâ Mazlûm Beg)

Gül-ğand-ı vücûdı Kandıye ahâlisinden 'Attâr Mollâ 'Osmân oğlı Muştafâ Mazlûm Begdir. Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn Nâzırı 'Ömer Luţfî dâmâdı (.....).
Tez kire-i Faţînden naql edilen âşârı⁴⁵¹

Gazel

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Hayâliñ rûşenâ-sâz-ı dü-çeşm-i intiżârımdır
O müğ -i vahşî güyâ beste-i dâm-ı şikârımdır

Ko etsin iltizâm-ı nâz u istiğ nâ o meh-peyker
Hevâ-yı zülf ü rûyı maţlab-ı leyl ü nehârımdır

O serviñ sâye-i luţfından olmaz hâtırım âzâd
Mişâli lâle dâğ -ı 'aşkı dilde ber-güzârımdır

Niçün tîr-i nigâhı meyl-i semt-i ğ ayr eder bilmem
Fezâ-yı sînede rengîn-nihâl-i i'tibârımdır

O şûhuñ 'âşıkâne vaşf-ı hüsn-i dil-rübâsında
Gazel tarh eylemek Fehmî medâr-ı iştihârımdır

N 197 / S 67b.

FEYZÎ

(Meħmed 'İzze'd-dîn-zâde)

'Ahd-i Maħmûd Hân-ı Evvelde hekim başı olan şadr-ı Rûm ma'zûllerinden Meħmed Sa'id Efendiniñ oğlı tabîb-i hâşşadan Şâm mollâlığından Āsitâneye geldikde fevt olan Meħmed 'İzze'd-dîn Efendiniñ veledidir. Vaqt-i şebâbında biñ yüz toķsan üç⁴⁵² hilâlinde kilere alınmış.

N 198 / S 90b.

⁴⁵¹ Yalnız N'de var.⁴⁵² biñ yüz toķsan üç : yüz toķsan üç S.

HARFÜ'L-KÂF

KÂ'İL

(Ġalaṭalı Muş ṭafâ Efendi)

Müstaḳim-zâdeniñ Mecellesi ḳavl-i mücmelince mûmâ-ileyhiñ vaḳti şu'arâsından Ġalaṭalı Muş ṭafâ-nâ m bir z âtdır.

N 199 / S 70a.

HARFÜ'L-KÂF

KÂŞİF

(İstanbulî Mehmed Emin Efendi)

Nihâl-i vücûdı ravzatü'l-ma'ârif İstanbulda Şâ'ır Yûsuf Ağ a-nâm kimseniñ şulbünden çemen-ârâ-yı zühûr ve feyz-i midrâr-ı isti'dâd-ı Hudâ-dâd ile berg-gîr-i fûnûn-ı edebîyye olduĝda Mektûbî-i Şadr-ı 'Âlî Kalemine muhrik-aĝdâm-ı devâm ve baş ħalîfe ve ba'dehû mektûbculuĝ ile be-kâm ba'de-zâ ikinci riyâsetinde Şadâret-i 'Uzmâ Kethudâlg ma naklden Őoñra defterdâr ve andan Defter Emânetine ve çok geçmeden yine kethudâlg a taĥvîl birle vâyedâr-ı 'izz ü veĝâr ve biñ yüz seksen bir senesi Cümâde'l-âhiresinde ol câhda iken enfâs-ı ħayâtını tekmiîl ile celîs-i eřĥâb-ı ħubûr olan edîb ve vaĝûr ve ekşer 'ulûma ittîlâ'ı meřĥûr müretteb dîvânçe-i eş'âr ve taşarruf u imsâk ile Şöhret-şî'âr ve Ĥâce Paşa ħurbunda Ĥařırlı Berber ta'bîr olunan yerde Ķible Çeşmesi denilen ħayr ile Ayař ofya derûnında Ezber Őofası cenbinde vaz'-ı dolâb eylediĝi bir cildde Buĥârî ile bir de řerĥûil-Buĥârî li'l-'aynî ve bir mücelled řerĥ-i Dîĝer li'l-Ķařalânî ve on bir mücelled Muĝaddeme-i ibnü'l-Ĥacer el-Ķařalânî kütüb-nâmesine vâĝıf ve fi'l-ĥaĝıĝa beyn-i ricâl-i 'aşra niĝâb-ı şâhid-i 'ilm-i dü-fânî Kâşif Mehmed Efendidir.

Tez kire-i Fa'ından naĝl edilen âřârı⁴⁵³

Ĝazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Lem'a-pâş oldu dile bir rûtbe envâr-ı neřâĝ

Kim dıraĝşân oldu cezm etdi sa'âdet ihtirâ

Cûş-ı feyz ile cihâna geldi Şöyle inkişâf

Kim teccsüm etdi ma'nâ-yı sürûruñ peykeri

Kühünü taĥĝıĝ için bu ĥâlet-i pür-behcetiñ

Dil ederken vâdî-i endîşede cevlân-geri

Geldi bir řaĝř-ı be-şûş u pür-şitâb u ĥoy-feşân

Eyledi bir böyle miş ra'la beşâret-güşteri

Kim ĥurûf-ı cevherîsi çıĝdı târiĝ-i biĥîn

Oldu bes iĝbâl ile (.....) Efendi defterî

Silk-i nazm etmez vefâ Kâşif dür-i evşâfına

Eyle tanĝim du'âsıyla edâ-yı çâkerî

Defter-i aĝlâm-ı ĥâĝânîde tâ kim şebt ola

Maşraf u îrâd-ı Sultân-ı 'adâlet-perveri

⁴⁵³ Yalnız N'de var.

Mesned-i vālāda āṣār-ı füzūn-ı devleti
Şān u pertevle ola ʔomār-ı dehriñ zīveri
N 200 / S 73a.

KĀMİL
(Enderūnī)

Sābıķu'z-zıkr Fāzıl Begiñ dāder-i ŧefīķidir. Bunlar Seferliye alınmıŧ Enderūn-ı
Hümāyūnda genc iken fevt olmuŧdur.

N 201 / S 90b.

HARFÜ'L-LÂM

LEBBİ

(Seyyid Mehmed Efendi)

Biñ yüz altmış iki Şevvâlinde tarîk-i tadrîse dâhil ve neşr ü tahtîr ile müştâğ il biñ yüz toksan beşde⁴⁵⁴ mahrec i'tibâriyle Âmid kazâsına kâdî ve sene-i mez kûrede hükümeti hâlinde deyn-i 'ömrünü ğ arîm-i ecel-i müteķâzî olup devr-i Maħmûd Hân-ı Evvel de ağ a-yı dâru's-sa'ade hayr u şalâhıyla meşhûr el-Hâc Beşîr Ağ a-i mebrûruñ iltimâsıyla muhâzarât-ı keşîretü's-su'abâtdan Müstazraf nüshâ-i şahîhasını şüret-i tayyda niş fi ve belki şülüsü mertebesine tenzîl ya'nî eyinât-ı müşgle ve 'ibârât-ı mufaşşalasını ihmâl ve ta'tîl ile kalem-i tercemeye alıp râķımu'l-hurûfuñ terceme-i şâniye-i ma'lûme-i kuttâb-ı meşûre hıdmeti hilâli Nûr-i 'Oşmânî Kütüb-hânesinden hall-i eşkâle medâr olur mü'tala'asıyla getirdip ve bir kaç def'a bakıp imdâdından me'yûs ve kemâ-kân itmâmına ..... me'nûs gördüğü eşerinden 'ayâr-ı nazm-ı kâbilü'l-tanzîr ve karar-ı neşr-i hoş-âyende ta'bîri müşâhede olunan es-Seyyid Mehmed Efendidir.

N 202 / S 74b.

LEBİB

(Rûz-nâmçeci-zâde Mehmed Efendi)

Pederi Top-hâne Rûz-nâmçecisi Muştafâ Efendi biñ iki yüz yigirmi yedide fevt olduķda yerine kâ'im ve Vaķ'a-i Hayriyede pîrân-ı kadrdân-ı zamân ya'nî pertev-bahş-ı çeşm-i kâyilân himmetleriyle cânib-i hâceġânîye girmişken ez-ķazâ tarîķi tayyide biñ iki yüz kırķ birde bi'l-iclâ Kütahyaya 'âzim ve bir seneden efzûn çile-ķeş-i ğ urbet ve ba'de-zâ ıtlâķ ile Âsitâneye 'avdet edip ve taşhîh-i tarîķle hâricen ve dâhilen ba'zı hıdemât-ı mu'tenâ-bahâda karîn-i istiħdâm ve muhteri'ât-ı istihsân-ı emâret-i pâdişâh-ı zamân الميزان ملكه الى يوم الميزان dan Tersâne Müdîrliginde tesviye-sâz-ı mehâm ve biñ iki yüz elli iki⁴⁵⁵ Şaferinde Luţfî Efendi fevtinde Harîr Nezâretine naķl ile güzârende-i eyyâm ve hâlâ ya'nî biñ iki yüz elli üç⁴⁵⁶ Rebî'u'l-âhîrinde andan daħi infişâl ile meş'ul-i du'â-yı pâdişâh-ı enâm olup 'aşrımızñ şî'r ü inşâya verziş ve bu fenlerde kesb-i şöhrete ġuşiş edenlerinden ba'zı tevâriħa muvaffaķ olmuş ve kemâline şâhid-i şâdık bulmuş Mehmed Efendidir.

N 203 / S 75b.

LUṬFİ

(Yanyevî)

Yanyalıdır. Evâ'il-i hâlinde iç ağ ası ba'dehû baş hazînedâr himmetiyle hâceġân ba'dehû ba'zı ..... ve İzmire palamuţ mâddesiyle gidip geldikte ihtisâb-ı İzmir olduķda bî-hisâb pâre kazanıp ve yanaşıp Harîr Nezâreti ..... bir kaç yıldan şoñra biñ

⁴⁵⁴ biñ yüz toksan beşde : toksan beşde S.

⁴⁵⁵ biñ iki yüz elli iki : elli iki S.

⁴⁵⁶ biñ iki yüz elli üç : elli üç S.

iki yüz elli iki Cemāz iye'l-āhirde fevt ve Eyyūbda Vālide Mektebi ḥazīresinde defn şūde būd.

N 204 / S 75a.

ḤARFÛ'L-MÎM

MECDÎ

(Geredeî)

Vücûd-ı fenâ fi'llâhi 'azûbı Geredeğe tâbi' Kâdîlar kıyâyesinde meclis-ârâ-yı şühûd ve hengâm-ı şebâbetde Der-i Sa'âdete vürûd birle Bolılı-zâde 'Abdü'l-Kerîm Ḥalvetî hâzretlerinden aḥz -ı inâbet ve hilâ fetle Dırağ mân Zâ viyesinde (.....).

N 205 / S 78b.

MECDÎ

(Sarrâc-zâde Muş tafâ Efendi)

Şılasında ya'nî hısn-ı ḥaşîn-i Karşda müderris-i 'ulûm-i şettâ ve yed-i tahrîri mâlik-i kalem-i inşâ ve vaşf-ı 'ülemâda bi's-sebki'l-'Arabî iki cüz' miqdârı risâle mü'ellifi ve müsecca'a-i 'arûs-ı nazm-ı 'âlimâneniñ ba'zan müştakî ve vâtanında sinni sittine karîb iken sene işnâ-i 'aşer ve mi'eteyn ve elf ḥudûdunda 'âzim-i 'âlem-i beķâ olan Sarrâc-zâde Muş tafâ Efendidir.

N 206 / S 83a.

MEḤMED

(Müstakîm-zâde)

Âşâr-ı kalemîyye-i müntefi'-bahâsı zîver-i rahle-i iştiḥâr olan sâbıku't-terceme Müstakîm-zâde merḥumuñ pederi olup müderris iken ḥâdim-i ḥasenât târiḫi Şaferiniñ selḫinde vefât ve Emîr Maḥmûd Câmî'i mezâristânında olup ism-i mezķûrı maḥlaş ittiḥâz ile âşâr-ı mevzûne şâḫibi olduğu Mecelletü'n-nişâbda mersûm-ı kalem-i Müstakîmdir.

N 207 / S 83a.

MÛCRÎM

('Abdü's-selâm)

Ḥudûd-ı mi'eteyn ve elf evâ'ilinde cem' oluduğu karâ'in-i raķamiyyesi olan bir mecmû'a-i çendîn-eczâda sebki-i Fârisîde Ḥudâvendigâr-ı Esbak Muş tafâ Ḥân ve naḫl-i celîli Selîm Ḥân قبرها بازهار الغفران الله تعالى ḥâzerâtına nazm-ı kaşâ'id ve miqdârları yigirmi cüz'den zâ'id olup bir kaç kıt'ası dîvânından naḫl oluduğu muḥarrer ve Oḫriye muzâf Tiran kaşabasında şavma'a-nişîn ve târiḫ-i naḫlden on beş sene muḥaddem kaşr-ı rahminde meķin meşâyiḫ-i Kâdiriyyeden şâḫib-mükâşefe 'Abdü's-Selâm-nâm bir zât-ı 'irfân-irtisâm oluduğu musatḫar ve mecmû'a-i mezķûrede naḫl olunan kaşâ'id-i rûşen-ta'bir-i Fârisiyyeye âgâh ebnâ-yı 'Arabdan fûnûn-ı edebiyyeye vâķıf bir erîb oluduğu una güvâhdır.

N 208 / S 78a.

MUHLİŞPAŞA (Es'ad Muhlîş Paşa)

Nahl-i ser-sebz-i vücūd-ı mes'ûdi riyâz-ı feyz-i hayyâz-ı 'ilm ü 'irfândan nâbit ya'nî pîrâye-i hadâyık ve şemerâtü'l-fu'âd iken şakâyık ve ser-âmed-i hulefâ-yı Aķ Şemse'd-dîn Şeyh Bünyâmîn Ayâşî سرهم بالعداء قدس هآزretleriniñ gül-bün-i nesl-i nesiline bi'l-intimâ eben 'an cedd perver-i şiyâfte-i mihr-i irşâd u kemâl u iftâ ve tedrîsi ile nâşir-i mehâmid ve efdâl olan handân Bünyâmîn huçeste Diyadin ricâlinden müftî-i belde-i merķūme merhūm ve mağ fūrūn-leh es-Seyyid Meħmed Tâhir Efendi ibnü'l-Merhūm es-Seyyid Hasan Efendiniñ şulb-i pâkinden biñ iki yüz toķsan dört⁴⁵⁷ hūdūdunda âftâb-ı 'âlem-tâb gibi bi't-tulū' pertev-i mihrî reşk-âver-i seyyârât ve şevâbit ve mâye-i isti'dâd-ı Hudâ-dâd ve imdâd-ı dirâyet-i mâder-zâd hengâm-ı şebâbetde ittîşâf-ı kemâlât-ı kesbiyye ve melekât-ı ma'lûmât-ı vehbiyye birle vâşıl-ı mertebe-i fuhūl-i pîrân ve mâlik-i ezimme-i hikmet ve 'irfân olmağ la ricâl-i Devlet-i 'Aliyye-i mü'eyyede 'indinde qarîn-i i'tibâr ve silkü'l-le'al-i ser-bevvâbine teslîk ile sebîke-i hâlişu'l-'ayâr kadri nâmdâr olduğ u hâlde vezâretlerine kadar yine hıdemât-ı salţanat-ı seniyyede müstâhdem ve yevmen fe-yevmen iltifât-ı mütrikiyye ile mükerrerem olup şöyle kim devr-i Selîm Hânî ما تقدر السبع المثاني عليه سيجال de Anķarada tertîb-ârâ-yı küşâd olan 'asâkir-i râkibîn-i muntazama umūrında izhâr-ı şıdk-ı ber-ter ve nehr-i Sakarya üzerinde kâ'in atayı ihâta birle dâr-ı bağ y ve şekâvet ederek ihrâķ ve inhâ ve inbâ-yı sebîle reşâşe-pâş-ı çirkâb-ı izrâr ve ezâ olan kıtâ'-i tarîķiñ qahrlarına bi't-ta'yîn cümlesini sefer-i maķarr ve yerlerini zîr-i vezîr ve Rûm İli diyârın çendîn-sinîn berhemzede-i nehb ve târâc eden Karatağ lı eşkiyası üzerlerine ve karalaş senesi Rusya-i rû-siyeh Muħârebeseine me'mūr olduķlarında 'asker-i vâfir ile varıp işbât-ı şadâķat ve maħv-ı kuşūr-ı 'adâvet ve muķâta'aları olan şılalarında ve Diyadin kazâsında ve Anķara ve Koca İli livâlarında mütesellimlik ile neşr-i dâd-ı mevfur edip biñ iki yüz otuz bir sâli şehr-i Rebî'u'l-âħirinde bâ-irâde-i istişhâb ifâde-i şâhâne Dâru'l-Hilâfetü'l-'Aliyyeyi dâ'ire-i fâhireleriyle mekân ve 'ale't-tertib humberacı başılıķ ve baş baķıķolılıķ ve câh-ı mîr-aħūr-ı şânî ile rikâb-ı şâhânede bir kat daħi iktisâb-ı şân ederek Naşūh oğ lı ve Tepedelenli çiftlikâtı ve Dıramalı vezîr Maħmūd Paşa muħallefâtı taħrîri gibi umūr-ı cesîmede qarîn-i istiħdâm ve biñ yüz otuz yedide muħallefât-ı paşa-yı müşârūn-ileyhiñ kalem-i istiķâmetiyle taħrîri hitâmında Dırama nezâretine me'mūr olup ol haţarda daħi aħkâm-fermâ-yı ihkâm iken ibtidâ-yı teşebbüslerinden berü müsteħaķ olduķları rütbe-i 'azîme-i vezâretle livâ-i Çirmen qarîha-i şabiha-i şâhânenen 'uhde-i emânet-i 'iddelerine ve biñ yüz otuz toķuz Recebü'l-mücerrebiniñ on dördüncü günü tevcih ve bu vech-i müvecceh ile livâ-i mezbūrda bulunan zîr-i destân-ı terfih buyrulup ol ũlkede de daħi nice zaħm-ı hurde-i leked-niked-i 'acüz-ı eyyâm olan 'aceze-i berâyâyı merâhim-i mizâcları ihâta ve 'ale'l-huşuş 'Abdu'r-Raħmân Paşa merhūmuñ vaķ'asından berü taħyîr ve 'inâdları teraķķide olarak bürüt-ı âħâr nizâmların balta kaţ etmiş eşkiyanıñ ilgâsı Vaķ'a-i Ĥayriyye zuhūrında dağ dağ a-fermâ-yı hâtır-ı ũlyâ-i umūr iken ednâ-himmet ya'nî dâ'ire-i devletlerinde bulunan süvâr-ı sipâh rehîn-i kıllet olduğ u hâlde Ĥüsn-i tedbîr ve Ĥükümet-i siyâset-i semîr ile âteş-gede-i cem'iyetlerin âb-ı qahr ile bir anda itfâ birle şâh-râh-ı istiķâmetden seng-i ezâyı izâle buyurmuş ve kehf-i dehşet-nümâ-yı kazâ ve kaderden rû-siyeh sefer-i Rusya nâ-gâh peydâ ve Ĥayre-baħş-ı çeşm-i ezhân-ı 'uķalâ olduķda mevkib-i hümâyūna me'mūr ve Ĥaķ bu kim ol vâķı'ada kavlen ve fi'len ezher cihet şadâķat u ĝ ayreti meşhūd ve manzūr olmuş iken pertev-i mihr-i cihân-gire seħâb-pâre-i hengâm-ı şayfiñ Ĥaylūleti kabîlinden olarak ba'zı nev-devletâmiñ istirkâbı 'izzet ü şânı yerinde ve nazar-ı iltifât-eşer-i şâhâne üzerinde olduğ u hâlde Ĥâlen bi'l-

⁴⁵⁷ biñ iki yüz toķsan dört : biñ yüz toķsan dört N.

me'mûriyye biñ iki yüz kırk dört⁴⁵⁸ Cümâde'l-âhiresinde maħrûse-i Burûsaya sevķ-i meṭāyā-yı hicrete sebep miş rā'

مژده اقبال دارد جیش ادبار را
يك دو خطوه باز رفتن پر دهد و تاب را

iķtizāsınca ol hicret-i muķaddeme-i aķşā-yı ireb olup dermān-ı ķadr ol burc-ı evliyāya aħter-i es'ad-ı vüçüd-ı bedri'ş-şuhūdı muķtebes-i envār-ı feyz-i ehl-i zu'afā ve 'ibādet ü tā'at ve du'ā-yı vācibü'l-edā-yı şāhāneye muvāzabet ile ihyā-sāz-ı şabā ve mesā iken biñ iki yüz kırk dört ĥudūdunda ibķā-yı vezāretle Aṭanaya ta'yīn ve ol beldede ĥasbe'l-vaķt şüret-i 'inādda görinen sebk-i mağ zānı terbiye ve te'diyet-i menşür me'mûriyetlerinde ta'yīn buyrulmağ ın fi'l-ħāl şavb-ı me'mûriyete şud-i ricāl etmegin taķarrublarında Ĥudā-negerde ebr-i siyeh-i āteş-bār Rusya semt-i şerefi daħi istilā ve bu şüretü'l-aķdām-ı fe'l-aķdem ķā'idesine ri'āyeti ilcā etmekle ol cihete sevķ-i ketā'ib zımnında me'mûr ve Erzuruma muzāf Kelkit ķazāsına ķadar kemmiyyet-i 'idde ve temād ityānında sa'yi mevfür olduğ u ĥâlde

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
Şükr Allāha bi-fetvā-i enāmü'l-İslām
Şerbet-i şulħ ĥelāl ola tamāmı ĥarām

neşidi neş'e-baħş-ı cihān ve bā'is-i āsāyiş-i 'ālemiyān olduķda biñ iki yüz kırk beş⁴⁵⁹ muntaşıfında Aṭanadan Ķonyaya taħvīl ve ol eyāletde daħi gendüm-nümā-yı cevfer-veş ya'nī zir-i kelīm-i ķazādan ṭabl-zen-i mefsedet bir taķım sikke-puş-ı esāfili himmet ü rūhāniyyet-i pīr ile dergāhdan ..... ve Yūsuf Paşa-zāde Nazīf Begiñ tezyirine me'mûr olduğ u taħrīr-i nüfūs māddeşi lāyiħasına kilk-i tedbīrini zuhūr ve bu tarz ..... ile Ķonyada sene-i kāmile vālilikden şoñra biñ iki yüz kırk altı⁴⁶⁰ Cümâde'l-âhiresinde yalnız Erzurum eyāleti berāt-ı cāhına zīb-i taħrīr ve müddetini bi's-sa'āde itmāma vech-i enveriyle Şa'bānıñ üçüncü işneyn günü tenvīr ve sene-i ķābile biñ iki yüz kırk yedi⁴⁶¹ Rebī'u'l-âhīrinde eyālet-i mez kûre ser-ħadd-i semt-i 'Acem ve meķarr-ı 'asker-i muntazam olduğ undan ekşer eslāfına olduğ u mişillü tezāyüd-i şānı için 'uhdelerine Şarķ Ser-'askerligi tevcīh ve Erzurum Gümrügünden māhiye on beş biñ ġ uruş ma'āş taħşişiyile daħi biñ iki yüz kırk yedi⁴⁶² Muħarreminde Vān Vilāyeti tevcīh ve ĥālen eyāleteyn-i mez kûreteynde sāye-endāz-ı re'fet ve vedī'a-i Ĥāliķu'l-berāyā ĥaķlarında min-küllü'l-vüçüh māye-efken-i āsāyiş ve rāħat olan muħibb-i evliyā ve mürebbī-i fużalā-mekīn-i mekān-ı veķār-ı şer'ī ve mer'ī münşī-i ibni 'ibād ve 'adīl-i sūħan-sāz-ı Mīr 'Alī Şīr-mişīl belāğ at-semīr-i ķalem-i müşkā fāne-i raķamı her ĥaṭda 'āhib-yed-i tūli ve ĥāfıza-i daķāyıķ-ı lāħızaları gencīne-i cevāhir-i fūnūn-ı şettā kerīm-i kām-rān ve vaħīd-i devrān es-Seyyid Meħmed Es'ad Paşa ĥazretleridir.

N 209 / S 83b.

⁴⁵⁸ biñ iki yüz kırk dört : kırk dört S

⁴⁵⁹ biñ iki yüz kırk beş : kırk beş S.

⁴⁶⁰ biñ iki yüz kırk altı : kırk altı S.

⁴⁶¹ biñ iki yüz kırk yedi : kırk yedi S.

⁴⁶² biñ iki yüz kırk yedi : kırk yedi S.

ḤARFÜ'N-NÜN

NÂŞİD

(Râtib Aḥmed Paşa-zāde)

Nāmı İbrāhîmdir. Maḥmūd Ḥān-ı Evvel devletinde vezâretle ḳapudān paşa olup ba'dehū Diyār-ı Bekr ba'dehū Mora vālisi olup ba'dehū vefât eden Şadr-ı Esbak Ṭopal 'Oşmān Paşanıñ necli şâ'ir Râtib Aḥmed Paşanıñ evlâdır. Muştafâ Ḥān-ı Şâliş tâbe şerāhu biñ yüz yetmiş dördte kiler-i ḥâşşaya alıp biñ yüz seksen birde⁴⁶³ mābeynci olur. Biñ yüz seksen altıda ḥāne-i ḥâşşaya yine mābeynci olarak alınur. Biñ yüz seksen yedide⁴⁶⁴ cülüs-ı 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥānı vukū'ında mābeyncilikde ibkâ olunur. Ba'dehū dā'ie-i reşk-i fesede ile sileḥ-şorluḳ ve ḳapucı başlıḳla sarâydan iḥrâc olunur. Ba'zı ḥıdemât ile ta'ayyüşde iken yine erbâb-ı ḡ arâz-ı ḳāsıd ile Yeñişehr mîr-i mîrisi ma'nen oraya iclâ ve biraz zamāndan şoñra Der-i 'Aliyyeye celb olunup ḥānesinde sâkin iken niñ iki yüz üç cülüs-ı Selīm Ḥānı vukū'ında peder-mānde bendesi olmaḡ la ḥuzūr-ı ḥümâyūna āmed ü şüde murahḥaş ve ma'nen yine mābeynci olup Emīne Sulṫān ibneti 'Abdü'l-Ḥamīdîñ kethudâlgı munzamm olur. Şāfâ-yı bāl u iḳbāl ü iclâl ile güz ārende-i eyyām iken biñ iki yüz altı Rebî'u'l-evveliniñ dördüncü yevm-i şelâse vefât ve emr-i ḥümâyün ile Muştafâ Ḥān-ı müşārün-ileyhiñ Ayazmada ḳā'in cāmi'i maḳberesine defn olunmuşdur. Dīvānını ḥāne-i ḥâşşadan ḥācelıḳla çerāḡ eylediḡi veled-i ma'nevî terbiyet-kerdesi Cāvīd Aḥmed Beg cem' etmişdir. Tez kire-i Faṫīn ve Şefḳatden naḳl edilen āşarı⁴⁶⁵

Ġazel

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bir zamān ben maḥrem-i her rāzıñ oldum bilmediñ

Bir zamān pāmāl-i esb-i nāzıñ oldum bilmediñ

Bir zamān va'd-i vişāl etdiñ teḡ āfül eylediñ

Bir zamān şāyeste-i encāzıñ oldum bilmediñ

Bir dem oldu sende cevr-i yār ile ḳan aḡ ladiñ

Ben o demlerde seniñ dem-sāzıñ oldum bilmediñ

Sen de zannım ben gibi bî-hüşsuñ ey 'andelīb

Bir zamān gülşende hem-āvāzıñ oldum bilmediñ

'Aḳlım aldıñ dün gice meclisdesiñ bir naḡ mede

Muṫribā pek mübtelâ-yı sâzıñ oldum bilmediñ

⁴⁶³ biñ yüz seksen birde : seksen birde S.

⁴⁶⁴ Biñ yüz seksen yedide : seksen yedide S.

⁴⁶⁵ Yalnız N'de var.

Nağd-i cān şarfin ta'ahhüd eyledim yoluñda ben
Cümle-i 'uşşāğdan mümtāziñ oldum bilmediñ

Başımı gūy eyledim çevgān-ı dest-i nāzıña
Nāşid-āsā sevdiğim ser-bāziñ oldum bilmediñ

Ve le-hü

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Açıl ey ğ once gülşendir (ki) 'iş met-i güşāyiş yap
Biraz cem'iyet-i terbiyyet-i bezm 'iyye hāhiş yap

Amān ey şehr-yār-ı taht-ı istiğ nā 'ināyet kıl
Büyüt-ı hātır-ı 'uşşākı ta'mir et nüvāziş yap

Meded ey bāde te'sir et mizāc-ı yāre rūh-āsā
Koma dem-beste gülzār-ı ruhuñ pür-āb-ı tābiş yap

Güzār eylerseñ ey bād-ı seher kūy-ı dil-ārādan
Yüzüñ sür hāk-i pāy-i yāre bir 'arz-ı sipāriş yap

Olur bir gün ki gūş-i ğ önceye te'sir eder elbet
Siñ ey şüride bülbül turma baş feryādı nāliş yap

Seniñ ey sifle-perver çarh-ı kecdir dā'imā devriñ
Biraz da ehl-i diller semtine meyl et nümāyiş yap

Zemīn-i tāzede böyle ğ azeller tarh edip gāhī
Sūhan-sencān-ı 'aşra Nāşidā bir 'arz-ı dāniş yap

Ve le-hü

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Hümā-yı kākülündür fark-ı cāna sāye-i devlet
Nigāh-ı iltifātıñdır baña sermāye-i devlet

Teraqqide olur idbārı merkāt-ı hāqīkāde
Egerçi mürtefi'dir şüretā nüh-pāye-i devlet

Tezelzülde degil hālī esās-ı kaşr-ı istikbār
Meger gehvāre cünbān-ı haṭādır dāye-i devlet

Livā-i qadr-i ehl-i cāhı pest eyler felek bir gün
Mümās olsa sipihre irtifā'-ı rāye-i devlet

Mürüvvetden eşer yok Nâşidâ hep kesbedir gūşış
Kemâl-i bî-vefâ yîdir hamîr-i mâye-i devlet

Ve le-hü

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Muķā bil olsa farzan hūsnine āyîne-i hūrşîd
Açardı ğ ayretinden dāĝ -ı ḥasret sîne-i hūrşîd

Sen ol cism-i laṭîf olduñ ki ey tıfl-ı perî-dāye
Sezâdır cāme olsa ḳaddiñe peşmîne-i hūrşîd

Seniñ ey sākî-i bezm-i tarab şāyestedir olsa
Berāy-ı sâĝ ar-ı şahbā elinde mîne-i hūrşîd

Niçün baķmış o māhıñ āftāb-ı hūsn-i pür-süzın
Kemâl-i reşkten varmış meger kim kîne-i hūrşîd

Yine bir nev-zemîn-i tâze inşād eylediñ Nâşid
Ki her bir lafzı oldu dāĝ -sāz-ı sîne-i hūrşîd

Ve le-hü

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Girîbān-ı cemāliñ maṭla'-ı mihr-i müşārıķdır
Tecellî-zār-ı 'aşķa nūr-ı hūsnüñ lem'-i bārıķdır

Görenler zîr-i târ-ı kākülünde rüy-ı gül-rengiñ
Şanurlar sünbülistān içre bitmiş bir şakāyıķdır

Devir evvel baķışda nükte-i ser-püş āmālime
Nigāhıñ vāķıf-ı sırr-ı zamîr-i ḳalb-i 'āşıķdır

Ḥalāvet-baḥş olur ehl-i dile güftār-ı şîrîniñ
Lebiñ Mışr-ı melāḥatda mükerrer şehd-i fā'ıķdır

Rümüzāt-ı kitāb-ı hūsnüñ ezber ḥaylî müşkildir
Varılmaz mā-verā-i ğ avrine bir baḥr-i rā'ıķdır

Raķîbiñ cevherinde āb-ı şafvetden eşer yoķdur
Anıñ 'arz-ı ḥulüşı hem ğ arazdır hem müfārıķdır

Mübāyandır eḥibbā-i zamāniñ tarz-ı girdārı
Muṭā bıķ şüretā ammā ki ma'nen nā-muvā fıķdır

Müsellemdir ki olmaz pîş-rû tûl-i emel çün kim
Düşen ehl-i kemâle dâ'imâ kaç'-ı 'alâyıktır

Cenâb-ı Resmî-i üstâda 'arz et Nâşidâ nazmın
Ki anıñ tab'ı mi'yâr-ı mezâyâ -yı dakâyıktır

Ve le-hü

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
Ruñ bāğ -ı cemāliñ ey perî-rû lālezārıdır
Leb-i yāķūt-fāmiñ şordum ammā Kāndahārıdır

Dü-ebrü-yı siyeh-tābıñ iki şemşir-i Hindidir
Nigāh-ı fitne-sāzıñ yā Tatarı yā Kaçarıdır

Şaķın taķķık-i baħş-i derd-i 'aşķ etme meded zāhid
Maħabbet ehli tedķik eylemişlerdir ki sārıdır

O zülf-i müşk-būnuñ Maskaķ-ı re'sin su'al etdim
Didiler kim haķadır şorma aşlı Çin diyārıdır

Haķ-ı dil-keş-nümün-ı levh-i hüsnuñ eyledim taķķık
Berāt-ı şāh-ı hüsne kayd olunmuşdur bahārıdır

Şaķın āyine-i ruhsārıñ ey māh-ı cihān-ārā
Ki dūd-ı āh nār-ı sine-i 'āşık buħārıdır

Bedihī böyle tezyin-i süħan tertib-i ma'nāda
Bu güne tāze mazmūnıyla Nāşid feyz-i Bārıdır

Ve le-hü

Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün
Baķ cism-i pāk dilbere ten söylerim saña
Seyr et cemāl-i vech-i hüsñ söylerim saña

Hā l-i siyāh-dilberini medħ etme zāhidā
Düşmez o söz dehāniña ben söylerim saña

Gerd-i ruħuñda sebz-i haķ-ı nev-resini gör
Güller içinde tāze-çemen söylerim saña

Yanıñda gör raķibi o gül-naħl-i işveniñ
Gülzār-ı hüsñ ü āna diken söylerim saña

Geldikde vaş f-ı zülfine dirseñ nedir sözüñ
 ‘Anber dirim ya müşg-i Hutten söylerim saña

Hış n-ı haş ĩn vaş lına yād el tokunmamış
 Cism-i laṭif-i yāri beden söylerim saña

Tır-i nigāh-ı ğ amze-i dil-düz-ı dilberi
 İşler derūna sīne dilin söylerim saña

Bir kerre būs-i la’liñe şāyeste olsam āh
 Bakşañ be tatlı tatlı sühan söylerim saña

Fikr eyledikçe cevriñi Nāşid ol āfetiñ
 Çekdiklerimi haylī miñen söylerim saña

Ve le-hü

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün
 Nesīm-i düd-ı āhım zülf-i dildārı çalar çarpar
 Hücüm-ı mevc-i eşkim deşt-i kühsārı çalar çarpar

Muķābil olsa māha ol periniñ ciz ye-i hüsni
 Fürüg -ı lem’a-pāş-ı kırş-ı nevvārı çalar çarpar

Kemāl erbābı olmuş ol perī teshīr-i hā ırda
 Nuķūd-ı genc-i şabr-ı ‘āşık-ı zārı çalar çarpar

Bakıp bir kerre düzdīde nigeñle semt-i ‘uşşāka
 Derün-ı sīne-i ‘āşıkda esrārı çalar çarpar

Şu rütbe düzd-i çālāk olmuş ol çeşm-i sühan-gū kim
 Dehān-ı Zühreden ma’nā-yı güftārı çalar çarpar

Süvār olsa semend-i nāzına ol ğ amze-i cādū
 İdip yağ ma ser-ā-ser milk-i Tatarı çalar çarpar

Ġubār-ālūd iken Nāşid gibi hā ırına hāme
 Zemīn-i dil-keş üzre levḥ-i eş’ārı çalar çarpar

Ve le-hü

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün
 Ben ol gül-bün ırāz-ı hüsne ihām-ı vişāl etmem
 Gülistān-ı cemāliñ jeng-yāb-ı infi’āl etmem

Dehân-ı tengini ta'rîf için bast-ı maķâl etmem
Düşüp vaş f-ı miyâna inceden ince hayâl etmem

İdip bülbül gibi bî-hüde feryâd-ı pey-ender-pey
Mizâc-ı nâzügin âzürde renc-i melâl etmem

Hayâl-i şekkeristân-ı leb-i gül-reng-i dilberle
Dil-i şürîdemi âlüde-i kayd u bâl etmem

Emekdâr-ı der-i devlet-sarây-ı 'aşkıñ olmuşken
Yine ey şâh-ı taht-ı 'işve 'arz-ı bî-me'âl etmem

Uyup kayd-ı hevâ-yı turre-i tarrâr-ı müşgîne
Düşüp devr-i teselsül baḡşine vâhî cidâl etmem

Sen ey şâh-ı cihânım aḡsen-i taḡvîme mazḡarsıñ
Seniñ nûr-ı cemâliñ mihr ile mâha mişâl etmem

Teşebbüt etmediñ va'diñde ey şüh-ı fiten-perver
Dimişdiñ Nâşid-i dil-ḡasteye ben mekr ü âl etmem

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Her dîdeniñ ki behresi yok eşk-i nâbdan
Beñzer o 'ayn-ı ḡuşka ki yok feyzi âbdan

Güyâ derûn-ı âbı kamer cilve-gâh eder
Gördükçe 'aks-i rüyını câm-ı şarâbdan

Ruḡsârı üzre ḡâl degildir ol âfetiñ
Berceste bir şerer dil-i pür-iztirâbdan

Her bir nigâh-ı mesti verir başka bir şafâ
Bîdâr olunca dîde-i maḡmûrı ḡâbdan

ḡaḡ geldi ğ ayrı şafḡa-i ruḡsâr-ı dilberiñ
Bulduḡ vişâli mes'elesin biz kitâbdan

Aldanma pek de saḡf-ı sarây-ı bülendine
'İbret göziyle añla zevâlin ḡabâbdan

Ey dîde bâde gibi âfet durma eşkiñi
Ey sînesinde yanmaḡ ı öğren kebâbdan

Nāşid cenāb-ı hāzret-i İhyā Efendime
Eyle nazīre hāme-i rengīn cevābdan

Evşāf-ı zātı ‘ālem-i ‘irfānı pür kıla
Dā’im zebān-ı midhat-i her şeyh ü şābdan

Ve le-hü

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün
Cümle ‘ālem ‘āşık olmuşken o kıddi ‘ar‘ara
Var mıdır bir kimse hīç hüsünde anıñ bir bere

Zülfine dil-besteyim bir ser-tırāş-ı āfetiñ
Halka-i āğ ūşa alsam āh gelsem bir yere

Şaf çekip müjgānı olmuş ş an müheyyā-yı cidāl
Ebruvānı çün kemān-ı fitne vermiş sersere

Çün marīz-i ‘aşka lāzımdır münāsible devā
Zāhide şa‘leb gerek rindāna meyle ğ arğ ara

Olmadı meyl etmedi bir kerre semt-i ‘āşıkā
Āhlar te’şīrden kıldı o kılbı mermere

Ṭıfl-ı bāzī meşrebe dil verme müşkildir hele
‘Āşıkın rüsvāy eder dilber olunca ferfere

Belki hāliñ ‘arz eder hāk-i der-i cānāneye
Bād-ı āhı Nāşidā terfīk edersin ş arş ara

Ve le-hü

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün
Haṭā eyler düşen sevdā-yı zülf-i ‘anber-efşāna
Anıñçün çāk çāk-ı hayret olmuş sīne-i şāne

Hayā liñdir muşavver levh-i dīvārında ser-tā-ser
Kō züliden şahn-ı sīnem üzre şāh-ı ‘aşk-ı kāşāne

Amān gözden düşürme luṭf edip ey merdüm-i çeşmim
Niğāh-ı şefkat ile hasretiñle eşk-i pāşāne

Gülistān-ı cemāl-i yāri her dem nazra-gāh eyle
Saña bī-hüde zāhid seyr-i gül-geşt-i temāşāne

Nihāvendī yine bir şūhuñ oldum beste-i zülfi
Ki gitdi nağ me-i evc-i kemāl-i hüsni kâşā ne

Olur tā haşre dek cem'iyet-i hā ırđan ā zā de
Düşen bir kerre kayd-ı halka-i zülf-i perīşā ne

Dürüg -ı maş lahat-ā mīzdir nā fiz olan Nāşid
Zamā ne halkına 'arz-ı ma'ārif şî'r ü inşā ne

Ve le-hü

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Görüp ol serv-i kıddi nīm-ten sebzīn kabā larla
Ser-i küyında 'uşşā kı yeler bād-ı şabā larla

Unutduñ haylī demdir bendeñi ey ā şinā düşmen
Muқaddem gerçi gā hī yād ederdin merhabā larla

Derün erbā bı almaz bir pula zer-beft dībā yı
Haқıkat düşeni tezyīn edip sā de 'abā larla

Olur ā hir tehī ceyb-i ümīdi pūç-ı mağ zā nın
İdip isrā f-ı naқd-i fikr-i bī-hūde hebā larla

Қalur encām-ı kārı kā se-i ā māli bī-mā ye
İden izhār-ı şervet nā -becā dest-i cabā larla

Olursuñ her zamā n ā zürdesi bir ā fetiñ Nāşid
Nedir derdin seniñ bu bī-vefā lar dil-rübā larla

Ve le-hü

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Zuhūr-ı mihr-i hüsñün pertev-efzā etdi ā fā kı
Saña günden güne meftün olup her şehri ā fā kı

Anın şubḡ u mesā fikr ü hayā li ey perī sensiñ
Çıkarma hā ırından luţf edip bu 'abd-i müştā kı

Gül ü şahbā ve muṭrib nağ me-i ney meclis-i 'işret
Fedādır cümlesi ancak seniñ hayrā nım sā kı

Ne rütbe ladğ ederse niş-i ğ amzeñ mār-ı zülfünle
Virir būs-ı lebiñ hāşşiyet-i ma'cūn-ı tiryā kı

Nuḳūd-ı şabr u sāmān u şu'ūrı hūş hep aldıñ
Hemān bir āh-ı āteş-zād kaldı sīnede bāḳı

Uşūliyle maḳāmātıñ gözet dil-bestegānıñ hep
Hüseyniye çıkarma nağ me-i dil-süz-ı 'uşşāḳı

Eger rağ bet olaydı Nāşidā erbāb-ı inşāda
Siper eylerdi nazmın zīver-i mihrāb-ı nüh-tāḳı

Ve le-hü

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
On gice etdim temāşā bir ḳamer māhiyeti
Rūšenā baḳş-ı dil ü cān oldu mihr-i ḫal'ati

Zīr-i zülfüñ sāyebān ile gönül ol āfetiñ
Başıña ḳoymaḳ dilerseñ ger hümā-yı devleti

Büy-ı müşg-i kākülün neşr etmeye bād-ı şabā
Sünbülisān-ı çemen bulmazdı böyle nūkheti

Saña nisbet ḫıfl-ı ebced-ḫān olur hep dilberān
Muşḫaf-ı ḫüsnünde ḫatm olmuş güzellik āyeti

Serv-i ḳad bir şeh-süvār-ı ḫüsn ü ān ister gönül
ḫaḳ bu kim 'ālī gerekdir ehl-i ḫab'ın himmeti

Ḥıḳ ru söyle zāhidā gelmez mi ḳalbe iḫtilāc
Ditredirken sāḳ-ı sīmīniñ o rāḳış āfeti

Ādeme gelmez raḳīb dīv ile me'nūs olur
Ol perīniñ yoğ imiş bildim ki insāniyeti

Āh edip sūzān olup işkāya rīz oldukça sen
Ney fiğ ān eyler mey aḳ lar şem' eyler riḳḳati

Nāşidā tevfiḳa 'arz eyle berāt-ı şı'ri kim
Tekye-i 'irfāniñ oldur pīr-i şāḫib-himmeti

N 213 / S 87b.

NĀMIḲ

(Kātib-i Dīvān 'Alī Efendi)

Anḳarada ḫālā ḫayātda olup Seb'a Efendi denilen eşnāf-ı seb'a şeyḫi Ḥasan Efendiniñ
bedr-i bā-şu'ūrı ḫālā celālet-efzā-yı eyālet-i Erzurum es'adü'l-vüzerā ḫazretleriniñ

münselik-i sübha-i hâcegân-ı dîvân kıldıkları terbiye-i müşārün-ileyh ile kâtib-i çâbük-yed ve cā-be-cā nâşid-i târih ve ğ azel ..... dîvân kâtiblerinden 'Alî Efendidir. Mü'ahharan biñ iki yüz elli altıda Şarım Efendi sefâretle İrâna gitdikde mûmâ-ileyhi Tebrîzde ma'âşla Devlet-i 'Aliyye maşlahat-güzârı etmişler ve anda muķîmdir.

N 219 / S 80b.

NÂMÎ

(Meĥmed T avâsî)

Tavâsda tevellüd ve Āsitânede iktisâb-ı hüner ve ma'rifetle teferrüd birle cennet-mekân 'Abdü'l-Ĥamîd Ĥân tâbe şerâhu ĥazretleri 'aşrınıñ ricâl-i ĥadr-âşinâlarından sâbıķu't-terceme ve cāmi'-i ma'ârif-cümme Ĥayrî Efendi dâ'iresine şeref-yâb-ı intisâb ve imâmetiyle şaff-ı i'tibârında zîver-i miĥrâb ve çok geçmeden biñ iki yüz birde⁴⁶⁶ ĥâric ru'ûsiyla be-kâm ve müşîla-i şaĥn rütbesinde iken biñ iki yüz on dört⁴⁶⁷ ĥudûdunda 'âzim-i şaĥn-ı Dâru's-Selâm olan nâm-ı Meĥmedle be-nâm şâ'ir ve edîb ve ĥoş-nüvis ve erîb bir zât-ı 'ulûm-irtisâmdır. Ĥâlâ Yeñi ĥapu Mevlevî-ĥânesinde ta'lîķ-zîb-i dîvâr-ı semâ'-ĥâne olan Ĥayrî Efendiniñ sitâyîş-i Mollâ-yı Rûmda nazm etdiği ĥaşıde şâhibü't-tercemeniñ eşer-i miķrâş-ı hüneridir.

N 220 / S 80b.

NAĤÎFÎ

(Süleymân Efendi)

Evâ'il-i ĥâlinde ĥavm-i mülĝâ yazıcıları miyânesine kesb-i kefâf-ı dâ'iyesiyle duĥûl ve baş yazıcı olduğdan soñra tevfiķ-i Ĥaĥ ile ortalarından ĥalâşla tarîķ-i ĥâcegânîye reh-yâb-ı vuşûl ve menâşib-ı münâvebe ile kârgâĥ-ı devletde müstaĥdem ve ehliyeti ĥasebiyle evvelâ İrân ve şâniyen Nemçe ülkelerine sefâretle ..... ĥadem olup Engürüsden ba'de ba'îd şıķķ-ı şâliş defterdârlĝ ıyla tekâ'üd-iĥtiyâr ve toĥsan yaşında iken 'azm-i 'âlem-i ĥarâr edip T opķapu ĥâricinde medfûn ve mânend-i genc-i künc ĥâkde maĥzûn Müstaķîm-zâde gibi kâmil ile sinnen ve kemâlen yek-reng ve nazmen Terceme-i Meşnevî ve Mażhariyye ve Taĥmîs-i Büri'e ve Bânet Su'âd ve Mażariyye ve Āşaf-nâme ve Dîvân-ı Eş'âr ve muĥaĥķikâne sâ'ir âşârı cevâhir ile hem-seng olan 'ârif ve âĝâĥ ..... rûzgârda nâmını ibķâ eden Süleymân Efendidir.

Tez kire-i Sâlim ve Şafâ'î ve Faĥinden naķl edilen âşârı⁴⁶⁸

Ĥaşıde-i Büri'e Taĥmîs-i 'Arabîsi⁴⁶⁹

بالله باصباح قل بالطف و الكرم
ما بال قلبك قد امسى على الالم
لانكم السر عن ذى عشق فى القدم
امن تذكر جيران بذى سلن
مزجت دمعا جرى من مقلة بدم

⁴⁶⁶ biñ iki yüz birde : iki yüz birde S.

⁴⁶⁷ biñ iki yüz on dört : iki yüz on dört S.

⁴⁶⁸ Yalnız N'de var. *Tez kire-i Sâlim*'de bu şiirlerden başka 1 gazel, 1 latife, 1 beyit daha bulunmaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 660).

⁴⁶⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 657.

Kaşîde-i Büri'e Taḥmîs-i Fârisîsinden⁴⁷⁰

دلا چه شد که همی دیده ام ترا بغی
 همیشه کار تو آه و این دمبدمی
 چه حالتست وجه علت تورا چنین المی
 امن تذکر جیران بذی سلم
 مزجت دمعا جری من مقلة بدم

Kaşîde-i Büri'e Taḥmîs-i Türkîsinden⁴⁷¹

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 Göñül nedir bu yetîmâne âh-ı dem-be-demi
 Tefekkür üzre misiñ yoḥsa cānib-i ḥaremi
 Hemîşe yâd edip ol cāygāh-ı muḥteremi
 امن تذکر یران بذی سلم
 مزجت دمعا جری من مقلة بدم

Bānet Su'ād Kaşîdesi Taḥmîsinden⁴⁷²

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 Fiğ ān ki milk-i dile ceyš-i ḥasret etdi ğ ulüvv
 Pür oldu şerḥa ve dāğ -ı mezāḳla pehlū
 Derūnum etdi ğ am-ı hicr-i dil-rübā memlū
 بانته سعاده فقلی الیوم متبول
 متیم اثرها لم یغد مکبول

⁴⁷⁰ Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 657; Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafâ Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 336.

⁴⁷¹ Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 657; Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafâ Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 336.

⁴⁷² Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 657; Pervin Çapan (hızl.) (2005). *Mustafâ Safâ'yî Efendi Tezkire-i Safâ'yî (Nuhbetü'l-âsâr min Fevâ'idü'l-eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKMB Yay. 336.

Kaşîde-i Mışriyye Taḥmîsinden⁴⁷³*Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün*

İlâhî eyleyip eşref o seyyidü'l-beşeri
 Yegâne eylediñ eşref içinde ol güheri
 Zuhûrî cümle-i 'adnâna verdi zîb ü fer

يا رب صل على المختار من مصر
 والانبيا و جميع الرسل ما ذكروا

İdip vücûd-ı şerîfiñ rehîn-i fer be bihî
 Cihâna vâsıta-i rahmet eylediñ o şehî
 Anıñla buldu şeref emtân-ı pür-günehi

و صل رب على الهادى و شيعته
 و صبحه من لطفى الدين قد نشروا

Muhâcirîn ile enşâr o zümre-i nîgû
 Anıñ rızâ-yı şerîfinde etdiler tek ü pû
 Ki oldu her birisi dâğ sâr-ı kalb-i 'adû

و جاهدوا معه فى الله و اجتهدوا
 و هاجرجا وله او او قد نصرنا

Monlâ-yı Câmî merḥūmuñ üç 'aded na't-i meşhûrunu taḥmîs etmişdir ki maṭla'ları bunlardır

Maṭla⁴⁷⁴

Gözümün ḥasret ile n'ola revân olsa yaşı
 'Aşığ ım ol şehe kim yok iki 'âlemde eşi
 Zâtidir nûr-ı melâḥatla sa'âdet güneşi

لى حبيبى عربى مدنى فريشى
 كه بود درد غمش مايهء شادى و صوشى

Biriniñ daḥî maṭla'ı budur ki 'Acem 'Aşîrân maḳâmında bestelenmişdir⁴⁷⁵

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ḥasret-i dergâh-ı faḥr-i 'âlem ile dem-be-dem
 Dilde dâğ -ı iştiyâḳ ve dîde-i giryânda dem
 Tâbekey bî-hûde geşt-i deşt-i miḥnet eyleyem

كى بود يا رب كه عزم بترب و بطحى كنم
 كه بمكه منزل و كه در مدينه جا كنم

⁴⁷³ *Tez kire-i Sâlim*'de son iki kısım yoktur (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 657).

⁴⁷⁴ *Tez kire-i Sâlim*'de "Taḥmîs-i Na't-i Şerîf" başlığı ile verilmiştir (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 658).

⁴⁷⁵ *Tez kire-i Sâlim*'de "Dîger" başlığı ile verilmiştir ve ikinci kısım bulunmamaktadır (Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 658).

Zāt-ı pākiñ midḥat-i Mevlā ile mevşūf iken
 Kimde vardır midḥatiñde yārī-i başt-ı süḥan
 Bu Naḥīfīniñ kabūl et 'öz rün ihşān eyle sen
 مردم از شوق تو معذورم اگر هر لحظه من
 جای آسا نامهء شوق ترا انشا کنم

Biriniñ maṭla'ı daḥi budur⁴⁷⁶

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
 Edip ihşān u kerem ḳullara Mevlā -yı Ğanī
 Eyledi 'āleme raḥmet seni ey māh seni
 Şād ḳıl rüz-ı cezā luṭf-ı şefā'atle beni
 Ey Resūl-i Ḳureyşī şāh-süvār-ı medenī
 Bülbül-i Mekke ve baḥḥā ve sehīl-i Yemenī

Der-Tevḥīd-i Bārī 'Azze İsmihī⁴⁷⁷

Lā etmede nefy-i şurekā-yı mevhūm
 İllādan olur vaḥdet-i Bārī mefhūm

İllāda elif şāhid-i zāt-ı Vāḥid
 Lā bī-elif etmekde sivāyı ma'dūm

Ve le-hü⁴⁷⁸

Ḳan aḳsa revā dīde-i giryān üzre
 Kim olmadı dil müceb-i fermān üzre

Yā Rab nice şerm ile helāk olmayayım
 Sen baña 'atā ben saña 'işyān üzre

Na't-i Faḥru'l-Mürselīn⁴⁷⁹

Şāhā seni Ḥallāḳ-ı bedī'u'l-eşyā
 Luṭf u kerem ü 'afv ile etmiş inşā

A'dāya hidāyetle du'ā eyler iken
 Aḥbāb ola maḥrūm-ı şefā'at ḥāşā

Zamān-ı T ufūliyetinde Nazm Eylediği Na't-i Şerīf⁴⁸⁰

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
 Bu gülşende hezār-ı bī-nevāyım yā Resūla'llāh
 Velī āzürde-i ḥār-ı cefāyım yā Resūla'llāh

⁴⁷⁶ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 659.

⁴⁷⁷ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁷⁸ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁷⁹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁸⁰ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

N'ola olsam revâ cünîde-i dârû-yı ihsânîñ
Esîr-i derd-i 'aşkıñ mübtelâ yım yâ Resûla'llâh

Beni gencîne-i fazl-ı Hudâdan behre-yâ b eyle
Der-i luţfunda muhtâc-ı 'aţâyım yâ Resûla'llâh

Kerem kıll luţf u ihsânîñla dil-şâd eyle ben zârı
Naĥîfiyim ħapuñda bir gedâyım yâ Resûla'llâh

Ġazel⁴⁸¹

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Kimseniñ sermâye-i ârâmı ğ âret olmasın
Kimseler âvâre-i deşt-i melâmet olmasın

Bir ser-âmed-i dil-rübâ gördüm dedi gülzârda
Gördüğ üñ ey bâd-ı şubĥ ol serv-i ħâmet olmasın

Kâse kâse zehr-i ğ am nüş eyledim 'aşkıñla ben
Dest-i cevriñden neler çekdim şikâyet olmasın

Ġam yeme bir gün ererseñ vaşlıma dersiñ baña
Mev'id-i vaşlıñ şaĥın rûz-ı kıyâmet olmasın

Ol ħadar âmâdedir ħâk-i girîbân etmege
Çeşm-i şühundan Naĥîfiye işâret olmasın

Ve le-hü⁴⁸²

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
Gör derdimi kim bî-dil olan böyle olur
Dâĝ -ı ğ amıla ħâşıl olan böyle olur

Ža'fıyla helâk olmadadır cism-i nizâr
Meh-pârelere mâ'il olan böyle olur

Ve le-hü⁴⁸³

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Derün-ı şâfa keder fikr-i mâ-sivâdan olur
Tevekkül ehline ğ am ğ ayre ilticâdan olur

⁴⁸¹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 659.

⁴⁸² Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 659.

⁴⁸³ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

Bu 'ağde nāḥun-ı tedbîr ile küşâd olmaz
Olursa himmet-i merdâna bî-riyâdan olur

Ümîd-i feyz-i şafâ etme tîre dillerde
Benim saña dedigim ḳalb-i rûşenâdan olur

Emîn olur kişi bîgâ nenden umûrunda
Cihânda her ne sitem olsa âşinâdan olur

Hemân ḥulûş ile dâ'im tevekkül eyleyelim
Naḥîfiyâ bize luḫf u kerem Ḥudâdan olur

Ve le-hü⁴⁸⁴

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Cevri bulduḳça teraḳḳî o şeh-i bî-dâdıñ
Oldu eفزün elem-i 'aşḳı dil-i nâ-şâdıñ

Zaḥm-ı dâğ -ı serimi cümle görenler dediler
Gelmemişdir bu belâlar başına Ferhâdıñ

Şûret-i ḥüsnüñü seyr eyleyen erbâb-ı nazar
Dediler işte budur işitdiḳi Behzâdıñ

Ey Naḥîfî baña tâ rûz-ı ezelden dedi Ḳays
'Aşḳa benden daḫi a'lâ seniñ isti'dâdıñ

Ve le-hü⁴⁸⁵

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Ġam degil baña cefâ ise eger mu'tâdıñ
Bî-vefâdır deyü meşhûr olur ancaḳ adıñ

Kendiniñ kesb-i yedi olduḳ una şekk etme
Başına her ne doḳunduysa hele Ferhâdıñ

Seyre çıḳdıḳça benimle o nihâl-i tâze
Kâr edip renc-i ḥased cānı çıkar şimşâdıñ

Vaḳt-i ma'mûrunu kim gördü gel inşâf edelim
Böyledir ṫarḫ-ı esâsı bu ḫarâb-âbâdıñ

Rindler şevḳ-i lebiñle ele cām aldıḳçâ
Reşḳden ḳanı ḳurur ḫasret ile zühhâdıñ

⁴⁸⁴ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

⁴⁸⁵ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

Ve le-hü⁴⁸⁶

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım
 Kırbânın olam var mı benim bunda günâhım

'Âşıklıg ıma şâhid-i 'âdil mi degildir
 Evzâ'-ı hazînimle g arîbâne nigâhım

Bir bağ rı yanık 'âşık-ı miñnet-zededir gül
 Ağ latma Nahîfî kuluñı cevır ile şâhım

Ve le-hü⁴⁸⁷

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
 Zâr-ı derûnum illerde izhâr eder misiñ
 Cânâ 'adûyu vâkıf-ı esrâr eder misiñ

'Âlemde berîn olmak için nâmiñ ey perî
 Bî-rahm u bî-mürüvvet ü g addâr eder misiñ

Kırbânın olduğ um baña şâfî cevâb ver
 Zahm-ı derûn-ı 'âşıka tımâr eder misiñ

Ve le-hü⁴⁸⁸

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Cânâ seni ben mihr-i vefâ şâhibi şandım
 Sevdim seni bilmezlik ile âteşe yandım

Cân ise g araz bunca cefâdan seniñ olsun
 Ben miñnet-i hicrân ile cânımdan uşandım

Ol teşne-dilim kim bu hıyâbân-ı fenâda
 Zehr-âb u g am u miñnet-i devrân ile şandım

Söyleşmek olurdu nigeñ-i şüh ile ammâ
 Hâşıl bu ki ol merdüm-i çeşmimden utandım

Garğ-ı 'arğ-ı şerm olup ol ruñları gülden
 Dâğ -ı dil ile lâle-ş ifat kana boyandım

⁴⁸⁶ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

⁴⁸⁷ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

⁴⁸⁸ *Tez kire-i Sâlim*'de yok.

Ben bilmez idim n'olduğ un miḥnet-i hicriñ
Der-ḥāb idim eyvāh daḥi ſimdi uyandım

Ümīd-i viſāliñle Naḥīfī gibi ḥayfā
Ol va'de-i ferdālara gerçekten inandım

Ve le-hü⁴⁸⁹

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Terk eylemem ḥaṭ-ā ver olursa o māhımı
Ḥaṭṭ-ı ſerīf ile severim pādiſāhımı

Ve le-hü⁴⁹⁰

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün
Miyān-ı nāzigini mūya beñzedirsem eger
Gürūh-ı ehl-i sūḥan öyledir belī derler

Ve le-hü⁴⁹¹

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
Ḥarf-i 'illet gibi yanında 'adū-yı menḥūs
Eyledi ḳadrini nāḳıſ o perīniñ efsūs

Ve le-hü⁴⁹²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
ſanma raḥmından ſunar destin dil-i mecrūḥuma
Ol kemān ebrū çeker de tīr-i müjgānıñ arar

Ve le-hü⁴⁹³

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Mir'āta baḳma bir iki gün eyle tecrūbe
ſabr eylemek firāḳıña müſkil degil midir

Ve le-hü⁴⁹⁴

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
Zülāl-i la'l-i nāb-ı yārdan sīrāb olam derken
Düşürdüm 'āḳıbet deli dili çāh-ı zenaḥdāna

⁴⁸⁹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁰ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹¹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹² *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹³ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁴ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

Ve le-hü⁴⁹⁵*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*

Bu vaz'-ı nâ-becâyı şimdi görmüşdür kıyâs etme
Baña bu şiveyi baht-ı siyeh çok kerre etmişdir

Ve le-hü⁴⁹⁶*Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün*

Biñ cān ile tā dīde-i cān üzre baş arsa
Olmam yine āzürde o nūr-ı başarımdan

Ve le-hü⁴⁹⁷*Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün*

Def'-i ğ amdır deyü nüş etme şağın cām-ı Cemi
Ki ğ amıñdan daği efzün-ter olur şoñra ğ amı

Ve le-hü⁴⁹⁸*Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün*

Meyi def'-i ğ am-ı dünyā diyerek nüş etdiñ
Ne 'acib ğ uşsa-i 'uqbāyı ferāmüş etdiñ

Ve le-hü⁴⁹⁹*Mefâ'îlün Fe'ilātün Mefâ'îlün Fe'ilün*

Duğānı z em ile rindāna āteşin şaçmış
Çıbuğ gerek hele şeyhe büyük qabahātdir

Şehīd 'Alī Paşa rikāb kâ'im-makāmı iken şā'ir-i mezbūr dīvān efendisi olup ba'zı
mertebe cevrine taħammül edemeyip hıdmetinden pā-keşīde-i ferāğ ile gūşe-i inzivāda
iken bu ebyātı nazm etmişdir

Rübā'î⁵⁰⁰*Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'*

Ey ğ āfil eger hem-ser iseñ eflāke
Gel etme haqāretle nazār ben hāke
Derse bu benim hıdmet-i na'timde idi
Mağşerde cevābıñ ne şeh-i eflāke

Bunu daği ol vaktde nazm etmişdir

⁴⁹⁵ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁶ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁷ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁸ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁴⁹⁹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁵⁰⁰ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

Nazm⁵⁰¹

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
 'Acib hayâliñe mevt ü türâb gelmez mi
 Saña bu dağ dağ adan piç ü tâb gelmez mi

Kuşūr-ı 'āliyeden kabre rıhletiñ yok mu
 Esās-ı 'ömrüñe vaqt-i harāb gelmez mi

Görüp tekāşūr-i emvāl ü cāha hurremsiñ
 Derūna fikr-i hesāb u 'iķāb gelmez mi

Hemīşe etmedesiñ gerçi cem'-i māl-i harām
 Helāl-i fikriñe havf-ı 'azāb gelmez mi

Egerçi farz-ı muhāl ile olsa kesb-i helāl
 Neticesinde va'id-i hesāb gelmez mi

Nedir bu naḥvet ü kibr ü ğurūr zātında
 Saña cenāb-ı Hudādan hicāb gelmez mi

Vufūr-ı cürm ü günehten kuşūr-ı t̄atdan
 Hużūr-ı Haḫda saña ıztırāb gelmez mi

Ümīd-i rahmete söz yok Naḫīfiyā ammā
 Biraz da ḫāṭra bīm-i 'itāb gelmez mi

N 221 / S 81b.

NEDİM**(Genc Halil Ağ a-zāde Maḫmūd Beg)**

Kapucu başlarından Genc Halil Ağ a-nām zātın oğ lu ve ismi Maḫmūddur. Pederiniñ fevtinden şoñra ḫazīne-i hümāyūna alınmışdır intehā. - Muştafā Ḥān-ı Rābi'de mābeynci olup cülūsı vuķū'ında menfī oldu. Ba'dehū bi'l-ıtlāḫ Vālideniñ Yeñi Cāmi' tevliyeti verildi. Ba'dehū biñ iki yüz elli beşde⁵⁰² şurre emīni oldu. Mısr iḫtilāliyle gidemeyip Şāmda ḫaldı. Biñ iki yüz elli yedide⁵⁰³ Şāmda fevt oldu. Çerāĝ-i hācegāndan sır kātibi yamaḫlıĝ ından olup ḫuyūd müdür iken biñ iki yüz elli ikide fevt olan Nedīm Begdir. Su'āl oluna. -

N 227 / S 88b.

⁵⁰¹ *Tez kire-i Sālim*'de yok.

⁵⁰² biñ iki yüz elli beşde : elli beşde S.

⁵⁰³ Biñ iki yüz elli yedide : elli yedide S.

NA ŞAFAT

(Hasan Bayraqdâr-zâ de Muş tafâ Enderûnî)

Nâ mı Muş tafâdır. İstanbullı Hasan Bayraqdâr-nâm kimseniñ oğ lıdır. Evvelâ Ğalağa Sarâyına alınıp ba'dehü ħazîne-i hümayûna getirilmiş bir cüvân imiş.

- Ğalibâ Muş tafâ Ħân-ı Râbi'de kâtibü's-sır olan zâtdır ki cülüsda Maĥmûd Paşa Câmî'i ħavlısında katl olundu raĥimehüma'llâh⁵⁰⁴. Su'âl oluna.-

N 228 / S 88b.

NAZİF

(İsmâ 'il Efendi-zâ de Muş tafâ Enderûnî)

Ħaceĝân-ı Dîvân-ı Hümayûndan İstanbullı İsmâ 'il Efendiniñ oğ lı ve nâ mı Muş tafâdır. Ħâne-i kilere alınıp cülüs-ı Selîm Ħân-ı Şâlişde ħahveci başı olan Rüstem Ağ a ile mu'arefesi olmağ la himmetiyle biñ iki yüz toĝuzda ħaş oğaya dâĥil olmuşdur.

- Rüstem Ağ a Şâmda İstanbul rütbesinden müteĝkâ'iden vefât eden Rüstem Efendidir. -

N 229 / S 87b.

NİĞÂH

(Kırımı Z ekeriyâ Efendi)

Kırım istilâsında Âsitâneye hicret ve mevĥını olan T op-ĥânede tederis-i fûnûn-ı Őettâya muvâzabet ve sene biñ iki yüz otuz beş⁵⁰⁵ ĥilâlinde rıĥlet ile defterdâr Ebü'l-Fazl Câmî'i ħazîresinde meşĥur-ı ĥâk-i türbet olan her fenne vâĥıf ve ħavâ'id-i Fârisiyyeyi dâĥi 'ârif Kırımı Z ekeriyâ Efendidir. Çend-cüz' ekşeriyâ sâdece zihâfâtı ĥavî ve câ-be-câ mezâmîni muĥtevî dîvân Şi'ri ve kelime-i tevĥidde Türkçe müfid bir risâlesi manzûr-ı faĥîr olmuş ve enmûz ec olarak ħayd olunan

دفتر نحن قسمنا قسمتی

Şü fiye ıbrîĝdır rinde sebû

beytini ħalem-i çüpîn-i ĥâĥîr

مقسم نحن قسمنا عارف

Zâhide ıbrîĝdır rinde sebû

şüretine ħomuşdur.

N 230 / S 82a.

NİHÂLİ

(Meĥmed Efendi)

Şerĥ-i Ķalâ'id ve Risâle-i Ta'rib gibi yigirmi ħıĥ'adan efzûn şâĥ-âşâr-ı hem-vâre ħalem-i te'lîfe vaşl etmiş ve biñ yüz seksen altı ĥudûdunda büstân-ı ĥulde gitmiş olan Nihâl-i Şecere-i ĥânedân-ı Yûsuf Nâbî ya'nî ol Őeyĥü's-şu'arânîñ ibni uĥtı 'Alî Cenâbı Meĥmed Efendidir.

Tez kire-i Şefĥat-i Bağ dâdîden naĥl edilen âşârı⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ raĥimehüma'llâh : -N.

⁵⁰⁵ biñ iki yüz otuz beş : iki yüz otuz beş S.

⁵⁰⁶ Yalnız N'de var.

Naẓm

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 Nūr-ı mir'ât-ı tecellî-i cemâl-i feyz-i zât
 Oldu pertev-bağış-ı 'aks-i maẓhar-ı sırr-ı şifât

Ṭarḥ-ı nağş-ı bâd-ı kudretten zuhûr etmekdedir
 Mevc-i pîç-â-pîç deryâ-yı hudûş-ı mümkünât

Lîk evvel mevc-i baḥr-i âferînişden yine
 Kaṭre kaṭre müstefîz olmağda baḥr-i kâ'inât

'Ayn-i feyz-i nūr-ı muṭlağ menba'-ı envâr-ı Ḥağ
 Evvelîn ma'nî-i menşûr-ı ḥurûf-ı 'âliyât

Gülşen-i ḥâmemden olsun ey Nihâlî rûz u şeb
 Ravza-i cennet-mişâline selâm ile şalavât

Ve le-hü

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Hengâm-ı seḥer yana yana şubḥa dek âh et
 Âyîne-i ḥürşid-i cihân-tâbı siyâh et

İḥlâş-ı 'ubûdiyyet ile ṭalib-i Ḥağ ol
 Var kendini şâyeste-i dergâh-ı âle et

Ser-keşte-i iḳbâl-i cihân olma felekde
 Esbâb-ı mübâhâtiñi ḥırkıyla külâh et

Mağşûduñ eger râḥat ise dâr-ı fenâda
 Var ḥışn-ı kanâ'atde gönül cây-penâh et

Fark eyler iken ḥüsniyle ḳubḥi saña kim dir
 Dâmâniñi âlüde-i çirḳâb-ı günâh et

Pey-rev olarak pîre başiretle Nihâlî
 Ḥâk-i ḳademiñ kühl-i ziyâ-bağış-ı nigâh et

Ve le-hü

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
 'Âlem-i feyz-i İlâhiden ümid eden meded
 Ḳoymasun âyineye ḳalbinde ḥiç jeng-i ḥased

Mâ-sivâniñ gülşen-i tecrîd ve istiğ nâsınıñ
 Güyiyâ her berg-i sebz-i ğoncesi bir dest-i red

Maqsam-ı keşrettedir mecrâ-yı 'ayn-ı ihtilâf
Yohsa feyz-i lücce-i vahdetde olmaz cezr ü medd

Evc-i tāk-ı i'tibārından düşer ğ addârlar
İrtifâ'-ı kevkeb-i iqbâlin eylerken raşad

Sûret-i zıddında her âşyânın aşl-ı imtiyâz
Bir 'aceb âyinedir yek-dîger için nîk ü bed

Farq olunmaz devr-i hürşid-i sipihr-i sinede
Maşrıķ-ı şubh-ı ezelden mağrib-i şâm-ı ebed

Sâha-i eflâki her bir lahzada cevlan eder
Huŧve-i rehvan-ı çâbük-sîr-i zihne var mı hadd

Enfüs ü âfâkı İskender gibi seyr et gönül
Sen de yap milk-i vücûdunda hevâ-yı nefse sedd

Gonca-i nüşgüfte-âsâ böyle müsteşnâ gerek
Her ğ azel olmaz Nihâlî nev-gül-i rûy-ı seped

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
Gör tâlî'ini ol kuzunuñ gerçi hameldir
Takvîm-i ruhunda o siyeh-hâli Zühaldir

Tahkîk-i nazar eyleseñ ebnâ-yı zamânın
Her vaz'-ı fer ü mâyesi bir darb-ı meşeldir

Başma ayağın güşe-i mey-hâneye zâhid
Ma'mûre-i rindide bu bir başka maħaldir

Âsâyiş-i erbâb-ı hevâ dehr-i denide
Vâbeste-i ser-rişte-i esbâb-ı keseldir

Sermâyesi erbâb-ı diliñ varsa Nihâlî
Bir nükte-i ser-beste ve bir tâze-ğ azeldir

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Sîm-âb-ı aşk-ı yâr derûnumda şaklıdır
Ammâ ki rāhat edemez âteş yataklıdır

Yağdı kül etdi sūziş-i 'aşkıyla sīnemi
Var ise böyle yakıcı tāze ocaqlıdır

Sāķī kümeýt-i bādeyi sür sen қadem қadem
Erbāb-ı bezm başdan ayağ a ayaklıdır

Zāhid varınca sen de bulursuñ o devleti
Rindān ne rütbe mey-gedede tımtıraqlıdır

Beñzer riyāz-ı cennete nazmım Nihāliyā
Her berg ü şāhı hūsnle dallı budakdır

Ve le-hü

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün
Açılmağ a nev-ğ once-i dil çeşm-i ter ister
Gül-geşt-i derün-ı şebnem feyz-i seher ister

Şeb-zindelere nūr-ı cebīn rāh-nümādır
Ne meş'ale ne hāle-i mehden fener ister

Dīvāne gönül da'vetine etse 'azīmet
Ammā o perī çekmege bir şeb neler ister

Feyz almağ a bu mey-gedede cām-ı şafādan
Cür'a gibi rümāl olacağ başka yer ister

Ṭayy etmege bu bādiyeyi bād-ı şabā-veş
Şahrā-yı fenāda қadem-i hutve ber ister

Devr etmede mağ dūrdur erbāb-ı recāyī
Devrān-ı felek ehl-i dili der-be-der ister

Yaқılmağ a bir şem'-i şeb-ārā-yı cemāle
Pervāne-ş ifat şevķile dil pūr-şerer ister

Tanzīrde senden yine aħbāb Nihālī
Bir tāze-edā tāze-zemīn nev-eşer ister

Ve le-hü

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
O hāşşiyet ki vardır neş'esinde cām-ı gül-gūnuñ
Hum-ı pūr-hikmetinde yokdur ol hālet Felā tūnuñ

Cebîniñ mevc-i istiğ nâ-ḥurūş-ı naḥvet olduḡça
Gelür ebrûlarıñdan ḥâṭıra âşârı Z ü'n-nûnuñ

Olur ehl-i kemâle kim 'ayārân bâ'ış-i rüçḥân
İder efzûn ḡadrin şî'r-i nâ-mevzûn mevzûnuñ

Münâfdir ruṭûbetle yebûset imtizâc etmez
'Abeşdir mey-ḡârâna isti'mâli afyûnuñ

Yine miḡyâs-ı kilkimden Nihâlî ṭab'-ı feyz ile
Kenâr-ı şafḡa-i eş'âra aḡdı Nîli mazmûnuñ

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Viren râh-ı ṭalebde cān-ı cānân bulduḡ un gördük
İdenler cüst-cü elbetde bir kân bulduḡ un gördük

Kim olmaz ḡıymeti pest olsa da ḡadri hüner-mendiñ
Niçe pes-pāyeniñ devletde rüçḥân bulduḡ un gördük

Olanlar rehber-i İskender-i maḡşūd-ı Ḥızr-âsâ
Çi zûlmetde râh-ı âb-ı ḡayvân bulduḡ un gördük

Yem-i tedbîrde keştî-süvâr-ı mevsim-i taḡdîr
Kenâr-ı kāmı dil-ḡâḡ üzre âsân bulduḡ un gördük

Küşâde dest olan dergâh-ı Ḥaḡdan ḡ ayre ye'sile
Ümîdin şurre-i pür-naḡd-i ḡırmân bulduḡ un gördük

Olan sîr-âb-ı reşḡ-i çeşme-i feyz-i ḡanâ'atden
Kimine ḡatrede mecrâ-yı tûfân bulduḡ un gördük

Nihâlî ḡaṭ'-ı âmâl etme dâ'im luṭf-ı Bārîden
Nice rencür-ı bî-dermânı dermân bulduḡ un gördük

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
ḡınâ-yı ḡalbimiz var genc-i bād-âverden el çekdik
ḡanâ'atle nevâl-i sifre-i dîgerden el çekdik

Taḡammül ḡılmadı aḡ yâre ḡıyl ü ḡâlden âḡir
Der-âḡ üş-ı miyân-ı yâr-i nâzük-terden el çekdik

Maḥabbet menziline ḥaylī miḥnet irtikābında
‘İnān-ı ārzū-yı vuş lat-ı dilberden el çekdik

Geçip erbāb-ı cāhıñ zīver-i esbāb-ı faḥrinden
Hevā-yı sübhā-i şāhāne-i gevherden el çekdik

Raḳībiñ vaz’-ı nā-hem-vārı oldu māni’-i ülfet
Ne āl etdiyse etdi ol perī-peykerden el çekdik

Görüp sūd u ziyānıñ çār-sū-yı dehr-i fānīniñ
Tehī dest-i ümīdiz ceyb-i sevdā-gerden el çekdik

Girān geldi ṭabīb-i çarḥıñ istiğ nāsını çekmek
Nihālī ḥoḳḳa-i dārū-yı cān-perverden el çekdik

Ve le-hü

Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün
Bu çarḥıñ şu’le-i cevvēle-i devr-i sürācından
Düşer reng-i ḥavādiş nev-be-nev ‘aks-i zücācından

Devā olmaz ṭabībā bildigimse şabrdanğ ayri
Uş andım derd-i bī-dermān devrāniñ ‘ilācından

Tevāzu’dur düşen erbāb-ı feyziñ şānına yoḥsa
İder mi ser-fürū cāma şurāḥı iḥtiyācından

Leṭa fetde tevā fuḳ şartdır ülfet ḥuşuşında
Nümāyāndır bu ma’nā meyle ābiñ imtizācından

Ser-ā-ser çār-sū-yı ṭab’-ı pāmāl-i kesād olmuş
Nihālī kāse-i ṭab’ıñ revāc-ı bī- revācından

Ve le-hü

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün
Mā-cerā-yı ḥasretim bir bir beyān etsem gerek
Eşk-i çeşm-i nāle-ḥizim tercemān etsem gerek

Kūh-ı Kāf-ı ‘uzleti dāru’l-amān etsem gerek
Beyza-i ‘Ankā da āḥir āşiyān etsem gerek

Rüstemāne bu cedelgehde yeter ḥaylī neberd
Bir zamānda ḥaşma irḥā-yı ‘inān etsem gerek

Şevk-i târ-ı zülf-i hamdır hamla evc-i çarha dek
Mevc-i pîç-â-pîç âhim nerdübân etsem gerek

Sırr-ı naşş-ı Hâtem-i la'l-i lebiñ pinhân edüp
Sînemî gencîne-i rûh-ı revân etsem gerek

Ebr-i tûfân-zâ-yı hûn-ı dîde-i giryânıma
Her ser-i müjgânı şaf şaf nâvidân etsem gerek

Feyz-i eşer-i tabî'atdan Nihâlî câ-be-câ
Şafha-i eş'âra tarh-ı gülsitân etsem gerek

Ve le-hü

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün
Le'â fet kat kat olmuş 'arızında feyz-i Bârîden
Yazılmış rüyına nev-hâşiye haţt-ı 'ı'ârîdan

Sipîhr-i dilde dâ'im muhterikdir kevlîb-i 'aşkıım
O meh-tal'at bir âteş-pâre koptı burc-ı nârîden

Yanıp yakılmada pertev alan şem'-i cemâliñden
Sebķ-â müz olur pervâne-veş ders-i Fenârîden

Bu bâzîgehde haş mîñ hâ tırın tatyîb eder ğ âlibâ
Meşâm-ı tab'ı ta'îr eyleyen 'üd-ı kumârîden

Mecâzâne direfş-i Gâviyân ber-düş olur âhir
Olanlar girye rîzân düşmen-i Daħhâk-ı mârîden

Olur memnûn-ı küllî şîve-i taķdîrden elbet
Olan aña Nihâlî sırr-ı cüz-i ihtiyârîden

Bu keyfiyyetle hep etrâfda şöhret-şî'âr olmuş
Haţ-ı nev-hîz-i yârîñ meşķi var Karaşîşârîden

Ve le-hü

Mef'ülü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe'ülün
Sıdķ ile teveccühde biraz giryeler eyle
Dâmân-ı temennî-i diliñ pür-güher eyle

Görmekse eger maşşadîñ esrâr-ı tarîķi
Hâk-i kadem-i mürşidi kühl-i baş ar eyle

Āşār-ı güşāyiş bulur elbette tabī'at
Bir ğ once-güle şīşe-i hātırda yer eyle

Jeng-ā ver olur pertev-i mir'āt-ı cemāliñ
Dil-dādeleriñ eşk-i terinden hāz er eyle

Şāyān revāc olmağ a kālā-yı ümīdiñ
Tamğ a-zede-i Bender-i rāh-ı seher eyle

Pey-rev olarak Hāyri Efendiye Nihālī
Nev-güfte-i tanzīr ile hāyr-ı eş er eyle

N 231 / S 81b.

NIHĀLĪ

(Za'im İbrāhīm Ağ a)

Mecelletü'n-nişāb icmālince civār-ı belde-i tayyibe-i İslāmbolda kā'in қаşaba-i Қāsım Paşada sākin olup biñ yüz toқsan iki tā'ünında 'azm-i dāru's-selām-ı cennāt eden zu'amādan İbrāhīm Ağ a-nā m z ātdır.

N 238 / S 81b.

HARFÜ'L-VÂV

VÂŞIF BEG

(Enderûnî 'Oşmân Efendi)

İslâmbolîdir⁵⁰⁷ ve nâmı 'Oşmândır. Şehîd 'Alî Paşanın vaq'a-i şehâdetinde mîr-i mîrân olarak Belğ rad muhâfızı bulunup şadr-ı a'zam ve serdâr-ı ekrem olan Bostâncı başı Arnavûd Hâlîl Paşa birâderiniñ kerîme-zâdesidir. Evvelâ Ğalaşa Sarâyı ağ alarından olup evâhîr-i zamân-ı 'Abdü'l-Ħamîd Ħânide kilere alınmış.

N 239 / S 90b.

VÂKIF

(T op-ĥâneli-zâde 'Oşmân Beg)

İsti'dâd-ı Ħudâ-dâd ile ta'rîf-i ĥüsn-i selîkaya vâkıf ve Bâb-ı 'Âlîde tercemân otaşında bulunan bü'l-hevesân miyânında temîzlerine kudret-yâb oldu ĥâlde Avrupa lisân ve kitâbetine 'ârif hengâm-ı şebâbında ĥayfâ ki zarf-ı rûĥ-ı revânı olan bedeni şikest ya'nî biñ iki yüz elli iki⁵⁰⁸ senesi Z i'l-ĥiccesiniñ on toközuncu pâzâr günü şâbûn-ı ecel ile âlâyîş-i 'âlem-i fenâdan şüyîde-dest olan ĥarf-i râda ism ü resmi mersûm T opuzlî-zâde Rif'at Beg merĥumuñ birâder-i kihteri maşraf nâzırı iken vefât eden 'Alî Beg merĥumuñ dâmâd-ı mu'teberi ĥâceĝân-ı Dîvân-ı Ħümâyûndan 'Oşmân Begdir.

N 240 / S 86b.

VÂKIF

(İshâk Ħâcesi-zâde Maĥmûd Efendi)

Terceme-i cemîlesi ĥarf-i elifde revnaĥ-pîrâ ve beyne'l-'urefâ ve'l-büleĝ â vâĥid-i ke'l-elf vaş f-ı mâ-belîĝ ma sezâ olan İshâk Ħâcesi Aĥmed Efendi merĥumuñ maĥdûm-ı ma'ârif-melzûmı kâ'il-i eş'âr-ı selâset-iş'âr biñ yüz otuz yedide Burûsada müderris iken mürteĥil-i dâr-ı qarâr olan Maĥmûd Efendidir.

Tez kire-i Sâlim ve Faĥînden naĥl edilen âşârı⁵⁰⁹Naẓm⁵¹⁰*Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün*

Nigâh-ı şefkat eder mi 'aceb o mâh-pâre

Dil-i sitem dîde-i bî-karâr añladıkça

Vücûd-ı 'âşık-ı ser-keşteniñ ĝ ubâr-âsâ

Reh-i nigâra düşer rûzgâr añladıkça

Zebân-ı ĥâme-i vâkıf güher-feşânlık eder

Bu güne bir ĝ azel-i âbdâr añladıkça

N 241 / S 86b.

⁵⁰⁷ İstanbulîdir : İstanbulîdir N.⁵⁰⁸ biñ iki yüz elli iki : iki yüz elli iki S.⁵⁰⁹ Yalnız N'de var.⁵¹⁰ Tez kire-i Sâlim'de "Rübâ'î" başlığı ile geçmektedir ve son beyit bulunmamaktadır.

VĀKIF

(Seyyid Yahyā Efendi)

Biñ yüz yigirmide Ebe-zāde merhūmuñ işaretiyle hārice nā'il ve ibtidā-i dāhile kadar terceme-i cemīlesi Tez kire-i Sālime geçmekle ğ ayret-i emāşil ve devr-i Hān Maħmūd-ı Evvelde ma'zūlen 'an-Halebi'ş-Şehbā 'āzim-i semt-i beķā olup Seyyid Vehbī-i merhūmuñ Dürc-i Vekālet-nāmesinde mūnderic nazm

Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün
Mezāyā -y1 kelāma kāşif-āsā Vāķif olmuşdur
'Aceb mi fā'iz olsa hā'iz-i taħşin-i hāķānī

dü-beytü'l-ferīdi işaretince hāndān-ı şī'r ü inşā düdmān-ı haṭṭ u imlādan ya'nī 'Abdü'l-Bāķī 'Ārif Efendi gibi ulu kāđī-'askeriñ haḫfīdi ve Kāşif Efendiniñ vālidī Fā'iz Efendiniñ maħdūm-ı reşīdi es-Seyyid Yahyā Efendidir.

Tez kire-i Sālimden naķl edilen āşārı⁵¹¹

Ġazel⁵¹²

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün
Her nihāl-i serv-i gülşen tīrdir sensiz baña
Ṭavķ-ı kumrı hāķa-i zihgīrdir sensiz baña

Nāliş-i ülfet-i 'andelīb nağ me-i elvān-ı ğ am
Hānde-i gül bā'iş-i tekdīrdir sensiz baña

Ķayd-ı ğ amdan dil rehā-yāb olmasa sāķī n'ola
Devr-i sāğ ar hāķa-i zencīrdir sensiz baña

Ey gül-i gül-bün-ṭırāz-ı nāz-ı bāğ -ı 'ālemiñ
Büy-ı verdi māye-i tenfīrdir sensiz baña

Sedd-i rāh olsa n'ola āmed-şüd-i nezzāreya
Cüy-ı gülşen rāh-ı pür-şemşīrdir sensiz baña

Ġonce-i bāğ ı görüp Vāķif hāmūş olsa n'ola
Her biri mihr-i leb-i taķdīrdir sensiz baña

Ve le-hü⁵¹³

Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün
İtmeyüz hīç eşer-i āh-ı seħergāh saña
Meger inşāf vere Hāzret-i Allāh saña

⁵¹¹ Yalnız N'de var.

⁵¹² Üçüncü beyit yazılmamıştır. Aslı şudur:

Nağ me-i muṭrib mūkedder şavt-ı bülbül dil-hırāş
Hā r-ı ğ am gülşende dāmen-gīrdir sensiz baña

(Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 695).

⁵¹³ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sālim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 686.

Ve le-hü⁵¹⁴

Mef'ülü Fâ'ilātü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Eyler hemîşe râst-eşer mihrken dürüst
Olmaz egerçi hatt-ı 'aķık-i Yemen dürüst

Tîr-i ciger-şigâfına etmiş hedef beni
Şaşt-tı cefâsın o kaşı yayıñ eden dürüst

Huşyâr olur mı 'aşkıñıla tâbe-rüz-ı haşr
Bezm-i cihânda sâğ ar-ı miñnet çeken dürüst

Dil-bend-i 'aşkıyım o bütüñ rāsıtı bu kim
Ehl-i maħabbet içre gerekdir süħan dürüst

Gülşen-sarây-ı tab'ına gül-çîn kâ m olur
Hep gül-bün-i maħabbeti Vâķıf diken dürüst

N 242 / S 87a.

VÂHİB

1130 ĥudûdu.

-N / S 87a.

⁵¹⁴ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 696.

HARFÜ'L-YÂ

YÂVER

('Abdu'r-Rahmân Ağ a-zâde Hâsan Efendi Enderünî)

İsmi Hâsandır. Sulţân Muşţafâ Hân-ı Sâliş tâbe şerâhu 'aşrında kiler-i hâşşa ketudâlığından hâzîne ketudâsı ba'dez â silehdâr olup 'azlinden şoñra biñ yüz seksen dörtde vefât eden 'Abdu'r-Rahmân Ağ anıñ neclidir. Tarih-i vilâdeti biñ yüz yetmiş toğuzdur. Pederiniñ fevti hilâlinde hâne-i kiler-i hâşşaya alındı. Hâne-i mez kûrda on iki neferden 'ibâret bıçaklı denilen silke dâhil ve biñ iki yüz dörtde hâne-i hâşşaya vâşıl olur. İbtidâ-yı hâlinde mağlaşı Pertev imiş. Ba'dehü vaq'a-nüvis olan Pertev Efendiden dakâyıq-ı Fârisiyye ta'allüm etmegin Pertev Efendi imtiyâz için Yâver mağlaşını vermiştir.

N 243 / S 87b.

YEKTÂ EFENDİ

(İstanbulî)

Mustaķim-zâde merhûm Tertîbü'l-Laķab 1175 ile müverrah ve Mecelletü'n-nişâb ile müsemma eşer-i mu'teberinde ancak متشاعر بزماننا هذا ta'biriyle imlâ ya'ni tefâ'ul şîğ ası delâletince 'aşrımız şu'arâsınıñ 'aynı ve ebnâ-yı İstanbuldan bü'l-fuzûl olduğ unu imâ etmiştir.

تجاوز الله من سسارتنا

N 244 / S 92b.

YÜMNİ

('Oşmân-zâde Mehmed Efendi)

Yeñişehrli müfti'l-enâm 'Abdu'llâh Efendiniñ işâretleriyle⁵¹⁵ biñ yüz otuzda bâ-ru'ûs-ı hâric be-kâm ve ba'de'd-devri'l-mu'tâd biñ yüz elli iki⁵¹⁶ hilâli Yeñişehr kazâsıyla maķzi'l-merâm ve hengâm-ı hükümetinde kâdî ..... ve 'âzim-i 'âlem-i ..... olup şu'arâdan olduğ una Vekâlet-nâme-i Seyyid Vehbî Sitâyiş-i Hüsni Şehâdet ve münşiyândan bulunduğ una meşâyiğ-i İslâmdan Ebe-zâde ve Yeñişehrli 'Abdu'llâh Efendileriñ mektûbculuğda istihdâmına delâlet eden meşâyiğ-i cevâmi'-i selâfından 'Oşmân Efendi-zâde Mehmed Efendidir ki hâricine kadar ahvâli Tezkire-i Sâlim Efendide dâhildir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âşarı⁵¹⁷

Ġazel⁵¹⁸

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Çün kim hevâ-yı 'aşq-ı mağabbet serindedir

Dil düşse hâk-i küyına yâriñ yerindedir

⁵¹⁵ işâretleriyle : işâretiyle N.

⁵¹⁶ biñ yüz elli iki : elli iki S.

⁵¹⁷ Yalnız N'de var.

⁵¹⁸ Adnan İnce (1977). *Tezkire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 723.

Hâl-i ğ am-ı maḥabbeti bizden eden su'âl
Menzilgeh-i şafâda gönül kişverindedir

Seyr et 'izâr-ı dilberi anda cihân cihân
'Âlem bu bezmiñ âyine-i sâğ arındadır

Yüz sür ğ ubâr-ı kûy-ı dil-ârâya kim devâ
Çeşm-i 'alile sürme-i ḥâk-i derindedir

'Âlem yıkılsa ḥâırına gelmeye ğ ubâr
Reşkim bu deyr-i köhnede Yümnî o rindedir

Beyt⁵¹⁹

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
Çeşm-i siyâhın eller öper o güzel verir
Baña ğ ubâr-ı pâyna yüzüm sürsem el verir

Ve le-hü⁵²⁰

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
Bağ 'arızına gerden-i kâfûr üzre
Görmekse ğ arâz nûrı eger nûr üzre

Çıkmaz heves-i çeşm-i siyâhı dilden
Âhû-yı muşavver gibi fağ fûr üzre

N 245 / S 91b.

İşbu müsveddede olan esâmî-i şu'arâ bi-mennihi te'âlâ tebyîzda maḥlaşlarının kâffe-i ḥurûfunda bi-ḥaḳḳın tertîbine ri'âyet ve müsâvî bulunanlarının târîḥ-i rihletlerine taḥbîḳan kenârda gösterilen erḳâm ḥasebiyle tertîb ü taḥrîre niyyet olunmuşdur. Allâhümme yessirli. Âmîn.

⁵¹⁹ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 723.

⁵²⁰ Adnan İnce (1977). *Tez kire-i Sâlim*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 723.